

Du Chesne, Joseph. Jos. Quercetani cons. et medici regii liber De Priscorum Philosophorum veræ medicinæ materia, præparationis modo, atque in curandis morbis, præstantia. Déque simplicium, & rerum signaturis tum externis, tum internis, seu specificis, à priscis & Hermeticis Philosophis multa cura, singularique industria comparatis, atque introductis, duo tractatus. His accesserunt eiusdem Ios. Quercetani de dogmaticorum medicorum legitima, & restituta medicamentorum præparatione, libri duo.

S. Gervasii, Apud Haeredes Eustathii Vignon, M. DCIII., 1603.

Cote : BIU Santé Pharmacie RES 11827 (1)

Iosephi Quercetani
ceterum libri
De priscorum
philo. verae medi-
cinae materia.
Deque simplicium
et rerum signaturis
De Dogmaticorum
medicamentorum
legitima praeparatione
Consilia selecta
Ad ueritatem
hermeticae medici-
nae, Anonymo Res-
ponsio Item
Israëlis Harueti
Responsio chymica
Aduersus Apologia.
et censuram sedulae
medicorum Parisien-
sium

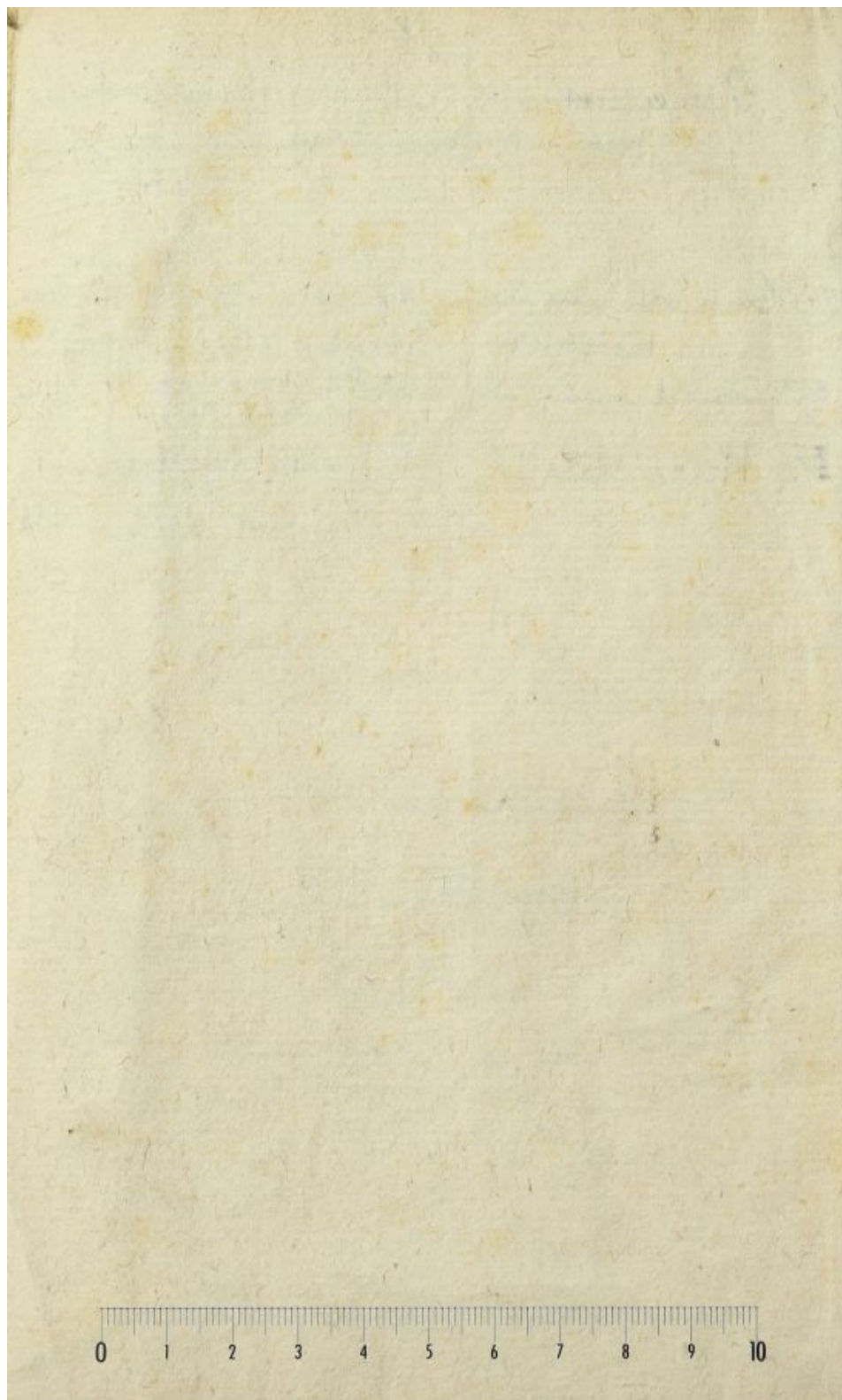
Table

1°/ Quercetanus (Jos.) - De priscorum philosophorum
veræ medicinae materia Gervasii, 1603,
432 p.

2°/ Quercetanus (Jos.) - Ad veritatem hermeticae
medicinae ... Lutetiae, 1604, 312 p.

3°/ Quercetanus - Ad veritatem hermeticae (traditus
secundus) -

4°/ Harvetus (J.). Defensio chymicae ...
Parisii, 1604, 109 p.

10
res
1827
IOS. QUERCETANI
CONS. ET MEDICI REGII
LIBER

De Priscorum Philosophorum veræ me-
dicinæ materia, præparationis modo,
atque in curandis morbis,
præstantia.

*Dè que simplicium, & rerum signaturis tum ex-
ternis, tum internis, seu specificis, à priscis &
Hermeticis Philosophis multa cura, singula-
rique industria comparatis, atque introdu-
ctis, duo tractatus.*

His accesserunt eiusdem Ios. Quercetani de do-
gmaticorum medicorum legitima, & resti-
tuta medicamentorum præpara-
tione, libri duo.

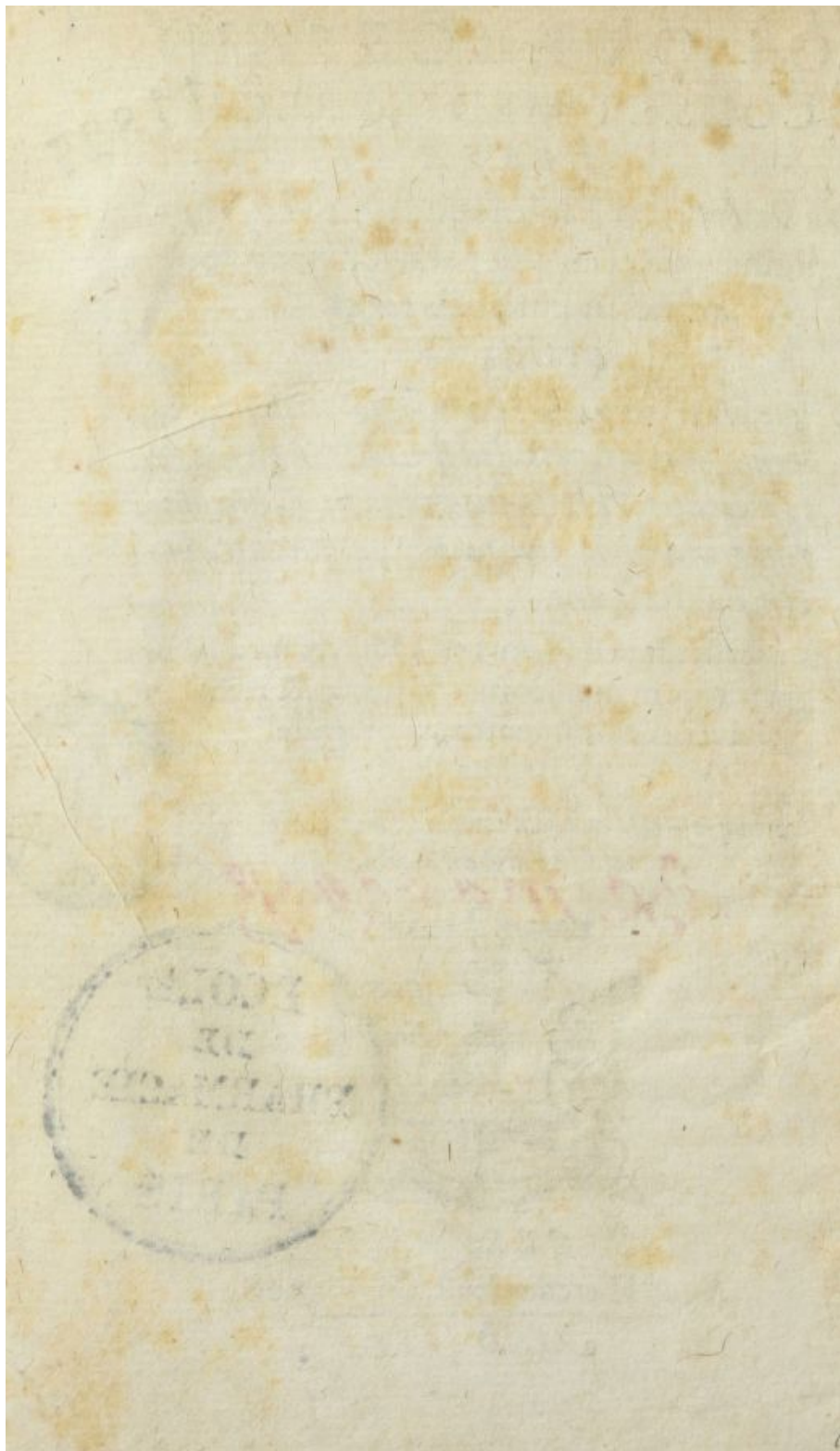
*Itemque selecta quædam consilia medica, clarissimis
medicis Europæis dicata.*

De marçay

ÉCOLE
DE
PHARMACIE
DE
PARIS

S. GERVASII,
Apud Hæredes Eustathij Vignon.
M. DCIII.

P R Æ F A T I O.

D R Æ C L A R A semper ingenia
extiterunt, quæ summam curam,
summumque studium posuerunt,
in excolenda, promouendâque ar-
te, seu facultate, in qua non tantum cum laude
versari, sed præ aliis etiam excellere gestiebant.
Hoc studium licet præcipuum, & commune om-
nibus, atque adeo singulis idem, (quippe unum
omnibus intentum, unius scopus) sentiendi ta-
men & opinandi varietate distinctum, sola pro-
cedendi, collimandique diuersitate, in partes
diuersas fuit distractum. Nam alij medicinarum
facultates solis experimētis addisci posse, magna
contentione asseruerunt. Hi Empirici priscis di-
cti, etiamnum hodie illud nomen retinuerunt.
Alij nescio quid compendij in arte difficillima
(quã longã dixit Hippocrates, [Aph. 1.] nos ve-
rius immēsa longitudinis, atq; difficultatis) qua-
rentes, dum singula ad paucissima quædam capi-
ta redigere conati sunt, pro compendio, quod sa-
tagebant, dispendium inuexerunt. Hi semet me-
thodicos, omine haud minùs, quàm nomine glo-
rioso vocitarunt, Thessalica hæc secta, à Thessa-
lo authore homine summæ impudentiæ (quod &
spacio semestri tantam artem addisci posse dice-

PRÆFATIO.

re non veritus sit) fuit appellata : utrâmq; prædictarum superciliosè repudiantes alij , nec soli experientiæ innitti, nec in arctû tantam disciplinam contrahi æquo animo ferentes , rationem quoque in subsidium artis comparandæ accerserunt. Hos dogmaticos vocant. secta , si quæ alia medicorum, nobilis, & ob grauissimos, quos semper habuit autores, celebranda. Priores duæ, vel ante Hippocratis tempora ad Galenum vsque in summa existimatione à plerisque fuerunt habitæ: quas tamen idem Galenus in libro suo de Sectis proponit, examinat, atque confutat. Tertiam verò, hoc est, suam dogmaticam, inquam, ab Hippocrate (ut ille ait) mutuata principijs quibusdam vniuersalibus , uti hypothesibus suis solent Geometra, superstruxit. Ea sunt : Omnia ex quatuor elementis tanquam primis & vniuersalissimis principijs sensibilibus , certa quadam , & conuenienti proportionem mixtis , oriri , ex cuius mixtionis symmetria in viuentibus sanitatem : ametria verò morbum excitari. Rerum omnium virtutes, atque facultates ab elementorum illa mixtione , seu mixtionis exuperantia promanare. Vniuscuiusque rei formam essentialem ex certa elementorû mixtione, & temperatura insurgere.

Qua-

PRÆFATIO.

Qualitates constituit quatuor, duas activas, calidum & frigidum: totidem passivas, humidum, & siccum. Secundas qualitates, nempe sapores, odores, colores, aliasque sensibiles ex illis primis deducit. Quatuor humani corporis (quos vocat) humores, sanguinem, pituitam, bilem, & melancholiam, analogia quadam primis elementis respondere statuit. Iisdem principiis ac fundamentis, & ipsemet Galenus, & omnes quoque eius sectatores suffulti non tantum omnium morborum, & symptomatum causas ascripserunt: sed & ipsis primis qualitatibus, in mixtis tamen, seu compositis corporibus existentibus, vim, & potestatem omnem ad profligandos morbos, inesse dixerunt: Ac proinde contraria contrariis curari, calidum frigido, humidum sicco, horumque unumquodque suo contrario, cetero regio quodam edicto, ideoque firmo, ac indubitato axioma promulgarunt. Hinc infinite medicamentorum compositiones, ac formularum varietates promanarunt. Quarum materia ex familia tam vegetabilium, quam animalium, & mineralium deprompta est. Atque ex hac diuersorum remediorum farragine, tertium (quod vocant) medicinae instrumentorum,

quo sanitas deperdita restitui debeat, emanavit, nempe pharmacopœa, seu ratio præparandorum dispensandorumque medicamentorum. De quo medicina Galenica instrumento omnibus fere medicis ad usum, ad gratiam, addam. Et si lubet illud, ad pompam præcipuo, cognitûque necessario hoc suscepto opusculo differendi spartam suscepimus.

Sed antequam rem ipsam specialius attingamus, libet aliquid de quarta, multis noua, nobis verò vetustissima habita paucissimis anticipare. Quartam, inquam, hodie putant, & faciunt medicinae sectam spagiricam, de cuius dignitate, ac vetustate hoc loco pluribus differere tantisper differamus, dum de eadem, eiûsque potissimo organo sequenti capite tractare sit animus. Fatendum tamen hoc loco, & verè fatendum, hanc esse, si rationem & experientiam habeat, tanquam organa subsidaria, totius medicinae imperatricem. Huius sectæ antecessores, & rationem, & experientiam faciunt maximi, sed utriusque alios fontes, alia statuunt fundamenta. rationem quippe non vulgatis, & vel vulgò notis, elementorum, mixtorumque proportionibus adscribunt, sed res ipsas intuiti,
& con-

PRÆFATIO.

& contemplati, ibi rationem querendam effica-
 citer contendunt, ubi rationis sit fons, & scatu-
 rigo: atqui hanc non in extrinsecis, & uniuersa-
 liſſimis illis mundi elementis, sed in insitis, sed
 in propriis corporum essentiis querendam sa-
 tius ducunt. Hic aqua haret: hac diuersitatis oc-
 casio: hoc totius ſpagiricæ fundamentum. At
 quid sit insitum illud elementum, quod, & om-
 nis vite, omniſque medicinae ſtatuunt funda-
 mentum, mox patebit. Vnum illud nunc addam,
 huius ſectæ aſſeclas, non tam compendij ratio-
 nem, quàm medicinae innictam efficaciam natu-
 re inſuper optatiſſimum ſolacium, præter præpa-
 rationem, ſubtiliationem, doſin, atque gratiam
 (quæ mera ſunt accidentia) ſummam omni me-
 dicinae attuliſſe perfectionem. Hoc nunc ſatis
 ſit, dum interim plura mox, ſed ſpecialiora in
 aliis noſtris operibus meditamur. Nunc ad dog-
 maticam reuertamur, cuius principem Galenum
 faciunt ferè omnes: quamuis idem eandem à
 ſummo Hippocrate promanasse liberè, nullaque
 uſus circuitione fateatur. Eius pars, ſeu organum
 præcipuum eſt pharmacopœa, ſeu medicamento-
 rum præparandorum adminiſtrandorumque ra-
 tio, de qua hoc libro ſumus acturi.

Sed ne illotis, quod dici solet, manibus rem ipsam statim aggressi videamur, placet prius fundamenta quædam futura disputationis ponere, atque, ut tractationis series postea melius elucescat, pauca quædam anticipare.

Itaque cum de pharmacopœa Galenica, seu medicamentorum vulgarium præparatione potissimum hæc tractatio sit suscepta, imprimis demonstrandum quid per medicamentum, seu medicinam ex Galeni sententia sit intelligendum. Deinde docendum, quæ fuerit priscorum medicina Hermetica seu balsamica, ut quantum utrâque inter se differat omnibus fiat notum. Tum reassumpta Galenica seu dogmatica præparandi ratione, ipsa medicamenta per classes distribuimus, atque totius pharmacopœe formam integram quasi ob oculos ponemus: subinde quid in ea probandum, Quid improbandum censeamus, suis quibûsque locis inseremus: adeoque uniuersam Galeni pharmaceuticam bona fide, singularique industria reformabimus. Denique innumeris ferè præparationibus, correctionibus, medicamentis omnis generis specificis, atque ad omnes sanandos corporis affectus, tum internos, tum externos ditabimus: adhæc quibusdam Chymicis seu

PRÆFATIO.

et seu spagiricis ornamentis ut ornatio, ditior,
atque utilior hic noster prodeat fœtus, exorna-
bimus, & illustrabimus.

De medicamento & medicina vocabulo, seu
nomine diuersæ sunt, & discrepantes medico-
rum sententiæ. Alia namque est Hermeticorum
medicorum, seu eorum qui Hermetis Trimegisti
omnium philosophorum celeberrimi, ac vetustis-
simi, sequuntur sententiã. Alia est dogmaticorũ,
seu eorum qui sunt sectatores Galeni. Hi quippe
per medicinam, & artem ex certa præceptionum
coadseruatione ad sanandos, profligandosque
humani corporis morbos: & medium, quo illud
præstatur, hoc est remedium, vel simplex, vel ex
pluribus simplicibus commixtum, intelligunt. Illi
verò per medicinam non artem quandam ad
humani corporis sanitatem conseruandam, mor-
bosque pellendos comparatam intelligebant: sed
quandam potiùs essentiam in rerum natura sen-
sibus sese offerentẽ. Verum non statim, ac primo
quoquo obtutu, sed artificiosa, ac legitima præpa-
ratione ex rebus omnibus, quotquot sub cœlo
sunt, erutam, & ritè ad humani corporis affectus,
& langores profligandos, administratam: hanc,
inquam, propriè, ac verè medicinae nomen sibi

PRÆFATIO.

*vindicare censent, secundum quam etiam verus
 medicus comperiatur. Nam ut in vniuersum
 omnes artes, ita quoque medicina, artium, extra
 controuersiam, nobilissima, sibi materiam quan-
 dam sumit, eiusque naturam, proprietates, virtu-
 tes, actiones, conditiones, effectus, cæteraque ad
 eam pertinentia, diligentissimè rimatur. Quibus
 cognitis, atque perspectis, nondum satur, sed vl-
 terius pergens, quali insuper præparatione, qui-
 bus medius, quali denique methodo, atque pro-
 cessu ad vsus humanos possit accommodari, in-
 quirat. His demum perceptis, inuentis, atque
 cognitis, ars vera constituitur medica: naturaq;
 solius ministri fiunt ipsi medici, quæ natura, teste
 Hippocrate, [6. Epid. l. 5. part. 1.] morborum est
 medicatrix. Medici igitur ex eorum senten-
 tia officium est, vitalibus, potentibusque reme-
 diis morbos illos radicales in corpore, & semine
 genitos eradicare. Hoc autem fit ope vitalis
 cuiusdam balsami, quod veræ medicinæ firmum
 fundamentum, morborumque omnium vera est
 medicina, modo ab omnibus impuritatibus sepa-
 retur, & debite præparetur. Hoc est, illud vi-
 tale balsamum, hæc unica, & vera medicina, quæ
 ad omnes corporis affectus, tum præseruationis,
 tum*

PRÆFATIO.

in curationis ergo exhibetur.

Hanc Fernelius in suo opere de abditis rerum causis subolfecit, dum probare conatur in natura esse quiddam diuinum, atque præstantius, quàm quod ex vulgatis illis elementorum qualitatibus insurgat, illudque occultam proprietatem appellat. Quam si cognouisset esse in natura, (ut discipuli Hermetis illud norunt) certè hanc rem manifestam, & quæ verè in natura est, atque subsistit diuiniore alicui principio non ascripsisset. Ansam verò, & quasi fundamentum, cur ita sentiret, atque statueret, ex plurimis Hippocratis, & Galeni, locis desumpsit. Hippocrates namque libro de Antiqua medicina, repudiatis antiquorum hypothesebus & fundamentis, (propterea quod caliditati, frigiditati, humiditati, & siccitati omnium morborum causas ascripsissent) inquit: omnia à vi quadam, & facultate, τὸ δυνάμειον proficisci: quibus etiam curationem morborum acceptum refert. Et alibi scribit τὸ θεῖον diuinum quiddam esse. Quicquid autem per hæc intelligat Hippocrates. [l. de Diæta.] nihil tamè reuera id aliud est, quàm ipsamet vera absolutaque prædicti balsami natura: cuius virtute viuunt, virent,

P R Æ F A T I O .

vigētque omnia: & sine quo mortua, & extincta iacerent. Hanc materiam secretiores philosophi appellant quintam rerum essentiam, elixir aurum potabile, lapidem, cælumque philosophorum, diuersissimis quidem nominibus, eandem tamen rem intelligentes. Quintam essentiam dicunt: quod sit aliquid, quod non ex crasi quatuor elementorum resultarit, sed aliquid præter hæc, & quasi τὸ θεῖον quiddam, siue autorem rerum omnium, qui eam creauit, spectes: siue admirandas eius virtutes, atque effectus, non temerè ab elementari corpore promanare percipias. Elixir vocant, quod sit ad vitam conseruandam, morbosque depellendos, incomparabilis medicina. Aurum potabile verò nō quod ex solo auro, & semper ex eo fiat. (fit enim ex omnibus rebus, quæ sub cælo sunt, vt mox docebitur) sed κατ' ἐξοχὴν sic dictum, quod eius præstantiam adæquet. Lapis vocatur, non vt ille, cuius contactu metalla transeant in aurum: (hoc enim auaritiæ inuentum est, atque opus, non medicorum, vel medicinarum) sed propter perpetuam, atque inuictam durationem, aut quòd de natura sit salis, salis, inquam, rerum vitæ, in quo tanquam durissimo, firmissimòque corporum fundamento

reliquæ

PRÆFATIO.

reliquæ virtutes conquiescunt. Cælum denique philosophorum, quòd elemētorum naturam longè transcendat. Balsamum quoque merito eam materiam dicunt, quòd sit quædam natura radicalis, fons actionum, & fecunditatis, cuius beneficio elementa concordi mixtionis ratione vincuntur, & in cuius facultate, seu virtute, vera, & vniuersalis est omnium morborum medicina, sanitatis restauratio, corporum renouatio, atque conseruatio: denique id, quod vigorem, & potiendi facultatem præbet omnibus naturæ rebus. Et quamuis hæc materia spiritalis, cælestis, inuisibilis, & occulta, atque iccirco rationi magis, quàm sensui subiecta, vix seorsim reperiri possit: attamen eam, & esse, & à vero philosopho haberi posse, certis, & euidentibus rationibus, diffusâque verborum serie conuincemus, atque ostendemus in libro nostro de recondita rerum naturæ artisque mysteriis & mox eiusdem specimen familiarissimum exhibebimus.

Enimuerò sanè, ut artis beneficio corporea spiritalia reddi possunt: sic rursus etiam spiritalia corporea, vel astralia, ut vocat Paracelsus: inuisibilia visibilia, & quæ modo in orco Hippocratis, vel nocte Orphei vel puteo Democriti

PRÆFATIO.

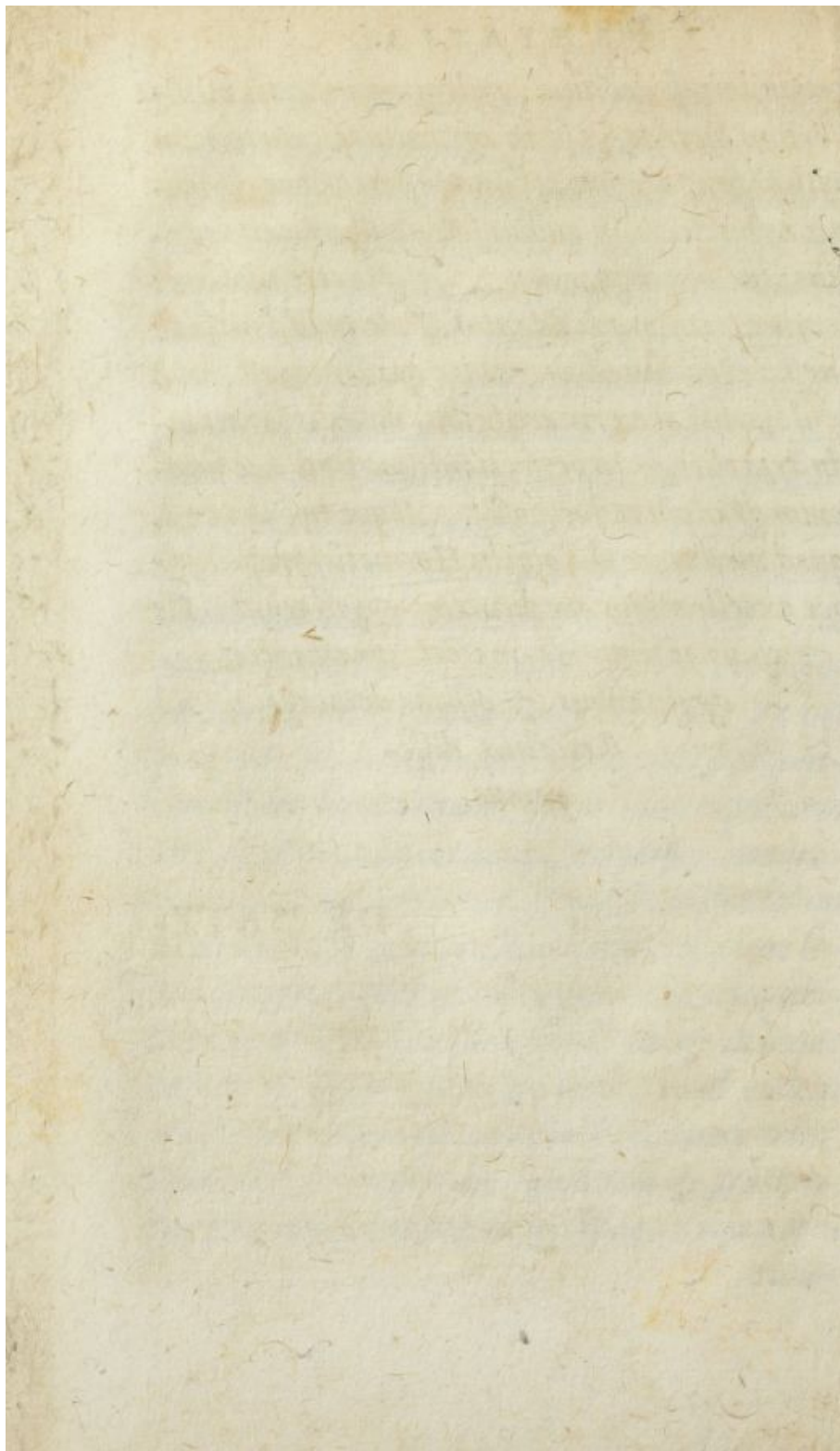
occulta iacebant, nunc manifesta fieri possunt: denique quietamobilia, & è contrà.

*Hoc incorruptibile balsamum in corruptibilibus rerum fœcundis seminibus præsertim, & reperitur, & conseruatur. Atque hîc maximè locum habet illud Aristotelis: Ex corruptione vnus, alterius fieri generationē. Semē namque terræ iniectum quodammodo putrescit quidem, aut saltem corrumpitur, hoc est, digeritur, atque resoluitur: at radicalis, seu balsamicalis ipsius substantia, quæ in vitali, & spiritali quadam humiditate otiosa antea delitescibat, & in qua totius virtus, atque potestas seminis vige-
bat, nunc prodit, seque in conspectum dat. Vt vel hinc satis superque manifestè pateat, balsamicam illam substantiam, quam incorruptibilem iure diximus, non corrumpi, sed perfici, nouūque corpus inde procreari. Quod si constet solam naturam per se talia præstare posse, ipsiusque solius beneficio, spirituale à corporeo, incorruptibile à corruptibili, inuisibile à visibili, & denique purum ab impuro separari posse, quid eadem præstet adiuta beneficio, atque dexteritate artis? Maximè verò cum maius quiddam, & præstantius fieri conspiciamus in ipsiusmet naturæ operatione-*

PRÆFATIO.

rationibus, si debitum, & legitimum artis ministerium accedat, ut sit in agricultura, cum terram optimè præparamus, ipsamque stercorebus & urinis animalium (in quibus salia balsamica continentur) impinguamus, quò & ipsa terra, ipsaque semina fertiliora reddantur. Tale quiddam sanè inest rebus omnibus, ac ita quidem inest, ut à philosophis ac veris artificibus medicis sagaci industria elici, & in perfectionis, puritatisque summum gradum reduci possit. Atque hoc illud est, quod medici, ac philosophi Hermetici propriè, & per excellentiam medicinam appellarunt: De cuius antiquitate, materia, præstantia, qualitatibus, & officiis deinceps specialius disseramus.

DE MATE-

ILLVSTRIBVS, AMPLISSI-
MIS ATQVE MAGNIFICIS
Viris, POMPONIO BELLEVREO *Regni*
Galliae Cancellario & NICOL. BRVLAR-
DO *In sacro Regis scrinio & conclavi Consi-*
liario Viris ac Patronis suis omni obseruan-
tia dignissimis IOSEPHVS QVERCETA-
NVS *Regius Medicus S.*

DRISI illius æui scriptori-
bus inualuit consuetudo, an-
tequam messis suorum labo-
rum auspiciū facerent, fal-
cēmq̃ feriō immitterent, quædam prius
præmetere sacrificio dicanda, tum etiam
vt flamen aliquis de maturitate frugum
decerneret ac pronūtiaret. Quorum Imita-
tione, amplissimi Proceres, atque Pa-
troni obseruandissimi, spicam vnam aut
alteram futuræ meæ messis (quam paro)
offerre, & flaminio vestro lubens submit-
tere decreui: vobis, inquā, optimis ac opta-
tissimis meis Meçœnatibus coniunctim:

¶¶

qui & animi magnitudine , sic & mutua beneuolentia congruitis : quorum vnum meritò , pro officiis ac meritis, Potentissimus Rex: imò Regum, quotquot tellus habet, facilè primus, talem tantúmque agnouit, & iudicauit, vt ad clauum & regni huius potentissimi gubernaculum torquendum primas partes pro dignitate præfixerit. Alterum verò vtpote sagacissimum ac prudentissimum virum, tanquam alterum suum in consilio captando & decernendo oculum, nunquam à conspectu suo recedere: sed suæ Majestati semper adhærere voluerit & iusserit. Quod cum Rex ipse, dynasta amplissimus de vobis verè iudicet, quotusquisque fuerit, qui vos in sublimi hoc culmine constitutos non suspiciat & veneretur? quique propter tot virtutes vobis insitas, tot animi dotes , & rerum à vobis foeliciter gestarum gloriam (qualia ab aliis nunquam, quàm à generosis, & verè heroicis geniis proficisci solent) non amet, admiretur, & colat? vos inquam, qui vobis non parcitis vt aliis vsui sitis & auxilio: qui in omnes benigni, mansueti & moderati , in vos verò ipsos seueri , & truces:

qui

qui citra cōtemptum & abiectiōnem, sed cum honesta grauitate faciles: sine terrore reuerendi ac metuendi, nullius honoris aut gloriæ ambiciosorū instar cupidi: quos tamen honores licet inuiti & reluctantes, consecuti estis maximos vt quorum prudentiæ, fidei ac æquitati Rex augustissimus rerum suarum summam & administrationem concrediderit. Quamobrem & reliquus Senatus regius totus vos colit & amore amplectitur: vniuersusque populus, votis prosequitur, veneratur ac celebrat. Talisque estis, quos Deus opt. max. selegit, eaque sapientia ditauerit, quam, ad statum huius regni exitialibus tot bellis penè attritum, instaurandum ac restituendum sufficeretis. Magna dico (fateor) sed quæ cum gestis vestris de officiis si conferatur, minima futura sint: vestris enim tam egregiis virtutibus celebrâdis cū impar sim, ni finem dicēdi faciam, vereor, ne ingenij mei tenuitate, & linguæ errore, laudes vestras potius deteram, quam augeam. fateor equidem sic oportere æstimari, colique Heroas, qui Catonū ac Fabiorum in morē bono publico atque patriæ nati sunt, ac vi-

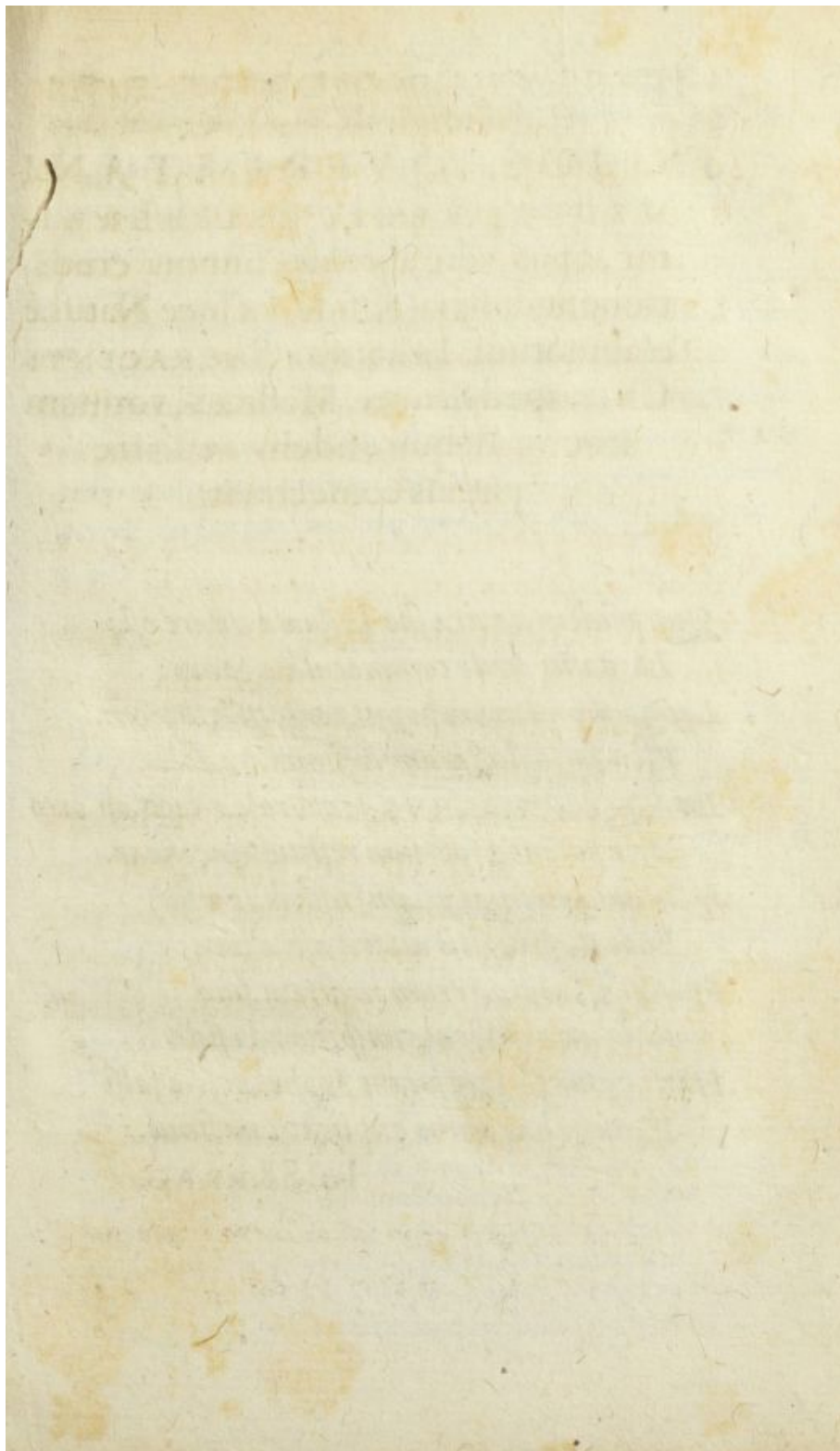
uunt, vt eorum laudibus canendis nullus finis debeatur. At quum satis gloria vbiq; vestra refulgeat, metuendum potius mihi est, ne si maiore lucem ei afferre studeam, tenebras potius offudisse videar. Quin & clarissime gloriam vestram abunde prædicat, tanta temporum & huius opulentissimi regni, vestris auxiliis & consiliis parta permanensque tranquillitas.

Ecquid igitur vobis tantis Mecenatibus meis & Flaminio vestro spicas meas iudicandas non exhibeam, priusquam vberioris messis spe fretus, tempus & occasionem captem studiis & conatibus meis aptiorem & opportuniorem? Nam vberiore omnino messem, idq; breui, (confido) vel tempori dabo, vel dabit mihi tempus. At si mihi plausibilis ullus testimonij publici fauor esset affectandus, vnde potius is mihi quam ex solo iudicio vestro, cui prorsus acquiesco, expectandus esset? vel iuxta Heraclitum, veterem illum philosophum, qui summam laudis arbitrabatur, vel vnico tantum placere, si esset optimus qui probaret: nunquid laus mea tantò maior futura est, si duobus vobis & optimis

ptimis & sapientissimis placeam & prober? Sed de his satis. Restat vt de nostro scripto aliquid referam: & si fortè præcolem nimum fœturam atque immaturam excludā, vestræ tutelæ & propugnationis honore indignam: spero tamē fore, vt pro candore, liberalitate, comitate, mansuetudine, modestia, aliisque vestris plus quàm heroicis virtutibus, serena frōte excipiat. Quod si vel lectionis honore ipsum dignemini, maturiores fortè fructus, fitis quàm ego sperem, agniture. In hoc enim conatu meo, vsque adeo nervos virésque contendi & exerui, vt nihil non de vtraque medicina, quæ nunc apud plerosque excolitur, & magna laude in vsum venit, ex Hippocratica & Trimegistanâ schola profecta, sagacissimè & magno labore exquisierim, nec non quicquid arcani ex vtriusque penetralibus effodi potuit, eruerim & extorserim. Si quid autem præstiterim, & ex vso Reipub. nostræ promouerim, vestrum, non meum sit iudicium. Affirmare tamen ausim me vtriusque scholæ flores selegisse, vt gratum naribus odorem ex illis in sertum contractis, fitis, nî fallor,

reportaturi. In hoc enim fertulo, præter Hippocratica dogmata, iam olim adhuc omnibus peruia & detrita, renouata delibatur hîc, longè, meo iudicio, solidior, tutior, & ad agendum potentior Hermetica philosophia, quæ gustum & saporem suauissimum & iucundissimum inducat. Scio tamen, quàm plenum sit alex opus hîc à me susceptum: vbi noui quid introducere multis videbor: vnde multa auguror mihi sustinenda fore, quæ debacchari in me audeant illi, à quibus falsò medicina Hermetica nouitatis infimulatur. Sed hoc mihi tutissimum fore præsidium spero, quòd quicquid authoritati vestræ nuncupatur, ab omni iniuria securè vindicetur.

Excipite igitur ex obsequētissimo cliente vestro, viri amplissimi & fidelissimi propugnatores ac conseruatores salutis publicæ hoc nostrū munusculum: & QUERCETANI vestri perpetuò memores salutate fœlicissimè & valete.

IN IOS. QVERCETANI

MEDICI REGII CELEBERRIMI, opus verè aureum, summa eruditione, industria, & fide, ex luce Naturæ elaboratum: IOANNES SARRACENVS Char. apud Sancer. Medicus, votivum hoc vt debuit, fidelis amicitiaë pignus consecrauit.

*Quæ pridem natura suo viduata nitore est,
Larvatus fæde commaculata genas:
Longæque nativum posuit per secula lumen:
Pseudo sophistarum dissimulata dolis.
En QVERCETANVS tenebroso educit ab orco
Arte potens, proprium restituitque inbar.
Ipsas quin animas etiam (mirabile visu)
Euocat, & digitis atterit astra suis.
Scilicet vt posito, rerum mysteria, fūco
Indubia exhibeat, conspicienda fide.
Hanc igitur sectare viam Sophei nescia falsi
Naturæ hæc cæcos explicat vna sinus.
IO. SARRAC.*

Typographus lectori.

Quod tibi hoc opus, Lector beneuole, partim aliquot impressionis mendis scatens: partim in præcipua sui parte, nempe pharmacopea, non integrum: sed mutilum, omnibusque suis numeris haud absolutum, hac prima nostra editione, obtulerimus: Ne quæso, vel negligentia ipsius authoris, vel nostræ culpam tribuas, quæ deplorandis quibusdam obstaculis, ac talibus impedimentis, quæ nostram, nostrorumque ministrorum diligentiam non sine graui de causa remorata sunt, adscribenda venit. Tu interim ista, qualiacumque, boni consules; & propediem editionem alteram longè perfectiorem, emendatiorem, ac omnibus suis partibus integram expectabis, ut spondemus. Vale.

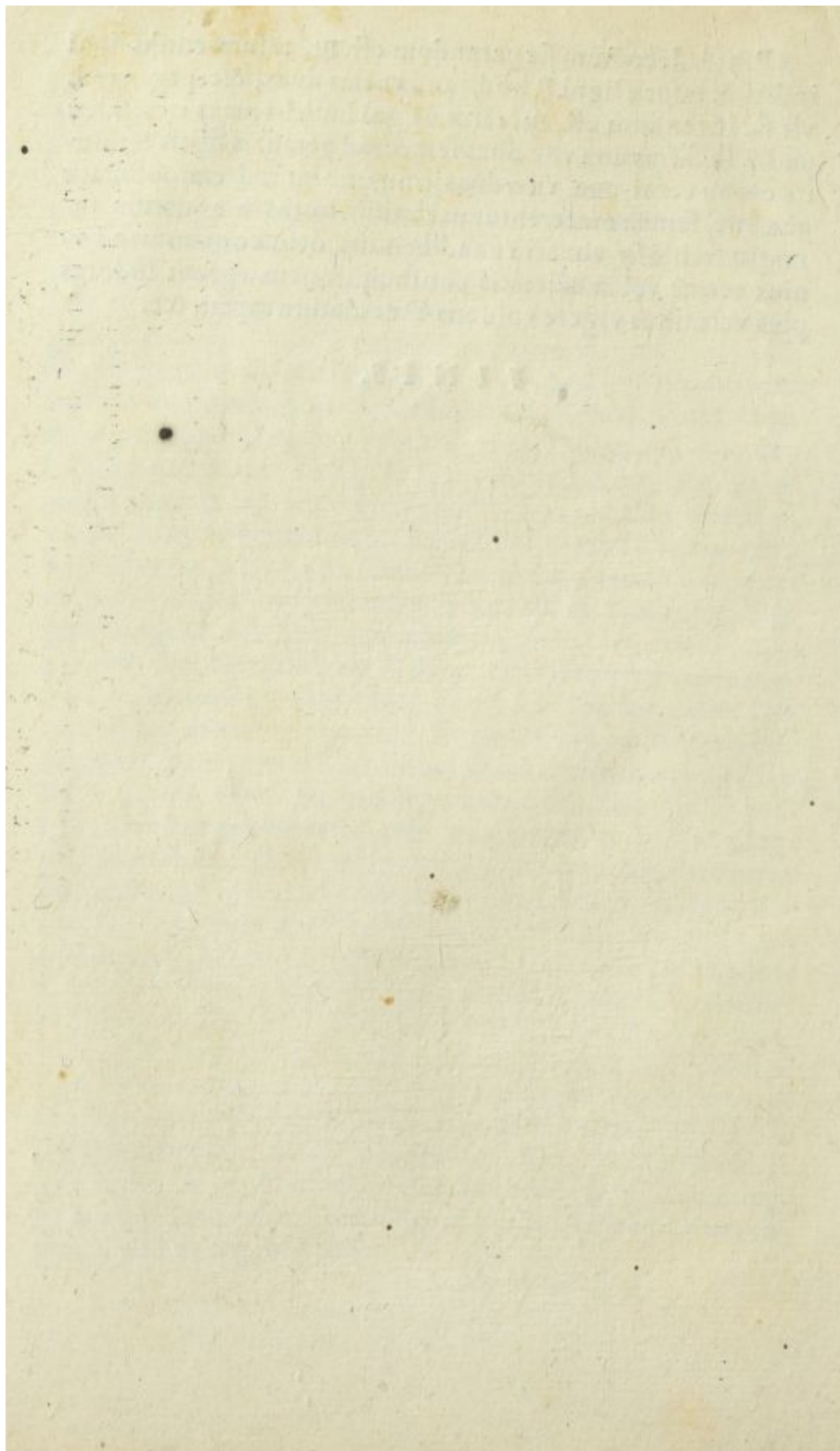
Errata sic corrigito.

In epist. pag. 2. lig. 8. lege partes ei (pro &) pag. 4. lig. 11. leg. flaminio, p. 5. l. 12. leg. agnitori. In epigr. versu 2 leg. laruat. In penultimo versu, lege sophe. In præf. p. 1. l. 9. leg. vnus scopus, p. 2. l. vlt. leg. exurgere, p. 3. leg. instrumentum. In lib. 1. p. 2. l. 12. leg. veraciter, p. 3. l. 21. le. ænigmata, l. 21. le. regenda, & l. 22. le. vfi, p. 6. le. Ryplaus, p. 7. l. 24. dele haufimus, & lege præstabimus, p. 9. l. vlt. leg. magneticas, p. 11. l. 27. dele non, p. 16. l. vlt. leg. & reliquum refrigerescat, p. 22. l. 1. leg. curiosa ineptiarū ingenia, l. 16. leg. numeris, p. 23. l. 2. leg. muria, l. 8. leg. acerum, & l. 21. leg. abstrusiora, p. 29. l. 12. leg. velitent, p. 30. l. 10. leg. vt augeat & multiplicet, p. 36. l. 17. leg. manes, p. 38. l. 14. leg. doliū, p. 42. l. 8. leg. philosophicæ, p. 81. l. 26. leg. familiares, p. 83. l. 26. leg. holeracæ, p. 87. l. 18. leg. leuconarcissolirium, p. 88. l. 10. leg. comprobantes, p. 92. l. 6. leg. acrimoniam, l. 11. leg. distantem, p. 114. l. 16. leg. eruenda, p. 139. l. 12. leg. dissimiles, p. 143. le. scuta, p. 145. l. 2. leg. calcinationes, & l. 5. leg. pertinentia (non putantes) p. 153. l. 22. leg. super natantia, p. 137. l. 26. leg. stomachales, l. 28. leg. lapathi, p. 178. l. 16. concipient, p. 184. l. 25. leg. excellentius, p. 185. l. 28. hystericas, p. 205. l. 14. leg. in eum finem, p. 209. l. 23. leg. restæ bouis, p. 204. l. 11. leg. abiit, p. 215. l. 8.

leg. contueretur, l. 11. leg. sunt, p. 218. l. 12. leg. mollioribus, p.
 239. l. 24. leg. lycophronis, p. 248. l. 22. leg. alat, p. 255. l. 18. leg. li-
 quata, p. 262. l. penult. leg. *ἡ ἐκ πινυλῶν*, & sic in reliquis, p. 264. l.
 9. leg. Arthritidis, p. 265. l. 20. leg. peccantium, p. 266. l. 3. leg. iua
 arthritica, p. 271. l. 19. le. in inæqualitate, p. 273. l. ult. leg. citius,
 p. 274. l. 11. leg. Et partes, p. 275. l. 9. leg. toties hydromel, p. 276.
 l. 19. leg. fluidæ, p. 277. l. 25. leg. talia, p. 280. l. 23. leg. hydromeli-
 te, 292. l. 12. leg. nimis, p. 294. l. 14. leg. therapeutica, p. 296. l. 6.
 lege afferant, pag. 198. ligne 6. leg. eos, l. 13. lege. statuerunt, l.
 26. leg. ex, l. 27. leg. aspero, p. 304. l. 16. leg. Et quæ, l. 22. (post
 frigida) adde, sed, l. ult. leg. feminibus, p. 310. l. 23. leg. papauc-
 ris. dele hyoscyami, p. 311. l. 4. le. limacum rubrarū, p. 314. l. 2. leg.
 multiplici, p. 317. l. 22. leg. genuina, p. 319. l. 2. leg. et (loco de)
 l. 27. leg. qui, p. 321. l. 18. leg. et (loco ne) p. 322. l. 24. leg. sit, p.
 322. l. 28. leg. in lapidem vertere possit, p. 324. l. 2. leg. consilio,
 p. 328. l. 6. leg. vnoquoque, l. 11. leg. capiet, p. 329. l. 1. leg. in libra
 una colaturæ, p. 333. l. 2. le. feminis bardanæ, p. 334. l. 28. leg. hie-
 ræ, p. 337. l. 8. leg. confractiones, p. 343. l. 8. leg. halitu, l. 17. leg.
 patefacit, l. 26. dele satis quinetiam, p. 347. l. 21. leg. copulam, p.
 351. dele tres ultimas lineas & duas primas sequētis paginæ, p.
 352. l. 12. leg. possit, p. 353. l. 18. leg. comperio, l. 19. leg. quam à le-
 ni, l. ult. leg. contendant, p. 354. l. 18. (adde) liberaliter largitus
 est, p. 355. dele primas duas lineas & duas primas voces tertiæ
 lineæ, p. 357. l. 25. dele vt, l. 26. leg. poterit, l. 29. dele ergo, p. 362.
 l. 12. le. verā ac genuinam, p. 363. l. 17. le. fragrante, p. 365. l. 3. leg.
 putrilaginibus, l. 24. leg. vt (pro &) p. 367. l. 12. leg. restituere
 potuerunt, p. 374. l. 20. leg. administratus fuerit, p. 385. ligne. 26.
 (adde) sudorifica (post multa) p. 386. l. ultima, leg. aquæ fu-
 mariæ, p. 389. l. 17. leg. angelicas, p. 390. l. ult. le. Du Ioun, p. 391.
 l. 20. dele vix ac me vix quidem, l. 22. (adde) manibus clarissi-
 morum, pag. 392. leg. Saportam (in titulo) p. 394. l. 21. leg. satis,
 l. 27. leg. decet, p. 397. l. 22. leg. Atque ita, p. 398. l. 1. leg. euasit, p.
 401. l. 9. dele tam, l. 26. le. esse, l. 29. leg. eamque, p. 403. l. 25. leg.
 Qui fit, p. 405. l. 9. (post detestandum adde) sequuta, lig. 11.
 leg. symptomatis (absque periodo) p. 409. l. 11. leg. nobis, p.
 412. ligne. 16. (post moderatissimam adde) se, p. 417. l. 6. leg.
 patienti, p. 429. l. ult. leg. condiscipuli, p. 431. l. 8. (adde) cum ca-
 reat, p. ult. l. 14. leg. infundo.

P. 356. decoctum sic parandum est. R. rasuræ cordis ligni
indici, & rasuræ ligni Rhodij ana vncias duas, &c. pag. 357. l.
vlt. sic legendum est, R. rasuræ ligni indici vncias tres, salcæ
parill. sassafras ana vnc duas semis: rad petasites filicis & rasu-
ræ cornu cerui, ana. vnc. duas, cinnamomi rad. cariophyllatæ
ana. vnc. semis: macerentur per xxiiij. horas in aquarum fu-
maria scabiosa vlmariæ ana. libris iiij. dein coquantur ad v-
nius tertiæ vel medietatis consumptionem, provt sudores
plus vel minus vrgerc volueris. De colatura capiat, &c.

F I N I S.

I

DE MATERIA, PRÆPARA-
TIONIS MODO, ET PRÆ-
stantia Medicinæ Balsamicæ pri-
scorum Philosopho-
rum.

CAP. I.

 ET V s est, non noua secretorum na-
turæ inuestigatio exactior, atque peni-
tissima, immo vetustissima. Constat
quippè omni seculo, omnique tēpore
extitisse præclara, ac summa quædam ingenia,
quæ in naturæ mysteriis indagandis insudarunt,
& summi adeò philosophi, & inter cæteros emi-
nentissimi in ea cura toti versati sunt. Summus
ille Sabor atque Hermes ille, propterea cogno-
mine τριμέγιστος ter maximus dictus (quem nō
ita pridem literariæ reipublicæ cultor, atque
promotor illustr. D. Franciscus de Candolle lu-
mini, atque vñsibus humanis reddidit) aliique
summi viri nihil aliud in votis habuerūt, quàm
vt multiiuga, & sublimi illa inuestigatione, sum-
mam quandam medicinam, inculpatam, vniuer-
salissimamque medendis humani corporis mor-
bis aptissimam, sufficientemque inuenirent. Fa-
ctum tamen, vt eāmet curiositatem (vt est
nobilissimorum ingeniorum satagentia multa)

A

ad transmutationes quoque metallorum adhiberent, qua efficerent, & consequerentur illaui-
met medicinam, quam appellarunt lapidem phi-
losophicum. Hic lapis impostorum, & ignoran-
tium culpa adeò abiit in contemptum, ut hodie
nihil ferè sit aliud, quàm fabula vulgi. Contra
quos non tantum huius artis contemptores, sed
etiam sectatores præcipui meritò inuehuntur.
Audiamus quid scribat Augurellus summus ille
Poëta, atq; philosophus in doctissima sua Chry-
sopœia.

*Nec miseram magis affirmes veraciter ullam
Artē aliā, quā quæ externis Halchymia verbis
Dicitur: obscurisque tegens ambagibus errat
Ania per: miserisque trahit per iniqua sequentes.
Ac tandē eiectos in cœca baratra relinquit
Ut videas quemcūque bonū sua prædia, ciuem
Vendentem, patriasque domos nubēsque repostas
Fornaces inter versari, ac follibus aurum
Captare, in tenuēque (nefas) cōvertere fumum
Rem, dubias dum querit opes insanus anitam
Protrahit, illachrymāt nati, sit sordidus ipse
In tantum ludusque patens, & fabula vulgi.*

Ecce quid magnus hic vir & philosophus Chi-
micus scribat de miseris, atque indoctis illis Hal-
chymistis, deque spuria, & sophistica Halchy-
mia: qui tamen idem Poëta summus verā, atque
legitimam magnis laudibus deprædicat in toto
suo opere: atque statuit solos esse verè doctos, &
in pietate, atque timore Domini versantes, qui
in tam

in tam diuina scientia occupari possint, ac debeant. Quapropter idem alibi sic inquit.

*Hanc non impuris manibus fraudator auarus
Attingat, decoctor item, quisquisve fabrilis
Arte valet: mollisve etiā, cui perdita cordi
Otia, mercatorque vagus, &c.*

Tandem subdit:

*At sapiens superos imprimis qui colat, & qui
Noscendis penitus causis modò gaudeat, huc se
Conferat, hanc totis sectetur viribus artem:
Hinc comes herebit grauis exploratio rerum
Intima nature passim vestigia seruans.
Tum mora sollicitos cursus remorata sequetur.
Et visura olim stabilis patientia finem.*

Et sanè negari nequaquam potest artem hanc cum medicina summo Dei dono, coniunctam esse utilissimam: maximè cum certum sit eam nos docere correctiones, purificationesque rerum, aperiātque nobis mysteria mirabilia in naturæ sinu recondita.

Cæterum ænimagta, tropi, atque figuræ, quibus præci ad legenda mysteria hæc cleusma sunt usu, multos in maximos errores, magnasque confusiones perduxerunt. Nec fuit illis tamen integrum, tam mirabiles huius artis fructus, ceu præciosissimas quasdam perlas porcis obicere, & hominibus brutis. Quod si pulcherrima hæc scientia tot habet hoc nostro seculo osores, atque contemptores, nihil mirandum, quod soli id eorum ignorantia tribuendum sit. Nam con-

A ij

stat, & apertum est satis, sapientissimos, atque celeberrimos hominum omnis antiquitatis, eandem & admiratos, & summis laudibus extulisse. Inter quos primi Hebræi, Ægyptij, & Chaldæi Cabalistæ eandem singulari commendatione dignati sunt: & ab his prima eius origo descendit. Græci postea antiquiores huius meminerunt quidem, sed sub velo, & tegmine fabularum suarum: cuiusmodi sunt Draco, qui Hesperidum fructum aureum custodiebat. Nauigatio Iasonis facta ad Colchos, quam explicant Suidas, Apollonius, & interpretes eiusdem nauigationis: qui omnes statuunt, & sentiunt sub fabula conquisitionis velleris aurei, obscurè descriptam, significatamque esse rationem faciendi auri. Simili ratione traditur de agno seu ariete Atræi, cuius maximæ diuitiæ conquisitæ fuerunt per transmutationem metallicam, vt scribit Calisthenes Olynthius consanguineus atque discipulus Aristotelis. Legimus apud Suidam Ægyptios ad hanc scientiam tanta cura animos appulisse, & tam benè in ea instructos fuisse, vt maximas illas opes inde consecuti sint, quorum adminiculo bella, Romanorumque impetus hostiles profligarent. Quod durauit ad tempus vsque Diocletiani, qui infinitos eorum libros, qui de tali scientia erant conscripti combussit. Legimus insuper principem Græcum Democritum, quem tantopere admiratus est Hippocrates, quem Platone reprehendere quidem est ausus, à quo pro-

manauit

manavit secta Democritea, aliàs dicta Abderitica: legimus, inquam, postquam frequentasset Ægyptios, atque Indos magna exinde secreta reportasse. Nam & ex iisdem scriptis patet eundem insignem fuisse philosophum Chymicum. Michaël Psellus interpretes Aristotelis, præter alia magnæ eruditionis volumina, edidit quoque opera Chymica Constantino imperatori dicata. In eadem scientia doctissimè quoque scripsit Hediodorus, qui libros suos dedicavit Imperatori Theodosio. Similiter Heraclius Cynesius non pauca ea de re edidit. Qui quidem omnes Philosophi plerique scripta sua Chymica extraerunt ex præceptis Democriti, qui magnitudine ingenij, ætatisque immensa confirmatione, prorogationeque (qua centesimum quoque superavit annum) suæ ætatis Chymicorum princeps, atque celeberrimus fuit habitus. Neque tam obscurè tantoque tecta velamine sua edidit, quin à doctis optimè intellectus fuerit: Quamvis Hermolaus barbarus eum temerè taxarit, obscuritatisque accusarit. Non considerans bonus ille ab Hermeticis Philosophis hoc præcipuè fuisse observatum, secreta non esse temerè prophananda, ne ab ignaro vulgo perciperentur. Sic certè Pythagoreos nouimus ἀποχῆν vfos, atque silentio, posteris deinde Pythagorico dicto, qui tacendo secum interquærendoque philosophabatur. Sic Heraclitici enigmatis se mutuò interrogabant, & respondebant. At post desola-

tionem Græciæ atque Italiæ, Barbari, & Arabes de eorum spoliis triumpharunt, vt multi etiam libri ab iis postea sint proditi, atque ab ipsis etiā regibus, cuiusmodi sunt rex Sadid & Cadid: Ac eousque tandem scientia hæc per vniuersam Maurorum regionem fuit expansa, vt & principes, & reges, & primæ notæ homines, philosophos, ac Medicos excitavit, ac in sui amorem rapuerit. Hoc abundè testantur libri ab iis proditi, cum præcitati, tum qui ab Auicenna, à Rhafi, à Gebere aliisque multis sunt proditi. Ab his demum floruerunt Arnoldus à Villa Noua, Lullius, Albertus Magnus, Thomas de Aquino, Scotus, Guillelmus Parisiensis, Christophorus Parisiensis, omnes magnæ existimationis homines, atque adeo peripateticorum, & scholasticorum principes, subsecuti sunt hos Isaacus Holandus, Riplorus, Northon, Rogerius Bacho, Agidius de Vadis, Thomas de Bononia, Bonus Ferrariensis, & nostra memoria Theophrastus Paracelsus, Heluetius, atq; Ioan. Frâciscus Pic⁹, Mirâdulæ, & cōcordiæ dominus, aliq; infiniti prope modum insignes philosophi, ac medici, quorum scripta etiamnum magna ex parte extant, quosque hoc in loco lubens nominare volui ac debui: vt taceam eos qui adhuc hodie viuunt, quorum quidam haud exiguam faciunt spem posteritatis iuuandę, circa nobilissimam hanc scientiam. Hi, inquam, nominati, & non nominati omnes, non tantum magna cura, fœlicitatēque pulchra,

chra, admirandaque naturę secreta indagare sunt conati, sed ex professo quoque ea de re libros conscribere dignati sunt: quamuis verbis interdum obscuris, ne res tam sacrę, tamque eximię, & quę vulgi captum transcendunt, profamentur. Vt deinceps nunc ij tantę existimationis rem iudicantes, aut condemnantes, ipsi potius deridendi sunt, deplorandi, atque contemnendi, nescientes discernere verum à falso. Sed, vt ad medicinam nostram Balsanicam reuertamur: (à qua paulo longius meo discursu discessisse videor, tantum, vt me defenderem ab iniquo inuidiæ calumnięque dente, atque ostenderem me velut discipulum, ac umbram quandam esse tot, tantorumque virorum, qui omni ferè seculo floruerunt) tempus iam est: vt aliquid dicamus. De materia supra quam prædicti philosophi operas suas collocarunt, & ex qua operis sui subiectum, nempe vniuersalis illius medicinę deprompserunt. Id quod pro ingenij nostro modulo partim ex scriptis eorum, partim ex collatione cum summis ea de re sapientibus, partim denique ex propria experientia, atque perscrutatione, hausimus.

CAP. II.

Proprietates à Philosophia materiae suae tributas sibi praesertim conuenire.

PRO fundamento itaque futurę disputationis, sumã verba illa Remundi Lullij, quę olim me

A iiii

legisse memini: quæq; à quouis sagaci medico meritò diligēter sunt notāda, quāuis paulo crassiore locutionis Minerua prolata videātur. Velle præseruari (inquit ille) per rem putridam, & corruptibilem, & reformari per rem fœdam, & deformitati subiectam, & velle facere incorruptibile per rem corruptibilem, & infirmum curare per rem infirmam, est phantasticum & inane. Vnde Rogerius Bacho in libro suo de retardatione senectutis, materiam ex qua suam præparabat medicinam, colore, durabilitate, conseruatione, & incorruptione describit. Nam illud conseruat (ait) quod diu conseruatur, & id corrumpit, quod citò corrumpitur. His regulis vniuersalibus addiderunt & istud, quod omnes veri philosophi vnanimiter fatentur: nempe materiam sui elixiris, aut magnæ illius medicinæ esse animalē, vegetalem, & mineralem, abiectæ naturæ vilis est pretij, quæ vbique reperiatur, etiam in fimetis, & iumentorum stabulis, adeoque in ipso homine, & quæ nascitur in medio mari, quæ liquefit, atque induratur facillimè. Sanè verò, cui potius rei totius vniuersi has qualitates proprietatesque tribuam omnes, quàm soli primo illi motori, atque balsamo naturæ vniuersali, non video. Hæcque est ratio cur ars illa antiquitùs dicta sit halchymia, quasi dicas salis fusio: & artifices qui eā tractarunt Halchymistæ: sicque vocatur, & medicina, quæ queritur, & cui prædictæ omnes proprietates attribuuntur, nempe sal. Nam cui potius illæ qualitates
omnes

omnes tribuantur, quàm vnico, & soli sali? Quid? an non animale quid est sal, cum eo videamus, & vrinas hominum, & brutorum turgere? quando videmus eo tantopere illici, & boues, & arietes, cæteraque id genus bruta, qui sal tãtopere, & instinctu quodam naturali appetunt, tanquam balsamum, quo præseruantur, conseruantur, & vegetantur? appetunt, inquam, appetunt, huicque inhiant, & vel ex muris atque antiquissimis rudibus halitu suo exhauriunt, & lingua lingunt: & columbæ, aliæque aues rostro curioso perquirunt, etiam in locis fœculentis, & hominum excrementis, atque vrinis abundantibus. Et quando tam manifestè appareat, tot genera piscium generari atque nutriri in mari falso, mirum iudicia hominum adeò peruersa esse, atque perturbata, vt non agnoscant, aut agnoscere nolint admirandos effectus balsami huius nature radicalis! Et quis nō mirabitur proprietates, qualitatésque (vt ita loquar) virtuales salis, atque adeo eius, qui extrahitur ex ipsis animalibus, quas præbet liquefaciendo, detergendo, adstringendo, incidendo, penetrando, ab omni corruptione præseruando atque adeo attrahendo, purgando, & euacuando? An non sufficiant hæ facultates omnes, aliæque plures, quarum supra meminimus, quibus demonstretur sal esse animale? eóq; id magis, quod sūmi fuerint philosophi, qui magnetē propter solā vim attractiuam ferri dixerint animatum? Quot vires atque facultates ista lōgè maiores, immo magni-

ficas deprehendemus in sale, si omnes diligenter & ad amissim peruestigauerimus? Quid maius, quid admirabilius sale urinae hominis? quæ post conuenientem præparationem apta redditur ad dissoluenda magna illa duo luminaria, solem, & lunam? Quæ sympathia hac sua, atque concordantia satis produunt, & in apertum dat attractionem, & virtutem magneticam, causatam ab eorum coniugio, & copulatione. Quis non suspiciat admiranda, quæ obseruantur, atque eueniunt in eius præparatione, & exaltatione, siue respicias tot colorum varietates, siue coagulationes, atque dissolutiones, quando spiritus redit in corpus, & corpus rursus transit in spiritum? Non vanè Christophorus Parisiensis, magnus ille philosophus hinc operis suis subiectum, atque fundamentum exorsus est. Vt satis iam satis, opinor, nunc constet prædictum nostrum sal dici posse animatum. Sed ut pateat æquè esse vegetale, atque animale, nimirum non exutum esse, seu priuatum facultate vegetatiua, vel inde diiudicari potest, quod primum sit in natura mouens, quod crescere facit, multiplicare, adeoque omnium rerum generationi inseruit, ut non sine causa cum Poëtis, atque priscis philosophis dicatur, Venerem matrem, & principissam omnis generationis, ex spuma maris falsa esse progenitam: id quod etiam cõfirmat Athenæus. In hunc finem à Græcis ἀλιγενῆς, significatissimo vocabulo fuit appellata. Et magis etiam confirmat hanc sententiam generatio pretiosissi-

tiosissimarum perlarum in conchis, & corallij ex
 intimis faxis emergentis, & in brachia, & ramos
 instar arboris diuaticati. Hi effectus sunt, quos
 ignis ille naturæ, nempe sal, producit, etiam in
 medio frigidissimæ aquæ. Sed videamus quoque
 quid operetur in terra. Nempe calefacit, impin-
 guat, immo animat, fortificat, & roborat, auget,
 & virtutē vegetantem in singula semina dispē-
 sat. Nam quid aliud est terræ impinguatio, quæ
 efficit, vt granum vnicum producat cētum, quàm
 stercoratio quædam, & expansio fini, atque vri-
 narum, à bestiis prodeuntium? Quid aliud primo
 vere, postquam sol exaltatus est ad signum Arie-
 tis, (quod signū est casus Saturni, & domus Mar-
 tis signi prorsus ignei) terram vegetat, & aperit,
 quàm eleuationes, sublimationesque spirituum
 prædicti salis, & balsami naturæ? Hic est, qui viui-
 ficat, qui calorem impertit, qui crescere, qui prata
 & campos ridere facit, denique qui amplissimū,
 vniuersalissimūque illum vigorem producit.
 Sed quis non hoc in ipso etiam aëre videt, per su-
 blimationes spirituum eiusdem salis naturæ, qui
 eodem anni tempore in aërem subleuati roris in
 speciem decidunt supra frumenta, atque stirpes
 omnes? Quid, inquam, per hæc ipsa non eosdem
 vegetationis effectus, quæ fit à sale, manifestè per-
 cipit? At rorem non esse spiritum prædicti salis,
 immo falsum vel inuiti, nec sine pudore fatean-
 tur, qui se egregios philosophos censent, quando
 videant à veris philosophis ex rore elici dissoluēs,

corallos, atque perlas: haud secus, quàm ex sale cōmuni, ex sale petræ, nitro, aut aliis salibus idem paratur in eundem finem. Sed hæc plus satis sunt nota. Idem præterea sal meritò quoque vegetale dicere possumus ex eo, quòd manifestè reperiatur in omnibus vegetabilibus: & quòd ea in quibus dominatur maximè, longioris sint vitæ, atque durationis, temporum iniuriis magis resistant, & effectus vegetabiles, vel in propria sua natura, vel in eorum usu manifestius ostendant.

Iam verò sal quoque esse metallicum, seu minerale, notum illud est satis. atque eo quidem notius illud est cunctis, quod tam varia, atque diuersa genera salium reperiuntur in visceribus terræ, cuiusmodi sunt sal gemmæ, alumen, vitriolum, sal nitrum, & cætera id genus, quæ omnia sunt naturæ metallicæ, aut certè de ea plurimum participant. Philosophus verò hoc altius indagare potest ex diuersis aquis fortibus, quas parare nouit: quæ nihil aliud sunt, quàm spiritus prædictorum salium, qui vim habent dissoluendi, & in aquas reducendi corpora metallica, vt cuius ferè notum est. Per hanc, inquam, dissolutionem perspicere possumus concordantiam atque *συμπάθεια* istorum salium cum natura metallica. Nam quia similia sunt optimè miscètur, se mutuò peruadunt, coniunguntur, atque vniuntur, simili dissolvente, sibi que associante simili: quippe aquæ fortes nunquam agent in ligna aliâve materiam, quæ non sit de natura metalli. Vt verissimè dictum

dictum sit à magno quodam philosopho: Natura amat simile, & in sua natura gaudet. & ab alio: In habentibus symbolum, facilis est transitus. Sulphur, & alia, quæ de natura sunt oleaginosa, citius, & melius dissoluuntur oleis, ut therebinthinæ, aut lini quod suauissimum est, quàm magna illa vi, & violentissima acrimonia aquarum fortium: quæ nihil aliud sunt, quàm spiritus salinũ, & per consequens non multum conueniunt cum sulphure, quod est principium ipsis contrarium. Amplissimus hinc esset disputandi campus, si res & occasio illud postularet: sed hoc reseruamus in alium locum, & tempus. Nunc verò redeamus ad sal nostrum: quod si ab igni vehementiori fundi, atque dissolui, haud secus, ac aurum, atque argentum, & rursus refrigeratum coagulari in massam, sicut metalla, demonstrauero, sine dubio pulchrè patebit sal esse de natura metallica. Atqui fit hoc, inquam: nec tantum in sale, quod in mineris, atque terræ cavitatibus reperitur, sed in ipso etiam sale maris. Quod cum notius sit, vel mediocriter in anatomia metallica versatis, quàm ut à me pluribus demonstrare conueniat, ne verbum quidem amplius addam. Quamuis ex hac demonstratione $\epsilon\tau$ plus satis evidens fiat axioma illud Aristotelis esse falsum, quo dicit: Quæ à calore coagulatur, frigus dissoluit: & è cõtra. Id quod tamẽ ei ex vna parte cõcedimus: p̃bè gnari sal, quod à calore solis coagulatur, in aqua frigida dissolui. At fateatur oportet, & ille quod verum

est, sal à vehementia caloris ignis dissolui, fundi, ac fluxile reddi, vt in massam fusilem proiici possit, haud secus atque metalla. His accedit, quod salia ex omnibus metallis calcinatis elici possint, quæque eodem prorsus modo dissoluuntur, filtrantur, atque coagulantur, ac alia salia, siue vulgaria, & non fusa, sine vi caloris iam fusa, vt supra docuimus, quinimo ex lb. j. plumbi calcinati decem atque duodecim vncias salis elici posse, id vel semestri chymico notum est. Quæ omnia sufficienter demonstrant, atque conuincunt salis naturam esse metallicam, atque adeò metallum nihil esse aliud, quàm sal quoddam fusile.

Ex dictis itaque facile patere arbitror, quomodo sal sit animale, vegetale, & minerale, ac proinde conuenire cum eo, quod omnes Philosophi vnanimi consensu statuunt, de materia, atque subiecto medicinæ vniuersalis. Ad quod faciunt cætera signa, quibus, quamuis obscurissimè prædictam materiam suam describunt. Quæ omnia planè conueniunt naturæ salis: cuiusmodi sunt, esse vilis æstimationis: reperiri in omnibus, adeoque in nobismetipsis, quod abundè manifestè patet, cùm nihil sit in hoc vniuerso mundo compositum, ex quo, ac omni quidem tempore sal extrahi non possit.

CAP.

CAP. III.

In sale è terra elicto tria rerum omnium principia contineri.

Sed ut ea, quæ in genere diximus, deinde etiam particularius demonstremus: nempe sal participare de natura animali, vegetali, & minerali, videtur exemplo vulgari, & prorsus communi, quod tamen exactè atque diligenter peruestigatum, atque consideratum à vero philosopho, insigne est mysterium. Quod etsi erutum ex terra, possit tamen eleuare oculos nostros in cœlum. De nitro, inquam, seu sale petraë quod vocant, hic mihi futurus est sermo. Mitto nunc detestandum atque perniciosissimum vsum eius inuentum ad interitum hominum: quamuis, ut ingenuè fatear, summam admirationem increatur, quòd tantos, & tam incredibiles producat effectus, dū nobis in inferioribus his, haud secus, ac in sublimi æthere repræsentat fulgura, fulmina, atque tonitrua. Sed si consideremus quid sit, & quale in sua natura, & compositione, quàm diuersæ facultates, qualitates, atque effectus sint in re tam vili, tamque trita, proculdubio immenso mirandorum cumulo obruemur.

Fit & componitur nitrū ex terra matre eius, quæ id producit: vel ex cemeteriis, materiis stabularum fimeris, aut eius generis terris, & liquoribus pinguibus, animaliumve vrinis inebriatis potius, quàm è terra macilenta, exucca, vel pluuiis

aliâve simili causa humore illo radicali exuta. Ex terra columbariorum, columbarumq; fimo omnium copiosissimè extrahitur:& tale nitrum euadit optimum, cæterisque omnibus præstat, quod notatu est dignissimum. Quod dictum sit, vt appareat nitrum participare cum ex clementis, atque vrinis animalium. Vrinæ siquidem nihil sunt aliud, quàm separatio superflua salis vegetabiliû, à quibus animalia nutriuntur,& viuunt. Ex quo patet, quomodo prædictum sal in genere participet de natura animali,& vegetabili. Nam quod ad mineralem pertinet, de ea à nobis dici non maximopere attinet, nisi addere velimus illud, quod sit extractum ex terra: quæ ratio est cur sal petræ vocitetur, cum magis propriè diceretur sal terræ. Sed pergamus.

Natura subministrat arti materiam, ex qua cõponitur sal petræ, quam ars per se facere nequit, non magis certè, quàm natura sal petræ purum, separatumque ab omni terrestritate (vt sic loquar) atque heterogenea substantia reddere potest: nam vt eisdem producat effectus, quos producit illud, quod artificum industria paratum est. Hi siquidem terram eligunt conuenientem, & ex locis opportunis sibi cognitis, & aqua communicalida iteratis vicibus filtrata, seu transcolata, per illam terram, vt fiunt lixiuia: fit vt cum ea misceatur sulfugo, quod salium omnium est proprium: De quo lixiuio, si duæ tertiæ aut circiter, ad ignē exhalentur (refrigescant, sal cõdensatur in glaciē, ex qua

ex qua artifex nitrarius opus suum perficit, purificatione facta, iteratis dissolutionibus, & coagulationibus, ut pinguedinem (quam vocant) exuat omnem. Hoc opus commune admodum, & vel vulgo notum, verèque mechanicum, si probè cōsideretur, ac perpendatur, admirationis est plenū, uti iam dictum. Nam ea ipsa præparatione tria principia eliciuntur ex terra, quæ à se inuicem possunt separari, & nihilominus omnia tria consistunt in vna eadēque essentia: suntque tantū proprietatibus, ac viribus distincta, in quo manifestatur, & ad quod aliquo modo referri potest incomprehensibile illud mysterium de tribus personis in vna, eadēque hypostasi, quæ diuinam constituunt Trinitatem. Voluitque summus ille creator manifestari vnitrinus, seu trinus, non tantū in eo, quod reperitur in natura terræ, sed in omnibus etiam totius creationis operibus. Si quidem comparatio hæc nostra salis terræ generalis est, & vbique reperitur atque in rebus omnibus. Ut non malè fortè hanc comparisonem accommodare possimus ad ineffabile illud magnūque mysterium Trinitatis: haud sanè minus, quàm veteres, qui, ut captui se nostro accommodarent, fontem cum riuulis, aquam cū vapore, quæ ab ea subleuatur: arborem cum ramis: semina cum plantis contulerunt, tantū ut ostenderent generationem filij, qua ratione procedat à patre. Qui per communicationem totius diuinæ essentiæ, absque omni disunctione, diui-

B

sionéque progeniuit filium suum generationis modo inenarrabili. Vnde occasio oborta prædictis patribus sanctis, vt eiusmodi comparationibus vterentur, quibus aliquo modo nobis manifestarent id, quod sua natura est incomprehensibile. Sic quoque in prædicta nostra comparatione salis videre licet tres distinctas naturas, quæ tamen sunt, atque subsistunt in vna eadémque essentia. Nam prima natura est sal commune fixū, & constans : & altera sal volatile, quod solum, & vnicum quærit nitrarius. Quod volatile sal, duo genera salis volatilis continet : alterum sulphureum, facillimè concipiens flammam, quod nitrum vocant : alterum mercuriale, aqueum, acidū de natura salis armoniaci participans. Quapropter in communissima illa terræ essentia sub vna, eadēque natura hæc tria distincta salia reperiuntur de quibus omnia quot quot sunt vegetabilia atque animalia participant. Atque in his tribus tãquam fundamētis collocabimus tria nostra principia hypostatica, in opere illo nostro, de recondita rerum natura, artisque mysteriis, quod prius in publicum dare constitueramus, quam horaria hæcce præludia : in quibus tamen etiam obiter aliquid dicendum esse iudicauimus, quod ab iis fundamenta, ac vtriúsque medicinæ principia dependeant. Quare vt magis, atque diligentius ab vnoquoque, præsertim sapiente, quàm hæctenus factum, tam immensa doctrina consideretur, ostendam, & quasi ob oculos ponam tres illas distinctas

stinctas salis naturas, vnica, vt iam dictū, *consideret*
 comprehensas. Nam Nitrarius, vt sal suum pe-
 træ efficacius, volatile, & ad concipiendam flam-
 mam reddat aptius, detrahit ei pinguedinem, (sic
 loquuntur) hoc est tollit, & separat eius sal, quod
 idem prorsus est, ac sal marinum, vel commune
 quod dissoluitur in aqua communi: è contra sal
 petræ (quod vocant) congelatur in frustula talia,
 qualia conspiciuntur: atque ita fit separatio visi-
 bilis duorum salium. Quippe aqua (in qua dixi-
 mus sal commune diffusum dissolutumque con-
 tineri) euaporata, in fundo subsidebit salis portio,
 ad nostrum sal accedentis, vel eiusdem potius
 speciei, atque naturæ cum marino, vel commu-
 ni. Nam easdem possidet qualitates saluginosas,
 fixum est, nec ab igne dissipatur, neque flammam
 concipit, ac proinde prorsus distinctum est, ab
 eo quod coagulatur in eadem aqua, quod sal pe-
 træ dicitur. Quæ res sanè meretur, vt diligentissi-
 mè consideretur non à mechanicis, & rerum i-
 gnaris hominibus, sed à philosophis, si modò ta-
 les & esse, & haberi velint. Quibus manifestum
 fiet sal, quod natura, & qualitate sua, secundum
 communem philosophorum opinionem est ca-
 lidum, & siccum, immo sal sulphureum, atque i-
 gneum, flammamque concipiens, quale est sal
 petræ, in aqua coagulari, in qua reliqua salia dis-
 soluuntur, haud secus ac sal ipsum, quod ab eius-
 demmet salis petræ essentia processit, in aqua
 dissolui diximus. Non igitur absque causa ingen-

ti consideranda venit admiranda salis petræ natura, quæ duas partes volatiles in se complectitur: sulphuream alteram, alteram mercurialem. Pars sulphurea est eius anima: mercurialis, est illius spiritus. Sulphurea accedit ad primum illud mouens naturæ, quod nihil est aliud, quàm ignis æthereus, qui non calidus est, aut ficcus, non consumens sicut ignis elementaris: sed ignis quidam cœlestis, humor aëreus, calidus & humidus, & talis quidem, qualem ferè cernere licet in aqua vitæ, ignis, inquam, cōtemperatus, viuificus, quē in vegetabilibus appellamus animam vegetantem, in animalibus humidum, & calidum radicale, emphytum, symphitumque calorem, verum nectar vitæ, qui si deficiat in aliquo subiecto siue animali, siue vegetabili, illicò mors consequitur. Quod quidem non alia de causa euenit, quàm ex solo defectu viuifici huius caloris, qui modo vitam restaurabat, & conseruabat. Idem calor viuificus reperitur etiam, licet obscurius, in mineralibus: quod faciliùs comprehendere potest ex symphathia, & concordantia, quam sal illud petræ habet cum metallis, vt videre est in dissolutionibus, de quibus quædam attigimus supra.

Præter partem illam sulphuream, reperitur etiam in sale petræ spiritus quidam mercurialis, qui quidē est de natura aërea, & qui tamē flammam concipere haud possit, sed huic potius contrarius. Hic spiritus qualitate sua non est calidus, sed potius frigidus, vt testatur eius aciditas: quæ
aciditas,

aciditas, atque frigiditas mira prorsus existit, & longè diuersa ab elementari: quippe quæ dissoluere possit corpora, & coagulare spiritus, haud secus ac coagulat ipsum sal petræ: quæ aciditas generalis est causa fermentationis, atque coagulationis rerum omnium naturalium. Hic ipse spiritus acidus reperitur quoque in sulphure, eiusdem qualitatis nec vrens, nec flammam concipiens, & qui sulphur quod alioqui fluidum esset vt oleum coagulat, atque firmum reddit. Hoc spiritu inter omnia salium genera maximè abundat vitriolum, quippe quod de natura sit Veneris: quæ acidum spiritum (mercurius mobilis, ac semper tamen tendens ad suam perfectionem, hoc est, coagulationem, atque fixationem) probè nouit eligere, sibi que attrahere, vt figatur, atque coaguletur: quando cum ipsomet vitriolo permiscetur & sublimatur. Haud secus sanè, atque apes, mel sugunt ex floribus, vt inquit Ripleus. Denique hic spiritus acidus atque frigidus, causa est, cur sal petræ igni iniectum, sulphuréque eius accenso, crepitum edat: vt sal petræ de eorum numero sit, quæ Aristoteles contrario motu alicubi moueri scripsit: quæ eius verba diligenter sunt perpendenda.

Sed quam denique aperio portam horti Hesperidum tam apertè loquens de sale petræ? quæ liberum aditum præbeo stupidis, atque ignaris, quem solis sapientibus, ceu musarum cultoribus apertum esse decet? Ne idcirco decipiamini

B iij

quæcunque estis curiosorum ineptiorum ingenia, sumendo verba mea ad literam, ut aiunt. Sal petrae philosophorum, aut sal fusile, quod ab omni ævo Halchymia dedit nomen, non est sal petrae seu nitrum illud vulgare: nihilominus tamen huius compositio, admirandaque natura, est ceu exemplar quoddam, & regula lesbia operis nostri. Quamvis ea de re clarius, & manifestius locutus sim vobis, quam ullus eorum, qui me præcesserunt, non quod improbem iccirco illorum rationem scribendi, sed ut probem, atque defendam. Ac magis certè illis fuit integrum ita scribendi, quàm priscis illis philosophis Pythagoreis, & Heraclæis: (quod tamen de rebus non tanti momenti, tantisque mysteriis, ac vera chymia tractasse constat) quando illi silentio, muneris, & symbolis sua transegerunt. Hi verò, ut scribit Plato, interrogationibus, & responsionibus ænigmatiis. Ecce non eodem iure licitum sit Lullio tractandi suam philosophiam per literas? cum idem consuetum fuerit omnibus eius antecessoribus, ut tropis, allegoriis, atque ænigmatibus tanta mysteria, atque secreta proponerent, ne à vulgo prorsus intelligerentur? raperentur interim in admirationem rerum tam sublimium, atque adeò diuinarum? Ut cessent tandem Momi, atque obstupescant crassiores isti, atque insulsi beani maledicendo, malefacta ne noscant sua: Ij ipsi, inquam, Theones, qui nomina illa, quibus in libro nostro de Spagirica medicamentorum præparatione

ratione sumus vfi, nec gustare, nec conterere potuerunt. Cuiusmodi sunt Aqua stigia : Maria acida, turbith minerale: menstruum fœtidum, menstruum cœleste, calx fixa, atq; perlucida : salia resuscitantia : sal, corneoli crySTALLINI, Kibric, terra fœtida, terra mortua, lapis Sedenegi, lapis perlatus, Salamandra, lacertus viridis, leo rubens, aquila volans, aquila expansa, acolum montanum, sanguis Medusæ, aliâque id genus nomina apprimè significatiua : Quæ ab iis tantummodo intelligi nouimus, qui melleum illum dulcorem librorum tam pulchræ, tamque absconditę philosophię degustarunt.

At enimuero, ne restet ipsis calumniandi locus, atque occasio, arrigant, & aduertant nunc aures, attollant oculos, & mentem, vt videant, comprehendântque clariùs tot, tantâque admiranda, atque summæ vtilitatis secreta, quæ huic nostro operi inferere est animus. Quibus nunc aliquantum satiati deinceps æquo animo expectent donec plura, & his etiam longè maiora, abstentiorâque verbis significatissimis, atque à quouis vero philosopho intelligibilibus, exhibeam, in restituta mea præparatione Spagirica, quàm breui quoque, si Deus vitam, & vires concefferit, vsurę publicæ committam. Interim discant, immo admirentur, vt sapiant, nisi nolint, quod modò docebo pulchra, & mirabilia, de sola compositione salis nostræ petræ.

B iij

*Salis natura vires & proprietates exemplis
illustrantur.*

Vidistis ex primo illo Chao residuo, (hoc est, ex terra illa vili, seu ex materia confusa, atque informi) extractionem, separationemque formæ pulchræ, nitidæ, claræ, atque transparentis: nempe salis illius, quod aptum est ad recipiendas plures formas alias, quodque diuersis, & mirabilibus proprietatibus donatum est. Vidistis etiam ex vna eademque essentia tres res distinctas, atque separatas, immo tria principia naturæ eruta, ex quibus omnia corpora sunt composita, quæque anatomicus Chymicus eruere atque secernere potest ex omni corpore naturali: ex minerali, inquam, vegetabili & animali: nempe sal, sulphur, atque mercurium. Principia sanè purissima, simplicissima verèque elementaria naturæ, omnia sub vna essentia salis comprehensa: sal, sulphur, & mercurius, quæ philosophi conferre solent cum corpore, spiritu, & anima: nam corpus attribuitur sali, spiritus mercurio, anima sulphuri, singulis suo attributo, & hoc illis aptè atque conuenienter respondentibus. Estque spiritus velut mediator, & conseruator animæ cum corpore, quod illius beneficio cum anima iungitur, & copulatur. Anima verò viuificat spiritum & corpus. Vidistis etiam in dicto sale naturâ Hermaphroditicam: marem & sceminam: fixum & volatile:

volatile: agens & patiens:& quod magis est, calidum & frigidum : ignem, & glaciem mutua amicitia, atque sympathia in vnum coniuncta, atque in eandem substantiam vnita. In quo sanè eius naturam mirabilem cernere licet.

Nec minùs eius proprietates sunt admirandæ. Immo vel multò etiã magis. Sal enim petræ præcipuè est clavis, atque primarius ianitor, qui aperit corpora etiam durissima, solidissimæque tam lapides quàm metalla: ipsùmque adeò solem, atque lunam redigit in liquorem cum aqua propria extracta ex tota massa absque separatione maris aut fixi. Et quemadmodum spiritualia reddit, atque volatilia omnia corpora metallica: ita & è contrà virtutem habet fixandi, & incorporandi spiritus, etiam summè volatiles. Iam quis non miretur, vel potius obstupescat, cui constat sal petræ tanta promptitudine concipere flammam, per quam in aërè ac fumum exhalet: interim videat liquidum atque fusum manere in crucibulo igneo, constituto in centro flagrantissimorum carbonum? in quo tamen licèt ardentissimo, nec flammam concipiat, nisi flammæ, aut ignis admotio fiat ad tactum? & quod magis, cùm naturæ adeo sit volatilis, fixatur tandem, nec patitur ab igne, nec reformidat vel violentissimum, nō magis sanè, quàm salamandra (si verū est quod aiunt, intactam manere in igne) quem tamen nec ferre poterat antea, nec vlla ratione pati? Vides itaque vt à solo igne natura eius transformetur.

Idem præterea sal petræ, quod debet paratum
atque depuratum modò erat, tam candidum, tam
cristallinum, tamque diaphanum (saltem ut ex-
trinsecus apparet) nunc igni fixatorio immis-
sū videbis interius continere omnis generis colo-
res, virides, rubros, flauos, albos: non hercle mi-
nùs diuersos, quàm nubes ex radiorum solarium
variantibus impressiōibus concipere, aut prata
præ delectabili illa florum versicolorum varia-
te ridere solent. Quod si quis ad credendum con-
tumax, incredulus potius esse, quàm docilis habe-
ri velit, suadeo, ut experiatur, & discat tam pul-
chrum naturæ mysterium, vel spatio decem ho-
rarum, ac vix sex assium interuentu. Et ne (ut nu-
peri quidam) Lycophronem quendam me esse
putes, rem candidè, & clariùs te docebo. Accipe
salis petræ finissimi, & clarissimi libram vnam,
vel duas, coniice in alembicum vitreum cum ca-
pitello, & in arenam colloca, haud aliter, ac si aqua
quædam fortis esset destillanda. Ignem submitte,
& per gradus secundum artem moderato: quem
tertia vel quarta hora in tantum augebis, ut arena
vel ipsa incandescere posse videatur. Hūc ignem
ardentissimum continuabis per quinque, vel sex
horas: & deprehendes, atque apertè videbis salis
petræ spiritus ipsum etiam alembici vitrum pene-
trasse, coloréque tam intus quàm extra tinxisse o-
palino, hoc est, diuersissimo, & pulchrè variante
colore. Præterea spiritus salis petræ, qui vitri soli-
ditatem traiecerunt, extimæ eius superficiem in
florum

florum farinæ speciem adhærescentes, quos molli pluma abstergere, atque colligere haud fuerit difficile, etiam in satis magna copia reperies. Hic sanè flos, nihil est aliud, quàm spiritus salis petraë, in quo conspicias viuidos omnis generis pulchrè expressos colores, haud secus sanè, ac in lapide illo pretioso qui opala dicitur. Philosophentur nunc ingenia acutiora, si libet, & in subtiliationem hanc spirituum, qui corpus alioqui solidissimum, & omnibus impermeabile habitum, tamen mirabili subtilitate traiecerunt. Et habent sanè quod volitentur hîc, si velint, ingenia curiosiora. Itémque de ratione tantæ diuersitatis colorum plantarum hisce spiritibus tribuimus, quàmque nos propria experientia consecutos esse primos, & ad oculum multis viris summis, atque doctissimis ostendisse fatemur, & ingenuè gloriamur. Testis erit charus ille Pylades noster, Io. Hen. Cherlerus philosophiæ, & vtriusque medicinæ non infœlicior adsectator, quàm admirator, què amoris nostri erga ipsum (quem ceu fidum quandam Achatem semper habuimus) tam illustris inuestigationis, vt & aliarum plurimarum magnæ admirationis rerum testem *αὐτοθεασάμενον*, & gnarum facere voluimus. Sed ad propositum reuertamur.

Id quod residet in cucurbitæ fundo, niuis instar candidum, ac prorsus fixum, remedium est specificum ad omnes febres extinguendas. Datur à 3. β ad 3. j. dissolutum in liquore quodam cōue-

nienti. Et (vt verbo dicam) huic remedio non est aliud simile ad incidendum, tergendum: itémque ad purgandas, & euacuandas humorum corruptiones, atque putrilagines, & ad conseruandum corpus ab omni corruptionis inquinamento. Nā cum de natura sit salis balsamici, oportuit ipsum talibus virtutibus & proprietatibus esse præditum. Et certè, vt ingenuè fatear, si vel velim, non possim tamen satis laudibus extollere verum sal petrae, atque sal fusile philosophorum. Quod sal Homerus appellat diuinum: quod Plato scribit esse amicum, & familiare rebus diuinis: quodque multi philosophi dixerunt esse animam vniuersi, & spiritum viuificantem, generantemq; res omnes.

Videbimur fortè longiori serie orationis in inquisitionem, speculationemque tam generalem, quàm particularem salis naturæ euagati: Sed tam utilis est, & necessaria, vt sit etiam basis, ac fundamentum facultatum omnium medicinarum, vti fusiùs suo loco declarabimus: vt hic potissimum habeant medici, quod satagant, quod perquirant, atque intelligant. Quod verò attinet ad philosophum Chymicum, sciat in salibus fusilibus se operas suas potissimum collocare debere, atque meminisse haud temerè philosophos illud subinde occlamare solitos, coque, coque, & iterum coque. quod idem est ac si dicerent, calcina, calcina, (intellige ex præscripto philosophorum) aut in cinerem redige. Et sanè si fateri velimus, quod res est, omnes operationes Chymicae, destilla-

destillationes,inquam,calcinationes, reuerberationes, dissolutiones, filtrationes coagulationes, decoctiones, fixationes, aliaque huic scientiæ dicatæ, non tendunt ad alium scopum,quàm, vt sua corpora ita reducât in cineres, vt spiritus salis, & sulphuris, qui illa perfecerunt (sub vna tamen, eademque essentia constituti) communicent, modo quodam imperceptibili, cum sua aqua metallica, veroque mercurio: Idque in eum finem, vt per vim, atque virtutem salis internam mercurius atteratur, coquatur, atque transmutetur ex natura sua vili, atque abiecta, in longè nobiliorem: dum ex mercurio vulgari fit mercurius philosophorum beneficio spiritus salis, quem attraxit ex cinere, seu calce viua metallica. Haud secus sanè, quàm euenire solet in lixiuio, quod fit ex cineribus, & aqua, in quam optimè percolatam, atque filtratam cinis omnem suam animam, virésque transmittit. Nempe suum sal aque prædictæ communicat: quæ aqua, etsi semper maneat fluxilis, ac liquida, non tamen restat aqua simplex pura, atque frigida, vel exiguæ virtutis: sed iam lixiuium facta, fit calida, facultatis exiccantis, detergentis & qualitatis prorsus actiuæ, quæ tota est virtus, atque facultas medicinæ transmutantis. At considerandum est, ex qua re cinis hic viuus, atque metallicus fit conficiendus. Item ex qua aqua idè parandum sit lixiuium, vt extrahas sal, aut sulphur philosophicum, hoc est medicinam balsamicam, quæ fulminis instar refertissima sit actiuarū qua-

litatum, reducta in calcem verè viuam, atque dum prius esset corpus quoddam mortuum, atque inanimatum, tunc fiat corpus animatum, spiritu præditum, & medicinale.

CAP. V.

*Aurum animatum præcipuum esse subiectum
medicinæ Philosophorum me-
tallicæ.*

Tantum potest sulphur naturæ philosophicum, quod auget, & multiplicat viribus ipsum etiam aurum, iam magna perfectione præditum, non tam propter æquabilem sulphuris, atque argenti viui concurrentiam, quàm propter perfectam combinationem, adæquationem, æquabilitatem, æqualitatemque elementorum, atque principiorum, quæ aurum constituunt. Ac ita quidem constituunt, vt alterum non superet alterum: sed velut in equilibrio constituta, aurum efficiunt incorruptibile: cum nec à terra exedi, vel corrumpi, nec ab aëre alterari, nec ab igne domari aut diminui, quamuis minimum, possit. Atque hoc præterea, quod, vt inquit philosophi, par in parem non habet imperium: eo quod etiam in omni equato corpore nulla reperiri possit actio, aut passio. Et hæc est sola illa æqualitas, quam Pythagoras dixit esse matrem, nutricem, atque tutricem concordie rerum omnium. Hæc causa est, quod in auro, atque omni corpore perfecto, vbi hæc æqualitas existit, sit indomita quæ-

quædam, atque incorruptibilis compositio. Id quod prisci philosophi obseruantes, in auro quæsiuerunt magnam illam, & incomparabilem medicinam. Quoniam autem cognouerunt, quod propter compactam, atque firmam suam compositionem in corpus nostrum agere non possit, conati sunt dissoluere, atque frangere durissima eius vincula, atque beneficio sulphuris vegetabilis, & balsami vitæ artificiosa operatione, redigere ad perfectam adæquationem, vt spiritus vegetabilis auri, qui modo quasi in otio delitescibat, ex auro vulgari (quod modo erat) redderent aurum philosophicum, atque medicinale, quod vegetationem nactum perfectiorem, & virtutem seminalem, dissolui possit in omni liquore, eique communicare exuperantem, balsamicamque illam perfectionem, seu vitæ, naturæque nostræ balsamum. Sed audiamus, quæso, quod dicit Augurellus de hoc auro per prædictum sulphur, aut spiritum naturæ animato:

Denique sic etiam fuluo detentus in auro

Ipse manum capit artificis, qui vincula soluat,

Et qui se propria reddat virtute Potentem.

Quod si quis properans hanc artis viribus unquam

Explicit, atque diu tepido, post incoquat igni,

Continuo aspiciet (visu mirabile) vitam

Auro impartiri longo cum seminis usu

Nec deerit quin ex auro sibi procreet aurum.

Quod cum ita cõstiterit durate, & credite verbis

Intenti artifices, & res sperate secundas.

Et quia nunc sermo est de animatione auri, & ut ostendamus qua ratione antiqui philosophi inhiarint, atque insudauerint huic operi, vel materiei: age, videamus quid scribat Palingerius in suo zodiaco: cum hunc aurificum puluerem piis quærentibus viris respondisset Apollo, sub obscuro quodam ænigmate: & hinc ad cœli conuexa euolasset: hæc scribit.

*Tunc mentis diuina homines oracula cæca
Voluentes animo ancipiti, vix tempore longo
Experti multa, & non paruis sumptibus illam
Inuenere artem, qua non ars dignior vlla est.
Fingendi lapidem æthereum, quem scire profanis
Haudquaquam licet, & frustra plebs improba
querit,*

*Quem qui habet, ille potest, ubi vult, habitare
decenter,*

*Nec fortune iram metuit, nec brachia furum:
Sed tanto paucos dignantur munere diui.*

Constat sanè ex præcipuis, & primæ notæ antiquorum libris hunc præcipuum fuisse eorum scopum, ut inquisitioni tam eximiæ rei insudarent, nempe ut componerent medicinam quandam balsamicam, ad vegetandum, roborandum, atque insigni sua adæquatione, & integritate naturæ, conseruandum balsamum radicalem, & nectar illud vitæ nostræ in bono & laudabili temperamento. Hinc idem Augurellus verba faciens de puluere aurifico, postquam ostendisset effectus quos efficere potest in metallis, ita subiūgit.

Quin

*Quin etiam humano decuit de corpore pelli
 Hac, omnes valida morbos, facilique medela,
 Seruarique diu nitido cum flore iuventam
 Et senium placidos produci grande per annos.*

Et profectò mirum videri haud debet, aurum à suo, ceu compede, liberatum, adeóque spirituale, atque animatum redditum, viribúsque adauctum roborare posse naturam, atque instaurare balsamum nostræ naturæ, tamque exigua dosi vnius aut duorum granorum conseruare ad vltimam vsque periodum vitæ. Tantò minùs mirum videatur, quod conueniens, atque magna illa adæquatione temperaturæ communicans cum balsamo nostro radicali, impediat dominium phlegmatis, bilis excandescentiam, atque melancholiæ adustionem, suáque incorruptibili virtute conseruet sanguinem à putredine, atque ita balsamo illo nostro subueniat, & quasi manus præbeat, vt non tantum naturam nostram præseruare, sed maximòs etiam corporis nostri morbos superare possit. Præsertim, cum balsamum illud naturæ, innatus ille spiritus, omnium actionum, operationum, & motuum in nobis sit præcipua causa, à temperie seu crasi minimè dependens, sed eam conseruans: vt ipsemet Galenus de innato illo nostro calore verba faciens, profiteri cogitur.

„ [Com. in aph. 15. l. 1.] Cognoscere oportet (inquit) Hippocratem innatum dixisse calorem, quem in quoquo animatum natium spiritum, vocamus. Neque enim aliud, quicquam animal

C

„ ab initio formauit, sicuti rursus adauxit, aut vſ-
„ que ad mortem enutriuit, præterquam iste ca-
„ lor innatus, qui omnium operum naturalium
„ est causa. Nulla itaque ratione excusari possunt,
qui contumaciter, & absque vlla ratione flocci
pendunt, vituperant, atque calumniis incessant
talìa remedia, quæ principaliter collimant ad re-
stitutionem, & corroborationem balsami nostri
radicalis: qui solus (ea potissimùm medicina adiu-
tus) separare potest heterogenea, & naturæ mo-
lesta per expulsionēs, euacuationēsq; ordinarias,
& conuenientes: atque retinere homogenea,
cum quibus ad earum conseruationem, maximè
consentit. Quod si ad virium corroborationem
vſus aliquis esse possit auri foliati, (quod nihil est
aliud quàm res quædam mortua, quæque nostræ
naturæ nullatenus communicari potest, tantòque
minùs digeri à calore nostro naturali) qualis ferè
esse solet in omnibus medicinis restaurantibus:
vt in confectione alkermes, electuario de gem-
mis, aurea alexandrina, diamargarito Auicennæ,
aliisque: cur quæso improbetur vſus auri animati
ea ratione, atque modo vti iam dictum? Et fru-
stra mehercle immo temerè tantopere perſtrin-
gunt, atque contemptim proclamant remedia
metallica, ac si verò nihil essent aliud quàm ve-
nena: maximè cum constet, nodie egros, etiam
deploratissimos, & vbi aliis medicamentis vulga-
ribus nullus amplius restabat locus, relegari ad
thermas, quæ nihil aliud sunt, quàm aquæ medi-
camen-

camentosæ, nitrosæ, aluminosæ, vitriolatæ, sulphureæ, bituminosæ, antimoniales, plumbeæ : denique omnes participantes de substantia, atque spiritu quodam metallico, quem reipsa comperimus purificare, atque euacuare corpora nostra omni euacuationis genere, non sine ingenti utilitate, ut fusiùs declarabimus, ubi ea de re speciatim agemus in libro nostro de recondita rerum natura artisque mysteriis : in quo opere apertè, & manifestè ostendemus quales sint qualitates virtuales, ut ita loquar, illorù spirituum metallicorum. Quos ratione, & experientia docebimus, eosdem habere effectus cum thermis naturalibus, etiàmque naturaliter calidis: simulac ostendemus apertè posse tales artificiosa quadam industria parari quouis tempore, quouis loco, interim haud minori commoditate, atque utilitate.

Multi eiusmodi hominum excusandi sunt magna ex parte, quos, (cum iam sint senes cani, & quod proverbio dici solet, iam alterum pedem habeant in Cymba Charontis, cumque nihil se ignorare existiment) pudet de integro doceri, atque redire ad scholam, quod aiunt. At illis qui obstinatè sese opponunt, & per invidiam, atque maliciam laceffunt, & carpunt, nihil habemus aliud, quod pro causa defensionis nostræ & confutationis illorum obiiciamus, quàm crassam illorum, puram, & putam ignorantiam.

Porro hæc ratio præparandi medicinam, de qua hîc agimus, olim dicta fuit mineralis, pro-

C ij

pterea quod sulphur, aut sal philosophicum, cuius
 vsus est ad animationem, & vegetationem, de-
 promptum, est ex prima scaturigine vegetatiua
 naturæ mineralis. Plures philosophi pro subiecto
 minerali assumpserunt Saturnū. Alij Magnesiam
 Saturnalem, quæ prima est radix metallica, & de
 stirpe vitrioli. Isacus Holandus, Ripleus, aliique
 magni philosophi sua opera de hac materia scri-
 pserunt, quæ cum extent, vnus quisque videre po-
 test. Nobis enim hoc loco aliud non est institu-
 tum, quàm docere, & quasi ob oculos ponere,
 quodnam sit illud balsamum radicale, & medici-
 na vniuersalis, tantopere à priscis philosophis ce-
 lebrata ad conseruationem valetudinis, & sana-
 tiones morborum corporis humani. Cui quidem
 rei maximopere conferri potest aurum anima-
 tum, & balsamicatum (excusent, quæso, manere
 Ciceroniani ἀμαθέσεων ἢ σαφ' ὄντων, hoc est ru-
 diūs, sed planiūs loquētem, vt intelligatur.) Alij,
 inter quos est etiam Raymundus Lullius, ignem
 suum naturæ ad animationem auri quæsiuerunt
 in vegetali. Nam hic præcipuus omnium fuit sco-
 pus, vt aurum animarent. Atque hæc est ratio, cur
 omnes dicant, vnicam tantum esse, viam vnā-
 que materiam, seu sulphur balsamicum & naturæ,
 quod præbet ignem agentem, atque internum ad
 idem opus. At verò inter omnia vegetabilia pri-
 mas tenet vinum. Nam inter omnia de natura
 vitriolata plurimum participat: quod non tam ex
 viridante illo colore racemorum immaturorum,
 atque

atque gustu acerbo colligere licet:quàm ex colore saphyrico maturorum, rutilo & intrinseco colore, saporéque acuto; quæ omnia externas & internas vitrioli qualitates planè referunt.

Tales etiam notum est esse quasdam aquas in Auernia, quarum gustus vinosus est cum facultate quadam pungente. Ipsum quinetiam acetum, in quod vinum facillimè transmutatur: (anima nimirum sulphurea, hoc est, spiritu eius separato) acetosam vitrioli qualitatem repræsentat, vt & aliæ vini signaturæ, veris philosophis abundè cognitæ. Quod etiam ex concordantia, atque symphatia, quam habet vinum cum natura metallica, colligere licet, cum ex vino perinde, ac ex vitriolo præparari possit artis chemicæ menstruum, (vt vocant) quod metalla in liquorem dissolvere possit. Atque hæc est ratio cur Poëtæ cecinerunt.

Bacchus amat colles.

Hæ, inquam, sunt rationes, cur Raymundus Lullius, aliique celebres philosophi operas suas collocarunt in vino, ad extractionem sui sulphuris Balsamici, vt inde conficerent verum aurum potabile & veram Balsamicam medicinam.

Sed age paucissimis tantum verbis aperiamus Lullij methodum, quam tantopere celauit in suo de quinta essentia libro, aliisque in locis: quæ si rectè intelligantur, facile diriget, atque instruet quemuis verum philosophum ad componendam, atque ex omnibus rebus eliciendam medicinam

C iij

illam Balsamicam. Nam ubique idem scopus, idem finis, eadem vnica atque sola via ad compositionem illius Balsami, aut sulphuris philosophici, existentis in omnibus rebus mineralibus, vegetabilibus, atque animalibus: quamuis in aliis magis, in aliis minus.

CAP. VI.

Qua arte paretur sulphur & mercurius philosophorum ex vegetabili ad faciendum verum aurum potabile.

ERgo vt ritè omnia peragantur, quæ ad talem operationem requiruntur: eligendum est vinum generosissimum rubellum, ad minimum dolum integrum, ex quo aquam vitæ extrahes, ratione solita, quam rectificabis ad perfectionem summam. Hunc spiritum vini adseruabis in loco frigidissimo, vase optimè clauso, ne propter immensam, quam habet subtilitatem expiret. quod residuum est vini iterum destillabis, & exibit media quædam aqua vitæ, si vinum fuerit optimum. Quod vbi extillauerit seorsim seruabis. Hoc iterato facies de vini residuo, separando, vt prius, aquam vitæ à suo phlegmate, singulis seorsim reseruatis. Fæces verò in fundo residentes demum colliges, ex quibus vltimam humiditatem elicies, per balneum vaporosum, aut per cineres, donec picis instar crassescant. Huic subsidentia piceæ in diuersos alembicos (si magna fuerit copia) immissa, affunde reseruati phlegmatis

tis tantumdem : vt quatuor , vel quinque digitos superemineat : pone omnia in balneo calido, aut supra cineres itidem calidos, sic paucis diebus phlegma, quod prius erat album, denuò recipiēs tincturam euadet rubrum valdè : attracto nimirum ad se sulphure combustibili, ex vini fœcibus impuris. Phlegma hoc tinctum per inclinationem separa, & seorsim quoque si lubet, reserua ad alios vsus, vti dicemus. Postea demum aliud nouum phlegma affunde supra easdem fœces, & in distinctis alembicis, si magna sit copia, vt iam dictum: quod rubedine tinctum, vt prius, itidem separa, & prædicto iam tincto, atque separato affunde. Hoc toties continuabis, donec phlegma nullam amplius attrahat rubedinem, atque fœces iam subalbidæ, vel crySTALLINÆ sint redditæ. Quod vt facilius dignoscas aliud phlegma affunde, & vel digito, aut baculo (rundo tamen) misce, vt aduertas, num aliquid restet tincturæ: nam omnino omnis eliciēda, vt ne ampli⁹ tingatur, vel minimum affusum phlegma: quo argumento certissimè cognosces, omnino depuratam esse residuum, seu fœces, quas alibi CrySTALLUM tartari vocabimus, quoniam ex tartaro quouis communi, faciliori etiam methodo similes crySTALLI eliciuntur. Remedium sanè iucundissimum, gratissimūque si quod aliud in mundo, promptè mundificans stomachum, hepar, atque lienem à suis impuritatibus: prouocans vrinas, & mouens vnam, aut alteram sedem extraordinariè. Sed ad

C iij

opus nostrum redeamus. Fœces prædictæ iam debitè atque conuenienter, vti dictum, depurata, reponantur in diuersis cucurbitulis colli oblongi, atque affundantur vnicuique de primo illo spiritu vini rectificato, vt tres digitos superemineat: mox inducto vnicuique paruo capitello cū suo recipiente, luto tenaci, Hermeticè vndique obserato ne quid expiret, ponantur in cineribus calidis, vt bulliant, atque destillent: reaffuso eo, quod extillat, atque ita rursus bulliant. Postea permittes omnia vt refrigerescant. Tum spiritum per inclinationem quàm poteris diligentissimè separabis, ne quid simul exeat turbidi: & rursus vnicuique cucurbitulæ alium spiritum vini affundes, & facies sicut prius: hoc toties iterabis, & continuabis, donec fœces, quæ à propria sua natura calcinantur, incipiant nigrescere, & fumare, si supra laminam ignitam ponantur. Nam signum hoc est, primam calcinationem philosophicam esse peractam, & spiritum eadem opera iam factum esse animatum ex Balsamo acido, & fermento naturæ contento in prædictis fœcibus reductis in crySTALLUM, vti dictum. His spiritibus animatis simul iunctis, ac optimè reſeruatis, ne expirent, fœces prædictas iniicies in vasa, quæ appellantur, matrattia, globi instar rotunda, angusta habentia colla, per quæ materia infunditur. Hæc vasa hermeticè clausa, atque obturata, ne quicquā exhalare possit sepeliantur in arena, in furno Athanoris, quod flammam præbeat circumcirca ambi-

ambitum prædicti vasis. Tum ignem admoue per quinque vel sex dies continuos, donec terra candida fiat sicut nix, sitque optimè calcinata, atque fixa. Quam ut magis volatilem reddas, & facias sulphur aut mercurium philosophorum, poteris si velis hanc tuam calcem diuidere in duas, vel tres cucurbitulas magnitudinis conuenientis, pendendo prius pondus vniuscuiusque, & supra vnamquàmque affundes spiritus vini animati prædicti, quartam partem: applica capitellum paruum cum suo recipiente benè accommodato, ut prius; colloca in B. M. tepido per diem vnum. Postea iisdem vasis in cineribus positis adhibebis ignem mediocrem, ut extillet liquor, qui cum prius fuisset ardentissimus, atque acerrimus, nunc affluet prorsus insipidus, nec alium saporem linguæ imprimens, quàm fontanæ communis: propterea quod prædictus spiritus relinquat suum sal Balsamicum, quod antea cum spiritu permixtum exstillauerat, cū sale prædictæ calcis: Natura enim naturam amat eamque sequitur in sua natura, ut inquit philosophi. Denuò alium spiritum vini animati affundes, ut prius, eadem proportionem, distilandique ratione seruata, donec ad gustum percipias prædictum spiritum animatum exire, atque destillare æquè fortem ad gustum, ac fuerat tum, quando affuderas. Nam hoc erit signum sal fixum prædictum, retinuisse ex volatili quantum sufficit, retineréque decet, & potest. Iamque si pendas lance tuas materias, deprehen-

des parte tertia ponderis adauctas, vt si fuerit 3. j. calcis in vnoquoque vase nunc aduertas vnumquodque pendere 3. iij. aut etiam magis. Quod accuratè obseruandū est pro sublimatione, atque postrema operatione, (quæ adhuc facienda restat) vt volatile nempe transcendat, superetque fixum. In quo negocio, vt tutius procedas, accipiendum aliquid prædictæ calcis viuæ philosophiæ, atque iniiciendum laminæ ferreæ ignitæ: quod si videas omnem prædictam calcem exhallare, & in fumum euaporare, sicut sal armoniacum, absolutum & perfectum habes opus. Sin minus, operatio prædicta iteranda, continuandaque donec prædictum signum appareat.

Quo facto, materias has pones in paruis alembicis longiusculis in formam sublimatorij, adhibitis capitellis, & recipientibus, ad excipiendam humiditatem spiritualem sulphuream, atque destillabis in cineribus, igne lento, per diem integrum: augebis postea ignem per gradus magis, ac magis, eousque, donec sub finem per octodecim, aut viginti horas ignis fiat sublimatorius, videasque vasa non amplius obscurari spiritibus, aut fumis exalbidis. Et videbis iam vasorum lateribus sublimatam materiam adhærescentem, pulchrā, nitidam, atque perlarum seu talei instar transparentem: supra quam in puluerem redactam in paruo mortario porphyriano, affundes spiritum sulphureum destillatum, humectando paulatim, atque coquendo totum, per tres, vel quatuor dies
in forti

in forti Althanor: & habebis materiã perlaceam, balsamum radicale ex vegetabili extractum, mercurium philosophorum, sulphur Balsamicum, denique ignem illum naturæ tam celebrem, tam abditum, atque occultum ab omnibus philosophis, qui omnes vno consensu dicunt: ignis, & azoc tibi sufficient. Hic solus balsamus est medicina vniuersalis ad tuendã, conseruandãque sanitatem, si exhibeatur cum liquore aliquo conuenienti, quantitate vnius vel duorum granorum. Magna & admiranda est eius virtus ad restaurandum balsamum nostrũ radicalem: quem ex communi consensu omnium medicorum diximus esse medicinam morborum.

At Lullius noster, cæterique philosophi non conquiescunt in hoc, sed vltius progressi, prædictum sulphur philosophicum dissoluunt in cõuenienti portione spiritus vini ad perfectionem rectificati, vt prius, & in pellicano hermetice clauso, sinunt vt vniantur, & optimè copulentur simul per viam circulationis: & intra paucos dies aqua redditur azurea seu cœlestis: quæ distillata vim habet dissoluendi aurum, illudque reducit in calcem verè philosophicam, in liquorem pretiosum, qui per iteratas circulationes ac destillationes, transire etiam potest per collum alembici, aut per retortam. In qua operatione, si procedas, vt decet, separare poteris à sole iam philosophicè dissoluto & animato dissoluens tuum philosophicum quod perpetuò inseruiet ad nouas

dissolutiones. Nam exiguum admodum in vna-
 quaque dissolutione deperditur : & sic habes ve-
 rum aurum potabile : medicinam vniuersalem,
 quæ nec æstimari , neque laudari satis potest. Ea-
 dem planè ratione facies dissolutiones perlarum,
 atque lapidum pretiosorum : remedia generalissi-
 ma, & inter prima collocanda ad roborationes, si
 dissoluantur , & modo, & ratione prædicta , cum
 dissolvente naturali. Remedia, inquam, quæ lon-
 gè meliùs naturam nostram confirmare ac robo-
 rare possunt, quàm si , vt vulgò fieri consuetum,
 tantummodò conquassentur, aut in puluerem te-
 nuissimum redigantur , vt in communibus illis
 nostris præparationibus atque pulueribus cor-
 dialibus fieri solet.

Sed erût fortasse, qui dicēt, eiusmodi præparatio-
 nes nimis esse difficiles, vel iis, qui eas nō intelli-
 gunt, vel iis, qui ista fûsque déq; ferētes, non ma-
 ximoperè scire gestiunt. At, inquam, longè diffi-
 cili⁹ est plurimis medicis, benè ac ritè præparare,
 aut cōmune aliquod electuariū (quod illi tamen
 præscripserint) vel molle, vel solidum : immo (&
 conscientiam illorum appello) ritè coquere sac-
 carum vt fiat syrupus aut tabella. Quod tamen,
 vel semestri atque vix initiato pharmacopœo , &
 qui manus dociles, ingeniūque capax adhibue-
 rit, perfacile fuerit. Et quot, quæso, hodie extant
 medici, qui ex innumeris , quibus suas composi-
 tiones inferciunt, simplicibus, ne decimam fortè
 quidem nouerint partem ? Scio quid loquar, nec
 aliter

aliter norunt, aut intelligunt, quàm quod ita vel legerint, vel in scholis audiuerint, aut ex suis collectaneis corraferint.

Quot rursus sunt hodie, vt & fuerunt ante hæc tempora, quorum præscripta si ad amissim sequeretur pharmacopœus, tabellæ loco, quam ille putabat, faceret opiatam, aut econtrà: cùm nesciat miser ille (cùm interim egregiè sapere se putet) tantum proportionem faceari cum puluere ingrediente ad formandum vtrumque. Quid? quod loco vnguenti emplastrum, aut huius loco illud, quod lepidus ille consiliarius naturæ, atque sanitatis nō intelligat dosim olei atque ceræ ad compositionem alterutrius? Hinc fit, vt pharmacopœi magna ex parte rideant hos nostros medicastro: vnde fit, vt ijmet pharmacopœi hodie à plerisque non minoris æstimentur quàm ipsimet medici. Immo hos præ aliis contēnunt, cùm illi non secus atque hi medici munere fungantur. Apud priscos sanè nō ita erat comparatum. Nam proles Asclepiadea sibi inuicem communicabat secreta veluti de manu in manum, quæ propria manu domi suæ parabant, etiam tempore Galeni: erantque simul & medici, & chirurgi, & pharmacopœi. Quapropter & deorum loco tum fuerant habiti, quod remedia illorum atque secreta non ita essent communia, atque in vulgus spargerentur, vt fit hodie: sed sanctè sibi reseruabant, sub religioso quodam silentio: populo verò etiam persuadebant ea se per reuelationem quandam, in somniis aut tēplis

accepisse à diis suis, vt in maiori pretio haberentur. Quinimò cremato Æsculapij templo retulisse chartis Hippocratem præceptiones medicas per quietem hauistas, memoriæ proditum est. At hodie tam nobilem artem, adeo communem atque tritam, & tam à pristino suo splendore deturbatam videmus, vt mulierculæ etiam ægrorum, & puerperarum famulatrices eam exercent: immo medici nonnulli eousque degenerarunt, vt etiam munere famulatio prædictarum muliercularum fungi non dubitent, nimirum, vt seruitutis nomen indignum, quod tamen vnicè flagitant, mereantur. Nomen, inquam, indecens prorsus atque ignobile professori artis tam liberalis, quod tamè plerique hodie affectant, vt vulgo videantur boni & magni medici. At hercle talium medicorum fama non extenditur vlteriùs quàm ad aures muliercularum decumbentium, atque puerperarum, quæ degunt in sua ciuitate, quibus illi seruillem suam operam præstiterunt, non vt medici, sed vt coqui, vt serui lectuarij, etiam circa mediâ noctem, omnique hora, vt aliquos gloriari nouimus. Atque vtinam horum magna pars, non indigno prorsus atque seruili aucupio sibi captaret eiusmodi muliercularum ægris atque puerperis accubuarum beneuolentiam, vt ab ipsis magni fiant apud plebeios, & prædicentur. Et fit tamen hoc, fit, inquam, non sine immenso illorum artificum, quam falso profitentur dedecore. Vt satis iam ex dictis constet culpam plurimorum esse medi-

medicorum, quod hanc artem nimis communem reddiderint, ut dictum est. Quare temerè atque frustra obiiciunt, & quasi pro excusatione suæ ignorantiae prætendunt difficultatem harum præparationum, temporisque diuturnitatem: cū ea res nec difficilis sit, neque longa iis, qui manus adhibere norunt. Nec flocci faciendæ sunt, aut labori parcendum, cum instituuntur pro medicina tam excellenti tamque pretiosa, quæ tantula, atque tam exigua dosi possit causare adeò magnos, & admirandos effectus: unde ad medicum pertingat honor, & gloria, ad ægrum verò ingens solatium, ipsaque adeò sanitas. Atque, ut concludam libet hoc loco adducere pulcherrimam quādam sententiam, quam apud Ciceronem in Tusculanis me legisse memini. Nec modus est ullus (inquit) inuestigandi veri, nisi dum inueneris, & quærendi defatigatio turpis, dum id, quod quæritur, sit pulcherrimum.

CAP. VII.

Medicine balsamica ex rebus omnibus præparanda & conficienda ratio.

EX præparatione prædicta sulphuris balsamici vegetabilis, quam supra docuimus fideliter, clarè, atque manifestè, facile est intelligere, quæ ratione idem sulphur extrahi possit ex omni corpore mixto. In quo, ut summatim omnia colligam, reperitur primum liquor, omnis odoris, atque saporis expers, qui appellatur phlegma, vel

aqua passiva : deinde liquor gustu, colore, odore, aliisque impressionibus qualitatuum virtualium præditus, qui vocatur liquor mercurialis : & tandem liquor oleagineus innatans, & flammam concipiens, qui sulphur dicitur. Post extractionem istorum trium humidorum distinctorum, nihil aliud restat, quàm cinis, seu pars ficca : ex quo cinere optimè calcinato sal extrahitur cum proprio phlegmate secundum artem sæpius, & iterato illam aquam calefactam supra prædictos cineres (in manica Hippocratis impositos) affundendo, & transcolando, hocque toties repetendo, donec aquam falsam ad gustum percipias : haud secus ac in lixiuio fit. Quo facto humidum destilletur, & subsidebit sal in fundo, quod in prima hac præparatione non satis mundum est & benè purificatum. Quare denuò aqua exstillata affundenda, ut sal in eademmet aqua rursus dissoluatur : quo dissoluto filtra (aut sæpius per manicam transmittite, ut prius, ut clarissima euadat) tum rursus coagula ad lentum calorem. Atque hac ratione ex omnibus cineribus vegetabilibus extrahes sal clarum & purum. Super hunc salem in alembico impositum affunde totam suam aquam mercurialem acidam, degerantur per vnum aut alterum diem. Balnei lentum : dein destillentur per cineres, & aqua destillabit insipida. Quoniam quicquid continebat salis volatilis residebit cum proprio suo sale fixo. Perge ita in operando ut supra de vino docuimus. Aut si nolis tam exactè omnia perfi-

perficere, transcola rursus omnem liquorē mercurialem per sal prædictum, qui in se recipiet quicquid habuerit illa aqua impressio-
 nis virtualis, exhibitque aqua, seu liquor nullius nec saporis, neque gustus, sed aquæ cōmuni omnino similis. Quod si adiicias tantum, ut pars volatilis superet fixam: hoc est, ut plus sit salis volatilis, quàm fixi, (quod facilè cognosces ex pōdere, quod triplo auctum erit, & per probationem laminæ cupræ, vel ferreæ candentis, quando materia hæc super eam iniecta exhalat, atque in fumum abit) tum sublimare potes, & fiet sal armoniacum philosophorum (ita enim hanc materiam appellare illis libitum fuit) quod clarum erit, & perlarum instar transparens. Supra hanc puluerisatam materiam paulatim affundes liquorem oleaginosum purificatum, & coques hanc materiam, ut ex volatili denuò fixetur: quod tamē fixum erit de natura fusibili magis, quàm vel ipsamet cera, & per cōsequens facillimè cōmunicabit cum spiritibus, & naturali nostro balsamo, cum separatum sit & ab aqua sua passiva, itémque à terra passiva, inutili, quam utramque materiam elementum passivum vocant: quod nullam in se contineat proprietatem, nec ullam actionem edat. Ita sit corpus siue natura prorsus homogenea, & simplex etiam si tres distinctæ naturæ videantur, quæ tamen sint unius, eiusdémque essentiæ, atque naturæ. Sic cōponetur corpus exactè purum ex tribus principiis hypostaticis, nempe sale, mercurio, & sul-

D

phure. Quod sulphur aliqua ex parte respondet igni verè simplici, ac elementari: mercurius aëri, & aquæ, itidē simplicissimis, atque verè elementaribus: Sal verò terræ puræ, simplici, atque elementari. Quæ terra non frigida est, & mortua: sed terra calida, terra viua, & actiuarum, atque vegetabilium qualitatum plena. Ecce quomodo paranda sit perfectæ, atque vniuersalis medicina ex omnibus naturæ rebus. Qua si uti velis ad purgandum, elige pro subiecto simplex aliquod purgans: si specialiter velis roborare, elige res quæ maximè confortant: si specifica lenientia parata habere velis, vel generalia anodyna, sume ea, quæ maximè sunt anodyna. At scias interim in vno eodémque, ac eo quidem solo remedio hac ratione præparato, exempli gratia in natura salis balsamici, habere te etiam detergens, purgans, diureticum, ac vt verbo dicam, euacuans vniuersale, correctiuum omnium impuritatū, atque corruptionum. Habes quoque in natura sulphuris particulari, anodynum generale, & spirituale: in natura mercuriali confortatiuum vniuersale, idémque nutriens. Quæ naturæ omnes simul iunctæ, vt supra, arte atque industria veri medici atque philosophi, has omnes functiones absque vlla molestia, ac perturbatione præstare, atq; exercere possunt: interim balsamum nostrum radicalem roborare virtute sua balsamica, subministrando ei omnia media non tantum ad defensionem suam, sed etiam ad expulsionem, & suppressionem

nem

nem omnium morborum.

Atque hæc est vera illa medicina, hæc ratio eius vniuersitatis, hæc eius puritas, atque perfectio. Nec quicquam est eius præparatione facilius, si rectè intelligatur. Accedit quod immensa eius vtilitas atque excellentia tanta sit, vt nullus labor, nullus conatus, nulla industria omitti, aut difficilis haberi debeat, quicquid tandem difficultatum, vel dubitationum oboriri, vel adferri possit. Quòd si quis ne hunc quidem laborem, licet vtilissimum, quippe ad sanitatem, vitæque prolongationem institutum, suscipere velit, vt tam exactè præparet istas medicinas balsamicas: at velit saltem eo ipso medio, & quodam quasi directore, in genere perquirat facultates euacuantes, mundificantes, detergentes, quæ in maximo sunt vsu, & potissimum consistunt in salibus: Itémque anodynas, lenientes, consolidantes, in sulphure atque oleo: deniq; nutrientes, restaurantes & confortantes, in liquore seu mercurio. Eadémque ratione docebitur, vera correctiua omnium remediorum esse solas purificationes, atque coctiones, hæcque solas esse verum mel, & saccharum ad dulcorationem rerū omnium. Nam & ea, quæ maximè sunt acria, acerba, austera, vel amara hoc medio dulcorantur, omnisque maligna qualitas corrigitur, atque contemperatur, sicut fructus, qui ante perfectam coctionem, maturitatēve sunt acerbi, austeri, vel acidi nimis, quilibet in suo genere, & qualitate. Sic vina vide-

D ij

mus, in quorum maturatione defuit calor solis, crudiora acidioraque fieri. Quæ ratio est cur huius, quàm illius anni, licet ex vna prorsus vinea, vina tamen maturiora, generosiora, & naturæ conuenientiora reddantur. Quamuis hac in re non parum etiam regioni, locoque cui solis radij fortius imprimi possint, sit tribuendū. Vt & hinc ratio diuersitatis vinorum sit petenda, quòd alia sint generosa, alia mediocria, alia cruda admodum, & vix vina. Sic vina Tigurina, aliæque in locis montosis, & frigidis nata cruda ferè esse solèt: maturarique amplius, immo aliquot etiam annis in cadis siue doliis suis necesse est, antequam cum voluptate, & vtilitate bibantur. Eadem etiam propter imperfectam maturationem, concoctionemque, hoc est, quod adhuc sint cruda, tanta fœce atque materia tartarea sunt referta, vt incolæ qui ea loca, vbi hæc vina crescunt, inhabitant, calculis præ aliis sint obnoxij. Quòd si hunc defectum videmus in vino, tanto nutritiuo, & tam benè naturæ nostræ accommodato, quid de Hellebore aliisque plurimis medicinis venenatis erit dicendum: quæ tamen in montibus frigidissimis, & omni cultura carentibus, progignuntur, tantoque minùs à sole coquuntur? Non itaque mirandum Helleborum nostrum nõ iisdem effectibus respondere, quos ei Hippocrates attribuit: nam quod ille commendat in Græcia sub cœlo longè magis propitio prouenit, in qua plantas, & vina efficaciora esse non est dubitandum. Quare soleo
ego

ego pro prima quadam præparatione Helleborum in hortos, temperationi solo, locoque sitos transplantare. Qui quàm varient ab incultis, & frigidis montibus, vel cichorij, aut endiviæ hortensis, à sylvestris differentia satis superque ostendit. At ille præparationes, quæ ab arte proficiuntur, & fiunt, coctionesque quas eadem ars (naturæ imitatrix) perficit, sunt multò præstantiores & correctæ ac dulcoratæ, ut ex infra positis præparationibus longè exactioribus, quàm vulgares illæ, quæ nihil ferè aliud ostendunt, quàm id quod crudum est, atque impurum, patebit manifestè, atque adeò res ipsa fidem faciet.

Nulla itaque ratione excusandi, sed omnino culpandi ij, qui dum hæc, aut non intelligunt, aut non intelligere volunt, reprehendunt tamen, atque inconsideratè occlamant omnibus, nullo habito discrimine verorum philosophorum ab impostoribus, falsò philosophi spagyrici nomē sibi usurpantibus. Nec minus insulsè nobilissimam hanc artem quidam damnant, argumento ex eo ipso sumpto, quod multi circa eam versentur impostores. At sciant nasuti isti Theones, artis abusum non tollere usum: nec ascribendam culpam arti, quæ non est artis, sed artificis titulum temerè assumentis. Et sanè optandum esset publici boni gratia, ut omnes eiusmodi impostores, atque empirici, quique non legitima vocatione, vel auctoritate publica ad hanc nobilissimam professionem sunt vocati, eiicerentur è ciuitatibus, & re-

D iij

gionibus : aut saltem interdiceretur ipsis, ne tam
 fœdè, tantâque temeritate artem, quam prisci sa-
 cram appellare non dubitarunt, profiterentur.
 Hic asclepiadei medici, quod sui est officij facere
 deberent, omnesque nervos, atque conatus in-
 tendere apud suos magistratus, & principes, ne
 ars tam sancta, tamque pudica ab ipsis etiam de-
 speratis, ac nullius consilij, nullius pietatis aut do-
 ctrinæ hominibus, tam fœdè, ac turpiter prosti-
 tueretur. Hi sibi caueant, si hoc contemnant, ne
 si quando in abusum eiusmodi empiricorum a-
 nimaduertatur : inquiratur etiam in multorum,
 (qui nomine tenus tantum, & non reipsa sunt ve-
 ri medici) invidiam, avaritiæque, & ambitionis
 plenam æmulationem, maledicentiâque. Ve-
 rendum profectò ne eueniat tandem quod in hi-
 storiis legimus accidisse olim apud Lacedæmo-
 nios, qui rhetores, atque oratores è Republica sua
 exterminarunt : horumque exemplo Romani,
 non tantum causidicos & oratores, sed medicos
 etiam, atque philosophos sectarios non sine in-
 genti infamia eiecerunt.

Videbimur fortè medicinæ nostræ balsamicæ,
 vniuersali ac vegetabili diutius inhæsisse : & quo-
 niam de minerali, atque animali particularius su-
 mus acturi in præparatione nostra spagyrica, nunc
 vela contrahamus : postquam tamen aliquid de a-
 nimali dixerimus : idque breuissimè.

CAP.

CAP. VIII.

*Medicinæ balsamicæ virtus atque
præstantia.*

HVius medicinæ materiam, philosophorum quidam, in nobismet ipsis quærunt: alij in melle, naturæ animalis, atque cœlestis: alij in natura quædam animata, non actu, seu effectu, sed potentia: quæ mundi similitudinem refert: quæque in ventre suo continet Solem & Lunam: sulphur & mercurium: album & rubrum quæ debita proportionem ab ipsa natura vetustissima rerum dispensatrice mixta sunt. Ex quibus materiis, per varias, pulchras, ac longas, præparationes, suam parabant medicinam vniuersalem: quæ propter perfectam contemperationem, ad æquationem, ac puritatem, contemperare, conseruare, atque etiam augere potest humorem radicalem, & nectar illud nostrum viuificum: quoniâ puritate naturæ suæ spiritualis, cum spiritibus nostris symbolo communicat. Videamus deinceps, quantum dicta illa medicina præstet ad profligandos morbos, quàm infinita illa multitudo diuersorum remedium. Ac primò, cùm accommodari possit ad omnes intentiones requisitas, (vt ex prædictis facilè colligere est) cùmque dari possit in dosi tam exigua, quæ nec nauseam, nec actionem violentam vllâmve perturbationem corpori nostro inducat, ac nihilominus insignem suam operationem, pro dispositione naturæ nostræ exerceat,

D iij

non video deinceps, cur vniuersalissima, atque nobilissima hæc medicina, non istis medicamentorum rapsodiis sit præferenda. Hac qui rectè & tempestiuè vsus fuerit, refocillabitur, & corroborabitur, viribûsque ita armabitur, vt deinceps morbum longè faciliùs, ac promptiùs excutere queat: qua alioqui destituta natura, facilè succumberet. Utamur exemplo familiari, vt quæ hæcenus diximus, omnibus clariùs innotescant. Videmus in igne nostro elemētari, si adiicias aliquid, quod facile concipiat flammam, vt paleas, sermēta aut tale quid, illico exardescere, & accrescere vi, & vrendi potentia, qui modo ferè extinguebatur: quòd alimento erat quasi destitutus, ac penitùs quasi à cineribus obrutus. Ita quoque balsamum nostrum radicale, fax & lampas illa flagrās, ignis vitæ nostræ, defectu alimenti proprii fatiscens, aut à fœcibus, atque cineribus obstructionum ita obrutus, vt periculum sit suffocationis, aliāve aliqua causa præpeditus, quominus viuidam suam flammam exerere possit ad conseruationē vitæ nostræ: tum sanè eget quodam calefactore, atque restauratore, vt meliùs, & faciliùs suas functiones edere queat. Similis quoque est ratio de balsamo nostro radicali, quod imminutum, aut aliquo extrinsecus occurrente impeditum, aut oblæsum, medicina illa balsamica adauctum, rursus insurgat, functionesque consuetas perfectissimè edat. Nam cum balsamum illud medicinale sit naturæ cuiusdam ætheræ, siue ignis cœlestis, quippe

quippe quòd viuificat, non vr̃at. atque consumat; ideo statim ceu aqua quædam vitę permanens, & spiritualis communiẽat, & quasi vnitur cum nostro spiritu, eũmq; propter sympathiam, & symbolum commune, restaurat, & vegetat. Nec alia de causa hoc fieri arbitrandum est, quàm (vti modo dictum) ex amica illa conuenientia, amicitiaque, quam balsamica illa medicina habet cum balsamo nostro radicali. (Quę sola est ratio, vt propter vtriusque conuenientiam relatiuam, illud balsamum vitę, hoc balsamum medicinale appellem, quod *ωαπερὺς* hoc loco à nobis dictum sit) Pręter tamen hanc naturę similitudinem, familiaritatẽque, habet & alias virtutes particulares. Quippe cũ magna actiuitate sit pręditum, sit spirituale summẽque penetrans : ideo attenuat, digerit, dissoluit, atque euacuat infarctus istos scæculentos, cinereosque, & suffocationis periculum vitę balsamo minitantes. Rursus si adsit quędam impuritas, vel corruptio, aqua haud parum offendatur, quo quęso alio medio tutiũs, meliũsque extirpabitur, quàm à re tam pura, tam incorruptibili? Iam si febris quędam ardens eundem cum pręcordiis inuaserit, quo Syrupo acetoso, quo syrupo de limonibus conuenientiori, efficaciorique extingues, quàm aciditate balsamica nostrę illius medicinę? Causam hic nostram dicat, sicque locuples huius rei testis pyrius ille puluis bombardicus, quem non tantũ extinguit liquor ille, sed ne porrò cõcipiat flammam,

prorsus reddit ineptum. Testes sint spiritus ardentissimi, fummeque volatiles aque ardentis, quos nec tota glacies montium hyperboreorum congelare possit, congelantur tamen cum liquore illo acido in ipso etiam balneo M. cuius licet sit proprium vel gelidissimam glaciem attemperandi, dissoluendique, sedandus est dolor? Hec medicina tibi anodynum erit, hoc saluberrimum illud Nepenthes. Amolliendum, extirpandumque venenum, aut pestilens, & maligna quedam qualitas? Hac nulla tibi tutior theriaca, nullum salubrius alexipharmacum, que ipsa cunctorum alexipharmacorum summum est, atque precipuum alexipharmacum. Corroborandum est cor, vegetandique spiritus? Huic balsamo nulla confectio alkermes, nulla de hyacintho preferenda. Denique que medicina, quod alterans promptius intemperiem corrigere possit, quam remedium illud temperatissimum? His omnibus immensis virtutibus adde & illam, quod hec medicina nullam vnquam adferat vel nauseam, vel perturbationem corporis; quod cito, tuto, & iucunde operationes suas exerat. Nec mirum. Est enim purissima, homogenea, & à nullo heterogeneo impedita eius natura. Vnde fit, vt liberiùs, ac promptius de potentia redacta in actum, separet, corrigat, roboret, expellat, ceterasque functiones suas exerceat. Idque dosi tam parua, tamque nulla, vt dum in ceteris medicinis vncie requiruntur, hic pauca quedam grana dissoluta in vino, iusculo,

lo, alióve conuenienti liquore, morbo opposito, sufficiant, quę tantos, & vel dictu admirandos effectus producant.

Hæ sunt magnæ illæ proprietates huius medicinæ vniuersalis, tantopere à priscis philosophis celebratæ. Hæ virtutes admirandæ dicti nostri balsami medicinalis, coadiutoris, & quasi Symmystæ balsami nostri naturalis, qui solus est rector, solus conseruator vitæ nostræ: solus aueruncator & liberator immediatus, morborum atque corporis nostri infirmitatum. Nam si morbus ex ipso Galeno est affectus contra naturam actiones lædens: vtique contrarius est balsamo nostro radicali, & nectari vitæ nostræ, quod nihil est aliud quàm eademmet natura: aut certè instrumentum ita ei assistens, atque coniunctum, vt absque huius adiumento, nihi moliri, nihil agere aut perficere possit. Ergo siue iam functiones sint imminutæ, siue deprauatæ, siue prorsus abolitæ, hoc fieri aliter nequit quin dictus noster balsamus radicalis aliqua ex parte sit oblesus, cum certum sit omnes laudatas functiones ab eo proficisci. Hic ille est, qui *φύσις ἀνθρώπου* Hippocrati dicitur: Hic ille dispensator, faciens alimentorum attractiones, expulsionem, mixtiones, separationes, coctiones. Huic idem Hippocrates prædictas corporis nostri functiones omnes, & singulas potissimum attribuit. Non quod idem noster balsamus radicalis in se atque sua substantia suscipere possit alterationes, atque pati, cum sit de na-

tura ætherea, cœlesti, ac proinde quodammodo incorruptibili: sed quòd eius actio retardetur, vel impediatur obstaculis quæ internis membris atque visceribus delitescunt, quæque ipsi pariunt negotium atque molestiam. Hæc morborum est occasio, hic ortus, hoc præcipuum fundamētum. Quare ut partes communis scholæ suscipiam atque defendam, sic statuo. Si eiusmodi morbus occursans sit extirpandus, primo omnium naturam in integrum atque pristinum suum statum, atque laudabilem esse restituendam. Ad quem sanè scopum omnes nostræ cogitationes collimare debent. Prospiciendum itaque, ut primò auferantur obstacula. Ad quod discipuli Hermetis Trismegisti respondent, hoc totum abundè præstari ac perfici posse sola restauratione balsami radicalis: quippe à quo omnis actio atque ipsæ etiam crises salutares dependent. cui si, ut conuenit, subueniatur, fore, ut æger vel vnica hora plus solatij percipiat, atque tantò id magis quum idem balsamus vitæ adiutus balsamica illa medicina, atque stipatus audentiùs hostem sit expulsurus: atque id breui admodum, quod alia illa tritaque infundendarum potionum & medicinarum caterua, ne multo quidem tempore, & vix tamen tandem ægrè præstare possit.

Ne verò quis existimare possit, nostra hæc esse inuenta, eadè mve temerè à nobis prolata, audiamus quid idem Galenus præter ea, quæ supra attulimus referat in libro suo decimotertio methodi

„ thodi. Præcipua (inquit) intētio medici esse de-
 „ bet ad naturalem statum reducere laborantem,
 „ & quòd cæteris neglectis, vna adhibenda cura
 „ est, vt illud conseruemus, à quo agendi facultas
 „ procedit. Hæc autem consistit in calido inna-
 „ to, quod dum validum est, nec impeditum, cor-
 „ pus innoxium conseruat, ita vt quicquid cor-
 „ pori accesserit præter naturam, quod sit amo-
 „ uendum, semper calido naturali valido egere,
 „ indubitatum axioma sit. Et quamuis in exter-
 „ nis morbis, & in quibusdam aliis nihil confer-
 „ re calor naturalis videatur, vt in amotione car-
 „ nis super excreſcentis in vulnere, vel distan-
 „ tium labiorum vulneris reünione, tamen con-
 „ iunctio & carnis generatio, & cicatricis indu-
 „ ctio non fiunt nisi ab ipsomet calore innato.
 Hæc Galenus, & rectè. Enimuerò sanè omnes e-
 iusdem sectatores, (vt ne quicquam de authorita-
 te tanti coryphæi derogemus) vltro dicent atque
 fatebuntur, verè atque omnino esse naturam, a-
 deoque viuificum illud balsamum radicale, quod
 omnes eiusmodi salubres edit functiones, quam
 naturam & hîc & suprâ ex Galeno meritò dixi-
 mus veram & genuinam medicatricem omnium
 morborum: sed eatenus, quauis arte atque ope
 medicinæ illius balsamicæ adiuta, excitata, cor-
 roboratâque natura, expellere possit, domare, aut
 exturbare omne id, quod ei molestum est, siue
 contrarium. Idem prorsus sanè & nos statuimus.
 Nihilominùs tamen & illud quoque conce-
 dendum est, eandem naturam esse principium,

& quasi primum mouens omnis curationis: quippe absque cuius robore vel vigore omnis medicina inutilis est atque frustranea: Natura quippe sibi semper est similis ac eadem, nec vnquam in nobis oriatur, sed in perpetuo versatur negotio, iugiter agitans, motitans, atque vegetans, donec obstaculo multiplici impedita segnius illud præstet atque infirmius. Quæ sanè obstacula, seu aduersitates, illam et vtrò propriisq; viribus, auellere & superare conatur, aut etiã eiicere: verũ cū ei res sit cū hoste fortissimo, aut certè cū plurib. hos vtique longè facilius atque citius expugnabit, si artis subsidii obfirmata, armisque sibi conuenientibus instructa contra ire possit audentior maiorique cum confidentia, robore, atque securitate. Ad quam quidem rem præstandam medicina nostra balsamica, quæ exquisita illa præparatione naturam acquisiuit purissimam, viuificam, spiritualem, roborantem, atque homogeneam naturam quæ nulla exceptione longè accommodatior efficaciorque est, quàm reliqua illa medicamenta vulgi medicorum, nulla arte, nulla industria aut dexteritate præparata. Quæ quoniã cruda adhuc, impura & crassa, terrestrique impedita sunt crassitie, nature potius multum faceffunt negotij, antequam horum malignam qualitatem eruat, cruditatem decoquat, terrestremque crassitiem atque impuritatem secernat, succumbit prius, quàm auxiliũ aliquod recipiat atq; solatiũ. Et ne à similitudine nostra digrediamur, applicemus iam dicta

dicta ad ignē, de quo antea locuti sumus. Quemadmodum itaque videmus ignem multis cineribus obrutum, & ne aërem quo nutritur concipiat, impeditum, facillimè suffocari: eundem rursus excitari, si quis admota manu, diductis cineribus, euentilatīq; quæ restant, scintillis, liberum aëri præbeat aditum: hîc causa refocillationis, excitationisq; ignis tribuitur ei, qui semotis cineribus manū adhibuit; cū nihil aliud fuerit quā merū instrumētum restitutionis ignis. At principale efficiens consistit in ipso met igne, quem frustra hercle ille delatārit, aut euētilarit, si penitus fuisset extinctus. Quapropter soli igni residuo reuiuicatio illa (vt ita loquar) tāquā causæ primariæ, proximæ, atque intrinsecę tribuenda, interueniente tantū extrinseco ventilatore, tanquam instrumento.

Rursus, quemadmodum frustra scis, si ignem languidum, ac vix ac ne vix quidem scintillantem multo carbonum mortuorum obrutu citò resuscitare velis: citius enim suffocabitur, quā in pristinum vigorem accendetur. At si carbones accensos apponas, mox eundem adaugebunt, nec metus ampli⁹ erit vllus extinctionis. Simili, prorsus ratione præcipua virtus, seu functio semper igni nostro vitali seu balsamo, radicali accepta, ferenda, potiùs quā medico, aut medicamento: licet hoc aliqua ratione subuenire, manūsque auxiliares præbere possit, & soleat, dum fœces cinereas, & factus tartareos impediētes liberat, ac dissoluit, vt liberior sit transpiratio, ne ab iisdē oppressus, suffocetur. Talis est Balsamica hæc me-

dicina, quæ purificata, exaltata, atque in essentiam præstantissimam redacta, spiritus alicuius vitæ instar, ignem nostrum vitalem, iam quidem viventem, sed languidum excitat, instaurat, & pristino vigori restituit. Quod cum absque omni comparatione longè citius, tutius, atque iucundius, (sicuti iam dictum) quàm prior illa medicina vulgata id præstet: ideo illam non malè carbonibus mortuis, seu ligno virenti; hanc verò tantquam præparatam, & iam in balsamum redactam carboni accenso contuleris. quæ totius nostræ disputationis est summa. Atque hæc dicta sunt de natura, proprietate, qualitate, excellentiâque nostræ medicinae balsamicæ, quam præcitati philosophi præparant ex vna re sola non ex pluribus, siue sit mineralis, siue vegetalis, siue animalis. De hac vna medicina intelligendus est summus ille sapiens. Altissimus creavit è terra medicinam, quam vir sapiens non abhorrebit. Nam per rem medicinam, intelligit remedium, non artem medicam. Nam consuetum fuerat primis illis seculis uti hac sola medicina ex vna & sola materia deprompta. Posterior ætas deinde longa inuestigatione adinuenit balsamum illud radicale, & deprehendit in aliis plus, in aliis minùs de eo inesse. Quicquid sit: notum est veteres simplicissimis remediis esse usos, nec curabant tantam compositionum, mictionumque farraginem, quibus hodie passim pharmacopœorum officinæ sint farctæ. Et sanè si paulò diligentius attenderimus ad ea,

ad ea, quæ Theophrastus, Dioscorides, aliique priscorum nobis de medicina, & simplicium medicamentorum viribus, scriptis reliquerunt, aduertemus simplicissima medicandi ratione vfos esse, nec tantoperè respexisse ad actiuas, vel passiuas qualitates caloris, frigoris, siccitatis, & humiditatis, ex quibus tot mixtionum, confusionumque ortus processit. At illos suis simplicibus hanc, illamque proprietatem tribuisse constat, vel ea ratione, quod sibi ab aliis ita communicatum fuerat, vel per traditionem magistrorum suorum in medicina facienda versatissimorum, vel denique per experientiam, atque per signaturas, formas, & figuras eorundem simplicium. At apud posteriores iudicij temeritas eo processit, vt de illorum facultatibus etiam ex gustu, atque sapore decernerent, indeque primas, secundas ac tertias qualitates constituerunt, quibus postea omnis virtus dictorum simplicium fuit attributa. Quoniam aut non semper & in omnibus vniuersalè deprehenderunt hanc regulam, sed fallere: [*Fernel.*] iaccirco quidam ad proprietates occultas, à forma, totaque substantia promanantes confugerunt. Hec, & similia subterfugia nihil aliud causerunt nobis, quàm magnam incertitudinem in dignoscendis nostris bonis. Quot enim quæso res sunt gustu amaro, quæ tamen secundum edictum illius regulæ neutiquam sunt calidæ? Cuiusmodi inter alia est opium, cichorium aliæque multa. Rursus quot acida existunt, quæ vel secundum proprium

E

illorum iudicium sunt calidissima, ut spiritus acetosi, nitri, atque sulphuris: cum illam interim regula acida dicat frigidissima? Quot dulcia superficie tenus sunt, quæ interna sua substantiâ nequaquam sunt contemperata? Quot insipida extrinsecus, primoque gustus occurfu, quæ intrinsecus, & facultate sunt acerrima, & mordicantia? Mel sanè cassia atque saccharum, interna sua substantia tam sunt calida, violentaque, ut ex iis etiã parentur talia dissoluentia, qualia ex aqua forti, aut regali præparari solent, quæ aurum, & argentum pari cum promptitudine dissolvere possunt. Plumbum linguæ nullum impertit gustum. At interior eius substantia nihil aliud est, quàm infatuatus quidam saccharinus dulcor. Sic cuprum quoque extrinsecus insipidum est, & colore rubro: at viride illud, in quod permutatur, acerrimum est. Talibus, & infinitis propemodum exemplis similibus demonstrare possemus nec omnino nec temerè fidendum, innittendumque esse gustui, qualitibusve, ac temperamentis rerum exterioribus. Nam si interiùs, atque exactiùs, quàm superficialia illa gustandi, aut experiundi ratione examinentur, interioraque sedulo anatomizentur (placet enim voce hac artis uti, licet minùs latina) longè aliæ, atque diuersæ sæpè numero deprehendentur, non tantùm in gustu, sed etiam odore, colore, totaque illarum substantiâ. At si fiat separatio trium principiorum hypostaticorum, tum innotescet vera, & legitima saporum diffe-

differentia. Quippe vna eademque substantia in se continere potest sapores distinctos, vt ex his nō satis tutò eius proprietates colligas atque vires. Vt exempli causa proponamus Guaiacum ex simplici gustu vires & proprietates diuersas, quæ in ipso insunt: haud facillè dignosces: neque causam de certo adferre poteris, cur sit diaphoreticum, aut sudores prouocare possit: quod ex separatione prædictorum principiorum facillè assequeris: nam reperiēs in sua mercuriali acetositate, & oleosa seu sulphurea, & tenuiori substantia vim illam sudorificam, quæ inest & in Iuniperino, & in buxo, in quercu, in fraxino, & in lignis vel corticibus ferè omnibus, vt & in quamplurimis aliis rebus: causam autem, cur substantiæ illæ acetosæ & sulphureæ sudores ipsos prouocent, docebimus postea: Sed & ex ipso Guaiaco subamaro salem quinetiam elicies purgationi, & humorum euacuationi aptum. Sic de cinnamomo & reliquis rebus ferè omnibus dicendum. Cinnamomum enim aperiendi, & adstringendi facultatem habet. Vis aperiendi consistit in sulphurea oleaginosa, & tenui sua substantia, qua separata ex ipsius fœcibus, substantiam de natura aluminis mirè adstringentem reperiēs. Itē quod opium sit amarum, illud fit ratione salis ex quo separato à suo oleo, seu sulphure narcotico, purgans fit, haud minùs sanè, quàm ex omnibus amaris, vt gentiana, centaurio, & similibus separato mimirum dextréque præparato eodem sale.

E ij

His salibus amaris inditum est nomen salis gemmæ, ad differentiam reliquorum salium, quorum magna est specierum diuersitas, vt fusiùs & clariùs docebimus suo loco. Nunc autem tribus tantùm verbis dicam, vt salia quædam sunt amara, ita alia sunt dulcia, alia acida, acerba, austera, acrida, pungentia, atque falsa: quorum particularis facultas meritò tribuitur substantiæ propriæ eiusdem salis, quàm alteri cuidam qualitati, quæcúmque tandem ea sit: sed de his alibi.

Hæc dicta sint obiter, tantùm vt constet, ea ratione, qua adhiberi solet gustus, ad diiudicandas rerum proprietates, quàm sit dubius, atque fallax: simulac, vt pateat ei non temerè fidendum, sed vltèrius progrediendo internas rerum substantias, atque essentias examinandas esse. Sed, vt ad institutum redeamus, magis nobis probatur simplex illa medicina, qua prisci patres vsi sunt: quæ nec tanto apparatu confecta, nec tot coloribus, & miscellaneis erat confarcinata. Hanc sola prouidentissima natura nos docet, & quasi ad oculum ostendit per infinitas propemodum signaturas, quas remediis imprimit, vt subueniat naturæ particulari. Quod si natura illa vniuersalis docuit vel bruta, à quibus & homines non pauci didicerunt. Quantò magis nos, qui medici, & esse & haberi volumus, ad notas, & signaturas rerum respicere debemus, quas illa rebus peculiariter impressit, vt nos qui sensu, & ratione præditi sumus, easdem discernere, eorùmque beneficio neces-

necessitatibus nostris subuenire queamus? Porro plantarum hæ signaturæ, non tantum desumuntur ex figuris, atque similitudinibus, quas vel in radicibus, vel in caulibus, foliis, floribus, & fructibus habent nobiscum, hoc est, cum corporis nostri partibus interioribus, aut exterioribus, aliæve re quadam siue animata, siue inanimata: communes: sed æstimantur etiam illæ signaturæ ex illarum coloribus, odoribus, saporibus, aliisque plurimis circumstantiis, quarum hoc nostro libro inseremus exempla quædam notatu digniora, quæ partim ex propria experientia, partim ex communi, ea tamen nec dum satis cognita, atque perspecta deprompta atque consignata habemus. Ex quibus constabit naturam fidissimam illam magistræ non tantum nobis suppeditare, sed etiam nos docere remedia: idque absque omni v-sura, & ineffabili quadam liberalitate. Atque hæc est remediorum materia, quæ cum antiqua illa medicina conuenit: quippe quod ex ipsa natura exprompta sit, supra quam præcipuum nostrum fundamentum constituimus. Et meritò, natura namque prima, antiquissima, doctissimaque omnium est schola.

E iij

DE SIMPLICIVM SIGNA-
TVRIS EXTERNIS TRACTATVS.

HAUD vanè à Platone, eiúsque sectato-
ribus mirabile illud, & prima fronte
παράδοξον visum pronunciatum: Plan-
tam esse hominem inuersum. Hæ si quidem, si
rem ipsam exactè, & oculo attento, sagaci, atque
curioso, hoc est philosophico, intueamur, magnâ,
non tantùm cum homine, sed cœteris quoque a-
nimantibus habent similitudinem. Quinimò si
ad naturæ illam *ἀναλογίαν* rerum considera-
rum ductricem oculos, & mentem attēderimus,
ex iisdem, aut certè non vsque adeò absimilibus
plantas cum homine habere quandam propor-
tionem animaduertemus. Quid enim, quæso,
aliud est truncus plantæ, aut arboris, à Theophra-
sto, & Botanicis appellatus, quàm id, quod in ho-
mine anatomici truncum quoque, vulgò philo-
sophi, & ipsi quoque statuarij staturam appelli-
tant? quid aliud rami quaqua versum expansi,
quàm brachiorum ac pedum: quid surculi, quàm
digitorum, atque extremitatum vices gerunt?
quid veriùs in arbore lignum, quàm id, quod ossa
in homine? Iam verò spinæ, atque ossium me-
dullam cum ipso cerebro, atque corde repræsen-
tat medulla plantarum: fibræ neruos, venas, & ar-
terias: quippe per quas *φλεβας* vocat Hippocrates,
qua

qua voce tanquam generali, omnia tria prædicta vasa complectitur,) & alimentum, & spiritus, & calor, è terræ visceribus exhausta in vniuersæ plantæ œconomiam dispensantur, atque distribuuntur. Sic plantæ radix oris & ventriculi munere fungitur, huius verò fibræ, venarum portæ, quæ mox per maiores, tanquam venam cauam, huiusque ramos, tanquam per canales, & tubulos diffundunt nutrimenta. Corticis pellicula exterior, cuticulam, interior, eaque crassior, carnosior, atque fibrosior, veram cutim repræsentat. Folia verò, quæ floris, & fructus præludia quædam non vsque adeò malè cum carnosio musculosoque genere contuleris: sic internodia, insertiones ramorum, cum articulis, ac ligamentis: ea, quæ proximè cortici ac ligno interiacet. Fibrata tunica, membranæ comparari potest. Sed quid de floribus dicemus, atque fructibus? nimium illi quandam quasi vitæ actionem, seu, vt veriùs loquar, effectum repræsentant: illa enim arbor, illa planta maximè vigere, atque viuere existimatur, quæ plurimum floret. Fructus verò, seu semen naturalis, atque vegetantis facultatis τῆς γονῆς Hippocratis, atque τῆς σπέρματος Aristotelis vberimum præbet exemplar. Nimirum illud est, & totum quidem illud, & solum, quod ad speciei plantarum conseruationem, propagationemque primario, per se, & quatenus tale est comparatum. Vt non minùs legitima demonstratione concludas: semē est. Ergo principium, & facultatem in se conti-

E iij

nens generationis, propagationis, ipsiusque adeo speciei conseruationis. Quam si dicas sperma, siue γονή, seu genituram (quam solam procreationis merito dignantur summi illi Atlantes) ideoque principium hominis verè ac demonstratiuè concluderis. Quid ampliùs? nondum equidem hoc satis ad exactam comparationem: sed humores, sed efflorescentiæ, sed ipsa quoque excrementa in plantis sunt, atque stirpibus: nec minùs sanè, ac in homine. Argumento sunt nodi, tophi, verrucæ, fructus luxuriantes, liquores, lachrymæ seu resinæ, gummi, musci, atque lichenum genera diuersa. At morbis etiam denique vexari, sanationem admittere, & rursus integra frui valetudine stirpes equè, atque homines pleni sunt Geoponicō libri. Theophrastus imprimis: itémque Cato, Varro, Columella, Palladius, & post hos Plinius multam huius rei obseruationem multiplèxque artificium in scriptis suis consignarunt. Iam si naturam vtriùsque, hoc est mores, & vitæ regimen spectes, in multis illud simile obseruabis. Plantæ se cortice, frondibus ab æstu ac frigore tutantur. Id animalia præstant, pilis, pennis & pellibus. Oidio perpetuo se prosequuntur, brassica vineam, oleam.

Alię mutua conuersatione gaudent, salix cum vinea, utrâque enim Madore delectatur, spinosa spinosis, holeracea, cum holeraceis, coronaria cū coronariis. Quid dicam? alię se mutuo perimunt, hēdera arbores plurimas, vnde nominis, ab exedendo,

dendo, argumentum promanauit. Atque ut animalia dentibus, cornibus, vnguibus, atque aculeis à natura armata sunt, quibus ad pugnam animantur: sic stirpes, Echini ut Eringia armantur aculeis asperitatibusque improvido, ac importuno attractui noxiis. Hoc patet in Carduis, Eringiis, fruticibus spinosis, quorum plura genera ab herbariis recensentur, Acacia, Zyzipha, Rhamnus, oxyacantha utraque, vua crispa, leo, draco, scorpius, phœnix, Acarna, Acantha, aliæque plurima, quorum magna pars ab aculeis & armis, quæ cum animalibus habent similia, denominata sunt. Immo ipsum quoque triticum, atque cerealia ferè omnia præcipuo hominis nutrimento à natura genita, aristis ceu spiculis quibusdam obuallata sunt, ne temerè, aut promptè ab auibus, aut quauis bestiola, vermiculove inuadantur. Sic rosæ pulchritudinem horridæ spinæ comitantur. Vnde adagium illud celebre, In rosis spina, & vicissim in spinis rosa, ut ex natura etiam pateat, difficile esse accessum pulchrorum: iuxta illud *δύσκολα τὰ καλὰ*. Difficilia quæ pulchra. Hoc, quàm eximie pateat in arte nostra, norunt, qui eam: & norunt: & verò ij quoque, qui eam non norunt. Quæ difficultas totius fûdi medici est calamitas. Est quoque in stirpibus distinctio sexus, nec nominis tantum, sed & rei. Mares infructiferi magna ex parte: Fœminæ fructum concipiunt, & pariunt. Nec sexus distinctio, in eo tantum, sed in ipsis quoque organis. Argumento sunt mercurialis, mas te-

sticulis donatus, & mercurialis fœmina iisdem carens. Idem & in Cynocrambe seu mercuriali sylvestri, quam ex nominis etymo brassicam caninam appellare licet. Hanc differentiam eximie monstrat Phyllon theligonon, & Phyllon arenogonon nuperis dictum. Tôtque sunt arborum, fruticum, atque plantarum maris, & fœminæ differentiæ, ut eas nunc hoc loco referre pigeat, cum pleni ea de re sint herbariorum libri.

Hæc & similia, mihi credite, non vanè à natura in mûdi hócce theatro sunt producta : Namque, ut verissimè habet axioma, Deus & natura nihil faciunt frustra. Non itaque existimandum frustraneas atque fortuitas esse istas signaturas, sed in certum aliquem finem à natura productas. At in quem potius alium productas illas signaturas dicamus, quàm in finem hominis? In bonum, inquam, imaginis divinæ, cuius gratia cuncta creata, cuncta producta sunt, cunctaque perenni successione propagantur atque conservantur? Et certè videtur nobis natura eo ipso, ceu speculo quodam ob oculos ponere, cui quæque appropriata, propria atque utilia, & in quem finem singula ab ea producta sint. Nihil enim, uti dictum, facit frustra. Cui igitur simile potius comparabis, quàm suo simili? A quo remedia desumes, quàm ab eo, quod parti affectæ, atque ipsi adeo naturæ est simillimum? Non absurdè itaque philosophati sunt, qui plantas résque omnes à natura

tura signatas, animantibus brutis: hæcque rursus omnia, cum illis, creaturarum perfectissimo, nobilissimoque homine naturæ, viriūque quadam similitudine statuerunt. Quid impedit igitur quo minus concludamus occultas plantarum proprietates æstimari, ac iudicari ut plurimum signaturis, hoc est, ex similitudine formæ atque figure, cum animalium, tum inanimatorū? Dicamus ergo, plantas, quæ repræsentant vel ipsa animalia, vel animalium partes, valere ad propellendos morbos, qui ab ipsis animalibus suboriri possunt. Serpentaria maior, quæ serpentem repræsentat: Rhamnus, aut spina alba in qua acutæ spinæ habent similitudinem dentium serpentis, morsum serpentis persanant. Sic orchidis illa species, quam à floris similitudine Neoterici eleganter orchin *μυωδον* vocitarunt, apum ictibus confert. Psyllij semen, quod pulicē ementitur, fugat pulices. Quæ caudam scorpionis repræsentant, ut scorpionidis varia genera, Telephium, flos heliotropij, & his similia, magnas virtutes ad scorpionum plagas sanandas obtinuerunt. Sic semen Calthæ, quæ habet brachia cancro similia, medetur cancro, quemadmodum & ipsemet cácer, animal de genere crustaceorum. Plantæ oculos animalium figurantes, oculis salubres habentur, ut Euphrasia. Quæ uterum referunt ad partum valent, ut Aristolochia, Cyclamen, quarum radix rotunda est atque caua. Quæ vesicæ similitudinem habent, ad vesicæ affectus conducunt, ut solanum Halicacabum.

quod barbara voce Alkekengi vocant, staphylo-
dendron, seu nux vesicaria. Quæ lienem expri-
munt, ad lienis seu splenis affectus profunt, vt A-
splenium, Hædera, & similes. Iecur ostendentes,
iecori profunt, vt lichē, (quæ hepatica dicta) & fi-
cus, est & fumus terræ iecoralis plāta æquè ac lie-
naris. eius signatura est, quod radice sua schirro-
sa vtrumq; dictorū viscerū figurā quodammodo
effingit. Quæ pulmones repræsentant, pulmonibus,
vt pulmonaria, quæ arborum trunci instar
fungi, aut musci, seu potius integumentum alicuius
adheret, atque Cynoglossum, & huic similis pul-
monaria maculata. Quæ cordis figuram referunt,
cordi conferunt, vt malum citrinum, fructus a-
nacardi, radices anthoræ, nardus, melissophillon,
quod folium habet cordis circumscriptione, miri-
ficè ad cordis affectus valent. Item cardiaca, my-
robalum, mala Cydonica, &c.

Hæc de plantis internas partes quodammodo
figurantibus: sed & externis partibus multas e-
tiam assimilatas videmus. Nam sunt quædam
plantæ capitata, hoc est, quarum pars aliqua in ca-
pitis figuram extuberat, vt Scilla, quam iccirco ad
comitalem seu caducum morbum, epilepsiam
medicis dictam commendant. Item pæoniæ flos
antequam excludatur, qui cranium cum suis
commissuris repræsentans, comitali specificum
est & remedium.

Dentibus incisoriis, sed magis caninis appella-
tis similes sunt nuclei pini, itémque herba denta-
sia,

ria, cuius radix velut ex meris dentibus compacta videtur, hæc omnia dentibus profunt. Quæ articulos, nodos, aut tophos exprimunt, valent ad podagrâ, chiragrâ, gonagram, omnemq; arthritidem.

Plantæ genitalia representantes laudantur ad generationem, vt fabæ, pisa, ciceres, lupinus, orchides, satyria, &c. Item phallus quem Hadrianus Iunius doctissimus medicus peculiari libello in hunc eundem vsum commendauit. Præterea tubera terræ, solarum tuberosum neotericorum, & fungi genera plurima.

Pingues plantæ ad impinguandum, vt oleosæ arbores omnes, & oleosum fructum proferentes: Nux iuglans, auellana, amigdalus, nuclei pini, radiculæ tarfi, tantopere in eum finem ab Italis celebratæ.

Macilentæ, corpora pingua emacerant, vt salsa pariglia. Carnosæ plantæ carnem gignunt, & augment, vt bulbi, caules, carduorum scapi. Vertebrales herbæ, vt cyperi, & iunci genera diuersa, præsertim odorata, vertebrarum affectibus profunt.

Neruosæ neruis conducunt, & cartilaginibus, vt linum, cannabis, quæ contractos neruos emolliunt. Item inter animalia, vermes, & potissimum lumbrici terrestres (Plinius interanea terræ vocat) qui neruos referunt, neruis medentur.

Plantæ lactuosæ, seu fructus, lactis generationem promouent, vt ficus, lactucæ genera hordeum, amygdala. At in plantis lactuosis discrimen est adhibendum. Nam ex his aliæ sunt sero-

se, itaque serofos humores expurgant, vt Tithymalli genera diuerfa, quæ purgant aquam inter cutem, vt scribit Mesnes. Lathyris quoque, quia abundat lacte aqueo, aquas potenter cit. Eiusdem generis sunt Tymelea, esule species, & Scammonium, ex quo succus in officinis ad purgandum vfitatiffimus paratur.

Lactuosa quinetiam semina, semen genitale augent, vt semen pastinacæ, amigdala, auellana, nuclei pini, nuces recentes, &c. Quarum plantarum succus lac cogit in caseum, illæ quinetiam semen augent, & ad prolem procreandam haud parum facere creduntur, vt carduus spinosus, scolimos tam domesticus, quàm syluestris, galion. At è contrà, quæ lac dissoluunt, geniturâ pereunt, vt menthæ folia, quæ in lac demersa, impediunt ipsius coagulationem. Mammis quinetiam applicata, lactis grumos dissoluunt, quod quotidiana experientia compertum habetur. Sed potentius lac in mammis concretum dissoluunt ruta per se tusa, aut cum aceto: item cuminum itidem cum aceto tusa, & applicata intra paucas horas tanquàm incantamento quodam lactis prouentum arcet, & iam generatum expellit quod per trasennam dictum sit.

Nec partes tantùm plantarum, sed ipsi quoque colores partium, suas quoque signaturas habent. Ergo ex plantarum diuersis coloribus, diuersarum virium coniecturæ, atque indicia sumuntur. Sic plantæ floribus albis præditæ, vt plurimum
ad pi-

ad pituitosos morbos conducunt, vt brionia, sambucus, ebulus, thimelea, chamelea, lilium album, lilium condallium, & similia, quorum magna pars pituitam purgat.

Plantæ flauæ coloris vel succi, ad flauam bilem conferunt, vt Rhabarbarum, Rhaponticum, rhabarbarum monachorum dictum, radix gentianæ, centaurij, & cætera id genus quæ bilem flauam purgant: Chelidonia quæ ictero, seu morbo regio ex bile exorto plurimum conducit. Habent enim plantæ succos cum humoribus nostri corporis analogos: flauæ flauis, albi albis, nigri nigris, rubri rubris, cæterique suis similibus magna ex parte respondent.

Radices & herbæ, quæ decoctum rubrum seu sanguineum reddunt, eadēque sanguinē haud parum mundificant: vt radix Chinæ, Filicis, agri-
monia Chamædris rad. acetosæ &c.

Plantæ glauci coloris vrinas mouent, vt abrotonum Siriacum, crocus, ononis.

Plantæ subrubræ, aut etiam coccinæ, atque in vniuersum igneum, atque adeo flammeum referentes colorem, extinguendis inflammationibus internis ferè profunt. Exemplo sunt: papauer rhæas cuius aqua & puluis pleuritidi & peripneumonix plurimum conducit, vt & Syrupus qui ex eius succo paratur, quem infra describemus. Item anagallis, Chrysocome, seu stœchas citrina, quæ pulmonum inflammationi conferunt. Itemq; ex cortice auellandarum rubrarum & corallo rubro

fit puluis qui dragmæ vnius pondere exhibetur cum aqua pap. readis tamquam specificum remedium ad pleurifim. Misti plantarum colores mistos humores trahere putantur. Iridem sanè variegatam, non tantum ferum, sed mixtos humores purgare obseruatum est. Porro maior est colorum varietas in floribus, quam in foliis, quòd folia vt plurimum participent solo mercuriali liquore: vnde fit, vt ex his nunquam ferè aliud, nisi id quod mercuriale est, per destillationem elicias. Liquorem, inquam, seu humidum illud quod per destillationem effluit. At flores continent nitro-sulphureum liquorem seu oleum vt dicemus postea. Flores igitur albi & lutei pituitam & bilem purgant, vt flores arthemidis, parthenium, rhabarbarum luteum, & rubrum pituitam, & sanguinem: Iris pituitam, & bilem, Melancholicis affectibus herbæ atri coloris subueniunt, vt recentiores multi herbam Paridis ad id imprimis commendarunt.

Plantæ quinetiam nonnullæ rubræ, & astringentes sanguinis eruptionem sistunt, vt sunt vulnerariæ, morus, polygonum, sanguinaria, androsæmon, bistorta, amaranthus, fragaria: & inter lapides Hæmatites, corallium rubrum: inter metallica crocus Martis, &c. Ita distinguendæ sunt signaturæ. Maioris verò momenti eæ habentur, quæ multæ conueniunt, hoc est in multis signis consentiunt alicui parti humani corporis, vt figura, colore & similibus, vt ex præcedentium aliorumque

rūmque inductione colligere est.

Plantæ motu, colore, & aliis figuris, similitudines syderum gerunt, & imitantur, quorum etiam virtutes aliqua ex parte sibi vendicant.

Solares herbæ, quæ videntur radios vndique emittere, non tantum foliorum in orbem digestorum posita veluti radij, sed proprio colore, ut solsequia ob id sic appellata, quod florem semper soli obuertat, atque ita cursum eius imitatur: item flos maximus Peruvianus, qui omnium manifestissimè id præstat, & flores minores solis dicti, omnes ob eandem rationem: Item Calendula, Crocus, &c. Cordiales ferè sunt herbæ.

Lunares herbæ sunt albifloræ, & cerebro opitulantur, ut cœnanthe, dictamnus, lilium conuallium, lilium candidum: atque eæ quæ plenum orbem lunæ repræsentant, ut chamemeli genera. Item quæ habent folia sinuata velut in cornua, ut lunaria minor botrytis dicta; & quæ crescendo, & decrecendo ad lunam alludunt, hæc omnes cerebrum roborare existimantur, participatione quadam virtutis lunaris. Nam ut aurum flammæ color inter metalla cordi, sic luna cerebro fauet: Illud namque magis cor, hæc magis cerebrum respicit Hyacinthus inter lapides cordi, margaritæ cerebro familiaris. Ametistus vini referens colorem, ebrietatem arcere creditur, Etitem, qui velut prægnans alios continet in se lapillos, (ut ex sono percipitur, aut apertione, & distractione) confirmare vterum tradunt, si brachio sinistro

F

adalligetur. Contrà fœmoribus alligatum parturientibus conferre. Has sanè virtutes his lapidibus inesse sola signatura indicauit: quam demum multa experientia confirmauit. Sed ad plantas reuertamur, & rem breuius expediamus.

Herbæ perforatę, & quarum expressio est sanguinolenta, vt in floribus Hyperici, eximiè id patet, si digitis atterantur, ad vulnera recentia conducunt. Huc referunt etiam gentianellam, & vlmum.

Ad fistulas valent fistulosę plantę, vt gentiana, symphytum, lupinus, &c.

Quartanam quadratos caules curare posse, sunt qui statuunt. eiusmodi plantarum immensus est numerus. Experimentis opus est, vt signaturę fides adhibeatur: quę, vt hoc semel dicam phisico, & medico non causa, sed occasio quędam esse debet ad dignoscendas plantarum, & rerum virtutes: vel potiùs signa quędam σημεῖα Græcis dicta, seu εἰκότα: futura etiam τεκμήρια, hoc est certa, & indubitata, si experientia rerum omnium indubitata magistra, confirmentur. Pari coniectura statuunt tertianas trigonas, seu triangulares caules curare.

Istud maioris existimationis, herbas masculas viris: fœminas mulieribus magis appropriatas esse. Et masculinas potentiores esse volunt fœmineis. Mercurialis sanè fœmina quę testibus caret, fœminarum vuluis repurgandis plurimum conducit, vel ipsomet teste Hippocrate medicorum

rum

rum principe. Et nos extractū, & syrupum mercurialem specificum ad eundem affectum trademus. Mas proceriori ferè corpore prædita, viris magis confert.

Pœonia mas exhibetur viris: fœmina mulieribus epilepsia correptis.

Aristolochia longa, mas est: rotunda, fœmina. Rapum longum mas est: rotundum fœmina. Illud validius est, medicamentum ad mucilaginosos humores, siue causam materialē calculorum, aut ipsummet etiam calculum recentem dissoluendum. Rapa verò ad alimenti naturam quàm proximè accedit. Notum quippe est ex schola medicorum, alia purè esse medicamenta, alia purè alimenta, & alia medicamenta alimentosa: alia alimenta medicamentosa. Purè medicamenta sunt purgantia omnia, quia semper suæ qualitatis vim exerūt, nec in corporis substantiam transmutantur. Purè alimenta sunt, panis, vinum non nimis forte, carnes, butyrum, oua, & similia, hæc enim in sanguinem, & substantiam corporis abeunt. Medicamenta alimentosa, medicamenti quidem vim retinuerunt, quod propiùs ad illa accedant: nihilominùs tamen quia aliquid in se continent, quod corpus enutrire possit, alimentosa dicuntur, vt fæccarum, mel, herbæ præter holoraceæ ferè omnes, vt acetaria: item succi inspissati, vt de fruta, sapa, & similia. Alimenta denique medicamentosa suum quoque nomen alimentosum reseruarunt, quod ad alimenti naturam propiùs ac-

F ij

cedant, nondum sint tamen purè alimenta, sed quiddā medicamentosi, aut alterantis, aut quomodocūque in corpus nostrum agere potentis habent. Qua de causa alimenta medicamentosa vocantur, cuiusmodi sunt rapum, vti dictum. Heracea ferè omnia, quod maximè in spinachia, & blito patet. Præterquàm enim quòd nutriunt, aluum etiam laxant. In alterantibus, & acetosa, portulaca, lactuca, quæ tamen si ad medicamenta alimentosa referre placuerit, non multum peccaueris. Ad alimenta medicamentosa quoque refertur lac omne, fructus ferè omnes, vel de pomorum siue genere, vel de numero nucum. Item hordeum, serum, legumina, aliáque multa. Et placuit hæc ita animi gratia hoc loco inferere: maximè quia ad hoc opus potissimùm pertinere, & pharmacopœo haud parùm profutura iudicauimus pergamus.

Althea pro mare habetur in sua specie: Malua pro fœmina. Vrtica mas, quæ nodulos, & veluti testiculos habet, vt & maximè etiam illa quam Romanam vocant Herbarij, fœminâ longè est asperior, infestior, magisque pungens. Placidior verò fœmina, quoniam vegetabili illo sale plume minus abūdat, de qua re postea pluribus agemus.

Arbores longeuæ, quæ ideò multo, & sale, & sulphure, seu balsamo naturæ abundare se indicāt, atque ideò semper virescunt; ad humanam vitam conseruandam valent, vt Iuniperus, ex cuius bacis optimum remedium ad vitæ tutelam paratur.

Item

Item pinus : nuclei enim pini vitam nobis prorogant , vel eo potissimum, quòd balsamum nostrum vitę quodammodo augeant. Item palma: cuius fructus dactyli dicti , sunt amici senectutis, diciturque palma immunis esse à senio. Certè ad summam , & plurimum centenorum etatem pertingere cognitum est. Aloë quoque perpetuum habet virorem: ex qua, sicut & ex prædictis, optima remedia parantur ad conseruationem sanitatis , vitęque prolongationem : Quemadmodum etiam ex helleborino, Chelidonia, & reliquis, quæ ob abundantiam salis perpetuo virescunt.

Arbores resinosa etiam , quia multo balsamo radicali abundant, vt myrrha, thure, mastice, & similibus, cum balsamo nostro non contemnendā habent affinitatem. Porro vt ex plantis ita quoque ex animalibus longæuis ad vitę propagationem valent , vt ceruus : qui dum sentit se grauari senectute serpentum pabulo reparatur. Serpens nam que quotannia renouata pellem seu exuias deponit: quoniā sub terra degens, vescitur balsamo illo radicali naturæ quo singulis annis quasi renouatur restauraturque. Hinc fit, vt qui viperarum carnibus vescuntur, senectutem producant, atque in longum protrahant, vt scribit Dioscorides. Hæc est causa , cur theriaca ab ea nomen deprompserit : cur veteres experientia comprobassent viperam ad lepram conducere, variis que venenatis, & vitę nostrę insidiantibus potenter resistere.

E ij

Arbores, & fructus, qui vermiculantur, & vermium materiam repræsentant, vermes in nostris corporibus generant, vt ficus, pyra, mala dulcia, & inter herbas ocymum. Contrà, qui vermiculos non patiuntur, sed ipsa enecant aut eorum generationem impediunt, contra vermes profunt, vt inter reliqua Hypericum, cum quo si caseum inuoluas, nunquam vermiculi in caseo generabuntur. Hypericum est etiam specificum ad vermes in ventriculo, in formam cataplasmati appositum, & in iusculo exhibitum. Fit etiam ex ipsius succo vel decocto syrupus nostræ descriptionis, ad vermes specificum medicamentum.

Plantæ maculatæ maculis hominum detergendis profunt, vt flores fabarum, cyclaminus, semina ricini diuersa, quorum pulchrimæ species nuper ex indiis importata: Profunt quinetiam contusis vulneribus, vt persicaria maculata ex qua præstantissimum ad omnes conlusiones paratur remedium.

Plantæ quæ lapidosum quiddam proferunt, ad calculos multa experientia commendatæ habentur, vt milium solis, quod à semine lithospermō, hoc est lapideum semē, propter duritiem nuncupatum. Item ossicula fructus mespilli. Item ea, quæ petris innascuntur, & saxorum rimis, eas, ceu vi quadam peruadentes, quarum plura genera habentur. Saxifragia nomine, & re primas tenere putatur: præterea quorum radices in globulos diuisæ.

Lam

Iam ipsi quoque lapilli, qui in diuersis animantium generibus, diuersisque eorum partibus gignuntur easdem vires lapidem vel calculum frangendi habere creduntur. Lapillos, qui in ventriculo bouis mense Maio reperiuntur, in vino dissolutos, atque exhibitos lapidem in renibus dissoluere aiunt.

Lapilli quinetiam spongiarum, lapis item Iudaicus dictus, qui omnes salis naturam repræsentant, quorum proprium est dissoluere tartarum, seu tartaream materiam. Pulchras, & aspectu iucundas plantas, vel foliis, vel floribus naturæ gratas esse, præter aspectum, ipse quoque docet odor. Exemplo sunt rosa, Cariophylli quibusdam betonicæ dictæ, violæ, Hyacinthi, præsertim orientalis: Narcissi, maximè ille quem miro aptè tamè composito nomine doctissimus vir, Pœna nostri ordinis amicus, & medicus regius leuconarcissoliriam appellitauit in suo herbario.

Deformes verò tetri odoris ferè, & quædam etiam venenatæ depræhenduntur, vt Aconitum, cicutæ, quarum, vt & papaueris odor, sed magis vuluariæ, vel ductu fastidiendæ herbæ naturæ quodammodo aduersatur.

Tales & similes signaturæ propemodum infinitæ, quæ veteres ad rerum cognitionem, ceu per *ὑποκρίματα* quandam rei visibilis excitarunt, hoc loco adduci possent. Sed vel nimium etiam his inhæsisse videmur: voluimus tamen generali ista enumeratione lectori quasi ob oculos, ponere

quid & veteres & nuperos quosdam magni nominis philosophos ac medicos compulerit ad harum signaturarum peruestigationem. [*Ripless, Isacus Holandus, Parac. & inter nuperos Io. B. à Port. Neapol. de his signaturis multa scripserunt.*] Nam cum viderent aliquid quod similitudine quadam cum corporis nostri partibus participaret, illico sagaci quadam animaduersione similitudinem rei, & quandam veluti *συμπαθειαν* subolfecerunt: quam experimento comprobantur uti dictum, ex coniecturali fecerunt certam, atque scientificam. Harum signaturarum quasi fons alter & ad rerum virtutumque earum cognitionem acquirendam, fuit sensus: maximè autem sapor, & color. De quibus quædam in præcedentibus attigimus. Nec opus esse duximus hoc in loco pluribus ea de re agere, cum Galenus eius rei (vti æstimatur) clarissima documenta, experimentaque in scriptis suis, & maximè in libris de simplicium medicamentorum facultatibus reliquerit. Transeamus nunc ad signaturas internas philosophorum, & medicorum Hermeticorum.

DE

DE SIGNATVRIS RERV M

INTERNIS SEV SPECIFICIS, AB HER-
meticis Philosophis multa cura, singu-
larique industria comparatis,
atque introductis.

VT rerum omnium diuersa est confide-
 randi ratio, diuersusque cognoscendi
 modus: ita ratio & instrumenta ad ac-
 quirendam illam cognitionem diuersa. Exem-
 pla in rem præsentem facientia, non inter multa
 delegimus, sed res quotquot sunt in naturæ ele-
 mentaris hocce theatro abundè faciunt fidem.
 Res enim vt perquirerent, atque naturas earum
 peruestigarent, alio medio Empirici ac ipsi quo-
 que dogmatici, alio Hermetici philosophi vfi
 sunt. Illi ad signaturas externas, & qualitates in-
 trinsecus incurrentes, maximè verò ad gustatiles,
 visibiles, atque olfactiles respexerunt. Præterea
 ad qualitates primas, calidum, frigidum, humi-
 dum & siccum, quas harum principia constitue-
 runt, atque facultatum seu virtutum prima fun-
 damenta. Priores merè sunt accidentariæ: quippe
 quarum basis atque fundamentum nihil sit aliud
 quàm forma, seu figura extrinsecus apparens, vt
 ex præcedentibus liquet. de quibus pluribus egi-
 mus, quàm sperabamus, & quàm fortè instituti no-
 stri ratio postularat. Posteriores, etsi à suo subie-

cto quodammodo promanent, habent tamen aliam penitiorum in eodem subiecto basim, quam iccirco rectè principia, causas & fundamenta virtutum cum Hermeticis philosophis dixeris. Chymici itaque, seu spagirici relictis nudis illis corporum qualitatibus, actionum, atque ipsorum etiam saporum, odorum, colorum fundamenta in alio quæsiuerunt. Tandem sagaci inquisitione cognouerunt illa esse tres diuersas atque distinctas substantias illas, quas in omni corpore naturali elementato singulari artificio inuenerunt: nempe sal, sulphur atque mercurium. Hæcque principia rerum interna, principia constitutentia, virtualia, atque hypostatica nuncuparunt. In his quippe tribus principiis hypostaticis illæ memoratæ qualitates virtuales atque sensibiles, non imaginatione, analogia, aut coniectura, sed re ipsa & effectu reperiuntur. Nempe sapor in sale potissimum: odores in sulphure, colores ex utrisque etiam, sed potissimum ex mercurio, quod hic sibi adiunctum habeat sal volatile rerum omnium. Duplex enim est sal, fixum nempe & volatile, ut dicetur mox.

Sal itaque principium est firmum, fixum, & substantificum rerum cunctarum: ideoque comparatur cum terræ puro ac puro elemento. Quod sal non est sua natura frigidum & siccum (ut volunt esse terram) quæ qualitates nihil aliud sunt, quam mors rerum: sed potius calidum, & qualitate actiua præditum, quippe quod inservire debeat

beat generationi rerum cunctarum.

Sulphur confertur igni : facillimè namque , vt illud flammam concipit , & ardet : quemadmodum & reliqua omnia , quæ de natura eius participant , cuiusmodi sunt resinosa , pingua , & oleaginosa.

Mercurius analogia respondet aëri & aquæ : non enim tantum aqua illa sicca mineralis , quam & alio nomine hydrargirum , & argentum viuum vocant , mercurius dicitur , sed omnis aqua seu liquor actiua aliqua virtute dotatus mercurius quoque dicitur propter excellentiam . Qui mercurius , vt diximus , vtrique elemento , aëri , inquam , & aquæ adsimilari potest : aëri , quod calori admotus , nihil ferè esse deprehendatur , quàm aër seu vapor , qui statim in auras euanescat . Hunc si placet , non malè humidum actiuum dixeris . Aquæ verò comparari potest , quod sit fluidus , nec proprio sed alieno termino , dum in sua natura est , contineatur , quæ humidi est , apud Aristotelem definitio . Hæc tria , inquam , principia in omnibus corporibus reperiuntur , tanquam substantiæ internæ ac necessariæ ad compositionem omnis corporis mixti . Nam humiditas prædicta mercurialis volatilis ac spiritualis cum parte terrena corporea atque fixa propter ingentem illam discrepantiam atque contrarietatem vtriusque consociari facillè cum non posset : opus fuit medio , ac ceu quodam sequestro , qui vtriusq; hoc est , tã spiritualis quàm fixi participatione vtrūque con-

iungeret. Atque hoc est sulphur seu oleum, quod inter fixum atque volatile medium quiddam tenet. Nunquam enim tam facile, nec tam citò, aut tam benè destillatur oleum, ac aqua: accedit quod sulphuris seu oleaginosi corporis substantia sit tenax, ideoque aptissima ad combinationem reliquorum duorum ad efficiendam bonam, perfectam & æquabilem mixtionem. Res exemplo fiet manifestior. Quemadmodum enim nunquam tenax atque laudatum cœmentum confici potest ex sola aqua, atq; arena, sed calce insuper opus est, quæ vtraque illa tanquam oleum ac gluten quoddam connectit. Sulphur itaque, seu oleaginosa substantia, & salis & mercurij est mediator, & vtrumque copulat. nec copulat tantum, sed acrimoni in salis atque mercurij aciditatem, quæ ut plurimum in eo reperitur, reprimit atque temperat. Haud secus sanè ac spiritus, & humidum illud viuificum seu radicale, animam, substantiam incorpoream, cum corpore, toto genere ab illo distante coniungit.

Apparet itaq; qua ratione tres hæ naturæ possint consistere simul, atque corpus mixtum, ac perfectum constituere. Nam quemadmodum sal solum per se istud præstare nequit: ita nec duo isti humores fluxiles & mobiles sua natura corpus fixum, firmum atque solidum componere sine sale possunt. Rursus sulphure opus est tanquam glutine, quo sine, alioqui mercurialis liquor absorbetur à siccitate salis terrestris, & violētia caloris ignei,

ignei, quem continet, At humor mercurialis reliquorum est tanquam vehiculum ad penetrationem & mixtionem facilitandam seruiens. Si quis fortè aut obstinacior, aut iudicio hebetiori, ne sic quidem rem hanc percipere velit: respiciat sanguinem corporis nostri, ut in eo serum sit vehiculum, & quasi mediator, ac combinator reliquorum duorum principiorum, ut patet ex præparatione, & separatione eius. Meritò enim tali exemplo hoc loco uti possumus. Suo verò loco demonstratione euidenti, atque infallibili ostendemus, qua ratione & reliqua duo principia, præter serum (quod mercurij vices gerit, & vel ex leni destillatione separatur) insint in sanguine. Sal, inquam, quod vires suas exerens, atque prodens, tot diuersorum vicerum genera, aliosque plurimos morbos procreat: præter portionem illam salis, quæ cum urinis per renes, atque vesicam perpetuò transcolatur. Sulphur item, seu oleaginosus liquor in eodem sanguine ut insit, monstrauimus. Quod sulphur exaltatum efficit exhalationes sulphureas, ut inflammationes, à quibus tot febrium differentia. Ita sublimationes mercuriales suscitant catarrhos, aliosque morbos mercuriales: Nec in sanguine tantum, sed in ipso etià lacte, quod ex illo fit, vel cuius manifestè patebit, tria prædicta principia inesse, si serosam substantiam, mercurialem: buthyrosam, sulphuream: & caseosam, falguginosam, seu terrestrem continere intellexerit. Sed nimis fortè hoc in loco de

istis, cum hæc materia nobis in alium locum re-
 seruata sit. Porro Chymici varia, atque diuersa
 salium genera statuunt, quæ vt in natura seorsim,
 sic at in omnibus corporibus mixtis reperiuntur.
 Nempè sal commune (quod ipsum mare per se-
 cretos & intimos canales toti terræ communi-
 cat) itémque sal gemmæ, alumē cuius plures sunt
 species, vitriolum, sal armoniacum, & sal nitrum,
 quod sal petræ vocant. Inter hæc salia duo sunt
 volatilia, atq; duobus liquoribus insensibili qua-
 dam ratione permixta: nitrum nempè siue sal pe-
 træ, & sal armoniacum naturæ: nitrum quidem de
 sulphure, oleosq; rerum liquore participat, Ar-
 moniacum de mercurio, seu humore rerum mer-
 curiali. Hæc autem prædicta salia (quæ in substan-
 tia terrestri, atque metallica reperiuntur) vegeta-
 bilibus etiam, radicum beneficio, communican-
 tur, quæ cum semper existant in terra naturam
 potissimum salis fixi retinent. Et ea quidem ra-
 tione peruestiganda est in radicibus salis fixi na-
 tura: quemadmodum etiam flores & folia pluri-
 mum participant de duobus reliquis salibus vo-
 latilibus, quæ cum sint eiusmodi facillè euanes-
 cūt, & pereunt, cum flores, & folia flaccescere, & ex-
 ficcari percipiuntur. At verò, quòd ex sale fixo
 nutrimentum capiant integre semper, virentesq;
 conseruantur: Ideoque validius & æstatis ardori
 tabifico, & hyemis frigori mortifero resistere
 possunt. Adde quòd & ipsarum radicum maxima
 pars altius terram penetret, quò facilius exter-

nas

nas iniurias præferre, ac propulsare queat. Instāte autem verno tempore, cum cœlestis calor, siue sol sese nobis appropinquans, arietis signum ingreditur, radiisque suis viuificis tellurem feriens, hanc excitat, sinúmque suum aperire cogit, ex quo tandem duo illa liquida principia (de quibus supra verba fecimus) profūdit affatim. Liquor quidem, seu vapor mercurialis, qui cum sale armoniaco naturæ volatili (admirabili quodam naturæ destillandi modo) eleuatur sursum per radices, truncúmque sub cortice ascendens (quo quidem tempore facilis fit decorticatio) stirpes iam flaccescentes, ac penè mortuas exsuscitat, viuificat, foliisque viridibus adornat. Alia verò salis volatilis species nitro-sulphurea, sulphuri, oleoque naturæ volatiliori permixta vniuersam terram vndique diuersis pulcherrimisque floribus inuestit, atque exornat. Neque tamen propterea existimandum est vaporosum vnum liquorem, qui ex terra procedit, alterius non esse participem, cum sulphureus liquor mercuriali, & mercurialis sulphureo non careat. Atque hæc est causa, cur in natura vegetabili, aliàs citiùs folia, aliàs flores, aliàs denique folia & flores simul & vnà efflorescere percipiamus. Et magna sanè prudentia illa principia in res omnes dispensata sunt à natura. Experimentiâque docet alias magis, alias minus de hoc vel illo participare. Neque enim facilè ex foliis oleum elicias, sed mercurialem liquorẽ abundè ex omnibus at ex paucissimis aliquid sulphu-

rei, seu oleaginosi. Ratio est, quia mercurius in iis dominatur, & eorum potissimum est nutrimentum, principium, atque fundamentum, ut diximus. Florum verò prouentum vrget liquor sulphureus, sed hic non solus, & purus, sed cum portione aliqua mercurialis liquoris, salis verò minimo immixtus: vnde ex floribus & mercurium elicias, & sulphur, seu oleum, magis volatile, & salis minimum. At ex seminibus plurimum sulphuris fixioris, mercurij & salis ferè nihil. Causa est, quod seminibus, etiamque iis, quæ in magnis herbis mercurialibus, atque carnosis fructibus, ut pomis, pyris cucurbitis &c. Latent ortum, & constitutionem potissimam præbuerit non sulphur volatile illud nitrosum & aëreum, sed sulphur verè oleaginosum, & pingue, quòdque medium tenet inter fixum & volatile. Sal verò in his quidem omnibus consistit, quippe maximè fixum, & necessarium principium ad constitutionem & compactionem omnium corporum.

At in ligno, atque radice potissimum sal ipsum residet, non tanquam in suo centro, seu propria sede fixum, (in terra enim principium eius radicatum est) sed quia primò ei, atque copiosissimè communicatum. Hinc postea multum in furculos & folia, minimum in flores, & fructus dispensatur. Vnde ex foliis plerisque satis magnam quantitatem salis elicere licet. At ex floribus, & seminibus quam minimum ad proportionem cæterorum.

Patet

Patet itaque, qua ratione tria hæc principia, vegetabilia omnia constituent, tanquam principia hypostatica, eaque producant, conseruent, vegetent, & viribus diuersis instruant. Patet etiã omnia quidem prædicta tria principia rebus inesse, sed de alio plus, de alio minus, vt iam in exemplo vegetabilium ostensum est.

Nullum itaque ex tribus illis principiis simplex, atque solum reperitur, quòd non participet quoque de alio. Sal enim, beneficio dictorum duorum salium nitrosi & armoniaci, continet in se substantiam oleaginosam, & mercurialē: Sulphur substantiam salsam, & mercurialem: & mercurius substantiam sulphuream, atque salsam. Sed nomen vnumquòdque retinet eius, de quo plurimum participat. Si tamen rem exactè consideremus, depræhendemus cætera omnia à sale, tanquam principio firmo, atque constanti promanare. Cuius sanè natura mēitò oculos nostros attollat in cœlos, cum vel hinc & in inferioribus istis & naturalibus dilucidè admiranda, venerandaque illa trinitas in vnitæte lucens innotescat, & eluceat. Cum itaq; principia illa hypostatica sint, atque inueniantur in naturæ rebus omnibus nequaquam existimandum est sine vllò effectu, aut omni prorsus virtute spoliata inesse, quin potius contrarium statuendum, firmiterque credendum ex his potissimum promanare, omnes rerû proprietates, qualitatésque virtuales. Nam quidquid sapore præditum est: is si fuerit amarus erit à sale

G

gemmæ. Talia itaque virtutem habent tergentē,
 euacuantem, seu purgantem. Sic reliqua omnia
 quæ amaritudinem continent talia esse deprahē-
 duntur, vt & ab ista sã is specie illud habeant, &
 huius beneficio, inter medicamenta tergentia,
 atque purgantia referuntur: cuiusmodi sunt her-
 bæ amaræ omnes, earumque succi. Item omnia
 fella. Immo sine his ne excretio quidem ritè in
 corporibus obitur. Natura enim illud per ductū
 cholidocon, quem vocant, subinde aliquid fellis
 in intestina egerens, expultricem excitat, ac ad
 excretionem stimulat, ipsumque per se etiam ter-
 get, purgat, atq; euacuat. Quod nisi fiat, quasi se-
 pulta, & obruta expultrix iacet, nec quicquā bo-
 ni inde sperandum est: succos autem amaros (vt &
 ipsa fella) esse, de natura salis, facile vel inde colli-
 gi potest, quod fel sæpissimè in propria vesicula
 in lapillos, aut sal fixum congeletur. Ex amaris
 quoque herbis, vt absinthio, centauro minore,
 quod non malè fel terræ dixerunt Botanici, plu-
 rimum salis elicitur, vti norunt artifices. Ex felli-
 bus animalium etiam fel amarum elicitur mirifi-
 cè purgans. Quorum humiditas si euaporetur,
 aut dissipetur, vt crassiora euadāt, subsistit in ve-
 sicula, & ductu bilario offarcto, hæret, nec natu-
 ram stimulat. Sic sal quoque est in vrina, quod
 sanguinem per venas emulgentes in renes, & in-
 de per vretes in vesicam, & inde rursus per ca-
 nalem ad id dicatum expurgat. Sed quid istis
 inhæreo tãquam notis? In opio ipso amaro quod
 tam

tam insigniter stupefactuum, & frigidum esse clamitant omnes, inest sal amarum & nitrosum quod si à sulphure suo fœtido (cuius solius beneficio narcoticum est) separaueris, insigne purgans efficies. Ita ex centauro, gentiana, ruta, fumaria seu fumo terræ, & similibus omnibus egregia purgantia elicere norunt periti. Sal aluminosum, saporem rebus reddit acerbum: vitriolum adstrictionem, seu stipticitatem: armoniacum aciditatem. Eorundem porrò salium diuersa mixtio diuersos parit sapores: & id potissimum beneficio duorum salium volatilium quæ omnium optimè commiscetur propter subtilitatem, atque spirituosam suam substantiam. Armoniacum, quod acidum, copiosius inest vitriolo rebûsque vitriolatis, quàm ulli alteri substantiæ salis, aut metallicæ. Sal enim illud acitum, seu aciditas illa naturæ eiusdem est fermentatio, & coagulationum dissolutionumque rerum omnium causa, vt iam supra paucis attigimus, & pluribus, atque manifestius declarabimus alibi.

Ergo q̄ sunt stiptica, atq; extrinsecùs colorē viridē, seu vitriolatū habent cum interna aciditate, & rubore quodā, vt apparet in granatis, berberis, & limonib. certum est ea id habere à vitriolo, & à sale armoniaco acido naturæ vitriolū. n. extrinsecùs viret: & intrinsecùs si artificiosa anatomia facta inspicias, rubet. Sic quoque ex cortice prædictorū fructuū vt pote granatorum extrahere licet substantiā quā proximè ad vitrioli naturā accedētē.

G ij

Et liquor qui ex illorum granis rubris elicitor aut ex limonum aut fructuum berberis succo, habet vim dissoluendi perlas atque corallia perinde ac spiritus vitrioli: Hocque fit virtute salis armoniaci acidi naturæ, & per naturam mixti: sed ita mixti, ut industria artificis separari possit, ita ut tandem sale illo armoniaco, elicto liquor ille fiat dulcis & potabilis, salque separatim remaneat, quod tamen denuò cum aqua fontana, vel quavis insipida mixtum, illam reddat acidam. Aciditas illa seu sal armoniacum spirituale non tantum reperitur in vitriolo, sed & in sale communi, in nitro immo in ipso etiam sulphure ut & in omnibus rebus. Namque illa aciditas illud ipsum est, quod sulphur coagulat, quod copiosè in eo reperiatur. Nam sine eo sulphur ipsum non unitum cohæret, sed fluidum esset, uti reliqui liquores oleaginosi. Idem sal armoniacum naturæ nobis manifestatur per extractionem illam olei acidi, quod ex sulphure eligitur: cuius natura longè est alia, quàm dicti sulphuris: tantum enim abest ut flammam concipere possit, sed è contrà impedit etiam vel ipsummet pulverem pyrium aliàs sclopetarium dictum, ne & ipsemet ab ignis contactu inflammetur, ut iam suprà dictum est.

Idem liquor aquè, atque verò haud minùs, ac succus limonum, berberis, aliùsve eius naturæ dissolvit perlas, atque corallium, idque virtute dissolutiva eiusdem salis armoniaci naturæ quod continet. Idem, & simili prorsus ratione præstat acetum.

acetum. Quippe vinum (quod supra reliqua vegetabilia est de natura vitrioli, vti monuimus supra) plurimum continet prædicti salis acidi naturæ. Hæc qui exactè perpenderit, promptè, & ex veris fundamentis dissoluet quæstionem de vera, & genuina aceti qualitate, quæ quæstio plurimos medicos doctissimos diuexauit. Virtus quippe dissoluens quæ in aceto apparet, vel ex eo quoque quod terræ iniectum velut bulliat, arguunt eius naturam esse prorsus calidam. Alij contrà frigidum existimantes acetum summum statuunt remedium ad extinguendas, reprimendâsque inflammationes externas. Item ex gustu acido, quæ omnino effectum frigiditatis autumant, atque adeò ex eo, acetum frigidum esse concludunt. At verò hæc controuersia facillimè tolli potest ab iis, qui habent cognitionem perfectam salis armoniaci naturæ, quod acetum cōtinet in se. Hoc enim sal, vera est causa virtutis eius dissoluentis. Quoniam autem idem sal vim habet coagulandi spiritus, & dissoluendi corpora, iccirco efficax est, atque remedium singulare ad inflammationes tum internas, tum externas. Etenim coagulat exhalationes nitro-sulphureas, quæ inflammationes illas excitant. Nam ex solis spiritibus, siue nitrosis, siue sulphureis ex sale nitrosulphureo seu tartaro corporis nostri emerfis, atque in euaporationes elatis eiusmodi ardores, atque symptomata febrilia efflorescunt. Id quod nō efficitur dum illi spiritus in propriis corporibus seu fœcibus

tartareis adhuc colligati, & quasi in iis sepulti iacent. Quod si manifestius cognoscere voles vim corrosiuam, atque inflammantem dictorum spirituum, respice ad aquas fortes communes (quæ nihil sunt aliud, quàm spiritus nitri, atque vitrioli) quas videbis dissolvere argētum, aut aliud quoduis metallum solidissimum. At si vel centum libris vitrioli, & nitri, (vt sunt in sua natura, atque corpore) addas vnicam tantum vnciam argenti, hoc tamen non dissoluent vnquam. Patet igitur vires eiusmodi violentas inesse tantum spiritibus à corpore suo separatis, euaporatis, vel dissolutis: quas vires nullo medio tutiori auferes, atque suppresses, quàm si rursus spiritus illi incorporentur ac coagulentur. Hoc autem præstat sal illud armoniacum acidum naturæ quod in aceto vt & in omnibus rebus aciditatem habentibus inest. At sunt fortè, qui proprio nos iugulatu-
ros gladio existimantes, eodem exemplo à nobis allato inferēt, eiusmodi essentias à Chymicis paratas ferè omnes esse spirituales, & per consequens remedia violentiora naturæ, quàm par sit: nec satis tutò proinde posse exhiberi. His ita responsum velim. Non esse eandem rationem, ac proinde conclusionem ineptam. Nam si vel spiritum vitrioli, aut salis petrx assumamus, qui verè sunt spiritus participantes de igne terrestri: eos tamen aut dulcorari, atque familiariores naturæ reddi posse aut certè misceri cum iusculis, aut liquore aliquo conuenienti. Tum gratissimos fu-
turos,

turos, hoc est sapidissimos, atque benignos, non sine insigni interim virtute, atque efficacia. Quin ipse quoque limorum succus per se solus copiosè exhibitus stomacho nocere potest. Quapropter vel cum liquore aliquo, vel cum saccharo commiscere, & in syrupum, vel iulepum redigere solemus, ventriculo non minùs vtilem, quàm gratum. Sed notior est hodie virtus spiritus vitrioli, atque à probatissimis diuersarum regionum medicis commendatus, quàm, vt eius dignitati ac laudi quicquam detrahere possint ignari. In Gallia præsertim nostra iam passim audio celebrari à pluribus ad ardores, & febres extinguendas. Et meritò sanè. Est enim & ad has, & ad alias plurimas etiam contumacissimas ægitudines singulare remedium, vti suo loco tradetur, sed à medico experto exhiberi par est: non ab empirico, aut tali aliquo qui mortes (vt cū Plinio loquar) per sua experimenta facere consuevit.

Porro spiritus acidus ex solo nitro, aut sulphure (inter salia metallica) elicitus, eiusdem est naturæ, atq; proprietatis. Nā & hi haud minùs, quàm ille cōducunt ad extinguendas cuiuscūmq; generis febres. Idque virtute sua coagulatiua, qua sulphureos, & excādescētes illos nostri corporis spiritus domant, atq; coagulāt. At rursus nos multa reprehensione dignos iudicabūt alij, q̃ suprà diximus, vnū idēmq; sal armoniacū acidū esse virtutis dissoluentis, atque coagulantis: qui cum effectus sint contrarij ab vna eadēmq; causa pcedere

G iij

neutiquam possunt, iuxta commune dogma philosophorum. Sed rectè istud à nobis dictum est: & ita dictum volumus: Ac dicimus denuò sal istud armoniacum naturæ acidum, de quo loquimur, & dissolvere corpora, & quod magis est admirandum, coagulare spiritus: immo, quod omnem prorsus superet admirationem, in media etiam flamma. Ac de dissolutione non maximo perè à nobis istud probari necesse est, cùm illud constat vel mulierculis harum rerum studiosis. Spiritus namque vitrioli (vt hoc addam propter ignaros) aut sulphuris, aut nitri acidus, benè præparatus, atque ab omni terrestritate separatus, vel in vola manus, dissolvit corallo, atque perlas. Ex qua dissolutione insigne remedium paratur ad fluxus hepaticos, lentericos, dysentericos, vbi hepar opus habet prompta corroboratione. Sed ritè parentur necesse est secundùm formulas infrà à nobis descriptas. Eadem planè dissoluentia parantur ex succis limonum, granatorum, berberis, ribes, debitè, ac convenienter depuratis à fœcibus suis terrestribus, quæ dissoluentem facultatem non parum impedire solent. Nec minùs idem præstat acetum optimum destillatum. Hæ namque omnes sunt aciditates armoniacæ, seu vitriolatæ, ac perinde vim habent dissoluendi iisdem rationibus, vti dictum est.

Sed de contraria huius aciditatis facultate, contrariòque priori effectui coagulante, (quem harum
rerum

rerum ignari mirabuntur) nunc à nobis verba fieri tempus suadet, & ratio. Quamuis nec in his magno opus sit ingenio, aut multiiuga vestigatione. Nam vel mediocriter in arte spagirica versati, atque vix semestres quidam Chymici, aut ipsi etiam vulgò pharmacopœi istud norunt, & viderunt in præparatione (quam vocant) mercurij, seu argenti viui vulgaris. Cuius liquorem ac fluidam naturam nulla frigiditas exterior, nullū gelu elementale, quantum quantum tandem fuerit, congelare potest, aut fixum reddere. At si cū solo vitriolo mediocriter calcinato sublimetur, fiet, vt mercurius, qui coagulationem, tanquam perfectionem suam appetit, virtute quadam magnetica (sicut apicula roscidum illum liquorem ex floribus, vt inquit Ripleus) attrahat in se illud sulphur, aut sal armoniacum naturę acidum sitq; eius beneficio ex fluido, solidus, vt & facillimè manibus contrectari possit. Qua in forma constitutus vulgò sublimatum appellatur. Sed, vt perfectior euadat, artifices maiorem curam adhibentes, addito huic nouo vitriolo, reiterant sublimationes, vt denuò ex eius sale armoniaco naturę impregnetur. Ita tandem solidus euadit, & lucidissimus instar vitri alicuius CrySTALLINI Venetorum. Philosophi Spagyrici hunc mercurium ita præparatum, possunt rursus exuere suo coagulato, seu sale armoniaco naturę acido. Nam aquę iniectus eam omnino reddet acidam, quod proprium est om̃pium salium.

Quo facto, mercurius suo acore coagulante spoliatus, redit in pristinum statum, fitque rursus ex fixo mobilis, & fluxus: Sed perfectè depuratus; nec ampliùs mercurius, seu hydrargirũ illud vulgare, sed mercurius philosophorũ.

Iam verò si aqua prædicta exhaletur, ut restet tantũ liquor acidus similis spiritus vitrioli, habebis liquorem quouis spiritu vitriolato excellentiorem ac verè spiritualement. Sic pro magno veneno, quod admixtum erat mercurio (quod tum nihil erat, quàm quidam quasi ignis terrestris corrosivus) nunc habebis verum spiritum vitrioli, cuius maior pars eaque melior euaporat, consumitur, aut deperditur, si modo, & ratione, qua solent vulgò, igne illo magno, & violento per retortam extrahatur. Talis spiritus ea ratione, qua dictum præparatus, ingens est, specificum, solus domator epilepsiæ, si non ab ignaro empirico, sed à medico, uti par est, cum liquore aliquo appropriato administretur. Atque hæc est vna probatio virtutis coagulantis mercurij. Eadem eius vis coagulativa manifestè apparet in præparationibus, quas præcipitationes vocant, quæ fiunt cum spiritibus acidis vitrioli, atque sulphuris, quorum beneficio in pulverem redigi potest, quod non faciliè fit ab igne. Sed, ut constet hanc coagulandi potestatem armoniaci acidi naturæ non tantũ esse in mercurium, (in quẽ hanc vim exercere potest,) neutiquã verò in spiritus nitro
sulphu-

fulphureos corporis nostri, cum quibus argentū viuum nullam habet sympathiam, atque conuenientiam) ostendemus illud alia quadam demonstratione manifesta, atque verissima: vti constabit experiri volentibus: eoque simul experimento docebo ad minū excellens remedium ad gangrænas, & omnia vlcera cancroſa, & phagedenica, si suspectum fit, quod intra corpus assumatur propter vrinā ingredientem. Accipe vrinā pueri, aut adolescentis vinum bibentis, bonam quantitātē: depuretur secundū artē: cui adde vitrioli Romani, aut Hungarici (his. n. melior fiet operatio) duplum. Pone ad digestionē in B. M. tepido per sex vel octo dies, in vno, aut distinctis alēbiccis vitreis. Nam multa opus est materia. Hac digestionē peracta augebis ignē balnei, vt bulliat aqua. Mox imposito capitello, adhibitoq; recipiente destillabis aquam. Ac ea quidem, quæ primo exhibit erit insignis aqua ophtalmica. Secunda priori paulo acrior, ad dolores podagricos tepidē cum linteolis applicata confert. Estque hæc vna antipodagricarum mearum. Perge ita urgendo calorem balnei, aut etiam per cineres calidos, donec materia in alembici fundo restet instar mellis. Quam postea infundes in vas ferreum, & adhibito igne spatula ferrea continuo agitabis, ne adhæreat: hocque eousque continuabis, donec omnis liquor vi ignis exhalarit, & resideat solum sal vitrioli, atq; vrinæ in fundo siccū, & in massa quadā.

Hanc puluerifatam in cornutam benè lutatam immittes adhibito amplo recipiente optimè ob-
 signato, ne spiritus exhalare possint: admoue
 ignem vehementem, quali opus est ad paran-
 dam aquam fortem, aut spiritum vitrioli. Sed
 tamen ita moderandus est ignis per gradus, do-
 nec ad summum perueniat, vti ars postulat. Et
 videbis tandem recipientem impleri spiritibus
 albidis vndique, qui in summo illo calore, tan-
 quam in nubibus aëris, congelabuntur in gla-
 cies quaquauersum per recipientis capacitatem
 dependentes. Haud secus sanè ac præ ingenti
 frigiditate hyemis, & aëris, nubes, atque va-
 pores in niuem glaciale seu squamulas con-
 gelatas arboribus adhærescentes conspiciamus:
 ita spiritus hi salis, ignis non frigoris vehe-
 mentia, concrevunt in glaciales illas particulas,
 & quasi in media etiam flamma. Sic duo hi
 prædictorum salium, vulgò philosophis pro ca-
 lidissimis habitorem in glaciem congelantur
 per virtutem coagulatiuam salis armoniaci acidi
 naturæ, quem in se continent. Hæc glacies ad-
 seruari potest in modum salis nitri. De qua, si
 scrupulum vnum, aut dimidium exhibeas in
 iusculo, vino, aut liquore conuenienti, ingens e-
 rit remediū ad omnes obstructions hepatis, atq;
 lienis, prouocat vrinas, & est specificum reme-
 dium ad dissolutionem calculi. Eadem glacies
 redacta in aquam (nam conuertitur facile in hu-
 mido) insigne atque præcipuum est est remediū
 ad in-

ad inflammationes & gangrænas, quas subitò extinguit. Ex hac tam pulchra atque nobili experientia, omnis verus philosophus ac medicus argumentum eliciet vltèrius philosophandi atque inuestigandi, quàm solet vulgus: sicque certius disquirere poterit de causis coagulationis calculorum, qui ex iisdem salibus aut tartarea materia in diuersis partibus corporis nostri procreantur. Idem sagacius inquiret in alios plures morbos qui fiunt ex coagulatione prædictorum spirituum acidorum aut vitriolatorum, vel ex euaporationibus aliorum salium acerrimorum, à quibus inflammationes & dolores podagrici efflorescunt, atque tandem tophi, ex virtute interna condensantium prædictorum spirituum. Ex his quoque facilius patebit remedium mitigandi, atque artificium dissoluendi eiusmodi calculosa, si attendamus & consideremus diligenter in quo latitet virtus illa acris, atque dissoluens, in quo item proprietas coagulatiua dictorum spirituum.

Eadem contemplatio occasionem subministrabit inquirendi in diuersa meteora, quæ fiunt in microcosmo, homine, inquam, ex continuis illis vaporibus atque exhalationibus, quæ ex inferiori ventre, (quem meritò cum terra comparaueris) in aëream, hoc est, superiorem corporis nostri regionem, cerebrum, inquam, subleuantur. Ita patebit ex solis vaporibus mercurialibus in nubes à cerebri frigiditate condensatis, nec digeri, aut dissipari ab eo potentibus: modò pluuiæ

moderatae ac simplicis specie, modò densissimarum nubium aut cataractarum in modum descendere: vnde catarrhi mites, aut violenti, quos suffocatiuos nuncupant, quòd materia vno quasi quodam impetu in partes vitales procumbat. Denique ex iisdem contemplationibus hauries veram originem ventorum, grandinum, niuium, à quibus tinnitus aurium, paralypseis, apoplexiæ, & similes morbi, à vaporibus mercurialibus condensatis excitantur. Quorum sanè morborum causa non tantum, quod vulgus facit, ad frigiditatem referenda: sed etiam respiciendum ad aciditatem hanc salis vitriolati, quæ vaporibus illis mercurialibus permixta eosdem repente, & quasi de improviso coagulare atque congelare potest, vnde apoplexiæ, & eiusmodi morbi producuntur. Nam vel exemplo è corpore nostro ex prompto, hoc est, vrinæ, facilè patet, qualis istis humoribus mercurialibus acido sale permixtis insit vis coagulandi. Quapropter hoc simpliciter nobis concedi necesse est, quod diximus, sal armoniacum naturæ acidum habere vim dissoluen- di corpora, & coagulandi spiritus, vt in prædictis experimentis aliunde explicatum est.

Sed erit fortè sciulus quidam nasutulus, & qui vix ac ne vix quidem limen philosophiæ salutauerit, qui magna confidentia nullo pudore (vt nò ita pridem à quodam sesquiasello, temeratissimi interim ingenij, homine factum) contra nos insurgere & occlamare ausit, in corpore nostro
haud

haudquaquam reperiri naturam vitriolatam, aut tale aliquid simile. Sed hunc, aut eiusmodi homines sufficienter & æquanimiter (si discere non recusauerint) illud docebimus in opere nostro de recondita rerum natura, artisque perfectione: ubi & hoc, & plurimas alias utiles, & vero medico necessarias quæstiones declarabimus. Sed ne vel hîc sicco pede prætergressi videamur, tribus tantum verbis dicam. Primò omnium exactè considerandum suadeo, quis sit ignis ille naturæ, quis sit ille coctionis cibi in ventriculo author, qui eundem dissolvit atque immutat, & tam exiguo quidem tempore, quod nec aqua bulliens, nec ignis elementaris quidem præstare possit, vel longo. Rursus considerent quæso causam famis caninæ, quæ tam promptè consuevit omnem cibum in ventriculo consumere, ut ne terminum quidem, aut spatium legitimum naturæ concedat nutriendi sui: unde fames ista insatiabilis. At ex vulgi opinione licet aliquis hoc fieri ab humore quodam acido & melancholico, qui lateribus injectus interdum ebullit haud aliter ac fortissimū acetum, vel potius sicut oleum vitrioli, aut aliud simile quiddam deuorans atque dissoluēs. Enimverò sanè si aciditas illa diligentius fuerit considerata, & per anatomiam philosophicam inspecta, à bonis & candidis facile iudicabitur, non ineptius dici vitriolatum, quàm melancholicum. Quinimò longè etiam melius: cum melancholia talia nec possit, nec præstare soleat, nisi per acidi-

tatem suprà dictam. Hac enim loquendi ratione, longè melius exprimitur virtus dissolvens, reliquæque proprietates quod facillè patebit ei, qui examussim omnia considerauerit. Et quid prohibeat tandem vitriolatas eiusmodi facultates, vel humores appellare, cùm constet omnibus suis proprietatibus atque viribus ad naturam vitrioli accedere? Nimirum liberum est, & concessum vulgò medicis bilem appellare æruginosam, vitellinam, porraceam, propter affinitatem rerum, à quibus ista nomina mutuata est: Eccur igitur nō & nobis integrum sit idem faciendi, & humores vitriolatos appellandi, quod de natura vitrioli participant? Sed redeamus ad meteora quæ fiunt in corpore nostro: & iam locuti sumus de iis, quæ excitantur à vaporibus liquorum mercurialium, quæ cum aqueis similitudinem habent, atque etiam cum iis, quæ ex meris terræ vaporibus fiunt in macrocosmo. Restat nunc, vt etiam de aliis aliquid tradamus. Quemadmodum igitur exhalationes sulphuræ, nitrosæ, vel antimoniales ex terra in aërem atque nubes subleuata, causant meteora ignita, vt fulgura, fulmina, tonitrua, cometas, & his similia: Ita quoque in corpore nostro à fumis atque euaporationibus fuliginosis ex sanguine retorrído & adusto, atque à tot tamque diuersis tartareis sulphureis, atque nitrosis (quibus viscera nostra scatent) effumationibus excitatis, similia producuntur meteora. Eiusmodi quippe materiæ fuliginosæ, vel in ipsis hepocondriis, à ven-

à ventilatione præpedita æstuantibus, subortæ, vel à calore immodico & febrili excitatæ, tandem efferuntur & subleuantur in cerebrum atque ignita in eo suscitant meteora, manias diuturnas, phrénitides ardentes, melancholias pertinaces, deliria, dolores capitis, epilepsias, & id genus plura. Horum quædam, ob materiæ fuliginosæ tenacitatem, aut copiam longo tempore durant, ut mania: quædam citius finiuntur, ut phrénitides: quædam ferociùs hominem exercent, quædam mitiùs, nempe prout materiæ prædictæ fuliginosæ, vel plus, vel minùs fuerint acres, abundantes, adhærentes, salsæ, sulphuræ, aut talis eiusmodi qualitatis magis, vel minùs inflammabilis, vel quacûmque alia ratione noxiæ. Est enim magna istarum materierum fuliginosarum diuersitas: Haud secus sanè, ac ipsorum etiam lignorum cōbustorum differentes fieri fuligines videmus, nempe alias tenaces magis, alias salsas, sulphureas, & eiusmodi diuersitates. Eadem diuersitas etiam apparet in separatione spirituum tartareorū cereuiciæ, defrutorum, vini, hydromelitis & similiū potuum, quorum diuersitas, vel ex odoribus nares ferientibus abundè manifestè apparet. Ita in salibus quoque, sulphuribus, & oleis, quæ destillantur vaporum diuersitas (quæ nihil aliud sunt, quàm spiritus à diuersis materieb. tartareis producti) satis manifestè declarat. Horum namque alij sunt acuti, alij acidi, alij mordicantes, alij fœtidi, alij odorati, quidam tantæ acrimoniæ, ut vel

H

solo odore ferientes cerebrum, moueant successiones, & sternutationes extraordinarias, aut aliquaunque ratione oblādunt cerebrum, vel obfuscando spiritus, aut obtundendo, & conturbando: vel sulphureis illis fumis, aut narcoticis, quales ex plurimis carbonibus excitari solent, sopiendo: ut videre est in plurimis, qui eiusmodi carbonibus assidentes quodammodo lethargici euadunt, aut quomodocumque cerebro vehementer perturbato. Eadem constituendæ differentiæ in antimonialibus, arsenicalibus, & mineralibus humoribus, vel vaporibus, idque ex eorū effectū, vel septico, vel certè caustico, quod prædicti fumi continent beneficio salis. Tales acres fumi plus satis sæpè oculis nostris innotescunt, quibus & dolores, & inflammationes, & fluxiones acritudine sua accersunt, nōsque sæpè, ceu altera quædam Xantippe aut fœmina rixosa perturbatrixque è domo nostra expellūt & arcēt. Hinc ex ea fumorum diuersitate diuersa suboriuntur symptomata, diuturnitate, malignitate, atque vehementia magis, vel minus infestantia, idque pronatura, minera, atque conditione qualitatis, vel quantitatis exhalationum, & earum substantiarum, quæ cum iis ceu vehiculo quodam subleuātur. Rursus quoque videmus in visceribus terræ microcosmi non minùs, quàm macrocosmi, in ventribus, inquam, eiusdē ferè effectus fieri meteororum, tam aqueorum, quàm igneorū. Exemplo sunt tympanites, hydrocele, itémque flatus
ab in-

ab infarctibus inclusi, viscera & partes internas concutientes quæ omnia ventos, pluuias terræq; motus præclare repræsentant: Aquæ verò intus aut inter cutem, mare, flumina, fontes, & riuulos. Denique & ignita meteora variè fiunt etiam in homine ab exhalationibus spirituum nitrosorum, & sulphureorum, qui inflammati, tot febriū excitant diuersitates, tot inflammationum. Nascuntur etiam in homine diuersæ substantiæ metallicæ, vt arenæ, lapides, seu calculi, qui in variis visceribus, atque capacitatibus ventriculi, fellis, quique in splene, hepate, intestinis articulis, ac in ipsis etiam pulmonibus, atque cerebro procreari solent, vt alibi fusiùs ostendimus quamuis frequentius id eueniat in renibus atque vesica, in quibus partibus sunt mineræ omnium fertilissimæ. Sed & succi concreti (quos vocant) gignuntur in humano corpore: vt diuersa sulphuris genera, saliumque præsertim plures differentiæ, vitriolata, aluminosa, nitrosa, gemmea: sal gemmæ, aut sal commune salsum, efflorescit in pituita salsa: sal armoniacū acetosum, in pituita acida, itémque in quadam specie melancholiæ acidæ: sal vitriolatum æruginosum, in bile æruginosa: sal aluminosum pungens, & stypticum, in pituita vitrea, eiusdemmet qualitatis prædita: sal nitrosum amarum in bile amara: urinæ quinetiam penitus nitrosæ materiam nitro simillimam repræsentât: reperiuntur & in microcosmo, perinde ac in macrocosmo, plures aliæ salium differentiæ: sal sac-

H ij

carinum in dulci pituita : itémque sal arsenicale & septicū in humoribus malignis & pestilentibus. Ex quorum salium resolutionibus, sed maxime stypticorum, fiunt quædam species colicæ, quæ tandem in contracturas denegenerant. Ex corrosiuis distincta dysenteriarum genera oboriuntur: ex acribus & falsis, ardores vrinæ: ex acetatis orexes ventriculi: ex arsenicalibus authraces carbunculi, itémque vlcera cancrofa, phagædenica, dysepulotica & similia. Ex eorundem verò coagulationibus fiunt arthritides, calculi, scirrhī, & varia obstructionum genera, prout ipsæ tartarorum, saliumque, quæ in corpore nostro gignuntur naturæ euariant. Sed vt prædicta omnia explicentur meliùs, & clariùs appareant etiā ad sensum (cum ex his emenda sit vera exactaque cognitio causarum morbificarum, qua sine frustra remedia quæruntur, aut adhibentur, subiiciemus quasdam demonstrationes manifestas, & ad sensum patentes. Sed breuiter, cum ampliorem specialiorémque istorum tractationem reseruauerimus ad opus nostrum de recondita rerum naturæ, &c.

Notum est, & in confesso omnibus, vel edicto summi medicorum dictatoris Hippocratis: corpus nostrum constare ex continentibus, contentis & impetum facientibus. Continentia sunt partes solidæ, atque firmiores, vt ossa cartilagines, ligamenta, carnes, quæ continent, & quasi coërcēt partes molliores. Contenta rursus in duplici sunt discri-

discrimine. quædam sunt impetentia, exhalantia, impellentia, seu impetū facientia: (vt loquuntur medici) quædam humectantia, effluentia. Prioris generis sunt spiritus balsami nostri radicalis, quos spiritus innatos vocant, siue pacti alicui infixi hæreant, seu per vniuersum corpus diuagentur, generati ex substantia purissima, atque spirituali liquoris sulphurei, & salis alimentorum vitæ nostræ. Spiritus rursus subdividunt in naturales, in vitales, atque in animales. Hi omnes vel genuini sunt, atque puri, vel impuri & fœculenti. Illi profectò naturæ sunt purissimæ, atque adeò æthereæ, & vitæ conseruatores. Hi crassi, atque impuri ad illos collati, obnoxij alterationibus, quippe qui de impuritate fœculenta mercurij, atque liquorum salis, & sulphuris alimentorum, plurimum participant: Ex quibus principiis nos constare supra docuimus. Humectantes partes sunt liquores mercuriales, aut id, quod vulgò humores nuncupant, tam naturales vtilis, & nutrientes, qui retinent aliquid de spiritu vitæ, quàm inutiles, & excrementitij. Effluentia seu exhalantia sunt halitus, quo nomine & vapores, quorum supra meminimus complectimur: qui nihil sunt aliud, quàm vel destillatio, & euaporatio illa humida, sublata ex parte aquosiori rerum humoralium seu mercurialium: vel exhalatio sicca rerum sulphurearum aut tartarearum atque salium corporis nostri. Et tales exhalationes nihil quoque aliud sunt, quàm fumi, fuliginésque spirituales,

H iij

sed excrementosi, ideóque superflui. Nam præter primas illas separationes, quas natura facit ex parte alimentorum crassiori, & impuriori, per excretiones fœcum ordinarias: adhuc etiam in Chylo, ac in ipso sanguine humorum nobilissimis, sunt quædam impuritates superfluæ, quas proinde natura separat. Ergo per euaporationes separantur superfluitates humidiores, & ex tantum, quæ in tertia concoctione separantur, quæ assimilari nutriendis partibus nequiverunt. Quapropter à natura expelluntur per ductus insensiles, poros inquam cutis, vt liberiùs perfletur & ventiletur ab aëre calor noster naturalis, aut cordis feruor,

Superfluitates halituosæ quoque æquè participant de sicco atque de humido: hoc est his quæ ex materiebus sulphureis, salsis, atque liquoribus mercurialibus exhalantur, atque euaporantur. Quarum quidem pars tenuior, & halituosior per insensiles transpirationes: aquosior per sudores: sordidior verò, atque ea, quæ maximè est fœculenta cutis superficiei obhæret. Quod si verò iam eiusmodi exhalationes fuliginosæ retineantur in corpore nostro (id, quod vel propter frigus ambiens adstrictionemque cutis, vel propter locorum aut ætatis rationem, victus rationem intemperantem indèque enatam dispositionem, aut cutis densitatem similèsvè occasiones accidere solet) tum fieri nequit, quin eiusmodi corpora infinitis propemodum morbis aliis (præter eos, quos

quos in meteororum aëreorum, atque terrestriū microcosmi classem retulimus) fiant obnoxia.

Notandum verò etiam hoc loco, in omnibus istis euaporationibus, exhalationibúsque ordinariis, exhalare etiam aliquid substantifici nectaris vitæ nostræ, vel balsami radicalis spiritualis. Quæ exhalatio, si fiat lentè, & absque omni violentia, vel vi quacunque, sed continuatione quadâ spontanea, & naturali, protrahitur ætas nostra pædetètim interim declinando ad extremam vsque senectutē, donec omnis aqua vitæ naturæ oleūmve radicale (quod lampadi vitæ nostræ fomitem præbet) suffocetur, aut extinguatur defectu aëris, & humidi radicalis, quo fouetur & sustentatur. At si exhalatio illa fiat vi, vel præcipiti violentia, ut accidit in febribus colliquantibus, ardentibus, & affectionibus, atque commotionibus vehementissimis spirituum corporis nostri, ut doloribus atrocibus, extremis atrophiiis, lipothymiis frequentibus, sincopūmque incurso vehementi, aut his similibus symptomatis) certè antè senectutem præueniri, adeoque lampadem nectarei illius olei vitæ nostræ suffocatione extinguere necesse est. Hinc mors præmatura plurimorum, & quodammodo violenta; violentiæ tamen causa, ab occasione interna oborta.

Quoniam autem apprimè conducit, & necessarium est ut rectè intelligantur ea quæ de naturis in nobis contentis, (hoc est impetum facientibus, humectantibus, effluentibus, &c.) modò di-

H iij

Etia sunt: maximè verò, cùm ex iis deueniamus ad cognitionem spirituum nostrorum, & humoris nostri radicalis, vel nectaris vitæ, itémque ad causas conseruationis, prolongationis, destructionis, abbreviationisque vitæ nostræ: iccirco eadem omnia iam declarabo exemplo, quo ad certam perfectamque earum rerum cognitionem quiuis attentus peruenire queat. Nec magni hic facimus præsumptiones, rationes probabiles, vel etiam authoritates, sed demonstrationem nostram in ipsis sensibus fundabimus, vt & ea quæ à nobis dicta sunt, & videri, & palpari possint. Cui si quis porrò obstinatiùs contradicere non erubescet, illud Auerrhonis si bene memini, occinemus: Plus valet vnica experiētia, quàm plures rationes. Experientia autem fit sensu: & qui sensum negat, ille pœna sensus (vt ne quid grauius dicam) dignus est. Quid? quod ipse quoque Aristoteles omnis, demonstrationis, etiam illius $\pi\epsilon\delta\iota\sigma\tau\iota$ fundamentum in sensu esse dixerit, quis huic porrò repugnare audebit?

Ergo exemplo rursus assumamus vinum, cùm & illud exempli loco sumpserimus suprà. In hoc quàm quæso appertè, quàmque manifestè apparet, eiusmodi separationes, & excrementa fieri? & propria quidem sua natura hoc facit, vt tantò facilius ex analogia hac, quam habet cum nostro sanguine, constet natura alterutrius, atque vtriusque. Ex depuratione enim vini cognoscimus anatomiam vitalem nostri sanguinis; ex eadem
inno-

innotescit quinam sint spiritus nostri innati, ætherei, vt & calor noster natiuus, & humor radicalis : quæ duo corpus nostrum fulciunt, vitamque tuentur, & quorum adminiculo alter alterius opus habet: cum humidū illud radicale, sit pabulum, ac fomentum caloris, atque idem hic calor illius humidi beneficio subsistat. Ita hæc duo vndique spiritu perfusa, & quasi connexa, diffunduntur in omne corpus. Eodem hoc exemplo innotescet distinctio humiditatis vitalis nutrientis, ab inutili, & excrementosa. Denique constabit in effluentium genere, quænam sint humida, & quæ sicca; quæ ex iis, naturæ nostræ obesse, aut prodesse possunt. Ex qua quidem sanguinis anatomia plus proficiet (vt ego quidem arbitror) docilis lector, eo ipso, quod & humores illos quatuor, ex quo sanguinem constituunt, referamus & certa quadam analogia conferamus. Sed ad rem tandem accedamus. Quando igitur vinum paratur, vuae torculari primum exprimuntur racemi: at pelliculæ & acini separantur, abiciunturque. Mox sordibus, & recrementis inutilibus, partim hominum industria, partim ab ipsiusmet vini natura reiectis: Vinum in cados infunditur, atque dolia. In his digestionem facta, atque ebullitione simul etiam sæculentas illas crassioresque superfluitates suapte vi separat atque eiicit. Quo facto, vinum iam ferè factum est. Et potui aptum, atque nutritioni. Prima illa vini artificiosa præparatio (quæ viuaciorum separatione, & expressio-

ne fit) nobis repræsentat quodammodo præparationem frumenti, in qua & farina, & palea separata, reliquum in farinam conteritur, ut nutritioni magis fiat idoneum. ita in ore nostro prima fit separatio carniū ab ossibus, & talium eiusmodi. Expressio autem fit ore, atque dentibus mox masticatione ritè peracta cibus in ventriculum deuoluitur. Hæc est prima nutrimenti nostri præparatio analoga cum prima illa vini atq; frumenti: respōdetque id, quod stomacho committitur, ei vino, quod in dolia primū infunditur, & farinæ iam factæ. Deinceps ergo in stomacho altera fit naturæ operatio: Illud enim, quod concipit stomachus concoquit, digerit, hoc est omnis generis simul mixtos cibos, sicut vinum in suo dolio, aut aliud quoduis genus potulenti, ex melle, fructibus, hordeo, aut aqua, cui varia incoherint, parati. Stomachus itaque dolium illud naturæ est, in quo non tantū ei demandata materia coquitur, atque digeritur, sed ab ea quoque separantur fœces tartaræ, & quicquid in eo est excrementitij per ductus à natura ad id destinatos. tandem multa purificatione peracta sanguis fit depuratus, rubeus fons & origo spirituum vitæ nostræ: haud secus, ac vinum ritè purificatum cæteris ferè, quæ nutritioni, ac restaurationi vitæ nostræ deseruiunt, præfertur. Sed pergamus.

Ex hoc vino arte & vel leuissimi caloris interuentu per vasa circulatoria, ut vocant, extrahitur ignis naturæ, quem comitatur humidum radica-

le:

le: nempe aqua vitæ, ignea prorsus, atque ætherea, ac verè essentia quinta, tota spiritualis, & naturæ ferè incorruptibilis. Simili prorsus ratione beneficio ignis naturæ, & per circulationem, quæ à calore cordis atque hepatis fit, elicitur ac generatur in nobis ignis ille viuificus, stipatus, atque fatus proprio suo humore vinctuoso, & radicali, qui est aqua vitæ, ac verum atque viuificum illud nectar, quinta essentia, & spiritus æthereus ferè, incorruptibilis fautor atq; cōseruator vitæ nostræ. Illud etiam in prædicti vini operatione notandum hîc obiter occurrit, quôdque animaduersione quidem & admiratione dignum est, nempe quòd duo trësve solùm carbones accensi sub amplissimo vase, seu cacabo impositi (quod viginti, vel plures vini heminas contineat) calefaciunt ipsum vinum, vinique spiritum ad destillandum promouent: cum ex illo minimo calore, vel multo minor aquæ portio vix tepesceri queat. sed, quod admirandum magis aut notatu dignum est, dum ille vini spiritus per coluurina, vt vocant, nempe per canales aut fistulas æneas oblongas & retortas, ad hancque destillationem aptas transcendit, eas, vt & ingens aquæ frigida plenum dolium, & ab igne satis remotum (in quo prædictæ fistulæ madent) adeo calefacit, vt vix quis manum admouere queat. Quòd sanè ingenti calori, quem vini spiritus per prædictas fistulas transiens aquæ frigida impertit, tribuendum est. nam dum totus extillat vini spiritus, etiam si sub præ-

dictum vas ignem multò vehementiorem adhibeas, calorem tamen illius aquæ in dolio contentæ sensim extingui & refrigerari percipies. Quod sanè nobis in mentem inculcare debet, quænam sit caloris nostri emphyti seu symphiti proxima causa & origo: quippe hic calor ex continua & perenni circulatione spiritus viuifici sanguinis nostri in nobis excitatur. Hæc aqua vitæ dum tota tandem à calore quodam interno seu externo & violento destillata, aut temporis progressu penitus absumpta est, iam proculdubio caloris illius viuifici extinctio tandem apparet, morsque frigida subsequitur. Sed vt ad rem redeamus, Post extractionem veræ ac genuinæ aquæ vitæ, seu spiritus vini (qui est tota illa puritas trium principiorum hypostaticorū (cuius liquor mercurium, flamma (quam promptè concipit) naturam sulphuream, acumen verò, & vis eximie gustum feriens, spiritum salis armoniaci repræsentant: magna restat copia phlegmatis, seu liquoris mercurialis, qui continet quidem aliquid adhuc spiritus vini. At quod reliquum est, nihil est aliud quàm aqua inutilis, quæ mox vapescat atque corrumpatur simili quoque ratione post extractionem aquæ vitæ, ac verè spiritualis ex sanguine nostro residuus manet in corpore humidus, & humectans ille liquor, quem partim alimentosum, partim excrementosum diximus. Restant ultimò, præter prædicta, fæces, seu residentia tartareæ, & nitro sulphuræ, quæ in se multas
forti-

foetidas impuritates, vt & magnam falis copiam continent. Impuritates oculis, & tetri foetores naribus satis superque se produnt, dum diuersa ex his olea vehementi igne extillantur. At ex foecibus calcinatis sal elicitur, idemque fixum cum proprio phlegmate, vt supra docuimus in operatione eiusdem vegetabilis. Sal istud volatile efficitur cum sale armoniaco volatili in proprio spiritu, seu aqua vitæ contento procedendo, vt iam docuimus. Similiter & in sanguine præter spiritum illum vitæ, & liquorem mercurialem (quæ duo re vera separari ab ipso sanguine, & ad oculum ostendi, post digestionem conuenientes, in calore Bal. Mar. qui fit analogus calori naturæ, vt melius & facilius constet, quomodo idem calor eademque natura in nobis easdem faciat operationes & separationes) præter illa duo, inquam, quædam consistentia mollis liquidi instar residet in fundo, in qua mellita consistentia multas impuritates inuenies, quas oculis & naribus percipies, si ad ignem cinerum calori febrili analogum materia prædicta exsicceetur. Quippe qui nidorulentus ac nitrosulphureus ille foetor manifestè in nobis causat metecora ignita tam superiori, quàm inferiori corporis parte, aliâque innumera symptomata parit, vt ostensum est supra. Sic ignis quoque vi, (haud secus, ac ex vino) ita ex foecibus, & tartaro sanguinis, separari possunt sulphura atque olea picis in modum crassa atque tenacia: adhuc tanto foetore abominanda, vt ne præsens

quidem præ abominando illo odore subsistere queas : ex quibus multa symptomata in corpore nostro suboriri posse quilibet facile colligere potest. Quo peracto, restabunt cineres ex quibus elicitor sal, quod (virtute salis armoniaci naturæ) effici potest volatile, atque fieri id quod Lullius appellat lunariam maiorem, ad imitationem operis vegetabilis. Admirandum prorsus est hoc opus, ex quo fit vera mumia, medicina vniuersalis, verusque balsamus naturæ conseruans atque restaurans. Atque hæc est vera atque vitalis anatomia sanguinis, quem non temerè, sed verè, & manifesta demonstratione, & quasi ad oculum ipsaque adeò autopsia innitèti ostendimus magnam habere cum vino analogiam: cum verus philosophus equè ex vno, atque ex alio (licet alterum maius artificium requirat) norit separare aquas vitæ penitus spirituales, quæ impetentia dicuntur: præterea liquores mercuriales tam vtilis, quam noxios, quæ humectantia: denique halitus & fuliginosas exhalationes, quæ effluentia appellantur.

Quod si igitur in vino, quo in dies vtimur ad nutritionem corporis, eoque puro & claro post separationem spiritus eius, videamus tot res heterogeneas, tamque impuras: quanto, quæso, plures solidioresque impuritates deprehēdemus in tartaro vinorum doliis atque cadis adherescente, atque ex fœcibus & residua vini eiusdem? Qui eximiam illam tartari nigredinem, (quæ manifestatur in calcinatione eius) separationemque spiritus

ritus eius atque olei rubri, nigri, & fœtidi, quæ per destillationem fit norunt, atque intelligunt, hi luculenter satis testari, fidemque facere poterunt, quantus fœtor insit in ipsius sulphure: quanta item sit acrimonia eiusdemmet tartari propter sal, quod ex ipso extrahitur, atque oleum, quod fit ex resolutione eiusdem salis tartari. At hercle in eiusdem vini fœcibus, præter iam dicta, longè impuriora, fœtidiora, sordidioraque depræhenduntur, ut norunt plus satis illi, qui propter calcinationem earum, ut efficiant cineres, quos vocant clauellatos, extra vrbes in campos atque loca remota concedere coguntur, propter ingentem earum infectionem, atque fœtorem, quo & ipsa loca vicina infici solent.

Quid igitur mirum, ut ostensum est superius, si in sanguine quoque nostro post separationem veri spiritus, reperiantur tot res heterogeneæ, tot impuritates tartareæ, fœtidæ atque sulphureæ? quin inquam, eo etiâ magis plures sordes insint, atque fœtores in plurib⁹ heterogeneis Chyli partibus, ex quibus primum ortum compositionis suæ, sanguis ipse traxerit? Tartarus ille est sanguinis, qui vasis viscerû adhærescit. Iam verò fœcos Chyli nihilo aliud sunt, quàm tot, tantæque diuersi generis excrementa ipsius alimenti in diuersis corporis partibus existentis. Atque à natura omnino digeri, euinci expellique nitro sulphureæ illæ & tartareæ impuritates cum non possint viscera offerciūt, vnde grauiſsimorum morborum

feminarium, atque prouentus, ut vel hinc, si libere fateri velimus, quod res est, cum magno Hippocrate dicere cogamur morbos, & radices, & femina in corporibus habere. Quod ex prædicta vini & sanguinis analogia euidentissimè patet. Nam apparentibus innititur fundamentis & ad sensum patentibus signis ceu terminis quibusdā, neutiquam verò imaginatione quadam dubia effectis.

Et quemadmodum videmus vernis temporibus, quando natura flores suos protrudit, vini fœces ipso vino permisceri, istud conturbare, & sæpè corrumpere. Quemadmodū in calore eximio solis aut æstatis æstu, pars calidior sulphurea eiusdem vini nempe spiritus exhalare potest, & solet, unde eiusdem vini corruptio consequitur. Ita quoque iisdem planè temporibus fœces, & tartarea illa colluies sanguini nostro permixta eundem peruertit, atque corrumpit. Vnde morborum occasio, atque prouentus multiplex. Nam & ab externo, & ab interno calore dissipato spiritu sanguinis, atque separato, necesse est illum corrumpi, cui sanè corruptioni, & ab eiusmodi quidem causis obortæ, omnino plurimorum quoque morborum causa accepta ferenda potius, quàm nudis, & simplicibus illis qualitatibus. Sicut itaque docuimus in separatione veri spiritus vini (qui nectare cœlesti, ac spiritali vitæ nostræ symbolizat, uti dictum) plurimas eius impuritates demum innotescere: ita prorsus, ac eadem

dem ratione fit cum tritico, cum fructibus, & ex his paratis potionibus & cibis, & in vniuersum cum rebus omnibus vegetabilibus eodem modo procedendo, vt de vino diximus. Habent enim & illa non leuem cum sanguine nostro proportionem, iuxta illud: *iisdem nutrimur quibus constat*, & vice-versa haud malè dicas, *iisdem constat, quibus nutrimur*. Participat autem alterum altero magis, vel de hoc, vel de illo, exempli gratia, spiritu, liquore mercuriali, sale, fœcibus, fœtidis & inutilibus excrementis: quæ ratio, quod ex hoc, aut illo cibi genere laudabilior, aut illaudabilior sanguis generetur.

Ex hydromelite itaque (vt hoc exempli, & quasi superpondij loco addam) ex defruto, ex cereuisia, & similium potionum generibus, eorūque fœcibus easdem præparationes, & separationes tam laudati liquoris, quàm fœcum, eodem planè modo, vt de vino docuimus fieri possunt: nec aliter ex his elici principia, & partes heterogeneæ, quàm ex illo. Denique ex omnibus iis, quæ nutritionem præbent homini, ex quorum præparatione, atque separatione, facta demum cum sanguine nostro analogia longè fœlicius, ac melius morborum fontes edificere poteris, quàm si, (vt vulgò consuetum) ad qualitates recurras, atque humores, & contemplatione quadam ingeniosiori, quàm veriori morborū & symptomatū causas & origines perquiras, atque decernas & placuit quidem ista de exacta & interna humo-

rum anatomia, eorum denique examine artificioso breuibus anticipari. tum, vt ex iis constet, vnde sint petendæ genuinæ signaturę rerum, veræ, & infallibiles morborum causæ, vt exinde omnem artificiosam componendi, præparandi, & administrandi medicamenti rationem (quam hoc opere quærere, atque docere intendimus) veri philosophi ac medici intelligant.

Sed tempus tandem est, vt id, cuius gratia susceptum est hoc opus, exequamur: nempe, vt doceamus modum parandi & concinnandi omnis generis medicamenta etiam secundum rationem, & methodum dogmaticorū. Subinde quid in vnoquoque rectè quid perperam passim hodie ab omnibus, atque in vniuersum in cunctis practificantium, & dispensatoriorum libris præscriptam sit ac in pharmacopœorum officinis fiat, graphicè depingamus, & commonefaciamus. Sicque nec veterem prorsus, nec omnino nouam, sed veterem *φαρμακοποιαν* restitutam, & plurimis nostris inuentis, experimentis, atque compositionum formulis, quibus fœliciter vfi sumus, adau-
 Etam demus, atque ex-
 ornataim.

IOS. QUERCETANI CONS.
 ET MEDICI REGII,
 DE DOGMATICORVM MEDICO-
 RVN LEGITIMA ET RESTITVTA MEDI-
 camentorum præparatione

LIBER PRIMVS.

De medicamenti definitione & diuisione.

CAP. I.

MEDICAMENTORVM dogmatico-
 rum reſtitutam præparationem, (in
 quam nũc incumbo) traditurus, ope-
 ræpretium eſſe duxi aliquid de eiuf-
 dem medicamenti definitione, compoſitionũ
 que cauſſis, ſpecialius præfari. ſed id breuiſſimè
 me facturum polliceor: exactiũ eadem alio ope-
 re diſcuſſurus.

Medicamentum igitur Galeno, & omnibus
 dogmaticis medicis, eſt omne id, quod naturam
 noſtram immutare, & quocunq; tandem modo
 vincere poteſt. Hoc autẽ vel ſimpliciter tale eſt,
 vel ſecundũ quid. Simpliciter tale purè medi-
 camentum dicitur, quòd verè, & ſemper cum de-
 finitione modo allata adæquetur, & conuertatur.
 Secundũ quid medicamentum, nec ita propriè
 appellatũ dicere poſſumus omne id, quod cùm
 alimenti natura, quocunq; tandem modo, vel
 aliqua ſui parte participat. Eiuſmodi appellantur

I ij

medicamenta alimentosa, & alimenta medicamentosa: de quibus aliàs, quę etiam si lubet commodè huc referri possunt. Medicamento velut è diametro est oppositum alimentum. Quidni? illud enim immutat, hoc simile fit. Mutare, & assimilare sunt contraria. Ergo, & illa, quę hoc efficiunt. Iam autem medicamentum de utroque intermedio, hoc est de medicamento alimentoso, & alimento medicamentoso recedit, atq; participat: tantum & alimentum. Sed id ea lege, atque ordine, ut medicamento adfinius sit medicamentum alimentosum: alimento alimentum medicamentosum, cuius rei ratio infra dicetur.

De medicamento hoc opere propositum est agere, siue propriè, siue impropriè sumpto, non autem de alimento. Placuit id tamen hæc in tractationis limine ita distinguere, iuxta illud doctorum præceptum: *Qui bene distinguit, bene docet.*

Iam verò omne medicamentum, aut simplex est, aut compositum. Simplex appellant medici, non tantum id, quod purè, & simpliciter tale est, cuiusmodi ignis purus, aqua pura, & impermixta, aut tale quid aliud: & in Spagirica medicina, sal, sulphur, & mercurius: Sed quod ad composita collatum, tale esse videtur respectu eius, quod magis compositum est: ut veriùs, simplicius dicas, quàm absolutè simplex. Compositum autem est omne id, quod ex simplicibus prædictis concinnatum est. Vtriusque exempla hæc sunt.

Simpli-

Simplicia: Ex mineralibus; metalla, succi, lapides. Ex vegetabilibus: stirpes omnes, earumque partes: radix, lignum, cortex, folia, fructus, semina, lili excrementa, resine, gummi, herbarum succi, denique quicquid à stirpibus quocunque tandem modo procedit.

Ex animalibus, sunt vel integra, vel partes. Integra sunt scinici, onisci, seu aselli, lumbrici, scorpiones, cantharides, aliaque plurima.

Partes eorum sunt: adeps, cornu, ossa diuersa, pili, sanguis, excrementa, &c.

Hec, inquam, omnia naturalia simplicia in officinis appellantur, nec ullam adhuc preparationem experta. Sunt namque, & alia etiamnum in pharmacopœorum officinis dicta simplicia, non tamen à natura sed arte parata, ut aquæ stillatitiæ simplices, olea simplicia, syrupi simplices: & his similia, quæ collatione cum magis compositis eiusdem formæ medicamento talia dicuntur: & viceversa, composita cum respectu ad illa. Quamuis etiam verè, & absolutè hæc composita dici mereantur. Horum omnium cognitio exacta medico dogmatico non tantum utilis est, sed etiam necessaria, vel ipso Galeno dogmaticorum medicorum omnium coryphæo multis in locis illud attestante. [*com. 3. in aph. 1. sect. 5. & 6. Epid.*] Idè Galenus hanc methodum medicamenta præparandi, atque componendi fusè ac doctè tradidit in suo opere de compositione medicamentorum secundum genera.

Porro medicamentorum omnium tum simplicium, tum compositorum materia, vel ex mineralium, vel ex vegetabilium, vel denique ex animalium familia depromitur, ut iam dictum est. Quorum omnium perfecta cognitio consistit in delectu, in præparatione, mixtione, compositione, quantitate, proportionem, atque forma: Præterea in omnium tam simplicium, quam compositorum administratione, atque usu legitimo. Electio ex arte fit, indicatione sumpta à substantia medicamenti, vel, ut nuperi quidam profundius philosophantes voluerunt, à totius substantiæ proprietate, à qualitatibus omnis generis, earumque gradibus primis, secundis, tertiis, quartis, horumque latitudinibus: à quantitate, numero, figura, situ, loco: & postremo à tempore tum durationis, tum collectionis, quæ omnia brevitatis causa fusiùs hîc non exponemus. Sed de his consulendi sunt veteres, ut Theophrastus, Dioscorides, Galenus, Mesues, & alij, qui de medicamentorum præparandorum ratione scripserunt. Præparationem verò, mixtionem, compositionem, quantitatem, seu dosin, proportionem atque formam docemus in progressu.

CAP. II.

De causis compositionis medicamentorum, secundum doctrinam dogmaticorum.

Non avaritiæ, aut hominum voluptatis inuentum est compositio medicamentorum, uti

vti Plinius clamat, & more suo, haud semel tragicè, tanquam officinarum commenta perstringit. Sed eorum, qui dogmaticam medicinā tuentur, atque sectantur, (quam suo loco, suo tempore, sua occasione ritè cum spagirica contemperatam, probatissimam, & nobilissimam censemus) summo consilio, summa prudentia, summæque tam necessitate, quàm utilitate, adinuenta atque introducta. Nam & ipsæmet morborum vel simplicium, vel compositorum naturæ, qualitatésque contrariæ, & variæ circa eos intentiones, pro varietate causarum, symptomatum, partium affectarum, naturæ ægrotantium, conditionéque eorundem pro ætate, conditione, vigore, consuetudine: addam & illud si lubet, pro voluptate, & placito eorundem medicamentorum compositioni ansam præbuerunt, rationémque suppeditarunt.

Sed vt liberè fateamur, quod res est compositionis medicamentorum, præcipua causa fuit, & esse debet, vt commodiùs, citiùs, tutiùs, atque iucundiùs morborum cura procedat: iuxta illud, quod in votis habuit summus medicorum dictator.

--- *Citò, tutò, iucundè.* ---

At etiamnum vrgentior, & efficacior causa fuit, vt diligentius, & quo fieri potuit circumspecto artificio respicerent ad impugnationem causæ morbificæ: nimirum vt nunc influentem materiam repellerent, nascentem prohiberēt, crudam coquerent, crassam inciderent, atque attenuarēt,

I iij

infarctam liberarēt, extirparētque, vt eleganter hanc rem explicat Galenus cap.5.lib.1. de comp. med. secundum genera.

Interim dum hæc omnia fiunt ad partium situm, naturam, robur vel debilitatem, respicere par fuit. Hæc, inquam, omnia occasionem, & necessitatem quoque pepererunt compositionis diuerforum medicamentorum. Sunt & plurimæ aliæ causæ, quæ hanc medicamentorum mixtionē introducere medicos dogmaticos coegerunt: Nam, vt omittam alias plurimas, quid non mouit eos ad hoc institutum partium affectarum diuersitas, distinctaque conditio, ac interdum etiam contraria? Quid, inquam, antiquos compulit, vt sua πολύχρηστα pararent, atque concinnarent? quæ sanè ab ipsomet Galeno laudantur, & commendantur cap.7. secundum locos & cap.1.1. de compositione simplicium secundum genera.

Enimvero sanè, partis affecte præstantia eandem medicamentorum compositionem iure optimo sibi vindicauit: Hæc ratio, hoc indicium, ista denique necessitas (quam secundum quid, & propter melius vocant philosophi) suavit, & quasi coëgit eos, vt affectibus vel ventriculi, vel hepatis accommodatis medicamentis, perpetuò resoluentibus, aut aperientibus roborantia, & modicè adstringentia coniungerent. Hoc sanè ipsomet præcipit Galenus, vt passim, sic potissimum lib. 1. de compositione med. sec. loc. cap. 8. & cap. 15. l. 13. meth. med. & cap. 95. artis parux.

Sic

Sic medicamenta etiam sapissimè miscentur, quæ proprietate quadam specifica partes respiciētes, aliorum vires ad affectas partes ferant : Sic in medicamentis, quibus in affectibus capitis utimur cephalica admiscemus, ut & in remediis quæ cordis, ventriculi, hepatis, lienis, & uteri affectibus conducunt, cardiaca, stomachica, hepatica, splenica, hysterica admiscuntur, ut ex Galeno lib. de comp. med. fec. gen. cap. 1. intelligere licet.

Præterea miscentur quoque medicamenta, quando simplicia propter sui crassitiem, aliāve quandam ob causam ad partem affectam internā non peruenire, aut certè vix & egrè pertingere possunt. Idcirco parant sua oxycrata : & metallicis tritis acetum admisceri iubet ipsemet Galenus, [*cap. 1. lib. 8. de comp. med. fec. gen.*] quò nimirum facilius ad intima usque penetrare possint.

Sed & huic mixtioni simplicium studere, ipsa quoque necessitas compulit dogmaticos. Nam cum perciperent plurimis medicamentis simplicibus, maximè verò purgantibus inesse aliquam malignitatem, aut odoris, aut saporis ingratitude, necesse fuit admiscere quæ & malignitatē corrigerent, aut saltem infringere, & palatui, atque naribus gratiam aliquam commendarent, atque ingrati saporis, ac nauseabundi molestiam vel reprimerent, vel certè quodammodo obscurarent. [*Gal. cap. 3. l. 8. secund. loc. & com. in aph. 11. l. 2. & de rat. vict. in acutis.*]

Et quoniam medicamenta non præparantur

solùm in rem præsentem, sed etiam in vñus futuros, nempe vt quouis tempore, quauis occasione sint in promptu: ideo & his, & multis aliis de causis referuari debere censuerunt: idque etiam ex summi dictatoris consilio. [*lib. de decenti ornatu*] Quare ne putredinem contrahant, suis compositionibus ea admiscunt, quæ humiditatem excrementitiam putredinis autorem, exiccent, & absumant: vt sic integra ad plusculos non solùm menses, sed & annos, viribùsque valentibus conseruare possint. Qua de causa mel, saccarum, sal, & his alia similia commiscenda censent.

Porro, si quis alias mixtionis, compositionisq; medicamentorum causas, & quæ ad legitimam medicamentorum mixtionem comparandam requiruntur, exactiùs scire velit, cõsulat Mesuem in principio Theorematis secundi. Exactè etiam legat Galenum in locis citatis, vt suam hac de re mentem consequatur. Cuius tamen fundamenta, & institutũ paucis etiã hoc loco libet delineare.

Galenus itaque postquam morbos ex intemperie simplici & nuda subortos, & cum materiæ affluxu introduxisset symptomatum manifestis iniuriis animum adhibens, humorũque vitia, ex quibus morbi deriuantur, in ipsorum copia, asperitate, visciditate, crassitie, mollicie, cruditate collocasset: istis aduersa opponenda esse remedia ex lege contrariorum censuit. Itaque alteratis, & intemperatis, calida, frigida, humida, sicca: causarum vitiis expurgantia læuigantia, attenuantia,
inci-

inçidentia, relaxantia, constringentia, coquentia & his similia opponenda esse decreuit. Saporum proinde beneficio, deinde applicatione (vnde indicatio illa à iuuantibus, & lædentibus) & partim priscorum experientia, partim propria industria, aut etiam empiricorum partim analogica quadā ratione, atque coniectura ad eiusmodi virium atque facultatum cognitionem peruenit.

Iam verò postquam idem Gal. (qua erat summa industria atque ingenio præditus) depræhendisset in vna simplicique substantia interdum dissimilis, & contrarias inesse proprietates, hic correctione, atque retusione alterutrius obstandum esse iudicauit: (quamuis contrarias illas qualitates leuiusculè tantum & velut per transennam solummodò attigerit:) hoc autem aliter fieri non posse putauit, quàm admistione alterius alicuius, vel vnius, vel plurium. Rursus, quia in medicamentis simplicibus vel pauca, vel nimia inerat vis agendi, aut odores & sapores erant ingrati, aut facultates contrarię, omnia obstacula hæc sustulit mixtione, & compositione iam à nobis commemorata. Itémque violentis remediis proprias & anodynas correctiones attulit: venenatis & malignis confortantia, & cordialia adiūxit: ingratamque remediorum amaritudinem cum mellis, & saccari fœcunditate ab Arabibus deprompta, in quandam dulcedinem, sed vt ingenuè fatear, plerisque nauseabundam, transformauit.

Atque hæ sunt causę, & potissimæ rationes

dogmaticorum cur sua medicamenta miscerent, cur tot compositiones suis pharmacopœis parâdas, & tot pixides, phialas, scatulas, atque ollas medicinis refertas ad vsum referuandas præciperent: quibus non tantum se addictos volunt, sed omnes reliquos, qui medicinam profitentur: empiricos appellantes illos, atque ignaros, qui hisce non tanquam delphicis quibusdam præceptionibus confidunt. At mehercle, ut non usque quâq; improbo ordinem talem in arte præscriptum, ita tyrannidem inconsideratam omnino abdicandâ censeo. Toleranda sanè esset vel illa, si non ut habet *αὐτῶν*, ut plurimum *aliud in scripto, aliud in pyxide*, reperiretur. Sed age ut constet etiam illud eorum nobis probari institutum, proponamus & per classes digeramus, quicquid, & olim, & hodie in officinis medicamentorum paratum, & adseruatum sit: singulâque, qua ratione fiant in officinis, quæ rectè quæ perperâ perpendamus. Subinde si quid nouimus melius, publici commodi, & salutis ægrotantium, iuniorumque medicorum (quibus hic noster labor totus dicatus esto) gratia, in medium proferamus: & nostris experientis propria magna ex parte industria conquisitis, collustremus. Ita fiet spero, ut nec noua prorsus, aut nostra, sed veterum dogmaticorum medicorum placita rectè intellecta, restituta, nostrisque inuētis adaucta, nasutissimus quisque, & vel ipsemet Theon fateatur.

CAP.

*Ordo & classis omnium medicamentorum vel
arte, vel ratione compo-
sitorum.*

Consuetum est hodie officinis, & quasi in legem abiit, pharmacopœorumq; hodie præcipuam curam summumque studium esse novimus, ut ad omnis generis affectus peculiaris sibi remedia parent, eaque in officinis, ceu thesauros quosdam, in usum dogmaticorum medicorum adseruent. Nimirum ut felici operis successu, id postulante necessitate, in promptu statim habeant, quò artis nominisque sui dignitatem & gloriam augeant, atque tueantur. Veteres quidem, ut iam supra monuimus, in domo sua facienda curabant remedia, quibus in casu præcipiti usuri essent, vel etiam ex tempore, si morbus daret inducias. At hodie, quia separata habetur ferè pharmacopœia à medicina, hæcque à liberali disciplina, non mirum si desciverit (excusent, quæso, modesti & prudentis ingenij viri) ferè in mechanicam: quod pharmacopœorum inscitiae tribuendum est, qui nullo iudicio consilioque medicorum doctorum directi, sua parant medicamenta. Sed aliter melius multo ab iis, qui reipsa veri sunt pharmacopœi, quique nihil nisi ex arte & præceptorum autoritate & imperio ducti agunt, talia parari solent.

Aque
Vina tam confortantia, quam purgantia
Hydromelita
Oximelita, mellisque varia compositiones
Decocta tum preparantia, tum purgantia, tum sudorifica
Syrupi
Opiata
Condita
Conseruae
Sape & Rob
Electuaria mollia lenientia & solutina
Electuaria sicca solutina
Catapotia, seu pillule
Pulueres medicati
Confectiones cardiaca, & ad varios morbos conferentes
Confectiones aromatica, seu species cordiales
Tabellæ
Trocisci
Antidota, & compositiones opiate somnum conciliantes
Collyria sicca, quæ Fief Arabibus dicuntur
Olea
Vnguenta
Cerata
Emplastra.

Sed

Sed præter ista sunt etiam plura alia, quæ in officinis vel ex tempore, vel sanè in paucorum dierum usum præparari assueti sunt.

{ *Epihemata*
Fotus
Balnea
Collyria
Clysteres
Decocta
Varij succi vel liquidi, vel inspissati
Emulsiones
Scuti
Sinapismi
Suppositoria
Pesti qui etiam à nonnullis Lyciniadi dicuntur,

& plura alia, quæ idcirco prætereo, quòd trita sint omnibusq; cognita, nec præparatione aliqua egeant, cum in rem præsentem præscribantur.

At in omnibus istis formulis variæ præparationes inferuiunt. nempe

{ *Maceratio*
Expressio
Digestio
Infusio
Puluerizatio
Trituratio
Coctio
Solutio
Mixtio, conseruatio, & similia.

Quæ omnia merè sunt operationes à pharmacopœi industria dependentes.

De his omnibus & singulis ordine quodam sumus acturi, suas præparationes, præparationumque modos consuetos, & non consuetos, sed tamen ad artis præscriptum conuenientes tradituri.

At verò sunt & alia quæ in officinis vulgò non habèt, suis tamen præparationum modis vel possent, vel certè tum ad gratiam, tum ad necessitatem & commoditatem interim, omniumque medicorum honorem habere deberent. Cuiusmodi sunt

Diuersarum rerum

[*Extracta tum purgantia, tum roborantia, & ad sanandos morbos specifica, vegetabilium*

Liquores mercuriales, seu spiritus aquei medicati, vegetabilium

Liquores sulphurei, seu olea chymicè extracta medicata aromatum, liquorum, herbarum, florum, seminum, & diuersarum aliarum rerum vegetabilium

Salia vegetabilium aperientia, detergentia, purgantia, & ad plures affectus specifica remedia

Salia pyrotica, seu caustica vulgò dicta ex vegetabilibus comparata.

Operas autem pharmacopœum scire decetia non tractant, aut certè rarissimè, & paucis in locis,

locis, nisi ab industrio & harum rerum gnaro medico fuerint edocti: Vt sunt, Calcinationes seu incinerationes, dissolutiones, filtrationes, coagulationes, destillationes. Nimirum talia, & similia ad Chymicam, seu Spagyricam medicinam putantes, cum tamen, & eadem sibi commodo, utilitati, summoque honori sint profutura. De his omnibus autem eo ordine, ac methodo agemus ut singula suo tantum loco, & ubi ars, & necessitas tractationisque series id postulat, perspicue, atque dilucidè explicemus. De his in nostra pharmacop. Spagyrica si Deus vitam cōcesserit plura dicturi.

CAP. IIII.

De aquis destillatis, & de destillatione in genere.

Posterior ferè ætas aquis stillatitiis maximè incumbit, ut eas parandi ars hodie mulierum veriùs esse videatur, quàm medicorum. Ergo methodo, & ordini nostro suscepto insistentes, dicamus priùs, quæ, & quales aquæ hodie habeantur in officinis: Deinde quomodo ab iis parentur. Tum in quo delinquant, & peccent in earundem præparatione, & qua arte atque industria parari debeant aquæ stillatitiæ, clarè, & veraciter doceamus. Tandem plures pulcherrimarum, utilissimarumque aquarum tam simplicium quàm compositarum longa, diuturna experientia, atque industria multorumque ægrotantium, cum salu-

K

te, atque solatio conquisitarum, & in vsum translatarum, descriptiones & præparationes aliquot proponamus: sicque caput hoc de aquis, secundum dogmaticam medicinam paratis, finiemus.

Sed antequam ista omnia fiant, aliquid in genere de destillatione, & ad eam pertinentibus rebus, ac operationibus differendum. Et si destillatio Spagyricum sit inuētum, vt in Spagyrica potius pharmacopœa de ea agi conueniat, ita tamē hodie non tantum in officinis, sed apud vulgus quoque innotuit, vt destillationis modum plurimos se intelligere putare videam, paucos verò, qui ea in re aliquid recti, atque perfecti sapiant. Non possum itaque non summatim quæ ad illam pertinent, hoc loco opportuno complecti, maxime, cum id pharmacopœi, quem informare, & corrigere intendimus, sit opus haud minimum. Reliquum quicquid esse potest specialioris considerationis in aliud, quod paramus opus reſeruari. Ergo Alchymia seu Spagyrica, quæ inter quatuor medicinæ columnas à nonnullis recensetur, quæque omnium corporum compositiones & dissolutiones, eorūque præparationes, alterationes, atque exaltationes patefacit, illa, inquam, & destillationis quoque inuentrix est, atque magistra. Vtitur namque ea septem operibus, ac ceu quibusdam gradibus, quibus, tanquam organis quibusdam necessariis, rerum transmutationes instituit atq; perficit. Per transmutationem autē hoc in loco intelligimus, cum res suam formam

formam extrinsecam amittit, & ita alteratur, ut prorsus priori substantiæ, & formæ suæ pristinæ non sit similis, sed aliam nunc induit formam, atque aliam assumit essentiam, alium colorem, aliam virtutem, aliam denique naturam, & proprietatem. Exemplum esto, ut cum lintheamen sit papyrus: metallum vitrum: pelles seu coria gluten: herba cinis: cinis sal, & sal liquor: mercurius res mobilis admodum, quoddam fixum, ut cinabrium, & pulvis. Septem autem isti operationum gradus sunt.

Calcinatio
Digestio
Fermentatio
Distillatio
Circulatio
Sublimatio
Fixatio.

De quorū omniū vtilitatibus hîc maxime operè à nobis differi nihil attinet, cum eæ in hoc opere passim & alio opere exactius sint manifestandæ, & aperiendæ. Quanquam autem solutio, & putrefactio, ut plurimum præcedat, aut certè præcedere debeat destillationem in ipsa praxi, placuit tamen primo loco de hac agere tanquam de principali operatione, communiori, & ad quam reliquæ ferè referantur, vel saltem propter eam fiant.

Hic multa dici possent de destillationis etymo: cur sic appelletur: An destillatio differat ab

K ij

elixatione: item de antiquitate destillationis: de dignitate, eiusdemque vtilitate: An præstent destillata decoctis dilutisque. Sed ista omnia in aliud tempus sunt reſeruata,

Destillatio autem, de qua hîc orationem inſtituimus, eſt liquoris aquei ſeu partis humidioris in halitus à calore extenuatio, atque ſublatio, & ob frigiditatem aëris in aquam conuerſio. Vel eſt puræ, & liquidæ ſubſtantiæ à diſpoſitis adhæc corporibus extractio per calorem.

Arabes, & qui eos ſequuti ſunt complures nōnunquam appellarunt ſublimationem latiori nomine, qua in ſublime vapores ferūtur, ſed Spagyricis haud ſatis proprio. Nam alius gradus eſt à deſtillatione diuerſus, ſublimatio, in qua in altum quidem vapores à rebus ſiccis attolluntur, ſed nō vt in aquam degenerent: verū vt ſicciores puriores, ſplendidiorēſque fiant, adhæreāntque ad vaſis latera, & operculum. Neque enim, quod ad ſublimationem propriè dictam pertinet, roſtrato pileo opus eſt, niſi ſit colligendi aquam animus, quæ exundabit. Itaque, vt ex rebus terreſtribus partes puriores ſeparentur, ſublimantur ſulphura volatilia, & ſalia volatilia. Cū deſtillatio contrā in aquam fluentem, ſeu liquorem eas adducat, ex deſinitione deſtillationis facilè patet, quænam ſint ea, quæ deſtillari poſſint. Cū enim deſtillatio nihil ſit aliud, quàm liquoris aquei, ſeu rei humidioris in vapores extenuatio, & in aquā conuerſio: ſatis inde conſtat ea tantū deſtillari poſſe,

posse, quæ & humiditatem in se continent, & halitus emittunt, qui rursus in liquorem fluentem cogi possint. Peripatheticæ philosophiæ princeps Architectus Aristoteles constituit discrimen inter ea, quæ exhalant, & quæ euaporant. Nam exhalant, inquit, quæ à calido comburente fumum emittunt, in quo siccæ, & humidæ partes ita coniunctæ sunt, ut non tanquam duo, sed ut vnum calido subiiciantur, & diuelli vna pars ab altera non queat. Quamobrem huiusmodi fumus, neque madefacit, ob siccum combustum sibi iunctum, neque in spiritum vertitur, cum distrahatur, dissipeturque, sed magis inficit, quod in fumo lignorum videtur: qui, ut docet Albertus Magnus, ob siccum terreum adustum atro-inficit colore, qui adhæret propter humidum, quod tamen cum exiguum sit, non continuus est, & durus apparet, nisi ab vinctuoso educatur. Tū enim nidorem appellant, quemadmodum è pingui fuliginē: ut ex resinis ferè omnibus fit fuligo. Quid verò intersit inter pingue, & vinctuosum Aristoteles insinuat. Nam picem, ceram, thus, & quæcunque picem habent pingua vocat: oleum autem, & quæcunque oleosa sunt, vinctuosa. Videtur itaque ex his, quæ Aristoteles prodidit colligi posse, ligna, ossa, oleum, ceram, thus, & huiusmodi destillari non posse, cum horum fumi non madescant, ex ipsius sententia: sed in aërem extenuentur, nec possint in aquam cogi. Oleum enim ex sententia Aristoteles, non incrassatur, neque eli-

xatur, quia non est vaporabile, sed exhalabile. Ad hæc cum idem dicat mirrham, thus, & cætera, quæ lachrimæ appellantur terrea esse: quæ autem talia sint non exhalare, cum nequaquam liquentur. Quapropter frustra eorum instituetur, aut suscipietur destillatio. Satis etiam perspicuè idem Aristoteles asserit mel, lac, oleum, salem, nitrum, & sanguinem in igne non euaporari, sed crassiora reddi: causamque adferens, ait, ideò id euenire, quod mel sit naturæ terreæ: & alibi, inquit, oleum esse aëreæ, atque terreæ, lac aëreæ & aqueæ & sanguinem (præsertim fibrosum) aqueæ, & terreæ, sed magis terreæ, sal, nitrumque eiusdem naturæ, quare incrassari igne, neque euaporari.

At mehercle contrarium nos docet philosophia Hermetica, ipsa experientia rationum vitæ stipata. Nam ex prædictis omnibus stillarij liquores elici possunt, sed per diuersos modos uti norunt id, vel semestres Spagyrici, & nos suis locis exactiùs docebimus. Nec est omittendum etiam illud Aristotelis, & prisce illius ætate multa vera fuisse præsertim quæ de hac dissolutionum ac eliquationum materia disputari possunt. Vera, inquam, nō simpliciter, sed secundum quid: quia eiusmodi operationes Chymicæ istis temporibus nondum innotuerant. Nondum sanè cognitum erat tum salis genera à calore dissolui, & rursus alia in eodem, & quidem summo congelari posse. Nondum innotuerant liquores, qua ratione ex salibus elicerentur, quæ vel corporum

rum

rum durissima metalla dissoluerent. Non olei ex cera conficiendi ratio, nō sublimatio corporum fixorum, atque solutio: non coagulatio volatiliū, atque spirituum. Et, vt breuibus rem compræhendam, ad externa, & ordinarium naturæ calorem respexit vir ille, cuius vires, & exactè cognitæ habebat, & quid in vnamquāque materiam possit: ita in artificialibus ipsum, aut non exercitatum fuisse, aut certè de iis nihil prodidisse, satis constat ex iis, quæ ab illo prodita ad hanc nostrā ætatem peruenerunt. Non igitur cognitæ habuit operationes Chymicas. Non enim ita scripsisset suminus ille vir. Sed ex iis principiis, & fundamentis, quæ posuit ille, Geometricorum more, & rectè, & euidenter, & candidè decreuit. At, inquires, vnus rei vnica tantum veritas, At inquam, veritas non est nisi in animo percipientis: Veritas, inquam, considerationum, & operum artis, ne utique verò scientiæ quæ perpetuò vna est, & simplex. At artis variat, pro artificum ingenio, industria, & inuentionis modo, pro cuius diuersitate effectus sæpe contrarij consequuntur. Ergo Aristoteles excusandus est hac ratione, & præterea ei gratia quoque habenda, quod tam viuis, & tanta facilitate compræhensibilibus rationibus externis posteritatem docuerit. Non tamen ita suspiciendus est, vt huic nihil detrahi, nihil demum posse videatur. Nam artes contrarium docent, & ex his potissimum artium nobilissima pharmacopœa artificiosa, quæ à Spagyrica nihil nisi no-

mine solo, differre existimamus.

Dicamus itaque longè aliter, atque diuersa ratione de rebus hodiè decernendum, statuendumque esse, postquam tot aquarum, tot liquorum, tot præparationum genera, & dixerim penè ipsis, si reuiuiscant, miracula futura, sunt introducta.

Enimuero si vel Hyppocrates vel Aristoteles, vel ipse etiam Galenus nunc reuiuiscat, obstupecat sanè tot ornamentis artem adauctam, atque illustratam: tot nouis inuentis ditatam, tot mirificis operationibus confirmatam. Quod si nuperus ille Budæus, lumen illud Galliæ, & vniuersæ adeò Europæ præcipuus literarum cultor, & restitutor, coniugis auus, in vltima hac ætate miratus sit crysulcam aquam, quam fortem vocant, dissoluere metalla, quo tamen seculo id non vsque adeò infrequens erat: quid quæso faciant, aut dicant illi qui nihil istorum nec cogitarunt, ac ne subolsce-
runt quidem? Verissimum itaque est, quod sapi-
entum quidam medicorum nostri seculi ait: Cre-
uerunt cum ingeniis, & ipsæ scientiæ, artésque
magna & inæstimabilia incrementa sumpserunt.
Sed vt (quod nostræ ingenuitatis sit, atque mo-
destiæ) tueamur quantum licet priscos illos Atlā-
tes, fatebimur vel vltro, eo calore, hoc est exter-
no, eoque artificio ignis de quo ipse loquitur,
fornacibus notissimo, dissolui non posse, atque
destillari: At posse alia, ipsis, & omni illi seculo,
aut in hoc, & aliis nostris operibus methodo per-
facili docebimus, atque declarabimus.

CAP.

De destillationum differentiis.

Destillationis modi diuersi sunt pro diuersis rationibus, modis, atque subiectis; vnde diuersæ destillationis differentiæ exurgunt. Prima à rebus è quibus humorem, vel liquorem elicimus desumitur. Nam alio modo mel, alio sulphur, alio vinum, alio cera, alio terebinthina, gūmi, vt mastix, euphorbium, styrax & reliqua eiusmodi: alio salia, alio herbæ, alio radices, alio flores, alio denique semina destillantur.

Secunda, ex differentia liquoris stillatitij desumitur: nam aliter aquæ, seu stillatitij liquores: longè autem diuerso modo olea ipsa eliciuntur. Exempli causa ex herbis, floribus, radicibus & seminibus non siccis, sed virentibus aquæ per simplicem destillationem eliciuntur sine admixtione alicuius liquoris. At ex radicibus herbis floribus & seminibus siccis & odoratis præsertim mediante aqua aut quouis aliquo alio liquore admixto olea superuacantia eliciuntur. Tertia differentia à materia, & figura vasis dependet. A materia: nam aliud est terreum, aliud æneum, aliud plumbeum, aliud vitreum. A figura: alius namque destillationis modus per alembicum, alius per cornutam, alius per matratium, alius per pellicanum &c.

Quarta à vasis situ, nam vel recta cucurbita, cui rostratum capitellum imponitur, vel incurua, aut inclinata, cuiusmodi destillationes per æ-

scensum dicimus: seu cum vnus matratij (quod vocant) seu cucurbitæ collum in alterius collum immittitur, quod bociam contra bociam, vel botum barbatum destillatores Chymici nuncupât. Nimirum quando per concursum vasa ita iunguntur, vt alterum alterius os excipiat, idque diuerso positu, & situ recto obliquo, procumbente, &c. Atque his ferè destillantur, quæ difficile ascendant, succique minus habent. Multa etiam per descensum destillantur, vase eo, quod materiam continet, inuersim alteri imposito: qui modus per descensum vocatur, & contrarius est ei, qui fit per ascensum. Per descensum destillantur gaggates, & varij generis ligna pingua, vt Gaiacinum, iuniperinum, & resinarum genera. Quod si verò accipiamus latius destillationis nomen, vt fit humidieductio à calore: Ad hanc etiam referri poterit ea, quæ per descensum fit inuerso cucurbitæ ore.

Quinta à gradibus ignis, qui sunt quatuor, primus, secundus, tertius quartus. Primus est lentus, qualis est ignis balnei, aut vaporis: secundus cinerum: tertius arenæ vel sobis ferri: quartus est ignis nudus, vt vocant.

Cum primo, & secundo ignis gradu destillamus per ascensum: cum tertio & quarto, per concursum, & descensum. Sic destillantur olea ex fossilibus, vt sale communi, vitriolo, & reliquis huiusmodi. Item

Destillatio complectitur sub se tanquam partes,

tes, ac veluti succenturiatas, aut certè haud multum ab similes operationes.

Exaltationem

Exhalationem,

Circulationem,

Rectificationem

Cohobationem.

Exaltatio est superflui, & impuri humoris à puro euaporatio, in quo differt à destillatione, in qua liquores extrahuntur specie vaporis congelati in liquorem, seu aquam. At exhalatio fit penitus euaporato humore aqueo, idque sola cucurbita absque pileo, aut patella vitrea, cuiusmodi operatio frequens est, & consueta in parandis extractis ut essentia croci, sennæ, radicum omnium, rhabbari, hellebori, & similib. uti docebimus.

Circulatio est frequens & crebra rei destillatæ ascensio in vasis ad id accommodatis, fitque per se sine fœcibus in organis, quæ pellicani artificibus appellantur exempla sunt.

Rectificatio est repetita liquorum destillatio, quo multum purificentur, & magis exaltentur.

Cohobatio, est quoque destillationis repetitio, qua liquor destillatus rursus fœcibus affunditur, & denuò destillatur, ut fit in arcano vitrioli.

Porro per destillationem omnes aquæ liquores & olea proliciuntur ex omnibus lignis, herbis, feminibus, & floribus. Ex omnibus verò pinguius oleum extrahitur.

*De destillationis quibusdam quasi praludiis co-
mitibus, & veluti ancillis, nempe fermenta-
tione, concoctione, & digestionē:
operibus apprimè phar-
macopœo neces-
sariis.*

Non sufficiat pharmacopœo simplicē tenuif-
ic destillationis modū : de quo iam egimus
in genere: sed opus habet insuper, vt præparatio-
nes sibi inferuientes exactè cognoscat, si, vt indu-
strius pharmacopœus debet, suas res ex arte pa-
rare velit.

Eiusmodi autem sunt, fermentatio, concoctio
atque digestio. Quas operationes si ritè intelle-
xerit, naturam quodāmodo imitatus, varias pul-
chras atque vtilēs præparationes efficere pote-
rit. Nec pharmacopœum tantū eisdem nouif-
se par est, sed ipsum etiam medicum pharmaco-
pœis præcipientem, si suo honori, & ægrotan-
tium saluti consultum velit. Sed talia hodie ita in
despectum abierunt, vt vel negligent ista multi
medici, vel certè superciliosè contemnunt, ne-
scientes nimirum, quid utilitatis eiusmodi præ-
parationes post se trahant. Et certè, non video,
cui potiùs causæ eiusmodi pertinacissimum de-
spectum tribuam, quàm meræ ignorantia: cū
satis notum sit, non contemni aliquid, nisi ab i-
gnorante. Et quid non contemnunt isti laruati,
qui

qui & præparationes medicamentorum contemnunt? qui nihil aliud, quàm cruda, & impuritatibus scatentia suis ægris propinant? malunt nimirum obstinatius in errore suo pergere, etiam cum ignominia, & ægrotantium iactura, quàm rectè monita sequi, ne non satis sapuisse, aut ab aliis aliquid melius didicisse videantur. Necessitatem aspiciant vitæ nostræ, ut discant eam coëgisse nos querere præparationes ciborum ad alimenta corporis necessariorum: in quibus tamen præparandis tanta fortè necessitas non fuit, quanta debet esse in præparatione medicamentorum sanitatis causa generatorum. Respiciant frumenta: quæ non cruda, qualia ex terra emerferunt, statim pro cibis offeruntur: sed separata prius palea & furfure in farinam rediguntur: quæ etiamnum non cruda, sed fermentata ritè probèque subacta pinfitur & coquitur, ut fiat panis aptus nutritioni. Non itaque vnica tantùm & simplex præparatio est panificium. sed multiplex, artificiosa, & insignè magisterium. Nam fermentationem considera, qua panis levis & ad nutritionem aptissimus fit: tantòque leuior atque salubrior, quantò magis fuerit fermentatus. Ponderosior verò, nutritioni ineptior, & insalubrior, quanto minùs fermentatus fuerit. Quæ sanè præparatio, si non præcedat, sed farinæ simplici aqua affusa, & ita coëcta, pro pane. glutinum naturæ noxium parabis. Nūquid vides, ut amyllum, res tenacissima, sola aquæ infusionem paretur? aut panis non fermentatus, si cum

modico aquæ irroretur, digitisque subigatur in tenacem, ceream, & prorsus glutinosam substantiam abeat? Quid igitur putas futurum in stomacho atque visceribus, præsertim debilioribus, si eiusmodi offeratur? nempe talis nihil aliud quàm obstructions, materiam calculosam, & plurimorum morborum seminaria procreare potest. Quapropter in regimine therapeutico eiusmodi usus, cuiusmodi sunt placentæ farinaceæ pistæ, (fougasses vocant nostri) pistoria opera, & similia pastarum non probè fermentatarum curiosè interdicare solent. Nec tamen, quod mirum est, satis attēte ad causas, cur id faciant, aduertūt. At sciant eam solam ob causam fieri potissimum, quòd pastæ, ex quibus eiusmodi panes fiunt, non ritè sint fermentatæ. Tantum prodest hæc præparatio, ut pharmacopœo omnino cognitu sit necessaria. Hæc quippe attenuat omnem substantiam, hanc soluit à suo corpore, & impuritate terrestri, ut apta fiat postea ad producendum verum balsamum radicalem, atque spiritum viuificum. Huius solius fermentationis beneficio (ut postea pluribus patebit) eliciuntur aquæ vitæ ex omnibus feminibus farinaceis, atque adeò ex ipsis etiā rosis, deniq; ex omnibus floribus, herbis, & in vniuersum vegetabilibus cūctis. Per hæc fermentationē seu fermētum hoc naturæ pari modo omnes corporis nostri humores attenuantur subtilianturque. Hinc cognoscas licet, quemadmodum vel modicum acidi fermenti vniuersam pastam

stam fermentat, & panē leuissimum, atque concoctu facillimum reddit, qui alioqui futurus erat grauis, & ad digestionem ineptus: ita etiam per eandem viam fermentationis, quæ consistit in liquore quodam acetoso naturæ, nostros humores attenuari, atque ad excretionem disponi: ideoque sunt quædam acida quæ sudores mouent, quamuis ea ex medicorum sententia sint frigida. Et sanè qui eiusmodi præparationem, quæ per fermentationem fit, panificio non adhiberet, sed tantum grana frumenti, sicut à natura producta sunt, aquæ incoqueret, quid quæso gratiæ tam nobili alimento conciliaret? Quid vtilitatis adferret naturæ? immo quid non molestiæ eidem, ex re alioqui nobilissima vtilissimâque crearet? At parantur hoc modo, atque huc vsque medicamenta in officinis. Non dicam homines absque panificio etiam fermentato viuere non posse: Notum enim est, & tradunt historiæ plures nationes magna ex parte simplici hordei, aut leguminum, vel radicum (vt hodie solent Indi Americani) decocto viuere. At nostros homines absque eo æquè eommodè atque salubriter victitare posse, illud verò pernego. Digni sunt profectò qui allia comedant, qui nolunt meliora. Nimis crassa hercle ista medicatio, & suis cultoribus tantum digna. Referamus, exempli gratia, quod omnibus notum est, quid agatur de vino. Huius pulchram præparationem, qui non attento & philosophico animo contemplatur, non meretur sanè vt bibat.

Primum separantur racemi, vinacea, pelliculæ: tum exprimitur succus, hic rursus in doliis suam naturam effert, spumam eiicit, fœces deponit, atque tartaream materiam, donec depuretur perfecte. Quæ profectò præparatio, licet naturalis quodammodo sit, iuuatur tamen ab arte. Frustra namque vinum à natura præstoleris, si non exprimas succum, & ritè præparatum in dolia infundas. Nec similis utilitas ex uvis, quæ ex vino. Helveticos milites novimus, ceu strage quadam, vineta obruisse, vuasque magna voracitate depauisse. At quid accidit? Nimirum crudum, non coctum, nec ritè fermentatum vinum, quod vorare, quam bibere maluerunt, voracitatis inconsiderate (licet fortè ob famem utcumque necessariæ visæ) dederunt pœnas. Nam dysenteriam paulò post maxima eorum pars interiit. Salubrius, & lætiùs egissent, si quo vnicè gaudent, merum perfectum, & ritè fermentatum fuissent præstolati. Quid dicam de reliquis cibis? carnes non crudæ, sed debite coctæ, atque conditæ comeduntur. Eadem quoque ratio est in aliis cibis.

Nunquid vides, ut industriæ percupidæ mulierculæ nonnullæ, suis ægrotantibus ex carnibus, & volatilibus parare norint colaturas, gelatinas, consummata? At hæc extracta sunt. Separantur quippè terrestria à laudatiori substantia, & ægro conducibiliori. Cur non idem facimus de medicamentis? Ægri certè natura, iam plus satis prostrata, crudos istos cibos sustinere nequit, sed ab

iis

iis patitur, aut etiam succumbit. Quotò istud magis fiat à medicamentis non ritè præparatis, & ab impuriori sua substantia seiunctis? Nihil profectò aliud, quàm impedit eiusmodi impuritas, quo minùs medicamenti vis genuina cum hoste suo, morbo, inquam, eiusque causa congregiatur, eumque vincat commode, atque pessundet.

Quid igitur fiat de iis medicinis, quæ non tantum cruditatem in se contineant, sed malignam quoque qualitatem aliquam: & talem non separatam, aut ritè præparatam, vel castigatam etiam porrò exhibere audebimus? Solent, & (proh dolor?) solent, ac nimis verò, sæpè, inquam, solent, eiusmodi decocta, puluerata, mixta, nec alio vllò artificio parata medicamenta ægris plus molestiæ, (ne quid grauius dicam) adferre, quàm solatij, atque auxiliij. Non itaque spernendæ, aut negligendæ sunt eiusmodi præparationes, concoctiones, inquam, digestiones, & fermentationes. Nam hæc si fiant, ad imitationem fient naturæ, quæ iisdem vitur operationibus ad perfectè maturandos fructus, resque, quas producit vniuersas. Sed pergamus.

Aristoteles in quarto meteororum tres constituit *πύπσεως*, siue concoctionis species. Prima est *πύπσις* quæ est humoris in humido semine existentis & indefiniti, à calore naturali facta cōcoctio. Modus autem hic concoquendi, maturandi, atque perficiendi plantarum, & reliquarum rerum semina, vt germinet, & fructus vberimos pro-

L

ducere possint, est autem opus solius naturæ, quæ pro instrumento vtitur illo calore viuifico, qui elemento stellarum proportionem respondet, ut idemmet ait Aristoteles. Hunc ars si non imitari, ipsius tamen sequi vestigia potest. Secunda concoctionis species est, *ἐκφύσις*, seu elixatio, quæ est indefiniti in humore existentis concoctio ab humido calore facta. Tertia, & vltima est *ὀπθίσις* seu assatio, quæ est eiusdem interminati à calore arido, & alieno facta concoctio.

Hæ duæ vltimæ concoctiones ab arte præsertim fiunt: circa quarum moderationem diligentes pharmacopœos erudiemus, diligentes, inquā, & verorum medicorum, artisque obseruantes, non nugiuendulos, qui candelas, faces, & nescio quid nugarum conficere, atque diuendere malūt, & mercatoria merce officinas suas opplere, quam artis operibus incumbere, suamque artisque suæ, quàm temerè profitentur dignitatem tueri. Sint igitur pro liberalibus, mercenarij, & sordidi, non artifices, artisque (quotquot sunt humano generi summè necessariæ, & almæ medicinæ famulæ) cultores, sed mercatores, mechanici, spem in pōpa collocantes, atque lucro. Hostem in vrbe malim videre, quàm hos nebulones. Ab illo enim cauere norunt sibi ciues. At ab istorum perfidia, quam vel ignorantia, vel malicia vel sanè negligentia præstant, quis sibi cauebit, nisi qui eosdem extra vrbium pomeria eiiciet, atque exterminabit? De impostoribus hoc dico, & pharmacopœi
titulum

titulum falsò vsurpantibus, & mercatoriam auaritiæ causa cum ea confundentibus, non de candidis, bonis, atque diligentibus, ad quos hic noster labor pertinet, quibûsque hæc nostra studia, & admonitiones in salutem plurimorum, ipsorumque laudem & emolumentum dicata sunt. Cautius prisce medici, iique summi viri sibi consulentes, in maiori hanc artem habuerunt honore, & domi suæ manibus propriis medicamenta parabant. Solemus sanè, & nos nostra quædam arcana, neutiquam istis porcis prostituenda, curare, vt ab amanuensi parentur domi nostræ; non vt lucrum exinde quæramus, sed honorem, artis laudem, & amicorum gratiam, quod norunt omnes, qui nos norunt & à nobis acceperunt. Tam alienus est animus noster ab auaritia, & habendi satagentia. Sed de hac re satis, pro occasione, nunc dicta sint. Pluribus non opus est. Res loquitur ipsa. Vos verò quotquot estis genuini dogmaticæ pharmacopœæ sectatores, incumbite saltem vobis necessariis operationibus iam dictis, atque porro etiam dicendis. Non obruam vos nouis & inauditis præceptis, aut præparationum modis: non difficilibus aut nullius utilitatis, sed qui vestram officinam deceant. Non noua formacum introducā genera, sed ea ipsa, quæ vobis si non consueta sunt, at sanè esse debent, atque vestræ necessaria existunt. Denique non nouo aliquo docendi, instruendive genere hiantes animos vestros opplebo, vel cōfundam ne videar vobis

prodiisse nuper ex nescio cuius Paracelsi omnibus ferè, vt video, exosi schola. Hoc iniuriæ enim nomen inurunt hodiè plerique eis, quos non suæ farinæ homines, hoc est, res sibi nō cognitæ proferre animaduertūt. Aiunt enim (viri etiam præcipuè notè) detegisse istum merces pharmacopœorum auratas eorum adaperuisse pyxides, in quibus vix aliud quicquam, quàm aërem putidū, pro salubribus istis mercibus quas petebat reperisse. Hinc, quòd talia sparserit in vulgus, mirum quot opprobriis, quot conuiciis miserum lacerauerint. Atque vtinam non tota etiam Galenicorum schola genij sui morbum in eo ostendissent. Qui sic sapiunt, rectiùs meo quidem iudicio sese Galenicos dicent, quàm dogmaticos. Erat Galenus eximiæ eruditionis vir, & magnæ experientiæ, sed reprehendendi studio, si quis alius probatorum autorum flagrabat, vt patet ex eius scriptis. Veri autem dogmati non sic. Sed veritatem sectantes, & rationis ductum modestiores se, atque equanimes præbent, non turbulentos, maledicos, & reipublicæ medicæ perturbatores. ad me quod attinet, fateor, & gestio dogmaticū me medicum melioris on i iis genium cōstituisse; ad quorum ordinem vocatione legitima promotus sum iam antè annos triginta. Summorum virorum, & publicæ Reipublicæ dogmaticæ iudicium esto, an dignus eam spartam sim nactus, & an cum laude in illa etiamnum verfer. Quicquid sit, istud mihi satis esto, placuisse conatus, & studia

dia mea ipsaque adeò etiam artis officia, summis regibus, atque principibus, qui me sibi in ordinem intimorum, atque familiariorum medicorum suorum haud postremum asciuerunt. Summi Hippocratis diuina scripta, ceu quædam quasi oracula suspicio: admiror Galeni summum ingenium, & in docendo sagacitatem, atque promptitudinem. In horum scholis nutritia mea hausi, eadèmq; in dies publicè vtilitati rependere conor. At mehercle non idcò me schismaticum esse autumo si Paracelsi quædam scripta præsertim ea, in quibus Hermetis dogmata sectatus est, probem, dilaudem atq; dilucidem: maximè cum constet indubiè omni vero, candido, atque cordato medico, illum velut ex Cimmeriis produxisse multa præclara artis ornamenta, multas admirandas præparationes, atque medicamentorū proprietates, quibus artem nostram locupletauit. non tamen me sibi aduocatum constitui, vt causam eius suscipiam defendendam. Nec multum curo, quid in Theologia ille scriptitarit, aut in philosophia, aliisque scientiis abstrusioribus, Ipse viderit, si quid præter diuinorum oraculorum veritatem, & reuerentiam à se prolatum. Assumo ea tantum, quæ ad artem faciunt, quorum tot, tantæque inuenio mysteria, vt habeat posteritas, in quo ipsum commendet, & admiretur. Si quæ nouo, vel cælato scribendi genere scripsit, nec probo, nec non probo. Non probo, si animo prorsus cælandi id fecit: Approbo, si propterea id

fecit, ne, quod in prouerbio est, *Perlas obiciat porcis, mysteria ignorantibus, sapientiam contemptoribus*. Si quid secus improbo, imo detestor, ut iam istud feci publico scripto in libello nostro iam ante viginti quinque annos edito cōtra Aubertum quendam. Et certè optandum esset, doctissimos & summi alioqui nominis medicos nō se ita in publicis suis scriptis mutuis conuitiis lacerare, quæ plerūq; ita iniuriis offerciunt, & replent, ut iam non amplius literati, sed Thrasones potius gloriosi videantur: veriūque in libris suis animi morbum prodant, quàm doctrinam, & iuuandi præsentis, & posterī seculi studium. Qui hæc vident, & aduertunt, vel ij etiam, qui literas non profitentur, ab iis tamen prorsus non sunt alieni, rident & in contemptum postea trahunt eiusmodi doctores: probè gnari parùm decentis, eruditionis atque moris esse, inuidiis, iniuriis & insectationibus se mutuò, vel scriptis, vel verbis per urbium compita per angulos, aut apud ipsos etiam ægros clam, vel coram impetere, atque prostituere. Breui, non decent ista medicum, & Philosophum Christianum: sed agyras & circumforaneos, qui in scamnis, atque mensis sublimioribus stantes sua dilaudent, & alios præ se continent, populo ut placeāt, quæ improuidis, & non circumspectis obtrudunt. Sanè si vel Hippocrates, vel ipse etiam Galenus nunc reuiuiscant, summo gaudio utique perfundantur, si videant artē tanto, & tam nobili accessorio ditatam, & manus porri-

porrigant, & herbam vel vltro, pro omnibus iis, quibus ars hodiè ampliata: illis verò prisco illo æuo incognita, atque inexperta fuerunt. Multa fortè etiam suorum placitorum, præ nouis, vel ipsi met reiicerent, assueti maximè nimirum summi illi viri, rationi cedere, & manifestæ experientiæ. Nam patet ex eorum scriptis, quàm in multis sæpè hæsitent, in aliis fluctuent, propter fundamenti, cui superstruxerunt, imbecillitatem. Quæ tamè eorum ædificia penitus destruere, vel quomodo-cumque quaterere, candoris nostri non est. Quin potius fulciamus ea strenuo ingenij, atque experientiæ nisu: vt & constet posteritati, nos nō fungos, sed nostro etiam ingenio præditos fuisse, & mentem nobiliori illo sale conditam habuisse. Quod fiet, si maiorum scripta non repudiantes, nouis interim inuentis ornemus, atque ditemus. Traduntur enim artes veluti per manus, & quisque suam nouis inuentis adornat, quo quisque altero est ingeniosior, vel magistro etiam in aliquibus superior. Inuentis, inquires, facile est addere. Quid tum? inuentoribus gratiam habeamus, & ditatoribus, qui nunc sunt, aut fuerunt, eandem referamus, nostraque si quæ sint etiam conferamus, vt à grata posteritate prædicemur.

Sed latius digressi sumus, ac fortè extra ipsa etiam instituti pomeria. Verùm placuit tamen in re non parui momenti, vtrumque hoc loco arrepta occasione & nostram sententiam proferre. Excusabunt candidi Medici & probè docti, & c.

L iij

qua mente, non iniquâ prolata interpretabuntur. Nunc verò ad propositum redeamus: ad digestionem, inquam, tantopere operibus pharmacenticis necessarias, quarum utilitates ad purificationes, & exactas, atque veras omnium rerum concoctiones facile percipient, qui eas ritè adhibebunt. opus est tantum vel vnico Balneo Mariæ, vel saltem cacabo pleno aqua, quæ vel tepida, vel calida ad ignem, si opus sit, reddi possit. Nam differentias, & earum regimen postea trademus. hoc medio apozemata, atque decocta pura, & clarificata parabuntur: non, vt illa, quæ vulgò parata, albumine repurgata hoc est crasso illo modo parata, vel vnus quartæ horæ spatio omnem fœcem in fundum deponunt, quam tamen iterata agitatione cum liquore perfusam misero egro obtundere non erubescunt. Has fœces paucis aliquot horulis separabimus per digestionem, viribus nihilominus integris seruatis, aut certè etiam longè valentioribus redditis, dempto nimirum eo, quod laudatioris essentiae vim, atque actiones obtundere, obfuscare, aut penitus impedire posset.

Sic solatio erimus egris, sic naturam eius tuebimur, morboque, minore eius molestia frænabimus, donec à natura specifici medicamenti ope adiuta penitus extirpetur extermineturque. Eadem porrò digestionem perfectè depurantur succi radicum, foliorum, florum, vti docebitur in progressu. Et quod magis etiam est, dum digeruntur coquantur quoque, hoc est dulcorantur,

tur, atque per Balneum Mar. humido liquore seu vapore separato in Syrupi consistentiam rediguntur, quem diu seruabis, absque melle, vel saccharo. Vt vel hinc constet verissimè ab Aristotele prolatum, omnia concoctione dulcescere, id quod experientia verè confirmat. Aut, ne quid noui introducere videar in officinas, & à pharmacopœorum communi methodo, duas tertias tamen sacchari minùs, quàm solent, in ritè digesto atque concocto succo addendas suadeo, vt palatui magis deferuiam exempli gratia, in quo Syrupo antea posuerunt sacchari lb. iij. iam vnâ tantum adicient: eritque talis Syrupus minoribus paratus sumptibus, nihilominùs longè vtilior, & qui longe minori possit exhiberi dosi, quæ tamen cõmunibus illis longè sit efficacior. Nam cœlear vnicum Syrupi de succo rosarum pallidarum hoc modo parati sufficiet ad euacuationem sufficientem molliendam. Cùm interim Syrupi, vt vulgò, solent confecti, vix plures vnciæ sufficiant. Nec mirum: Quid enim aliud ferè in iis, quàm saccharum cum minima succi quantitate? At notum est saccharum nec purgare, nec refrigerare, quod tamen conditio Syrupi rosarum pallidarum maximè requirit. Sed de his plus suo loco agemus.

CAP. VII.

De Aquis.

Opportunum iam est, vt, quam tradituri sumus pharmaciâ in ordinẽ, ducto à liquori

bus (quibus ipsa vti solet, aut saltem debet) exordio, remedia, quæ iam suprà inseruimus, eadem methodo discutientes, redigamus. At quoniam inter liquores aquæ primum sibi vendicant locum, earū descriptiones præmittere operæ præmium esse duxi. Has autem in simplices & compositas diuidemus.

Ex simplicibus aliæ sunt calidæ, aliæ frigidæ, aliæ denique mediam inter vtrâsq̃ue qualitatem retinent; calidis ad humoris pituitosi, ac melancholici (quos frigidos esse autumant) præparationem vtuntur: frigide verò ad bilis omnes species (quæ etiam calide, ignisque in homine naturam retinere existimantur, quemadmodum pituita aquæ & melancholia terre) præparandas vsurpantur.

Aquæ autem calide, quas pharmacopœus in officina sua paratas adseruare, omnique tempore destillare debet, sunt

Aquæ

Aquæ calide	Camomilla	Iue arthritica
Abrotani	Cardui bened.	Iuniperi
Aneihi	Ceterac	Lauendula
Absynthij	Centaurij	Maiorana
Ambrosianæ	Chelidonia	Marrubij
Artemisiæ	Ebuli	Matricariæ
Basiliconis.	Enula Căpana	Melissæ
Bardana	Fœniculi	Meliloti
Betonica	Hyssopi	Nucum viridū
Calamenthi	Iridis	Florum nucum
		Origani

Origani	Plantaginis	Eupatorii Auic.
Petrocelini	Papaueris albi	Fraxini
Pulegij	Papaueris rubri	Fumariæ
Peoniæ	Portulacæ	Filicis
Rorismarini	Ranarū aut po-	Genistæ
Raphani	tius spermatis	Halicacabi
Ruthæ	illarum	Iuæ arthriticæ
Sabine	Rosarum	Florum lilij
Saluie	Semperuui	Lapathi acuti
Satureiæ	Solani	Lupuli
Serpilli.	Violarum.	Malæ
Frigide sunt	Temperate sūt	Mercurialis
Acetose	Absynthij	Milijsolis
Boraginis	Adcanthi	Parcetariæ
Buglossi	Agrimoniæ	Primulæ veris
Succi citri	Argentariæ	Politrici
Cichorij	Althææ	Prunella
Cucumeris	Archimillæ	Sambuci
Cucurbitæ	Asparagi	Senetorum
Cerasorum acid.	Akekengi	Scolopendrij
Cerasor. nigror.	Burse pastoris	Scabiosa
Endiuie	Caudæ equinæ	Tamaricis
Fructus fraga-	Cerefolij	Tussilaginis
riæ	Cōsolida viridis-	Valerianæ
Lactuca	que	Verbasci
Limonum	Caprifolij	Veremæ
Melonum	Citoniorum	Verbena
Nymphææ	Euphrasie	Vrticæ
		Ulmariæ.

Inter enumeratas aquas alię sunt Cephalicę, aut Cerebri affectibus accommodatę, siue hi generales sint, siue particulares & proprij, & aurium, oculorum, & reliquarum capitis partium morbi.

Aquę cephalicę, siue cerebrales sunt, aquę basiliconis, betonicę, calendulę, calamenti, iuniperi, lilij conuallij, maioranę, melissę, pœonię, primulę veris, rorismarini, satureiæ, serpilli, florum tilię arboris, visci querni. Omnes hæ aquę frigidorum humorum, qui in cerebro existunt, pituitę nempe, ac melancholię preparationi inferuiunt: ac potissimùm quidem Aquę Basiliconis, betonicę, saluię, rorismarini, stœcados, serpilli, Apoplexię, reliquisque eiusmodi soporiferis affectibus ex pituita, & humore crudo natis dicatę sunt.

Aquę calendulę, granorum iuniperi primulę veris, (quę & herba paralyssis dicitur) mirę ac specificę ad paralyssim conducunt.

Aquę peonię lilij conuallij, florum tilię arboris, visci querni antipilepticę nominātur, vt & ipsa etiam cerasorum nigrorum aqua.

Aqua fraxini cum suo sale mixta specificum est ad surditatem non inueteratam remedium.

Aquę chelidoniј, euphrasię, fœniculi, rosarum & peculi rosarum, caprifolij ophtalmicę sunt, ac alię quidem oculorum inflammationibus, alię reliquis eorum affectibus, imò & acuendę ipsorum aciei, conseruandęque accommodatę sunt.

Aquę

Aquæ Bardanæ, camomillæ, enulæ campanæ, iridis hyssopi, vrticæ, peti, adianthi, scabiosæ tuſſilaginis, bugloſſi, boraginis, violarum, papaueris rubri pectoris vitiis mirificè conducunt, ex quibus quidem aliæ humori craſſo viſcidoque bronchiis pulmonum contento attenuando, & iuuandæ expectorationis: aliæ verò tenuiori ac ſubtiliori increaſſando per ſe, aut ſyrupo conuenienti immixtæ, mirum in modum conferunt.

Aqua papaueris rubri (quam ſemper paratam pharmacopœi habere deberent) ſingulare ſpecificumque ex intenſiſſimo rubore notum, ad peripneumoniam, pleuritim, cæterâſque pulmonum inflammationes, remedium eſt.

Aqua peti (quam nec parant pharmacopœi) generoſiſſima eſt ad effectum, quem Aſthma vocant, vt & ipſe etiam ſyrupus, qui ex illo conficitur, vti dicetur ſuo loco.

Aquæ Meliſſæ, ſcabiosæ, acetosæ, ſucci citri, ſucci limonum, granatorum, cardui benediſti, roſarum & violarum corroborationi cordis ſunt ſaluberrimæ: peſtilentibûſque febribus, ſyncopis, palpitationibus tum aſſumptæ, tum forma epithematis extrinſecus admota medentur.

Aquæ Abſynthij, menthæ, Ambroſianæ, coto-
neorum Aomachales ſunt. Aquæ cichorij, endi-
uiæ, adianthi, hepaticæ, agrimonix eupatorij A-
uicennæ, Capathi acuti hepaticæ ſunt, intempe-
riésque iocinoris humores præparâdo, ipſumque
corroborando, corrigunt.

Spleniticę sunt aquę ceterac, scolopendrij, genistę, tamaricis.

Aquę raphani, halicacabi, florum iuniperi, parietarię, milij solis calculum comminuunt, arenulasque & materias tartareas in renibus accumulatas dissoluunt.

Aquę maluę, bismaluę, cucurbite, melonum, cucumeris, nympheę, renes ipsos leniunt, urinęq; ardorem & acrimoniam contemperant.

Aquę plantaginis, bursę pastoris, alkimille, veronice, pirole, caudę equinę, consolide vtriusque renum vlceribus, ac excoriationi conferunt, suntque aquę vulnerarię.

Aquę cardui benedicti & vlmarię sunt aquę sudorificę, ac pestilentibus affectibus conducunt,

Aquę arthemisię, matricarię, marrubij, mercurialis hysterice sunt, vterumque iuuant, & affectibus ipsius prosunt.

Et hæc quidem sunt aquę, quę singulas corporis nostri partes respiciunt, singulisque ipsarum pathematis siue affectionibus medentur: & inter eas quidem sunt, quę diuersis tam internis quàm externis, præter suprà enumeratos, morbis specifica quadam qualitate accommodantur: videlicet aquę anethi, florum camomille, sambuci, florum nucum, rutę colicis doloribus ex vento profectis, leuamen tribuunt.

Aqua hyperici, & portulacę, puerorū lumbricos enecat.

Aquę cerasorum acidulorum, fructus euphrasie,

gię, papaueris albi, florum centaurij tertianis febribus & biliosis non mediocre ferunt solatium.

Aquę ebuli, iuę arthriticę, verbasci arthriticos dolores sedant, si partibus dolentibus linteamina suprà dictis aquis imbuta tepidè apponantur.

Aqua ex foliis & radice filicis destillata omnibus adustionibus & linteaminibus tepidè imbutis singulari profectu confert.

Aqua spermatis ranarum mense Martio destillata, antequam excludantur, excellens est ad omnes oculorum faciei, totiúsque corporis partium phlegmonas eo, quo dictum, modo admodum, remedium.

Ecce tibi aquarum stillatitiarum, quibus nullo tempore carere debent pharmacopœi, cathalogum: ecce, inquam, específicas verásque vniuscuiusque proprietates. Nec sanè satis est illud nosse, verum & ipsas destillandi, seruatis integris virtutibus atque proprietatibus, modus tenendus est: qui quidem alia longè ratione perficitur quàm vulgari illa destillatione, qua phlegma solum, & inutilis quędam aqua citò putrescens & flaccescens extrahitur.

Itaque vt eam methodum planè restituamus, nouámque prorsus ei dissimilem introducamus: herbas, flores, aut reliqua eiusmodi integra in alembicum, siue æneum aut vitreum sit, coniecta, destillandi loco: flores destillandos conteremus, eorúmque iure torculari expresso, & in commune alembicum infuso virtutem eius integram,

substantiámque more solito extrahemus. Quæ quidem vt efficacior euadat, vegetiórque, excipiendę sunt fœces, & quæ post succum expressum, & quæ in alembici fundo remanserunt, quas in vas terreum impositas, igni ardentissimo calcinabis, donec omnino in cinerem abeāt. His peractis cineres istos in manicam hippocratis iniicies, quibus infundes prædictam aquam destillatam, vt omnem salem recipiat reaffusione sæpius repetita: & ita quidem habebis aquam suo sale imbutam, præcipuisque stirpis, ex qua emanauit, virtutibus præditam. Aquam, inquam, quæ multos menses, imò & annos integra incorruptaque cōseruari potest, cuius etiam vel vncia vnica plus præstabit, quàm plures illius, quæ communi via extrahitur. Nec sanè labori parcendum, aut ab ea operatione nequaquam deterrendum, cùm tantę rei tàmque preciosę, sanitatis nempe humani corporis, gratia fiat. Quod si prædictę aque colorem, & odorem proprium imprimere sit animus: ingentem eorúmmet florum copiam in rostro Alembici impones, vt inter destillandum, aqua sursum ascendens ex istis floribus colorem & odorem (quæ vtilis & pulcherrimæ sunt qualitates) alliciat, & retineat. Et hæc tibi est, concinna, ni fallor, breuitate, vera & legitima aquarum stillitiarum præparatio.

At verò, si vnico pharmacopœo omnes suprâ enumeratas aquas præpare per ocium ac commoditatem non liceat: plures eiusdem vrbs inter
se con-

se conuenire deberent (vti fit plerisque in locis ac potissimum in Italia) vt vnusquisque sibi partem earum præparandam assumeret, aliisque si opus fuerit, mutuo suppeditaret. Et ita quidem artis medicæ dignitas conseruaretur, illorumque gloria, & honos, non sine ingenti populi vtilitate, augeretur.

Porro non nobis satis esse duco primam illam & simplicem aquas, cum integris virtualibusque qualitatibus destillandi restitutam methodum instituisse: quaquidem methodo (præter ipsius aquæ bonitatem) si furni vasæque propria & comoda suppetant, plus vno die, quàm pluribus, & faciliori longè negocio destillabis. vt cuius experto facile patebit. Quinimò etiam eadem ratione, si per balneum vaporosum aquâ extrahere in mentem veniat, totum penè succum prædictû destillabis, ita tamen, vt aqua ne minimum quidè fumum, aut vstionem suboleat: neque hoc solum, verum etiam & eadè methodo ex omnibus plantis calidis, ac odoriferis præsertim (quas sulphure ac oleo ex odore illo abundare constat) vna cum aquis olea purissima, clarissimæque elicies, quæ quidem quòd aquis supernatare percipiantur, facili negocio separabis. Sed & vltra progredi, ac certam facilèmq; aquas vitæ, ex plantis, floribus feminibusque cuiuscumque generis sint extrahendi methodum tradere est animus. Et id quidem per digestionis, & fermentationis viam, qua sanè cuius candidi, syncerique ingenij viro indi-

M

care perfacile erit, nos non perperam suprà operationes istas tātis laudibus & encomiis sustulisse. Ac ipse quidem altiùs penetrare, (nisi stupido prorsus, ac hebeti sit ingenio) philosopharique poterit, & percipere, quàm scitè quàmque commodè supra in tractatu nostro de signaturis internis rerum, sanguinis nostri analogiam, cum vino, ipsiusque aquæ vitæ cum nectare vitæ nostræ, balsamóque radicali contulerimus. Cum ex omnibus rebus, ac iis potissimum, quæ in alimentum veniunt, sola prædictarum digestionum, & fermentationum ope, imò etiam & ex iis, quæ frigida existimantur, aqua vitæ elici possit, quæ sit vera rei quinta essentia. Aqua, inquam, vitæ, quæ de natura cœlesti ætherca, flammamque nō secus, ac ea, quæ ex vino elicitur, concipientes participet. Experientia etiam ipsa satis planum faciet, quomodo non tantum vinum, sed & triticum, omniáque cerealia, & semina alimentosa, multò plus nectaris illius viuifici, quam reliqua vegetabilia alendo corpori nostro inepta contineant.

Hanc autem methodum vt tandem aperiamus, ordiemur quidem à rosis, quæ frigida esse autumantur, ex quibus tamen odoratissima aqua vitæ extrahitur, & adeo excellens, vt vnica eius guttula, ingenti satis aquæ copię odorem suum communicare, eamque vtilissimam iucundissimamque reddere possit. Rosę igitur debita tempestate, nec ea quidem pluuiosa, roridáque, cum
scili-

scilicet plantæ madido rore humescunt, sed expectandum, donec sol radiorum suorum vi omnem istam roridam humiditatem dissipauerit, copiosa satis quantitate colligi debent. Rosas itaque collectas & quam fieri potest diligentissimè tritas, in vase terreo vitreato, aut paruo dolio quærneo includes, & quàm optimè manibus premes, quo vas prædictum pene impleatur. Quod quidem vas clausum obturatúmque, vt facilius fiat digestio, repones in cella vinaria per mensem vnum, aut diutiùs, si opus fuerit, donec materiam prædictam vinum acetatum subolere odoratu percipias: quo argumento iam absolutam fermentationem esse cognosces, & eò quidem protelanda est, quò prædictum signum appareat. His peractis, assume tibi quartâ, quintâmve rosarum fermentatarum partem pro vasis tui magnitudine (quod sanè necessario tale esse debet, qualia ea sunt, quibus destillatores Chymici olea sua & aquas vitæ eliciunt; quæ quidem ampla, æneâque potius, quàm plumbea sunt, refrigeratoriisque suis, vt vocant instructa, quibus aqua plenis, spiritus frigore condensati faciliùs commodiùsque eliciuntur) Assumptam illam rosarum fermentatarum portionem, more solito destilla; quo facto, fæces residuas in fundo Alembici subsidentes separa, & tantundem prædictarum rosarum fermentatarum eidem vasi repone, hisque priùs extractam aquam affunde, omnia rursus (vase hermeticè clauso, vt dictum) ad siccitatem vsque

M ij

destillado. Collige iterum resiccatas fœces, (quas etiam si velis cum prædictis referuabis) & Alembico eandemmet prædictarum rosarum quantitatem, quam prius iniice, quibus denuò totam aquam destillatam reaffundes, & toties iterabis, donec omnes prædictas rosas fermentatas destillaueris. His ritè, vt decet absolutis, vniuersam, quam elicueris, aquam assumes, & lento igni in vase colli oblongi, siue matratio, siue quo aquæ vitæ extrahi solent, duodecimam eius tantum partem (quæ omnium penè spiritualium quantitas est) destillabis. Ita vt, si, verbi gratia, duodecim aquæ libras habueris, vnicam tantum aquæ odoriferæ tamen, & iucundissimæ, spiritualisque atque flammam equè, ac ea, quæ ex vino est, concipientis, elicies. Quam etiam, vt magis virtualis reddatur, adhuc rectificare poteris. Reliqua verò aqua, quæ in fundo Alembici subsidebit, odorifera, longèque suauior, & melior, existet, quàm ea, quæ communi ac vulgari modo destillatur: cui etiam sal suum imprimere poteris, si prædictis fœcibus in puluerem redactis & manicæ Hippocratis impositis, eam sæpius affundas, quo salem suum facilius alliciat, retineatque. Eadem planè ratione ex violis, aliisque floribus, ac iis potissimum, qui calidi, odoriferique existunt, vt rorismar. saluæ, betonicæ, cæterisque eiusmodi aquas vitæ elicies, quæ multo præstantiores efficacioresque sunt ad morbos, (quibus supra conuenire docuimus) propulsandos, quàm si communi illo vulga-

vulgarique tramite perficiantur. Adde quod vel minima quidem quantitate exhiberi possunt, ut admirandos prorsus, & incredibiles effectus pariant.

Ita etiam ex stirpibus (cuiuscumque generis sint, sed ut plurimum calidis) tritis, ac, quemadmodum supra, præparatis, prædictæ aquæ vitæ facillimè extrahuntur. Idem fit ex fructibus optimè fermentatis, ut satis abundè testatur experientia in pomaceo, pyraceoque, quæ ex pomis pyrisque in vase proprio (non secus ac vinum) præparantur, quodammodo vinescunt, ac tunc ex iis demmet aqua vitæ extrahitur.

Eademmet aqua vitæ ex tritico, granis, seminibusque farinaceis omnis generis elici potest. At quoniam iisdem feminibus non tanta inest, quanta floribus, foliisque liquoris mercurialis, seu aquæ copia. trita, crassioque modo pulverizata, in parvulum dolium, quod ex ligno quernei confectum sit, iniici, & aqua tepida, donec in liquidiorē quandam consistentiam abeant, imbibi debent. Quibus etiam ad digestionem accelerandā (cui præcipuè incumbendum est) tantillum fermenti comminis, aqua vulgaris distemperati adiiicere poteris. His peractis, vasque optimè clauso, in loco frigidissimo (quo facilius fiat fermentatio) reponantur, donec accescere, vinumque redolere persentias. Tunc eadem methodo, destillandique ratione procedes, quam supra in extractione aquæ vitæ rosarum docuimus. Hactenus de

M. iij

aquis simplicibus. Restat tandem, vt de compo-
sitis verba faciamus, vtilisque quarundam descri-
ptiones tradamus, quas pharmacopœi non modò
scire, verumetiam paratas semper habere, aliisque
quamplurimis aquis nullius, aut parui momenti
præferre debent.

Aquæ artificiosè compositæ sunt

Elixiria vitæ

Aqua theriacales diuersis affectib. specificæ

*Aqua contra venenum & pestilentes o-
mnes affectus*

Aqua antiploetica & antipileptica

Aquæ antipileptica

Aquæ antifebricitæ

Aquæ ophthalmicæ

Aquæ antinephreticæ

Aquæ hystorica

Aqua imperialis

*Aqua vulneribus selopteariorum accom-
modata.*

*Elixir descriptionis nostræ admirandum remedium
ad inueteratos morbos penèque desperatos
propulsandos sanitatem conseruan-
dam, vitamque ipsam pro-
rogandam.*

℞ radicis Zedoariæ, Angelicæ, gentianæ, va-
lerianæ, tormentillæ, barbæ hirci, galangæ, ligni
aloes santali citrini: ana ℥ iij. melissæ, mēthæ rubiæ,
maioranæ, basiliconis hyssopi, chamedryos, cha-
mæpi-

mæpithios ana m.ß. granorum lauri, iuniperi, seminis peoniæ, seseleos, anethi arthemisiæ, & cardui benedicti ana ʒij. corticis citrij visci querni, myrobalanor. omnium ana ʒj. Caryophyllorum Cinnamomi, macis, zinziberis, cubebæ, cardamomi, piperis longi & rotundi, spicæ nardi ana ʒj.ß. Aloes, hepat. myrrhæ, olebani, mastiches ana ʒvj. florum rorismarini, saluæ stæchados, calendulæ, hyperici, centaurij minoris, betonicæ, tilis arboris. ana p. ij. florum cichorij, rosar. rubrar. bugloss. ana p. j. mellis granati, sacchari albi ana lbj. aquæ vitæ optimè rectificatæ lbx. incidenda incidantur, & contundenda contundantur. Omnia hæc in matratium capax, & hermetice clausum, ne quid exhalet, iniecta, in fimo equino mediocriter calido per 8. aut 10. dies putrefiant: putrefacta fortiter exprimantur, expressio verò per cornutam ad conuenientem ignem destillentur in alembico. Aquam, quæ primum ab expressione illa effluet clarissima (prætiosa tamen) seorsim asseruabis. cum verò recipiens, (quod capax, vitreumque esse, & optimè cum collo cornuta adherere debet, ne vel minimum quidem expiret) obscurari, spiritibusque subalbidis offerciri percipies. Aliud eius loco, aut idemmet repones, si prius extillatum illum primum liquorem seorsim asseruandum separaueris. Iunctoque denuò optimè, vt prius, cum collo cornutæ recipiente, ignem per gradus vt artis est, pedetentim augebis, quò prædicti spiritus subalbidi non amplius

M iij

appareant. Dein aufer tuum recipiens, vt eam, quæ secundo elicitæ est aquam (quam matrem balsami vocant) seorsim etiam separes, adseruesque & hæc quidem, tum ad plures morbos extirpandos, tum ad conseruandam sanitatem mirabili profectu conducit. accommoda rursus prædictum recipiens, sicut fecisti antea per gradus auge, donec destillato primò oleo subflauo, deinde rubicundo, materiæ, in fundo siccæ remaneant, nec tamen perfectè aridæ, ne qui extillarit liquor adustionem suboleat. Quibus peractis assume tibi aquam illam clarissimam, quam primò satis copiosè elicuisti, affunde residuis fœcibus, & fac, vt simul per 6. aut 7. dies digerantur ad calorem balnei mariæ donec aqua coloretur, & flauescat, attracta scilicet magis ignea & oleaginosa materiei portione fœces residentes, cum scilicet omnem tincturam suam prædictæ aquæ impresse- rint seorsim ad dicendos vsus adseruentur. post omnes prædictos liquores (seruata tamen si libuerit ex vnoquoque portione aliqua ad affectus supra commemoratos, quibus mirum in modum profunt) & cum quoque ipsum, qui ex fœcibus tincturam attraxerit, simul miscebis, vt inde præciosissimum, longèque prædictis excellentiorem elixir vitæ allicias: more sequenti procedendo.

Tres itaque prædictos liquores simul mixtos per cornutam, aut Alembicum vitreum (nulla tamen præmissa digestionem præter mixtionem ipsam) destillabis, eadémq; planè ratione, qua prius elementa,

menta, principiâque liquorum separabis. elicies namque primam aquam clarissimam, quam seorsim referuabis, cum scilicet recipiens fumo nubiloso obscurari cognoscas, dein mutato recipiente, accommodatôque ut prius ignem eò continuabis, quo liquorem subflauum effluere percipias, quem etiam seorsim ut priorem adseruabis. Interim dum prædictæ destillationes, aut elementorum siue principiorum duorum separationes fient, referuatas superius fœces ad ignem reuerberij calcinabis, ex quibus in cinerem redactis sal, ut artis est, cum prima tua aqua clarissima allicies, quæ quidem aqua sale suo imbuta, cum reliquis duobus adseruatis liquoribus permisceatur, ut tandem ex triangulo facias circulum ut loquuntur philosophi, nempe, ut ex tribus illis distinctis aquis, per circulationem in pellicano ea, qua decet arte, factam, una essentia erumpat. Fiatque eâ ratione magnum illud elixir vitæ, arcanum admirandum. Et id quidem via satis succincta, facili, atque philosophica verisque philosophis nota, ex qua viam, & certam methodum conficiendi elixiris ex omnibus rebus assequantur. Huius elixiris ineffabiles sunt virtutes ad curandas, & præcauendas vertigines, epilepsias, apoplexias, paralyfes, manias, melancholias, Asthmata, syncopas, lipothymias, stomachique & aliarum partium imbecillitates, cachexias, hystericas passiones, & alia id genus summa, & deploranda symptomata. Huius guttulæ aliquot tantum exhibentur cum de-

cocto conuenienti, morboque appropriato. vt, verbi gratia, ad epilepsiam, cum aqua peoniæ, lilij conuallij, aut florum tiliaë arboris : Ad paraly-
sim, cum Aqua calendula, ad pestem, cum aqua vlmariæ, aut cardui benedicti, ad Asthma, cum aqua scabiosæ, peti, tuſſilaginis, aut similibus. Va-
let quinetiam illud elixir ad restaurationem, & conseruationem Balsami nostri radicalis si qua-
tuor, aut quinque gutturæ exhibeantur cum iu-
sculo, vino, aut conuenienti aliquo liquore.

Sed dices laboriosiore æquo, prolixiorém-
que esse huius elixiris præparationem: At sanè lō-
gè fatiùs, necessariùmque magis est tempus in
tantis, tàmque admirandis rebus, quàm in refer-
cienda vilibus, ac inutilibus penè medicamentis
officinà collocare. Attamen vt omnibus etiam
indulgeam, faciliorem, & iucundiorẽ forsan e-
lixiris ad sanitatem conseruandam, vitàmque
prorogandam efficacissimi præparationem sub-
scribam.

Aliud elixir vitæ facillimum.

℞ radicum gentianæ in taleolas sectarum &
ex ficcatarum ad lentum calorem. Et radicis cen-
taurij minoris ana ℥ iij. Galangæ, cinnamomi,
macis cariophyllorū ana ℥ j. florum saluiæ, hype-
rici, rorisinarini. ana p. ij. vini albi generosissimi
℔ vj. macerentur in matraccio vitreo bene clauso
per octo dies ad ignem balnei mariæ lentum,
deinde fortiter exprimantur, & per Alembicum
vitreum

vitreum destillentur per cineres ad siccitatem. Aquam destillatam fœcibus reaffunde, vt ex his in balneo mariæ tepido totam tincturam elicias: fœces post tincturæ extractionem reducantur in cineres, quos impones in manicam Hippocratis: prædictam aquam tinctam cineribus illis sæpius reaffundendo, vt totum proprium salem attrahat. Ex hoc elixire quarta cochlearis pars aut per se, aut ex liquore conuenienti diu exhibeatur. Specificum est remedium ad omnes cachexias, stomachi imbecillitates, quem à viscidis & mucilaginosi humoribus, huic adhærescentibus, expurgat, mundificatq; vermium generationem prohibet, corpusque sanum conseruat, & ab iniuriis tuetur. Hoc autem bis tantum in hebdomade, sed tamen longo tempore vtendum est.

Aqua Theriacalis cephalica, & affectionibus cerebri deploratis, nempe apoplexia, paralyti epilepsia, & similibus specifica.

℞ radic. peoniæ visci querni, acori vulgaris, ana ℥ iij. granorum Iuniperi maturorum seminis peoniæ ana ℥ j. cariophyllorum, macis ana ℥ vj. castorei ℥ ss. florum stœchados. Calend. betonic. anthos, saluæ, lilij conuallij tiliæ arboris ana p. ij. incidenda incidantur, contundenda contundantur, & macerentur per triduum ad ignem balnei calid. in vini albi generosi ℔ ij. & aquæ peoniæ

saluiæ, & calendulæ ana ℥j. dein exprimantur fortiter. Huic expressioni adde theriaces Alexandrinæ ℥iiij. confectionis Anacardinæ mes. ℥j. β. diamosci & Aromatici Gabriel. ana ℥β. macerentur denuò per duos tréſue dies ad ignem lentum balnei mar. dein exprimantur, & deſtillantur per cineres ad ſiccitatem: fiat aqua theriacalis. Datur ex paruo cochleari argenteo ad inſultus epilepticos, apoplecticóſque, & prædictos morbos mirificè conducens.

*Alia aqua theriacalis, cordialis, & Bezoar-
dica omnibus cordis parhæmatis, peſtiferiſque affectibus miro progreſſu
conferens.*

℥ rad. Angelicæ, cariophyllatæ, barbæ hirci, tormentillæ, petasites, enulæ campanæ ana ℥ij. ſantali citrini, & corticis eiufdem ana ℥j. β. diptami albi, ſcabioſæ, rutæ ulmarie. ana in. j. florū centaurij minoris, hyperici, geniftæ, violarum, boraginis, bugloſi, nymphææ, roſarum rubrarum ana p. j. macerentur per quatrídium ad ignem balnei marie in ℥iiij. vini maluatici, & ſucci limonum, & aquæ meliſſæ, acetosæ, & roſarum ana ℥j. dein exprimantur. Expressioni adde theriaces ℥iiij. confectionis de hyacintho ℥j. confectionis alchermes ℥vj. diamarg. frigid. diatria-ſantali ana ℥iiij. diambæ, & diacoralli ana ℥ij. croci, myrrhæ. ana ℥β. macerentur denuò per duos tréſue dies ad eundemmet ignem balnei. Dein deſtil-

destillentur per cineres ad siccitatem: fiat aqua theriacalis: vt præstantior, & efficacior fiat extrahendum est sal ex fœcibus residentibus ea, qua decet arte, atque cum aqua prædicta commiscendum.

Aqua theriacalis communis pro gregariis.

℞. theriaces Alexandrinæ. ℥ iij. myrrha ℥ j. β. croci ℥ β. misceantur, digerantur, & destillentur ad siccitatem in balneo vaporoso. de hac aqua exhibe ℥ β. cū aqua rutæ, vel fumariz. potēter sudores mouet, valet ad pestilētes omnes affectus.

Aqua contravenena & pestilentes omnes affectus.

℞ rad. Angelicæ, carlinæ, tormentillæ, & corticis olibiani ana ℥ ij. cardui benedicti, vlmariæ, santalorū omnium ana ℥ β. myrridatij theriaces & confectionis de hyacintho ana ℥ ij. specierum diamargariti frigidi camphoræ ana ℥ ij. terantur crassiusculè, & indantur in alembicum vitreum superaffundendo aque vitæ rectificatæ lb iij. digerantur vase optimè clauso: dein per cineres aut balneum vaporosum destillentur, & est aqua mirabilis ad venenum & pestilētes omnes affectus, dosis semi cochleare argenteum.

Aqua antiopoplectica & antiopileptica,

℞ aque florum tiliæ arboris, lilij conuallium,

ceraforum nigrorum, saluie, eo quo dictum supra modo extractarum ana lb j. β visci querni, dictami cariophyllorū cinnamomi nucis moscate, macis, cubebarum zinziber. ana $\mathfrak{z}$ j. β seminum peoniae baccar. iuniperi dictami ana $\mathfrak{z}$ j β florum anthos saluie bethonicae stoechados calendulae hyssopi ana p. j. camphorae $\mathfrak{z}$ iij. digerantur per aliquot dies, dein destillentur per balneum vaporosum ad siccitatem dosis cochle. j.

Aqua Hirundinum antiopileptica.

$\mathfrak{z}$ Hirundinum adhuc in nido existētium viij. aut x. decem paria florum lilij conuallium p. ij. cariophyll. macis ana $\mathfrak{z}$ β . coquantur omnia in duabus tribusve eminis vini albi optimi, dein exprimentur fortiter & destillentur, huius aquae cochlearia duo hoc morbo correptis exhibeantur: promptè enim à præsenti paroxismo liberat, futurumque prohibet. Hanc me primum docuit Dominus Rondel. medicus celeberrimus Monspelliensis, & præceptor meus: quam tamen pro magno & non. reuelando secreto celabat. Eidem autem Hirundinum aquæ paucula, quæ sequuntur adieci, cuius etiam felices & admirandas vidi experientias.

Alia aqua Hirundinum nostræ descriptionis.

Accipe suo tempore sex aut septem, vel plures, si velis, hirundinum nidos, cum ipsæ lanugine cooperiri incipiunt. Has integras in alembicū proprium

prium coniice, destilla, & aquam inde effluentem asserua. dein fœces residuas in fundo subsidentes in cinerem, qua decet arte, redige, ex quo sume lb ss cinerum cranij humani, & si fieri possit, inhumati ℥ iij. castorei ℥ j. ss pulueris visci querni ℥ j. succi rad. & foliorum peoniæ ℥ vj. aquæ hyssopi, florum tilie arbor. lilij conuallij ana lb j. acetis scillitici lb ss aquam omnem quam ex hirundinibus elicuisti: maceretur omnia per aliquot dies ad ignem balnei, dein per cineres, aut saltem per balneum vaporosum ad integram vsque ficcitatem destillentur: ea enim ratione aqua adustum non redolebit, sed cum omnibus suis qualitatibus integris & requisitis effluet. Hæc aqua per se sola sale dulci proprio imbuta (premissis tamen per mensem integrum generalibus remediis cōuenientibus) ad medium cochleare sumpta mirabiles effectus prodit.

*Aqua picarum composita ad epilepsiam
quoque specifica.*

℥ pullos picarum n. xij. frustatim vnâ cum intestinis & pennis incidantur, & ponantur in vas terreum vitreatum addendo radicis peoniæ Zedoariæ & visci querni ana ℥ ij. florum tilie arboris lilij conuallij hyssopi ana p. ij. concoquantur in lb viij. hydromel. ad medietatis consumptionem, dein exprimantur. huic expressioni adde granorum lauri, iuniperi, peoniæ ana ℥ ss caryophyllorum, nucis moscatæ, croci, cinnamo. cubebarum

ana 3 iij. castorei 3 ij. β. florum anthos, betonicae, stechados arabice, primule veris citrij mali ana p. ij. anagallidis purpureis floribus p. iij. contusis cōtundendis, digerantur per 4. dies, dein destillentur per balneum vaporosum ad siccitatem. Dosis huius aquæ est cochlear vnu.

Aqua antifebricitica, quam mihi D. de la Taulade doctissimus honestissimisque vir communicauit.

℥ melissæ, betonicae, argentinæ ana partem vnam, vt ex illis omnibus simul tritis & expressis lb iij. ad minus succi extrahi possint. succi foliorum & radic. centaurij minoris (quod febri-fugam vocant) lb ij. Aquæ Astacorum seu cancrorum fluuiatilium cum crustis cōquassatorum lb j. β. aquæ ex succo capitum viridum papaueris albi elicita, aquæ fructuum fragariæ ana lb j. misce & in alembico vitreo per cineres destilla: specificum est ad omnis generis febres, ac intermittētes potissimum, sed maximè tertianas nothas & exquisitas. Huius autem vsus est eiusmodi: vt xij hor. ante paroxysmum clyster emolliens & refrigerans iniiciatur. dein quinque ante prædictū paroxysm. horis iusculum optimè consummatum exhibeatur. Accessus verò initio propinanda ægro sunt 3 iij prædictæ aquæ.

Aqua alia ad febres etiam pestilentes, & ardentissimas.

℥ rad. Angelicæ buglossi. scorzonæ, aceto-
sa

ſæ ana $\mathfrak{z}$ j. Theriaces, Alexandrinæ $\mathfrak{z}$ ij. ſucci limo-
num depurati, aquarum fumarix vimariæ, cardui
benedicti, & centaurij minoris ana $\mathfrak{z}$ iiij. diamar-
garit. frigid. $\mathfrak{z}$ ß. macerentur per quatrimum,
dein exprimantur, & deſtillantur, de qua æger fe-
bricitans capiat $\mathfrak{z}$ iiij, & coopertus paulò plus ſo-
lito ſudabit.

Aqua ophtalmica.

℥ ſucci euphragix, chelidoniæ ana lbß. lactis
caprini lbj. miſceantur omnia ſimul addēdo zin-
ziberis macis craſſiuſculè conquaſſiatorum ana $\mathfrak{z}$ j.
Aloës $\mathfrak{z}$ ß. vitrioli albi $\mathfrak{z}$ iiij: macerentur quatuor
aut quinque dierum ſpacio, deſtillētūq; per bal-
neum vaporolum. Aquæ deſtillatæ adde tuthiæ
fructula, non tamen puluerifata, quæ prius in co-
chleari ferreo nouo ignita fuerint, nouies extin-
guantur, & tandem cum aqua prædicta continuò
reſidere ſinantur, cuius guttula vna oculo etiam
inflammato admoueatur; nec reſpiciendum ad
calida illa, quæ prædictam aquam ingrediuntur
etiãſi initio dōlor ingraueſcat, ferueâtque per
tempus aliquod, miros enim effectus prodeſt, tar-
tarum illud oculis adhæreſcens, pungens acerr-
mūque dōlorem inferens, & falſas mouens la-
chrymas, diſſoluendo. Singulare eſt remedium ad
omnes ophtalmias, præferendūque ſanè omni-
bus iſtis ſimplicibus aquis refrigerantibus, vt ro-
ſarum, plantaginis, cerefol. & ſimilibus, collyriis-
que oculorum refrigerationi dicatis, vt ipſa etiam

N

experientia, præter allatā supra rationem, fidem faciet. confert etiam ad ἀμβλυωπίαν, & ἀμάρωσιν si huic crocus metallorum admisceatur, qui vera basis & fundamētum est Aquæ ophtalmicæ Martini Rulandi, doctissimi celeberrimique medici Germani, cuius ipse admirandos effectus miro successu expertus est, vt videre est in suis centuriis iamdiu in lucem editis.

Alia aqua ophtalmica

Componitur, etiam alia Aqua ophtalmica ex ℥ ij. urinae puerilis optimè purificatæ, additis libris duabus vitrioli, totidemque vnciis tuthia: ex quibus omnibus per dies aliquot maceratis, dein per cineres ad ficcitatē destillatis fit aqua ophtalmica, cuius guttula vnica inflammato oculo, aut debilitato admouetur.

Aqua Antinephritica.

℥ rad. Arestæ bouis, petroselini yringiorum ana ℥ j. β. parietariæ saxifrag. cum toto ana m. j. foliorum vitis viridium m. j. β. amigdalorum, & cerasorum seminis lithospermatis, & baccarum alkekengi conquassatorum ana ℥ ij. milij solis, fœniculi dulcis ana ℥ j. conquassentur, & macerentur in vini albi, & aquæ æquis partibus, de hac aqua sumat cochlear vnum, singulis matutinis assumpto prius bolo ex cassia aut electuario lenituo, vel diasebesten.

Alia aqua antinephritica nostræ descriptionis.

℥ succorum argentariæ, raphani, parietariæ,
ana

ana ℥ j. ꝑ. succi limonum ℥ j. in his liquoribus simul mixtis macera per 5. aut 6. dies ad ignem lentum Bal. Mar. granorum iuniperi contusorum ℥ iij. milij solis, saxifragiæ, althææ, bardanæ, fœniculi ana ℥ ij. pulueris radicis Arestæ bouis cinnamomi ana ℥ j. camphoræ ℥ ij. dein destillentur per cineres. De hac aqua exhibe ad ℥ ij. cui aquæ si sal proprium ex arte paratum & conuenienti quantitate addas, longè præstantius euadet remedium.

Aqua hysterica.

℥ aquarum rutæ, matricariæ, saluiæ præparatur ex succis vt docuimus ana ℥ j. nucis moscatæ, cinnamomi macis ana ℥ ꝑ. florum rorismarini ꝑ. ij. castorei ℥ vi. vini albi generosi, vt supernatet tribus quatuorve digitis, digerantur per tres aut quatuor dies: dein destillentur per balneum vaporosum feruentissimum: fiat aqua pro hysteriis omnibus affectibus. dosis cochlear i. manè.

Aqua imperialis communis & paratu facilis.

℥ corticum arantiorum exsiccatorum ad solem, nucis moscatæ cariophyllor. cinnamomi ana ℥ iiii. herbarum melissæ, maioranæ, thymi, saluiæ, hyssopi prius per se exsiccatarum ana m. j. incisis & contusis, quæ incidi & contundi, aut imminui quoquo modo debent: ponantur in alembicum supra 4. affundendo aquarum rosarum, & vlmariæ ana, vt supernatent materiâ duobus tribusve

digitis digerantur vase optimè clauso ad calorem balnei Mar. per octiduum, dein per cineres destillentur vt artis est. & fiat aqua Imperialis. cui si proprium salem (reductis scilicet in puluerem fecibus, extractaque ingenti olei quantitate ad vsus dicendos adseruata) addideris, validior efficaciorque efficietur.

Mira est hæc aqua à D. Camillo à Camillis patritio Genuensi nobili, atque medico excellenti iam à 24. annis mihi communicata ad sanitatis conseruationem si guttulæ aliquot in iusculo exhibeantur, cerebrum, cor stomachumque imbecillem corroborat: dentium dolores sedat illorumque putredinem arcet, atque gingiuas vacillantes conseruat. specifica præsertim quoque est ad iuuandam in sterilibus conceptionem, huic adiecta prius copiosa satis testiculorum leporum quantitate ex quibus prædicta aqua per viam digestionis salem allicere poterit & præstantior reddi.

Aqua ad ictus fiat sclopetariorum.

℞ Aristolochiæ rotundæ, baccarum lauri in puluerem reduct. ana $\mathfrak{z}$ β . pulueris veronicæ, pirolæ in vmbra reficcatarum ana $\mathfrak{z}$ ii. Astacorum in plenilunio captorum & in furno exsiccatõrũ, & puluerisatorum $\mathfrak{z}$ vi. peti eodem modo reficcati $\mathfrak{z}$ iii. omnes hi pulueres inter se mixti lineo sacculo includantur. Quibus peractis accipiendum est vas nouum, terreum, vitreatumque & satis capax, cui infundendæ sunt eminae tres vini albi

optimi miscendo simul, per uincæ recens collectæ m. i. de in sacculū prædicto puluere refertū, & optimè deligatū. Quæ omnia ita disposita macerentur per dies aliquot, exprimantur fortiter, & destillentur ad mediæ aut duarū partium consumptionem. tūc reseruata seorsim aqua destillata fœces residuæ per manicam Hippocr. transcolentur & seorsim etiam assuerentur. Huius autem vsus est eiusmodi, vt saucius vncias circiter duas aquæ destillatæ singulis matutinis per dies xiiii. continuos capiat & ex eo, quod in vasis fundo remanserit, optimè vt dictum colato vulnus lauet, & turundam, (quæ parua esse debet, etiam si cauum & profundum vulnus fuerit) illinat, cui tandem folium caulis rubri super imponat, itaque mirabiles eius aquæ effectus experietur. vulneraria quoque est prædicta aqua miròque progressu vlcera inueterata tam interna, quàm externa sanat. Confert etiam ad cancerum si cunrea decoquas vermiculos qui multipedæ dicuntur. Præter aquas, quorum supra mentionem fecimus, aliæ rursus diuersis affectibus specificæ, alio modo extrahuntur, cuiusmodi sunt aqua cinnamomi, & aliorum aromatum, quorum hodiè vsus frequentissimus est.

Aquam vero cinnamomi (& si pharmacopœorum vulgo parum notam, ideòque rarò dispensari solitam) spagyrici, artémque destillandi probè callentes, sequenti modo præparare solent.

Accipiunt igitur tres, aut quatuor vncias cin-

N iij

namomi, quod crassiusculè conquassatum, ac in æquis vini optimi, & aquæ rosarum (alii in solo vino) partibus trium, aut quatuor dierum spacio infusum in alembico destillant, atque aquam lacteam, quæ simul in se partem sulphuream, & oleaginosam prædicti cinnamomi, vbi tota vis eius penetratiua, incisiva, mēsiūque motiua consistit, eliciunt: Ex fœcibus verò quæ post prædicti liquoris extractionem in fundo subsident, Admirandum adstringens conficitur, & contrarios prorsus primo liquori effectus habens. vt autem aquam cinnamomi, vt & reliquorum aromatum efficaciorē elicias: prædicto cinnamomo prohibito conquassato & in matratium vitreum colli oblongi coniecto spiritum vini affundes, vt tres aut quatuor digitos supernatet: dein per tres, quatuorve dies in loco frigido macerabis, donec mēstruum totam tincturam & virtutem sibi asciuerit. His peractis separa per inclinationem spiritum vini tinctum & affunde supra lb i. ipsius spiritus ℥ ii. aut tres saccari candi pulverisati. Quibus simul optimè mistis, & saccaro in prædicto spiritu resoluto, omnia in patellam argenteam iniice, & ignem cum charta accensa admoue, tunc repente vini spiritus flammam concipiet. Dein argenteo cochleari bacculo ligneo vstionis metu alligato, tandiu agitabis, donec flamma extingui videatur. Sed si suprà indideris aliam argenteam paropsidem citiùs suffocabitur & extinguetur ignis. Atque ita quidem aquam multò præstantiorē,

rem,

rem, & prætiosiores ea, quæ per destillationem prædictam elicitur, tibi comparabis. Porro eam tandiu vri permitto, prout ipsam magis, aut minus infirmam optaueris: Si enim eam validiorem volueris, citius flammam extinguas, quò enim tardius suffocatur, eò vires aquæ imbecilliores sunt. Et ita aromatum omnium aquas conficere poteris.

Quod autem spectat aquas odoriferas, ut aquam, quam angelicam vocant, & plures alias; sicut & etiam aquas nostras cœmicas, quæ faciei decorandæ, & ornandæ inseruiunt, eas in alium locum reseruabimus. tum, quòd curiositatem potius, quàm vtilitatem adferant, tum etiam, quòd parum sanitati corporis humani (cui præcipue incumbimus) restituendæ ac conseruandæ inseruiant.

CAP. VIII.

De vinis.

EXpositis iis, quæ aquarum tum simplicium, tum cōpositarum (quòd ob simplicem suam & elementarem naturam omnis generis liquores præcedere debent) differentias, virtutes, proprietates, descriptionisque modos spectant: Æquum est, ut vini etiam liquorum omnium, qui magis cōpositi sunt, post aquas communissimi, hominisque nutritioni maximè, ipsum roborando, restaurandoque eius balsamum naturale, inseruiantis, tractationem secundo loco aggredia-

N iij

mur. Nec verò hîc diuersa vinorum genera, quatenus, scilicet, gustu, viribus, proprietatibus, & aliis huiusmodi qualitatibus inter se differunt, exponere statuimus: neque etiam huius loci est, diuersos vina corrigēdi, validiorémq; eis virtutem & excellentiam imprimendi, modos explicare. Qua ratione, inquam, ipsorum emendanda sit cruditas, ex aquosa & excrementitia humiditate contracta, quæ ob caloris vitalis defectum (cùm nempe sol quibusdam annis imbecilliores radios immittens terram minus calefacit) digeri, consumique à sole non potuit: vnde fit, vt vina aliquādo cruda, viridia, imbecillaque & minùs restaurantia existant, diùque conseruari non possint. Quæ sanè omnia arte naturam imitante emendare, ac corrigere facillimum est, si superfluitas illa aquea, & excrementitia coctione, artificiali quidem, sed naturalem tamen æmulante, à vino separetur, & expurgetur. quæ tunc solummodò separari potest, cùm vinum iam expressum in dolis à calore suo naturali & interno concoquitur, & ex suo tartaro, solito more expurgatur. cuius enim appertè demonstrabit experientia, vt substantia illa, quæ primò à vino separatur, extillatque, nihil aliud, quàm pura, putaque sit aqua passiva, nulliusque saporis compos, ac instar fontanæ insipida. quæ nihil vino, præter viriditatem, cruditatem, imbecillitatémque imprimit, ac ipsius corruptionem iuuat & accelerat. Quinetiam aciditatem ipsam prædictæ humiditati, ab imbecillo calore

calore minus absumptæ, & digestæ tribuit. Qui quidem calor (vt alio in loco dictum est) omnia perfectè dulcorare potest, & cuius opera prædicta humiditas omnino separatur, at eo solum tempore, quo vinum in mustum redigitur, digeriturque. Absolutis enim primis illis digestionibus & fermentationibus, id nequaquam fieri potest: nã quod primò ex prædicto vino vel minimo quidem calore admoto extillat, spiritus vini est, qui cum vino coniunctus illud viuificatiuum & nutritiuum efficit, quòque separato vinum ampliùs non est vinum, sed acetum & corruptum quid, mortuum, atque nutritiua facultate expers respectu superioris vini. Talis, inquam, bonificatio, vini que rectificatio sicut & plures similes, pluresq; aliæ non minùs iucundæ, quàm vtilis inuestigationes in alium locum remittuntur, vbi ex professo de vino, vini que natura disputabimus. At in rem præsentem sat esse duximus, plures vinorum tum simplices, cum compositas præparationes restitutæ nostræ Pharmacisë inserere, quæ corporis humani conseruandæ sanitati, morbisque depellendis inseruiant.

Diuidemus vina (sicut & aquas supra) in simplicia, & composita, nempe quòd ex variis rebus componantur, cum simplicia ex vna tantum constent, vnde & ipsorum orta differentia. Eodem porro ordine recensenda sunt.

	<i>Vinum Acori</i>
	<i>Vinum Angelicæ</i>
	<i>Vinum Enulatum</i>
	<i>Vinum Anthosatum</i>
	<i>Vinum Saluatium</i>
	<i>Vinum Buglossatum</i>
	<i>Vinum Euphrasie</i>
	<i>Vinum Fœniculatum</i>
	<i>Vinum Hyssopi</i>
Vina simpli-	<i>Vinum Anisi</i>
cia sunt	<i>Vinum Epithimi</i>
	<i>Vinum Absynthij</i>
	<i>Vinum Iuniperi</i>
	<i>Vinum Hipericonis</i>
	<i>Vinum Centaurij minoris</i>
	<i>Vinum Alkekengi</i>
	<i>Vinum Yringiorum</i>
	<i>Vinum Scilliticum.</i>
	<i>Vinum Sennæ simplex</i>
	<i>Vinum Hermodactylorum</i>
	<i>Vinum Turbitis</i>
Vina simpli-	<i>Vinum Sem. ebuli maturi</i>
cia laxatiua.	<i>Vinum Sem. ebuli non maturi</i>
	<i>Vinum Seminis sambuci</i>
	<i>Vinum Seminis hederæ.</i>
	<i>Vinum Zedoariæ</i>
	<i>Vinum Ophthalmicum</i>
Vina com-	<i>Vinum Antinephriticum</i>
posita	<i>Vina Hippocratica clareta dicta</i>
	<i>Vinum Chalibeatum.</i>
	<i>Vina purgantia composita. Inter</i>

Inter prædicta vina, vinum Acori, Angelicæ, Anthosatum, Saluiatum frigidis cerebri affectibus coducit.

Vinum Euphragiæ, & fœniculi, oculorum & aciei corroborationi confert.

Vinum Enulatum, Astmatis, & pulmonum vitiiis medetur, valétque ad detergendum, & iuvandam expectorationem.

Vinum Absynthij in Germania ad lumbricos, omnémque corporis arcendam putredinem cōmune est, non secus, ac vinum hipericonis, & cœtaurij minoris, quæ ad liberandas iecoris obstructions, ipsūque roborandum maximè conducunt.

Vinum buglossatum cordi, omnibūque melancholicis affectibus accommodatum est.

Vinum anisi ad colicum dolorem ex flatu profectum, siue is in stomacho, siue in vniuerso ventre existat, laudatur.

Vinum epithimi, sicut & vinum tamaricis, lie-ni confert.

Vinum passulatum admirabile est ad virium restaurationem in senibus.

Vina Alkekengi & yringiorum, nephriticos, & calculosos iuvant, vt & ipsum vinum Iuniperinum, quod mirè etiam cor, cerebrūque, & reliquas partes nobiles corroborat.

Vinum scilliticum præstantissimum est ad humorum præparationem, & digestionē; hoc enim ad incidendas, & attenuandas crassas, pituitosas,

melancholicasque materias vtuntur, quo etiam nullum est ad attenuandos omnis generis humores mucilaginosos, tartareosque excellentius remedium.

Vinum senne melancholicos, imò etiam alios humores purgat. Facillimum quidem est, nec iniucundum remedium, quò libenter ij etiam, qui à potionibus medicinalibus abhorrent, vti debent, cum benignè & sine perturbatione vlla, vel commotione purget.

Vina hermodactilorum, & turbith, serofos, pituitososque humores ex ipsis iuncturis euacuât, vnde ad arthritidem vsurpantur.

Vina seminis ebuli, & sambuci aquas potenter ducunt, & ad hydropis curationem adhibentur, quemadmodum & vinum hedere.

Hactenus vina, eorumque virtutes, & proprietates ordine, & cathologo proposuimus. Restat iam, vt & præparationis quoque vinorum cum simplicium, tum cõpositorum modum inferamus.

Quod verò simplicia spectat, ea quidem omnia, vna prorsus & eadem methodo præparantur. Hanc perspecta cuiuslibet præparatione, non sit difficile reliqua omnia ad eius imitationem componere. Sequenti itaque via progrediendum est.

Accipe vini musti, cum scilicet absoluta adhuc non est ipsius separatio, quantum libuerit ad implendum doliû magnitudinis pro libito constitutæ: simplicis, ex quo vinum comparare est animus, pro vini hemina, quæ lb iij. circiter cõtinet, ʒ ij. verbi
gra-

gratia, pro xij. heminis vini: ſb ij. radicum, herbarum aut florum, ex quibus vinum præparare cupis. Prædictæ radices, herbæ floréſque prius ſoli, aut lento calori exponantur, vt paululum exſiccata humiditatem ſuam excrementitiâ deponât. dein conquaſſentur, & nodulo, vel pluribus ad proportionem debitam includantur: hinc in dolium prædictum per foramen medium immittantur, quibus poſtea per idem foramen muſtum affundatur. Notandum tamen non penitus replendum eſſe dolium, ſed relinquendos adhuc vacui quatuor digitos, quò melius vinum circulari queat. & id ſine vlla euaporatione: obturandum enim optimè eo fini eſt foramen: doliũque per xxv. aut xxx. dies ad naturalem digeſtionem & fermentationem relinquendum. His peractis dolium rurfus vino ſemicocto replebis, vt illi maiorem liquorem ſeu gratam dulcedinem imprimas. Tunc reobturato denuò dolio, aliòque in loco, vt ſolet, perforato, vino medicinali per annum integrum (tãdiu enim incorruptè ſeruari poteſt) continuò vteris.

Hoc verò ſi gratius delicatiũſque efficere ſit animus, poſt prædictam menſis vnus fermentationem & digeſtionem perforato dolio liquor clarus, ſtirpisque virtutibus imbutus à fœcibus ſeparandus eſt, quo nouum dolium ad dimidias implebis, & vinum ſemicoctum (quod vindemia- rum tempore præparaueris) ſuperaffandes. Tunc noua digeſtió fermentationeque fiet, vinũque

gratius multò & iucundius efficietur. Et ita quidem omnis generis vina simplicia, siue corroborantia sint, siue purgantia, præparabis. nec sanè maiori hîc instructione opus est, cum ista satis facilis sit, nec laboris plena.

At verò vina seminum ebuli, & sambuci, quòd hæc semina vinosa, & eo solùm tempore, quo racemi, matura sint, paulò aliter quàm dictum sit, præparari debent. Quare prædictorum seminum utrūlibet exprimendum est, & succus extrahendus, qui cum dupla musti optimi vini albi quantitate admisceatur, & in dolium magnitudinis convenientis, ad solitam digestionem & fermentationem, infundatur. Notandum verò hic melius esse, si id obturato dolio peragatur, hoc est, si dolium penitus non repleatur, & obturetur, ne quid exhalet. Quibus absolutis, & perfectis per mensem integrum fermentatione, aperiri dolium, & vino ut suprà penitus adimpleri potest.

Porro vina quouis etiam tēpore ex vino albo iā à naturali calore digesto, & ab impuris fœcib. separato facilè præparari possunt, si flores, herbas, & radices, quarum facultates vino imprimere cupis, mediocriter seorsim exsiccet, id est, si fuerint radices, in talleolas disseces, & filo transfixas in aliquo officinæ angulo suspendas: si folia vel flores super mensa aut lecto expādas: dein in proprium dolium aut vas vitreum (si minorem vini copiam expostules) seruata, ut suprà, quantitate imponas. Quod ea ratione perficies, ut prædictas radices
in tal-

in talleolas dissectas, aut flores, vel herbas, vt libuerit, in vas tuum vitreum ad sextam partem iniicias, & superaffundas vinum album, donec 8. aut plures digitos supernatet. dein vas hermeticè clausum in loco frigido, ne vel modicus calor vini spiritum separet, acescatque vinum, colloques, quo facile stirpis vires & facultates attrahere possit. Hoc autem vino per mensem ita digesto pro necessitate singulis matutinis ad ℥ij. aut iij. vteris.

Verùm, vt ingratum vinorum purgantium saporem, quo prædita sunt, auferas, eaque clara & iucunda efficias: post prædictam macerationem illa per manicam Hippocratis sæpè transcolabis, & cum saccharo, paululòque cinnamomi & coriandri aromatizabis, & eadem methòdo plura vinorum tum roborantium, tum purgantium genera præparare poteris. Quæ utique grata & iucunda vel minimis sumptibus confici, & quibuslibet, siue artifices mercenarij & similes fuerint, accommodari possunt. Adde quod eadem per manicam Hippocratis transmissa, incorrupta diutius conseruantur.

Cæterùm vinū scilliticum paulò diuersa, quàm dictum superius, ratione parari debet. Scilla enim gladiolo ligneo, aut eburneo, vel alio quouis, qui tamen ferreus non sit, mundari & in talleolas dissectari, solique exponi debet per xxv. aut xxx. dierum spacium, vt exsiccetur. Cuius quidem scillæ ita præparatæ accipies lb j. & in vitreum vas con-

ueniens impones superaffundēdo vini albi optimi ℥ viij. His absolutis vas benè clausum obturatumque in balneo mar. calido per 5. aut 6. dies ad digestionem ponatur. dein omnia per manicam Hippocratis transcolentur, additisque mellis optimè depurati ℥ iij. parum bulliant, & purificentur. Itaque perfectum erit vinum scilliticum, quod ad vsus postea curiosè adseruabis in aliquo vase optimè clauso. Præstantissimum est ad præparandos omnis generis humores, vt dictum, remedium.

Restat iam, vt de vinorum etiam composito-
rum præparatione, ducto à vino Zedoariæ exor-
dio, verba faciamus.

*Vina composita, ac primum vinum
Zedoariæ.*

Accipiendum est vini mustum vindemiarum tempore, quod lento igne ad tertiæ partis consumptionem concoques: in cuius dein quatuor, aut quinque mensuris ea quæ sequuntur aromata macerabis, & suspendes.

℥ zedoariæ ℥ ij cariophyllorum, macis, cinnamomi ana ℥ j. β. zinziberis, piperis longi ana ℥ j. nucis moscatę ℥ β. omnia crassiusculè conquatilla-
ta, vno pluribusue nodulis lineis includantur, & suspendantur, per dolioli foramen, in prædicto musto quadraginta dierum, aut ad minus mensis vnus spatium, ad macerationem. quibus postea sublati vinum ad cerebri, cordis, vetriculique cor-
robo-

roborationem tempore necessitatis exhiberi potest.

Vinum Ophthalmicum.

In vini ophthalmici præparatione, eodem planè modo, quo suprà in vino Zedoariæ, procedendum est, suspendendo in musto, prædicta ratione præparato, (aromatum loco) radicis enulæ campanæ in talleolas primò dissectæ, dein exsiccatae ℥ ij. Euphrasiæ m. j. sem. fœnic. Dulcis & sileris montani ana ℥ j. contundantur crassiusculè, & omnia in vnum, aut plures nodulos immissa suspendantur in dolio, in quo prædictum vinum fuerit, aut phiala vitrea, & per mensem macerentur. Cuius vna aut altera uncia ad visus clarificationem singulis matutinis datur.

Vinum Antinephriticum.

Vinum Antinephriticum tibi comparabis, si dolium conuenientis magnitudinis ex vino albo generosissimo (non penitus tamen) adimpleas, quod quidem priùs concoctum, & ab aquea sua humiditate separatum esse debet. super huius vini heminis octo dolio inclusis, ut suprà, addes lb j. fructuum alkekengi: radicem stærestæ bouis, & yringiorum in talleolas primò dissectarum, dein paululum exsiccatarum ana ℥ iij. sem. bardanæ, milij solis, saxifrag. bisinal. ana ℥ ij. flor. genistæ p. iij. aut iiij. macerentur omnia per mensem integrum, dein ad vsus seruetur vinum.

Si post prædictam macerationem illud transcolaueris, mellisque optimè depurati tertiam

O

partem addideris, &, vt suprà, in vino scillitico ebullire fueris: vinum efficies, quod diu conseruari poterit, neque iniucundum gustu vllomodo erit. Cuius vncia vna aut altera (præmissa tamen primæ corporis regionis expurgatione cum bolo aliquo ex cassia, aut simili) ad calculi expulsiōnem, & prohibendam eius generationem, exhibetur.

Vinum chalibeatum.

℥ Limaturæ chalibis ℥ iij. radicum yringiorum, enulæ campanæ ana ℥ j. β. santali citrini ℥ j. coralli rubri, rasuræ eboris ana ℥ vj. cariophyl. macis cinnamomi, zinziber. ana ℥ iij. ceterach flor. genist. anthos, epithym. ana p. ij. vini albi generosi ℔ vj. mæcrentur per octiduum ad minimum ad ignem Bal. Mar. calidum, dein transcolentur per manicam Hippocrat. ter quaterve, vt vinum optimè clarificetur, quod dulcorari saccharo poterit, vt fiat vinum gustui gratum, dosis vnum aut alterum cochleare manè ieiuno stomacho.

Vinum Hippocraticum clareum dictum.

℥ cinnamomi ℥ vj. galangæ, cariophyllorum, nucis moscatæ ana ℥ j. macis, granorum paradisi ana ℥ ij. sacchari ℥ viij. vini mensl. vnam fiat, secundum artem, Hippocraticum, vt vocant.

Aliud pro diuitibus, & delicatis.

℥ cinnamomi ℥ j. zinziberis ℥ j. sacchari ℔ j. vini mensl. j. fiat Hippocraticum, vt artis est.

Vina

*Vina purgantia composita, & primò
Vinum elleboratum.*

Accipe radices ellebori nigri benè mundatas, & ab omni terrestri impuritate purgatas, quas minutim concisas in Bal. Mar. cum sufficiente vini rubri quantitate, & semine anisi per xxiiij. horas macerabis: hinc post quatuor aut quinque dies vinum prædictum separabis: eo enim modo omne venenum ex prædicta radice extrahetur. quæ dein exsiccare debet. ℞ radicum ellebori ea, qua dictum, ratione præparatarū ℥ ij. fœnic. dulcis, anisi ana ℥ vj. corticis citri ℥ β. macerentur omnia in duabus vini albi optimi, & iam purificati mensuris per quatuor aut quinque dies in Balneo Mar. calido, coleturque vinum absque expressione vlla, dein bis terve per manicā Hippocratis transmittatur, & aromatizetur cum sacchari sufficiente quantitate, & pauculo cinnamomi. Excellens est educendis à cerebro pituitosis & melancholicis humoribus. Optimum igitur est ad maniam & melancholicos omnes affectus tum intrò assumptum, tum extrinsecus capiti cū linteolis in eo madefactis tepidè admotum, ut docebimus fusiùs alibi.

*Claretum vel Hippocraticum laxativum
compositum.*

℞ rad. acori ℥ j. sem. anisi, fœniculi ana ℥ iiij. epithimi, florum genistæ, violarum. buglossi. acori ana p. ij. hermodactilor. albor. ℥ vj. sennæ ℥ j. β. turbith. ℥ β. corticis myrobalanorum citrinarum

O ij

& chebularum ana $\mathfrak{z}$ ij. zinziberis, cinnamomi, cariophyll. galangæ ana $\mathfrak{z}$ j. vini albi optimi mensur. ij. sacchari q. l. vt fiat Hippocraticum purgatiuum. Dosis $\mathfrak{z}$ ij. hoc vinum omnes penè humores blandè purgat, præstansque est remedium ad calculum, arthritidem, & plures alios affectus: ac præsertim delicatis naturis, iisque, qui sunt imbecilliori ventriculo, quique reliqua medicamenta purgantia abhorrent, conducit.

Aliud vinum purgans optimum compositum.

Aut si velis vindemiarum tempore paruum dolium, quod octo mensuras circiter vini contineat, ex querneo ligno confici curabis, per cuius foramen immittes foliorum sennæ mundatorum $\mathfrak{z}$ vj. (plus vel minus, prout vinum efficacius, aut mitius purgans efficere sit animus) hermodact. $\mathfrak{z}$ ij. turbith $\mathfrak{z}$ ij. cinnamomi, macis, zinziberis ana $\mathfrak{z}$ ij. seminis fœniculi dulcis $\mathfrak{z}$ j. prædictum mustum suprà iniicies (nec tamen totum dolium replendum est) tunc obturato optimè dolij foramine, ne quid exhalare queat, permitte, vt macerentur, & à calore naturali circulentur, per mensem integrum ad minimum. Peraçtis solitis ebullitionibus & naturali digestionem, tunc dolium vino cocto omninò adimplere poteris, & quàm optimè obturare. Tunc habebis vinum purgans excellētissimū, quod etiā per integrū annū durare poterit. Gratiissimum est, & iucundissimum purgans remedium, de quo $\mathfrak{z}$ ii. pro dosi sufficient, pro conuenienti purgatione.

D E

DE ARTHRITIDE ET
MORBO EI AFFINI, CALCULO,

Consilium primum,

AD CELEBERRIMVM ET ERVDI-

TISSIMVM VIRVM AC D. DOMINVM

Riuierum,

HENRICI MAGNI IIII GALLO-

RVM ET NAVARRENORVM REGIS

Christianiss. ac potentissimi Ar-
chiatrum.

VIA Consilia hæc mea sta-
tui subiicere iudicio celeberrimorum medicorum Europæorum: quos quidem vel cōuersatione & consuetudine familiari, vel per literas, vel per doctissima eorum scripta noui: non potui, imò verò etiam non debui, quin te celebratissime & ornatissime Domine RIVIERI, primū, ceterorūque quendam Antesignanum constituerem. Te, inquam, quem eruditio & virtus tua primariū fecit, inter cæteros medicum magni illius HENRICI, & quotquot habuit terrarum orbis AVGVSTISSIMI, fœlicissimique atque inuictissimi Regis

O iij

nostri. In quorum ordinem talis qualis & ipse iamdudum ascitus: eo honore utcunque defunctus, nescio an Spartā susceptam pro dignitate exornarim. Cur ergo, non & ego te faciam primum quum & ab eo qui non potest nisi prima, hoc est summa velle, primus habearis, & me, (quod lubens fateor) multis præcurras parasangis? Sed & illud me commouit ut, cum morbo huic, arthritidi inquam, hætenus inuicto, & qui in merum hodie medicorum opprobrium abiire, edomando, imparem me esse crederem: non è vulgo aliquem, sed te imprimis tanquam alterum Æsculapium deligere voluerim. Age ergo, tu qui in vtriusq; medicine cognitione excellis præ aliis. Si quid rectè vel perperam in disquisitione causarum à me prolatum, quo polles iudicio, & ingenij acumine, iudicato. Tu, inquam, qui vulgaris philosophandi ac medendi ratione nequaquam contentus: sed altius quid spirans sub auspiciis insignis illius herois illustrissimi ducis de Bouillon, Germaniam doctissimorum ac in rebus perquirendis sagacissimorum virorum feracissimam adiisti, in quorum conuersatione solerti studio singulariq; ingenii dexteritate reperisti non quod pueri in fabis, ut paroemia dici solet. Rectè sanè: Sic decuit sed maximè talem genium non nisi abstrusissima atque difficillima sectatè, vel summi Pla-

mi Platonis exemplo, qui nullis laboribus, & peregrinationū difficultatibus pepercit : vt cum magno illo larcha, aliisque celeberrimis viris exoticis, scilicet inuestigationi mysteriorum incumbere posset. Quod & Galenum, quum in Lemnam nauigaret, vt vel terram illam, cuius virtutes tantopere prædicabantur, contineretur ipse, & alios plures primæ notæ philosophos ac medicos, factitasse constat. Talia herclè vulgò medicis ignota mysteria, vel sola ornamento siue arti, eiusque dignitatem, quæ vltimo & corruptissimo hoc seculo labascens, parum abest, quin in contemptum abierit, tuentur. Quia sine insigni illo ornamento, medicina hodie aliud nihil esse videtur, quàm illud quod plerique pharmacopœi, ipsæque adeò obstetrices & famulæ norunt atque tractare solent. Sed illud etiam apprimè me permouit. Cur hoc, quicquid erit consilij, tuo potissimum iudicio subiecerim: quòd sciam eundem eminentissimum virum ad quem hoc pertinet D. de Frene Canæ hoc tempore apud serenissimam Remp. Venetorū Regium legatum, & præcipuorum totius Galliæ ingeniorum, stellam, te & amare, & magnificere, ab eo tempore, quo eidem legati Regij munere apud Principes Germaniæ fungenti innotuisti. Et quî possim, aut debeam aliter, quàm eundem reuereri, quæ

O iiij

à tam nobili & tam erudito ingenio maxi-
 mi fieri animaduerti? Toto sapius cupiui
 corde, summisque votis exoptavi profectò,
 vt sicut tu ex meritis tuis agnosci & suspici
 dignus es, hoc beneficium consequerer, vt
 tibi amore, & eiusdem significatione fami-
 liariori innotescerem. Sed nescio quid fati
 hoc identidem cogitantem, atq; etiam mo-
 lientem hætenus prohibuerit. An prodeò
 tandem, non quidem in amorem tui, qui,
 verè dico, vetus est non nouus: sed in eiuf-
 dem significationem, atque testimonium
 publicum. Quod si intellexero hunc meum
 affectũ aliquam apud te inuenisse gratiam:
 faxo sentias posthac maioris etiam momẽti,
 Integritatis, obseruantiaẽ atque amoris erga
 te mei notas, & eueniet fortè vt arctior
 hæc nostra necessitudo, atque familiaritas, si
 in mysteriorum secretorumque naturæ cõ-
 municatione, inuestigationeque occupetur,
 redundet in bonum atque vtilitatem pu-
 blicam, haud vulgatam: ad quam omnia no-
 stra studia & conatus nostros dirigere atque
 intendere debemus. Pluribus nunc agerem
 tecum, nisi vox amici illius nostri, etiam dis-
 sita valde, denuò occineret illud, Adsis ami-
 ce: Et quid de eius mali natura & causis tibi
 videatur, ediffere, ac simul curationem, ex
 vtriusque medicinaẽ fundamentis deprom-
 ptam præscribe. Quapropter, qui nihil aliud
 quàm

quàm tanto talique viro, atque amico inferuire gestio, deinceps in eiusdem morbi, atque caufarum inuestigationem me accingo. Cui deinde tutius, eiusdem curandi rationem subiungam. Hæc autem ea lege facio atque omine, vt te virum summa doctrina, & multifaria experientia præditum, omnium, quæ hîc à me docentur, iudicem poscam, vt tutius citius atque iucundiùs prospiciatur fanitati, vtriusque nostrum amici, cuius vigor & fanitas, non possit non esse nostra. Sed iam ad te me conuerto eruditissime & amplissime Canæ. Tua res hîc agitur. Tuû vel maximè etiam est attendere animum, quid ex anatomia huius tui morbi, cognitionis ad te redundare possit. Tibi hæc trado. Tibi ingenij vela pando. Tuum itaque fit etiam decernere, num cursum veritatis ex discursu caufarum, & ex causis verè cognitâ, felicitatem remediorum, quibus iuari possis obtinuerim: Sed ad rem veniamus.

Arthritis, seu morbus articularis Latinis, nomen obtinet à parte læsa, Galeno authore. Est enim articulorum dolor ex intervalis ferè inuadens, ab aliqua humorum fluxione, vel congelitione excitatus. Nā quum humor redundans affectam occupat articulationem, fit vt ligamenta & membranæ vicinæ & nervosæ partes omnes distendatur;

Arthritidis definitio.

unde dolor ille acerrimus excitatur. Non enim doloris causa est *δυσκρασία* aut inæqualis intemperies, cum omnis alteratio temporis successione fiat, quæ motus est, ut scribitur ab Aristotele. Igitur *δυσκρασία* illa, cum sensum generetur, & nunquam tota simul & præcipiti ac quasi momentanea inuasionem, idcirco dolorem parere, non potest, qui cōfertim fiat, seu ut loquuntur *ἀθρόως*. Hac de causa Galenus pluribus in locis scribit, nihil dolorem inferre posse, nisi idem continuum soluere valeat. Merito itaque diximus, arthritidem esse articulorum dolorem non à nuda, seu simplici intemperie: sed ab aliqua humorum fluxione, seu potius congestione excitatum. Porro articulorum appellatur, quod articulos occupet ille affectus. Articulatio autem nihil aliud est quàm ossiū quædam, seu cohæsiō. At tribus modis connectuntur ossa in vniuersum. Vel enim inuicem coalescunt modò sine materiæ alicuius interuentu, ut in mulieribus & fungosis: modo intercedente aliqua materia, ut in duris & siccis καὶ σύμφυσιν. Vel ita connectuntur inter se, ut obscurum & difficilem habeant motum συσπρωσσιν: vel manifestum & euidentem per διασπρωσσιν. In prima articulorum connexionem dolores non fiunt, ut in ossibus cranij videre est. In secunda rarò, nisi topi & cedematosi tumores interueniāt, ut in

Lib. de in-
æq. intép.
c. 6. lib.
4. de simp.
med. fac.
cap. 2. &
comm. ad
part. 34.
sect. 3. lib.
de fractu-
ris.

Partes af-
fectæ.

ut in articulis carpi & metacarpi accidit. Tertia arthritidis sedes est inter membranas, tendones & ligamenta, quæ oriuntur à periostio, & proinde sensum habent: ex quibus omnibus formatur articulus. Vnde dolor vehementissimus excitatur, si aliqua materia illic intercipiatur, vel distendens, vel acrimonia pungens. Atque ex partium illarum affectarum articularum scilicet numero & nomine, sequentes differentias constituerunt medici. Nam si malleus vel articuli digitorum pedum doloribus illis excruciantur, podagram appellant. Si genua infestantur, gonagram. Si in coxendicis aut inguinum regione inferna adsit dolor, ischiaticum nuncupant. Si manum torquet, chyragram. At quando simul & una multi articuli doloribus diuexantur, verè & propriè Arthritis nuncupatur. Qui morbus facillimè excitatur, tam propter robustam principum partium expultricem, quæ fit seu per *μελίσσιν*, uti Græci vocant: tum verò propter imbecillitatem, frigiditatem & *στάθεσιν* partium articularum, scilicet tendinum, vinculorum & membranarum, quæ ossa vel connectunt, vel ambiunt. Quæ quidem quo acutiori sensu sunt præditæ, eò magis etiam dolent. Ista paucis de natura morbi, partibus affectis, & Arthritidis differentiis dicta sint.

Medici causas huius gravissimi affectus, *Causæ.*

diuidunt in externas, antecedentes & con-
 iunctas. *Externæ.* Causæ externæ sunt, equitatio assidua : sed potissimum ea, quæ pedibus fit pedibus, aut non firmiter stapedis innixis. Unde Scythis tradunt frequentem hunc morbum, quod stapedis equites careant. Item motus vehemens, præsertim si statim fiat à cibo : Assiduus & immodicus crassorum & crudorum ciborum, ut casei, leguminum, & fructuum non rectè digestorum vel maturorum usus. Vita genialis ocio gaudens, & palati deliciis. In summa Arthritis est Dea *μισόπτωχος*, odio trahens pauperes, quod sit Bacchi & Veneris filia, ut veteres Poëtæ finxerunt. Hippocrates etiam, eandem ob causam eunuchos, mulieres, & pueros ante suum venereū podagra non affici dixit: Quod tamen intelligendum est, modò temperanter viuant. Nam Eunuchi alioquin Arthride conflictari possunt, ut & mulieres. Atque hæc fuit causa cur Seneca, in quadam epistola in eas inuehitur, quod per luxum Hippocratem mendacem fecerunt. Non minima etiam causa est vini ingluuies continua, præsertim generosioris & meracioris vini. Nā
*Ut Venus enervat vires: sic copia Bacchi
 Et tentat gressus, debilitatque pedes:*
 Ut ait Poëta. Iccirco Cleomenem Spartarum Regē cum Scythis agentem, & illorum crapulas imitantem in Leonem versum fuisse,

fuisse, ac tandem tremulum, & planè podagricum senem, extitisse tradunt.

Causæ arthritidis antecedentes, ex eorū-
 met medicorum sententiis, sunt humorum Causæ an-
tecedentes.
 à capite, vel aliis partibus defluxio, & partis
 imbecillitas. Nam citra illam (vt aiunt) haud
 euenire potest hæc passio. Etenim quæ ni-
 hil colligunt, aut suscipiunt superuacui, eæ
 tempore in tuto manent, vt ait Galenus ali-
 cubi. Origo autem defluxionis est vel à ca-
 pite, vel ab hepate. Omnes enim, qui hisce
 doloribus conflictari solent, sunt hepate vt
 plurimum calidiore & frigidior ventricu-
 lo: in quo variæ mucilaginosæ impuritates
 atque cruditates procreantur. Ex cruditati-
 bus à calore imbecilliore fiunt vapores, qui
 euecti in caput, ac proinde ipso etiam cere-
 bro magis ac magis intemperato reddito:
 móxque vaporibus in humorem conuersis,
 irruunt & destillant in subiectas, imbecillaf-
 que corporis partes: sed maximè in articulos
 propter motum atque imbecillitatem eidẽ-
 met humori recipiendo aptissimos. A cere-
 bro namque inter tunicas tẽdonum per fo-
 ramen pituita exudat, quæ per palatum aut
 nares repurgari debebat. Ab hepate verò,
 quando venæ magnæ, & ipsum hepar hu-
 morum copia grauatur: quam si cõtinere vel
 non possunt: aut si qualitate quadam vitio-
 sa molestantur, fit, vt vel à plenitudine, at-

que venarum redundantia fiant reflexiones in articulos vel à recrementis aliarum partium, potissimum cerebri.

per quas
vias deflu-
xio descē-
dat.

Per quas autem vias eiusmodi defluxio descendat, non eadem est omnium medicorum celeberrimorum sententia. Alij enim per venas & arterias decumbere statuunt, cum sit defluxionis species talis, qua partes robustæ ad imbecilliores excrementa sua transmittant. Alij verò à capite sub cute materiam per summa corporis, ad extimas partes influere putant. Prioris sententiæ Galenus, & eius sectatores: posterioris Fernellius vir doctissimus author est, qui primò se eam introduxisse contendit. At quæcunque articulosis cōtingunt, eorum circa articulos causa est imbecillitas. Arthritici enim omnes articulos habent imbecilles. Nam citra imbecillitatem non fit ista passio, ut ipsi volunt: quoniam membra fortia, quod in ipsis abundat, ad infirma delegant: & hæc rursus ad infirmiora transmittunt, donec in partem decumbant, quæ vim excreticem omnibus imbecillioribus obtineat, & proinde propellere aut digerere recrementum nequeat. Ex quo liquet idem ferè euenire in partibus humani corporis: quod in Republica illa vitiosa, quam Aristoteles *ὀλιγαρχίαν* vocat, in qua scilicet qui plus possunt, minùs potentes opprimunt. Patet etiam qua ratione partes situ

infe-

inferiores, omnium primæ, excrementitiis morbis corripuntur, iuxta Celsi sententiam. Quotiens enim offensum est corpus, vitiosa pars maximè sentit: hoc est, quæ magis est imbecillis. Est autem imbecillitas nature robori cōtraria, quæ vel ob *δυσκρασίαν*, vel propter meatum *ἀμετρίαν*, eueniunt: membrum autem imbecillius facilè recipit defluxiones, vel ob raritatem, vel ob amplitudinem, aut capacitatem viarū, vt idem Celsus: vel propter situm ampliorem, vt vult Serapio.

Hæc est trita & vulgaris de antecedente istius affectus causa, omnium medicorum opinio.

Fernelius nouam, & à prædicta diuersam suam sententiam propugnaturus, cōtra Galenum acerrimè contendit, omnis arthritidis materiam esse pituitosam omnino & serosam: neque ex aliis humoribus, sanguine scilicet & vtraque bile fieri. Addit insuper, tenuem illum humorem, non è cerebro, & interiorib. eius vetriculis, per spinalem medullā: sed à pericranio, parte capitis externa, per summa corporis sub cute deorsum decurrere, vt iam diximus.

Arthritidis causa antecedens ex Fernelio.

Causa autem coniuncta est humor in articulis interceptus dolores illos excitans: siue acrimonia sua id præstet, vt bile: siue frigidityte, vt pituita: siue asperitate ex gypsea materia, vt vocant, siue distensione mem-

Causa cōiuncta.

branarum & ligamentorum : aut inflammatione. quod ab omnibus humoribus fieri posse contendunt.

Porro quoniam dolores interdum suboriuntur absque humorum præcedente aliqua defluxione: asseuerant præstantes medici, materiam illam in articulis colligi, non tantum per affluxionem humorum ab aliis partibus: sed & per ipsorum congestionem, malè scilicet concoquente parte.

Ius hereditarium inter causas arthritidis recensetur.

Præter hæc omnes causas tam externas, quàm internas, addunt & quartam, quæ quasi hereditario iure iis accidit, qui patres, vel auos habuerunt arthriticos. Nam seminis ea est natura, ut tale quid actu efficere possit, quale id à quo est excretum. Sperma enim est secundum complexionem generantis, ut loquitur Auicennas : unde genitale semen hominis abstractum esse non temerè à Zenone Stoicorum principe dictum est, & tanquam animal potentia, quemadmodum sulphur potètia est ignis. Atque hæc sunt ex dogmaticorum medicorum sententia, omnes arthritidis causæ : à quibus suos scopos curatiuos, vel indicationes therapeuticas, quas vocant, deducunt. Ablata enim causa tollitur effectus, ut celebre illud habet axioma. Curationis igitur indicationem à causa desumunt, ut ea extirpata ipsum τὸ πάθος cesset citius, scilicet & tutius. Et hæc est dogmaticorum

corum medicorum doctrina, de causis Arthritidis perspicua, ni fallor, breuitate à me collecta. Sed antequam ad eorum remedia accedamus, animus etiam est prius de calculo arthritidis amico familiarique, seu proximo cognato, ex eorundemmet dogmaticorum doctrina differere: cum ipsimet vtriusque affectus naturam, ut dictum, similem faciant, siue causam spectes, siue generationis modum. Idcirco pro eiusdem calculi theoria, si lubet, in vireta dogmaticorum expatiemur: Tum postea audiendi erunt Hermetis sectatores: quorum certè philosophandi ratio ab ipsis sensibus deprompta, & demonstratione τὸ ὅτι comprobata, mihi vehementer probari solet.

In calculi igitur essentia peruestiganda, mirum quàm variè se mutuò lancinarint, atque torserint dogmatici authores. Alij morbum dixerunt: alij symptoma. Nonnulli aptius & rectius causam dici efficacissimè cōtenderunt. Et sanè mirum est, viros, alioqui clarissimos in re tam facili, vix trimeltri logico conspicua, hæsitasse. Attamen dicamus, si lubet, ut placeamus omnibus, calculum & morbi, & causæ, & symptomatis nomen sibi usurpasse, diuerso respectu. Morbum esse tradit Galenus: & post hunc acriter tanquam pro aris & focis, peculiari à se edito libello, defendit Fuccius. Et quidem morbum esse

Varie opiniones
de calculi
essentia.

aiunt in numero, quatenus nimirum sit substantia præter naturam in corpore nostro. Sic illi philosophantur. Quàm rectè sentiāt, norunt, qui quid morbus sit ex eorummet sententia tenent. Esse etiam morbū in via, quidam dogmatici tradunt. A calculo siquidem viam intercipi & obstrui, quominus vrina liberè vel per vretes, vel per vesicæ cervicem defluat, aut excernatur. Quamvis hoc ipso, vt liberè fatear quod res est, causam magis esse probent quàm morbum. Causam, inquam, non sui. (Quis enim ita statuat.?) sed obstructionis, & impeditæ transcolationis vrinæ. Dicit etiam potest ἡ συ-
κράσις συμπτώμα: quod & in aliis plurimis euenire nouimus.

Partes affectæ.

Partes affectæ, vt & morbus ipse, à signis facileprehenduntur: quorum præcipua sunt, & ad sensum patentia, suppressio vrinæ, sedimenta arenosa, stillicidium & tensio crebra pudendi, si calculus sit in vesica. At si sit in renibus, circa illam regionem dolor apparebit fixus, per interualla accedens & recedens cum grauitate: & plerumque vomitu, ac colicis doloribus, aut certè colicam passionem quàm proximè mentientibus, quæ sunt signa calculi renum ex Hippoc. Maximè si in vrinis arenulæ substiterint. quod utique signum est *παθολογονικόν.*

Lib. de affect. inte. & 6. Epid. 5. r. p. 6. Causæ cal. exter.

Causæ huius affectus, vt & arthritidis, est praua

prava victus ratio, nempe ciborum crassorum, & crudorum, atque viscidorum: ut pote leguminum, casei & eiusmodi. Hinc pueros sapissime calculo etiam vesicæ laborare constat. primò quòd edaces sint: à cibo statim ludant & agitentur, proflientésque impetuosius, calorem à ventriculo auellant, ut concoctrix sufficere nequeat. Hinc cruditas, & materiei ad generationem calculi quædā quasi *diathesis* ἡ ἀρσενική. Deinde quia neque horas sumendi cibum ordinatas, neque etiā eundem quem assumunt, ritè cōterunt. Sed quæ inter externas, præcipua collocanda esse videtur; quòd fructibus omnis generis etiā lapidosi atque viscosi delectantur. Ex his sanè ut in pueris calculi: ita in senescentibus & calculi & arthritidis causæ antecedentes progigni possunt, & solent. Namque ex cruditate coaceruata non multò post crassa atque viscosa materia generatur, commisceturque sanguini, & per venas emulgentes ad renes, in quibus calor ipsorummet renū (ut illi aiunt) huius materiæ humorem, seu liquidiorē substantiam euaporat, ficit, & cogit in lapidem: Vel à renibus falsuginosum illud naturale lixitiū per ureteres ad vesicam defertur: Vbi retentū diutius, tanquam in vase conuenienti, atque capaci, ac ceu in balneo quodam maris naturæ, illa materia purificatur, fæcesque (beneficio

Antecedentes.

huius digestionis) in fundo vasis reliquuntur: purior verò pars per urinam, tanquam per inclinationem, ut vocant, separatur. At sedimentum illud crassum in fundo prædicti vasis naturæ relictum, in vnum coiens, concretionis & coagulationis aut coagmentationis initium capit. Quicquid deinde viscosi, glutinosi, seu, ut melius loquar, tartarei simul in vesicam delabitur, priori massæ facillimè agglutinatur. Et sic semper maior, ac maior calculus, tophus, vel tartarum redditur: perinde ac tartarea materia ex vinis in doliis separata, eiusque superficiei internæ, seu cavæ adhærescens, primo anno in tenuè pelliculam tartaream, ac tandem temporis progressu in lapideam materiam atque tophaceam concrevit. Quin & qua ratione tartarum fiat, non tantum in vinorum cadis ex vino: sed aliis quoque rebus externis manifestè deprehendere licet. Videmus namque urinam, si diutiùs in matula remanserit, lateribus & fundo adhærescere: ibique, ut in dolio vinum, in tartaream substantiam concrevere. Ita ex omnibus ferè succis, qui per aliquod tempus in vase subsiderint, tartaream illam materiam concrevere, ut in ceruisia, citrio, defruto, ac omnium quoq; fructuum decoctis, vel succis licèt depuratis. Iam verò si calor quoque vel medioeris concurrat, non parum operatur ad condensandum

dum lapidem. Sed præcipuè ac primariò
 materiæ qualitas cruda, indigesta ac vitrio-
 lata internæ istius compactionis causa exi-
 stit. Sic fanè videmus vina cruda, atque sub-
 aultera & immatura: qualia ferè sūt Tiguri-
 na, multum tartareæ materiæ in doliis de-
 ponere. Vnde fit vt incolæ eius loci, calculo
 & arthritidi plurimum sint obnoxij. At ge-
 nerosa vina, qualia sunt Hispanica, Cretica,
 Falernitana, & multa talia, quæ nimirum &
 solum & solem habent propitium: quæque
 à natura magis digesta sunt, vel nihil, vel
 certè parum fœcum & tartati deponūt. Sed
 video nos latius diffundi in hoc disputatio-
 nis campo. Quod ideo fit, quoniam & ma-
 teriæ dignitas, quam à nemine dogmatico-
 rum hæctenus ad viuū (vt liberè fatear quod
 sentio) tactam nouimus, id postulare videat-
 ur: & vt aliæ quoque difficultates apprimè
 cognitu & explicatu necessariæ, ad verum
 intellectum morborum, qui ex tartarea ma-
 teria originem trahunt, dissoluantur, atque
 patefiant. Quod vix aliter fieri pōt, nisi eadē
 materierū coagulationem exactè intelliga-
 mus, tantòque minùs dextrè curam, hoc est
 earummet resolutionem veram tentare at-
 que moliri valeamus. Ergo si paulò liberiùs
 ad ambitum excurreremus: curabimus tamen,
 ne id fiat, quod aiunt, extra pomeria. Ita e-

Calculi &
 arthrit. af-
 finitas.

ctus quod ad causas, coagulationem, resolutionemque attinet: ut qui alterius historiam, atque generationis modum ritè percipiet, alterum non sit ignoraturus. Ita tamen cursum velitationis nostræ moderabimur, ut subinde *μετὰ τὸ δέον*, ut loquuntur, ad id quod est opus, ad quod (inquam) collimamus, orationis nostræ stylum dirigamus. Nam quoniam dogmaticorum, qui tam morborum, quàm remediorum causas attribuunt quibusdam humoribus, atque qualitatibus elementaribus, sententiam & opinionem de arthritide & calculo, iam latius satis exposuimus: Tēpus est ut & Hermeticos fluctus secemus, & nunquid aliquid laudabilius, atque utilius inde reportari possit, ingenua confidentique velitatione tentemus.

Hermetici itaque Philosophi, quos & spagyricos & chymicos nominant, morborum causas eorundemque remedia non qualitatibus, sed substantiis: non quatuor tantum humoribus: sed tribus illis hypostaticis principiis potiùs accepta ferenda censuerunt: salis, inquam, liquori, quem mercurium vocāt, & sulphuri, seu substantiæ oleaginosa. Quæ tria principia, siue substantiæ, reperiuntur in resolutione mixtorum omnium corporum, ut alibi clariùs docuimus. Substantia salis, quæ reliquis duabus est crassior, solidior, & den-

Morbi ex
substantia
salis.

densiore corpore prædita, diuersa morborum genera producit: ac inter alia arthritidem, & calculum, de quibus tanquam affinis, coniunctim hoc loco agimus: non affinis tantum ratione causarum, sed generationis etiam modo. Nam vterque fit à coagulatione salis, vel tartari, quod nunc declarare aggredimur: vt ritè cognita perspectaque causa, & modo generationis, tutius procedat remedium specificum, eiusque delectus atque administratio. Sed antequam hoc fiat, vtriusque opinionis rationes sunt conferendæ, ne alterutra pars causa indicta, repudiata, condemnataue videatur.

Ac primum quidem in causis externis, atque antecedentibus vtcunque conueniunt inter se dogmatici & Hermetici. Quapropter quum de iis iam superius à nobis sit actum, ne verbum quidem addam amplius. Coniunctam verò tam arthritidis, quam calculi causam, dogmatici constituunt humorem quendam viscidum, crassum atque terrestrem, cuiusmodi est pituita. Hanc materiam faciunt: Efficientem verò dicunt calorem, qui prædictum humorem crassum cogat, induret, & in lapideam substantiam conuertat. Ex his duabus causis, omnis calculi generationem deriuant. Sic Arthritidis causam coniunctam & ipsi quoque eandem faciunt, nempe pituitosam atq; terrestrem:

Causæ Arthritidis secundum opinionem dogmaticorum.
Dogma illorum.

nimirum quia vident & in ea manifestè generari tophos atque calculos in iuncturis: At moti immanitate doloris, quo miserè torqueri podagricos perspexerunt, adiecerunt & pituitam salisam & biliosam, ac æruginosam quandam materiam torrefactam: aut similem quandam acrem interim & mordicantem, à qua eiusmodi cruciatus intolerabiles excitari statuerunt, in membranis, tendonibus, ligamentis, cæterisque nervosis iuncturarum partibus, acerrimo sensu præditis. Ergo consentiunt utrique in eo, generari nempe, & reperiri in corpore nostro humores crassos atque terrestres, quique sint salsi, acres & mordicantes. At qua ratione generentur non conveniunt. Galenus namque dogmaticorum coryphæus, humorem crassum atque terrenum ut plurimum dicit pituitam & melancholiam, quos ille humores aquæ comparat, atque terræ: Quæ duo elementa sunt crassissima. Ideo aliquando inter humores crassos refert humorem quemdam biliosum, quem vitellinum vocat. Causam verò crassitudinis istorum humorum, tribuit frigiditati, à qua eiusmodi pituita congeletur, coaguleturque, ut in glacie fieri videmus. Bilem verò contrà

Ratio generationis
arthritidis
secundum
Gal.

trà ait indurari ac torrefieri à calore vehementi dissipante, exhalantéque parte eius liquidiori. Hæque sunt causæ cōiunctæ, & rationes generationis calculi, atque arthritidis secundum doctrinam dogmaticorum.

At Hermetici his sese opponunt, moti ^{Hermeti-} rationibus, quas docebimus postea. ^{corū sen-} Sane si utriusque partis sententiæ, & ^{sentia.} fundamenta sine præiudicio, atque affectu æstimarentur: ytique conciliari possent: nec id absque ingenti plurimorum ægro- tantium commodo, atque solatio. Nam frustra herclè remedia quæras, aut adhi- beas non bene cognita causa. Curatio- nis siquidem initium est cognitio mor- bi. Hic non cognoscitur nisi perspecta prius causa. Tum demum enim rem sci- re nos putamus, cum causam eius cogno- scimus, quòd ita sit. Nec aliter fieri potest, vt legimus apud Peripateticorum princi- pem.

Ergo vt specifica & propria remedia scia- ^{i. de de-} mus intelligenda est morborum causa. ^{monst.} Sed quî fit quòd non omnes, aut maior etiam pars doctissimorum, rarissimè ad veram morborum cognitionem penetrare soleât, nimirum in sua opinione confirmati (vt sibi quidem persuadent) atq; obstinatores red- diti, subinde reperitam illam suam crambè

proferunt, à qua ne latum quidem vnguem recedere volūnt, ne prius non rectè sapuisse videantur. Alij me credunt quidem aliquid noui aut melius, quàm quod à suis magistris promanauit, proferri posse: tantum potest præiudicata sententia, & pertinax semel cōcepta opinio. Sed quis euentus apud tales? Nempe vt hodie in prouerbium abierit,
In Arthritide atque quartana non plus videre medicos, quàm qui cataracta, seu suffusione laborant. Lepidiùs nostri Galli in medicorum opprobrium occinunt,

En la fièvre quarte & goutte

Le medecin n'y voit goutte.

Nec hi modo: sed alia morborum genera hodie pro incurabilibus habentur: quorum tamen bonam partem (ne audiat Nemesis) non semel fœlicissimis auspiciis persanaui-mus.

Sed agè, audiamus nunc Hermeticos suam causam agentes: atque id fiat modestè, eaque obseruantia quæ antiquitati debetur: Videntur etiam omnes ambages, atque ænigmata: qualia illic alioqui consueti sunt: ne Lycopironis, aut alterius *ἀνυμάρωδης*, alicuius poëtæ instar, potiùs quàm veri philosophi, ac medici ritu, quid sentiamus prolocuti videamur: sed verbis apertis, atque intelligibilibus: vt causa eorū probè intellecta, rectiùs, & saniùs de ea iudicari queat, secundum rationis

tionis & veritatis ductum. Atque eò libentius id faciemus, quum notum sit plerisque, chymicam atque spagyricam causam celare potius quàm prodere. Ita ænigmati & gryphis res suas inuoluunt, ut sibi potius quàm aliis scripsisse videantur. Digni mehercle, qui ut non intelligantur, ita non magni etiã fiant à plerisque. Sed inquirunt philosophiam suam esse cabalisticam: ac proinde mysteria sua Eleusina, non esse temerè profananda. idque exemplo suorum prædecessorum, quibus solenni iuramento se obstrictos profitentur, omnia sua mystico docendi genere proponere. Sed maximè Democrito illi magno. Abderitarum principi, quem Plato tantopere admiratus est, Hippocrates celebravit. Quid si hîc ad illius imitationem, iuramentum illud, quod Hippocraticum appellant, quòdque tam parum, tamq; exiguæ obseruantię apud eius sectatores, conscriptum dicamus, atque statutum? Quicquid sit, probent vel improbent, qui velint talem philosophandi modum. Attamen nobis istud permissum esto, quod iustè denegari non potest, ut illorum causam apud æquos, & scientissimos iudices, atque doctores defendendam suscipiamus. Nec enim vlla causa, licet dubia, vel infirma, quæ non patronum & authorem aliquem non reperiatur, talem qualem.

Vides, magne & perdocte Cançe, quibus fluctibus per impetum, istius Oceani abripior. Te hîc iudicem posco rationû & verborum meorum: iudicem, inquam, & æstimatorum attentum, atque severum: quo digniorem & πολυμαθεσσερον neminem nunc video. Lex mihi fuerit, & norma quædam Lesbica, si quid censuræ ab eximio tuo iudicio, quod genpinæ sapientiæ animam, cum magno illo Scaligero nostro appellare soleo. Potes hoc, modò velis, inter tot tantâsque & tam sacras curas, quas tractas in summa illa Repub. quàm veriùs oculum mundi dixerò, qualésque non committuntur, nisi summi ingenij, summæque prudentiæ viris, hoc est, tui similibus. Vis autem sat scio, tantòque promptiùs istud, si ad sanitatis tuæ prorogationem, hæcce pertinere intellexeris. Et quidem velis, dum nō ita pridem, nihil istarum valetudinum adhuc suspicatus, ex viuis fontibus, de maximis naturæ mysteriis inter nos contulerimus: dum adhuc ex turbulenta nostra Gallia, in portum tranquilliorē effesumus coniecti, in quo seu altero peripatetico porticu, præsentē tertio Morleō, illo nostro, versaremur: & Peripateticorum more deambulando, philosopharemur. Non possum enim, quin dulcissimi illius nostri amici communis, & patriæ spei summæ, idētidem recorder: & pro gratissimā, doctissimāque

ināque eius conuersatione, nunc doleam mortuum, quo uiuo sapissimè sum recreatus. Sed vereor, ne tibi desideratissimæ illius memoriæ vulnus refricem. Interim fruamur nos (Eximium Galliæ nostræ decus) hac philosophi Christiani vita: & nūc *τέχναρον* cum theoretica temperantem, & tibi ex deuoto animo deferuentem audi, æstima, iudica.

Hermetis itaque discipuli fatentur quidem esse in corpore nostro eiusmodi humores frigidos, insipidos, seu merè pituitosos, acetosos, amaros, salfos, retorridos, aut tale quid simile, vt dogmatici perhibent. At non conueniunt cum iis in generationis modo, naturæque eorum æstimatione.

Primum enim, inquiunt, humores, si propriè loqui velimus, hoc est, quatenus sunt tales, nihil esse aliud quàm substantiam tenuem, liquidam & aqueam: adeoque corpus quoddam fluidum, *ὁμοιομερές*, & alieno termino circūscriptum: quæ tota exhalare possit vel euaporari à calore: & à se aut in se nihil solidi, nihilque terrestris substantiæ continere.

In quibus non conueniunt dogmatici & hermetici.

His multa dicunt, si rectè aduertamus: atque ex iisdem etiam colligunt, quod intendunt: & ex quo, ceu scaturigine nullitatis sententiæ dogmaticorum fundamentum desumunt: eiusmodi sumptum humo-

re, causâ esse posse cōpactionis alicuius corporis solidi. Aiunt insuper multa corpora solida reperiri, quæ sunt omnino terrestres aut arenosæ substantiæ: quæ tamen humor crassus post se relinquit (postquam aquea seu humoralis pars caloris vi evanuit) quæ cum neutiquam cum humore permisceri possint, nec humoris etiam, vel largè sumpti) denominationem mereri queant. At illi id tantum de humoris natura & essentia esse dicunt, quod humido mixtum, cum eo coeat, perfectè misceatur, fiatque corpus unum, hoc est, liquidum & fluidum.

Quoniam autem nihil omnino est, quod ea ratione, qua dictum, in aquam transire possit per dissolutionem (ut experientia fidei facit) quod non sit de natura salis in genere: omnino necessarium est, humorem illum, quem crassum appellant, de salis natura participare. Per salem, non tantum marinum intelligunt, sed & alia multa, eaque diversa salium genera: quæ non omnia falsa, sed & acida, & amara & dulcia sunt, ut manna, mel, & faccarum. At de his alibi nobis dabitur disputandi locus. Porro falsuginosa ea substantia, quum semper admixta habeat aliquam portionem terrestrem (licet liquefactiva in ea prædominetur) in homine appellatur tartarum, apto profectò, & apprime significanti vocabulo: quod inditum.

tum est ab analogia, quam humores corporis nostri, atque ipse etiam sanguis, habet cum substantia vini, quod inter omnia vegetabilia plurimum continet tartari. Per tartarum hic non tantum intelligo eam substantiam, quam liquefactam cum vino recenti turbido adhuc & musto appellato, admixtum esse constat: quæque postea separata tanquam crassior, terrestrior atque impurior abeat in fœces, & subsideat in fundo, quam vini fœces nuncupant. Neque illud tantum etiam tartarum intelligo, quod temporis progressu à vino secretum, doliorum parietibus adhæret, quodque propriè tartarum appellatur. Sed per tartarum illud potissimum intelligimus hoc loco, quod perpetuò cū vino liquefactū, admixtū atque coniunctum est cum vino etiam purissimo, quodque colorem ei tribuit rubrum, aut alium quemvis. Verum hoc tartarum per evaporationem, aut distillationem simplicem, vel per ipsum etiam balneum maris mediocriter calidum deprehenditur. Nam residet in fundo, separata ea humoris parte, quæ est liquidior, quæque dissolutum in se tartarum illud cōtinebat, eiusque erat quasi vehiculum. Hic sanè humor totus albus, & limpidissimus extillat, si vel ex vino rubro fuerit. Substantia verò corpulentior atque rubra, quam tartarum dicimus, in fundo re-

manet: substantia solida, tantòque durior
 atque siccior redditur, quo plus substantifi-
 ci humidi per calorem elicueris. Nec tan-
 tùm in vino albo, vel rubro, aut quouis alio
 defruto tartarum hoc: sed & in nostri cor-
 poris humoribus seu liquoribus existit &
 reperitur. Nec solummodò in chylo, qui
 proportionè respondet musto vini modò
 extracto ex vindemia: à quo chylo, haud se-
 cus ac à musto, plures denuò fœces impu-
 riores atque tartareæ substantiæ separantur.
 Sed & in sanguine nostro, etiàmque puris-
 simo, simili prorsus modo & ratione, vt de
 vino diximus: quemadmodum ars destilla-
 toria (etiàmque ea quæ per temperatissi-
 mum ignem fit) ostendit ac patefacit nobis
 eiusmodi tartarum. Sic quoque Natura igne
 suo naturali efficere potest, & in dies efficit
 eiusmodi separationes tartari, etiam per
 consumptionem partium humoralium cor-
 poris nostri: ex quibus dogmatici calculos
 generari putant. Ex qua separatione mirum
 quot morborum genera, obstructionum,
 seu oppilationum interuentu procreentur.
 Speciatim verò, etiam illi duo, de quibus
 hoc loco nobis est sermo, nempe arthritidis
 & calculus. Qui morbi, vt & ipsimet sentiūt
 dogmatici, frequentius iis superueniunt, qui
 hepate sunt calidiore atque feruentiore, &
 per consequens ventriculo frigidiore, qui-
 que

que multas ingenerant cruditates & mucositates: quæ non ritè coctæ atque digestæ, conferuntur cum fructibus crudis, qui defectu maturationis debitæ & conuenientis (quæ fit à calore contemperato omnia coquente & dulcorante) remanent acidi, austeri, acres, acerbi atque crudi. Hi sanè permixti cum sanguine ac de integro coquuntur à calore naturali, fitque separatio partis crudioris atque tartareæ, quæ postmodum & visceribus obhærescit, variâque causans obstructions, in articulos protruditur atque decumbit. Natura quippe cuiusvis corporis partis gaudet suo simili: partes carnosæ portione sanguinis magis liquidioræ & mercuriali vescuntur: adiposæ & medullosæ ea portione sanguinis delectantur, quæ magis est oleaginosa, seu sulphurea. At quum articulorum partes suapte natura glutinosæ, & mucillaginosæ sint, glutinosum etiam, & per consequens falfuginosum & tartareum poscunt. Quæ partes in quibusdam naturis, cum vel ob imbecillitatem, vel ob dispositionem innatam, seu hæreditariam, vel ob similem aliam causam, crudam & iam indigestam, tartaream illam materiam, propria & particulari digestionem, digerere aut expellere non possint: fit ut illa materia de natura falsa & viscida coaguletur, & articulorum ligamenta, partisque alias sensiles of-

Q

ferciat, atque tandem excruciet. Quæ vera est, atque ex veris, hoc est, naturæ fontibus, dolorum atque tophorum arthritidis causa coniuncta, atque proxima. Eadem causa, alia minùs, alia magis excruciat : idque pro natura atque conditione eiusdem tartari. Nā quemadmodum videmus in macrocosmo magnam esse salium diuersitatem : quippe terra nobis producit & salem gemmæ, qui sali marino proportionem quadrat, qui gustu tantum est falsus, & salem nitri sapore amaro : salem aluminosum austero & adstringente : salem vitrioli & armoniacum acerbis, acido. Itémque ut nobis producit sales quosdam alkali dictos, corrosiuos & acres : & alios saccharatos & dulces. Ita quoque in microcosmo, corpore inquam humano generatur tartarum aut sal : qui dissolutus solummodo falsum efficit humorem, quem dogmatici pituitam falsam vocant, aut simpliciter humorem falsum. Aut nitrosus & amarus sal generatur, quem bilis amara refert, atque vrina. Aut vitriolatus & acidus, quem pituita acida continet, atque melancholia. Ita etiam tartara sunt aluminosa, & austera, quæque salis acrimoniam referunt : ut manifestè patet ex tot contracturarum & adstrictionum neruorum affectibus, & ex tot acrimoniarum, ut dysenteriarum, & variorum vlcerum tam internorum, quàm ex-

terno-

ternorum molestiis, quæ ex diuersis salium differentiis, diuersa corporis mala producunt. Nec mirandum est ab Hermeticis huic tartarorum diuersitati ista tribui nomina. Cur enim id non faciant, quod & conuenientiora sint, & significantiora: & naturas diuersitatisque causarum, ex ipsa natura rerum fidelissima interprete melius exprimentia? Melius hercle morborum tartarorum seu salforum distinctiones, atque essentias expriment, quam quatuor illi humores, qui sanguinei, pituitosi, biliosi & melancholici vulgò appellantur, tum quod nihil expriment, quod sit de essentia morbi, tum quod in illis formandis, applicandisque dogmatici plurimum fluctuent.

Galenus sanè, de pituita falsa decernens, eiusdem effectus modò tribuit calori, modò putredini, modò admixtioni bilis, aut humoris serosi cum pituita. Tam variè huc illuc iactatur fluctibus inconstantia. Et merito certè. Nam si ex rei veritate statuere velimus, nullus humor vel falsus, vel acidus, aut alterius generis saporis. Quippe humor simplex nec salem, nec tartarum, nec calculum efficere potest, nisi sal vel materia tartarea, ei prius fuerit admixta. Quin potiùs ex salis vel tartari coagulatione, quod est in humore fit calculus, aut tophus, humore nihil prorsus sua natura ad illos conferente. Sal

Nullus humor calculus efficere potest, nisi admixtum salem habeat.

Q ij

Ignis non
est author
salis aut
causa effi-
ciens.

Humor ad-
uri im-
propriè
dicitur.

reuera, & ipso effectu est in aqua marina, & fontibus plurimis, qui scaturiunt ex terra, sicut patet. Si enim aqua eorum vix ignis euaporetur, tū subsidebit sal coagulatus in fundo: non quod ignis salis sit author, aut causa: neutiquam verò. Vis enim ignis, aut caloris potestas, non habet ex se producendi aut efficiendi salis facultatem, imò ne granū quidem generet: qualitas siquidem substantiam producere nequit. At si ignis producit, vel vt substantia producit, vel, vt qualitas. Prius nemo vnquam dicere ausus est: Sed nec posterius verum. Sal enim substantia est, & substantificum quid, quod à qualitate nequaquam affici potest. Ergo neque à calore, licet igni exponas in cacabo, aut aliquo alio vase quantum velis dulcis aquæ fontanæ, & ad flammam coquas & recoquas, ne micam quidem efficias salis, etsi vel omnis aqua euaporet vi ignis. Ridiculum igitur humori simplici, aut calori, effectum salsedinis attribueret: aut ex bile adusta fieri atrabilarium, dicere, quoniam humores in corpore nostro corrosiui apparent. Nimis impropriè loquuntur, qui humorem adustum dicunt, non aduritur vllus humor. Nam in exhalatione vel siccum quid residet, vel penitus nihil. Siccum si aliquid in humore fuerit, vt sal, tartarum, aut terrestris quævis materia est. Nihil, si merus humor fuerit, & simplex.

simplex. Sic bilis æruginosa, sic pituita falsa, non quatenus humores: sed quatenus salem acrem, amarum, nitrosum, aut quacunque ratione pungentem continent, qui corrosivos hosce effectus causari possunt, plus minusve, prout plus vel minus humiditas adiuncta, fuerit exhausta, atque exiccata, arthritica symptomata, dolores, & ab iis inflammationes excitare solent. Quò enim plus humoris eiusmodi, sali aut substantiæ tartaræ fuerit admixtum, eò magis acrimonia eiusdem contemperatur. Vnde videmus Mulieres arthritidi minus obnoxie. mulieres rarissimè arthritidis doloribus diuexari, quòd hæ sanguinem habeant copiosiore humore refertum atque contemperatum. Quemadmodum & in vniuersum maribus sunt humidiores, vt vel ex eo pateat, non quà humor, sed quà falsus, quà tartarus, quà nitrosus, vitriolatus, aluminosus etcæ. (Neutiquam verò adustus quum tale quid in humore non fiat: neque sal aut tartarum humor adustus est, sed quiddam ab humore secretum) eiusmodi morbos procreare posse. Si igitur, qua falsus, qua tartareus, vtique à saie vel tartaro illud fiet, iuxta illud Logicum, *Propter quod vnumquòdque tale, illud magis tale*, At propter falsas aut tartareas substantias (τ) propter enim, hoc in loco nō finem: sed causam efficientem respicit) fiunt arthritidis dolores, tophi atque calculi: Qua-

Q iij

propter sal & tartarum corporis humani
 seu in corpore humano & genitum & secre-
 tum, illud magis efficiet. Analogiam enim
 inter vinum & sanguinem corporis nostri
 iam antè ostendimus. Nam varia sunt vina
 pro solis & soli dispositione: Alia aliis acio-
 ra, acerbiora, austeriora, & quæ plus sæcum
 & tartari seponūt. Sic secundum corporum
 diuersam naturam & temperiem de sangui-
 ne iudicandum. Adde etiam, quod notan-
 dum est magis, in eodem corpore varia esse
 sanguinis genera, venis singulis proprium
 suum sanguinem & ab aliarum venarum
 sanguine diuersum habētibus: quemadmo-
 dum passim videre est in eodem solo fontes
 scaturire contiguos, qui natura & condi-
 tione prorsus dissimiles sunt: Vnde etiam
 fit, vt magna dolorum sit varietas & dissi-
 militudo, etsi ab eadem causa ij profiscan-
 tur: nec ex sanguinis colore de substantia &
 virtute eius crassè iudicandum est, cum pro-
 pè omnes aquæ, eundem colorem referant,
 substantia tamen & potestate diuersissimæ.
 Is sanguis, aut is humor, qui magis de natura
 tartarea participat, magis & citiùs tartareos
 illos morbos producet. Res à simili pul-
 cherrimè elucescet. Proponamus exempli
 gratia lixiuium, quod diuersimodè & ex re-
 bus diuersis parari solet: éstque aliud alio
 magis pungens, prout plus aut minùs conti-
 net

net salis: vel prout iidem ipsi sales de hac vel illa qualitate magis vel minus participant. Ita videmus sales extractos ex cineribus clauellatis (quos vocant) seu ex vinearum aut fabarum sarmētis extractos, lōgè esse aciores, quàm qui ex aliis lignis. Quin imò sunt multa vegetabilium, quæ aut nihil, aut quàm exiguum salis continent: aut si aliquid sit, illud nulla acri qualitate erit præditum, ita vt causticum ex eo nullum conficere queas. At ex clauellato cinere, & reliquis suprà dictis, non tantum sal acer, sed acerrimus elici potest. & in dies quoque ex eo caustica parari solent. Patet itaque sales non fieri à calore ignis, sed quod iam existat in rebus aqueo humore euaporato, in apertum dari. Pulchrè illud apparebit, si aquam cineribus affusam, quam exhalare intendis, identidem degustaueris. Nam quò plus aquæ fuerit exhaustum, eò falsa magis fiet aqua & contrà quò minus, eò minus salis aut acrimoniæ imprimet linguæ. Eadem prorsus ratione, sicut in diuersis lixiuorum generibus: sales plus vel minus acres, falsi, acidi, acerbi, & amari conspiciuntur: Ita etiam in nobis pro diuersitate vegetabilium, aut animalium, ex quibus nutrimur. Ita vt vel hinc manifestum fiat considerantibus, quemadmodum ex cineribus clauellatis, vel sarmentorum vitis, omnium acerrimus & acutissimus sal elici

Q. iij

soleat: quod plurimum eius insit in vino: ita quoque in homine euenire, qui plurimū vini ingurgitat. Et vt vini natura plus salis continet, quā omnium reliquarum potiorum: aqua verò omniū minimum. Ideò rectè ab omnibus sapientibus medicis, vino vt plurimum podagricis & calculosis interdicitur: iis præsertim, quorum mali causa deprehenditur esse à salsa aut acri aliqua materia, & non à gypsea, & solummodo frigida, boleari aut tophosa. His enim malum vinū generosum, & minùs tartareum aqua mediocriter dilutum præscribere, quā merā aquam. Habenda est igitur temperamenti ratio. Nam siquidem mali, partiumque dispositio iam adsit, & exhibeātur quæ ei causæ morbi natura sunt similia, faciliè alliciuntur, quæ ipsi sunt homogenea. Idcirco cognitum fuit, vt supra in calidis articulorum doloribus ex salis acrimonia excitatis, vini vsum talibus obesse potius, quā prodesse. Quod malum irriteret potius, & alius ei supeditando materiam tartaream, cāmque acrem ac pungentem.

Obiectio-
nes ex A-
rist. sentē-
tia.

At aiunt, fortè, qui hanc meam rationem oppugnant: ex opinione Aristotelis contra me argumentabuntur sic. Causam falsedinis maris tribuit Aristoteles euaporationi tenuioris substantiæ maris, quæ fit à calore, atq; attractione radiorum solis. Sic illi quoque

que calore corporis nostri fieri eiusmodi falsedines inferent. Sed corruct utique hæc illorum obiectio, si simpliciter Aristoteli negauero, calorem solis, falsedinis maris esse causam: quin potius ita statuendum, Creatorem summum, postquam liquidum à sicco separasset, istud siccum non tam fuisse terrā, quandam frigidam, siccam, aridam, aut simpliciter arenosam, qualem depingunt nobis: sed coniunctam cum principio, & balsamo naturæ, & ceu igni quodam vitali calido generante, atque conseruante: Quæ terra fuerit verè elementaris & pura, & de natura salis participans. Sic etiam liquidum illud, seu humidum, non purum putum & simplicem fuisse liquorē frigidum & humidum, sed lixiuium quoddam totius inferioris globi, quod ad sui & piscium conseruationem, atque ad ipsammet terram irrorandam intra viscera sua cōtinebat: salem-met ipsum balsamicum, & rerum omnium conseruatorem. Nihil itaque huc facit, quod adferunt ex Aristotele, maris falsedinem fieri à calore solis. Nam sanè non fiat, si non sit prius, cum caloris non sit salem efficere, ut dictum est prius: at instabunt fortè eo ipso quod diximus ad salis confectionem opus esse incineratione: & per consequens calore cum id lixiuium artificiale, ex sale elicitur. Necessario quoque calore sit opus. Calcinationē enim

præcedere oportere. Quapropter negari nō
 posse causam generationis salis esse calo-
 rem. Ideoque & rerū falsarum. Ad quod re-
 spondendum consequentiam esse falsam.
 Non enim procreat ignis quæcunque per i-
 gnem manifesta fiunt, vt liquidè apparet in
 destillationibus aquarum stillatitiorum, at-
 que oleorum, quæ ex lignis, herbis floribus,
 feminibus aliisque rebus plātarum eliciun-
 tur vi ignis: non tamen ab eo generantur:
 sed à natura generata, ignis interuentu, ceu
 medio atque sequestro, in apertum magis
 dantur oculis nostris. Quod verò attinet ad
 calcinationes, aut incinerationes, quæ fiunt
 à calore vehemēti, vel vi ignis: quis, quæso,
 per eam alicuius rei generationem fieri, nisi
 fortè cinerum velit, quamuis improprie, di-
 cere auit? Cur non corrumpere potius ea-
 dem aiunt ignem, quem corruptorem cla-
 mitant rerum omnium? Manifestantur per
 ignem liquor, oleum, atque sal. quæ prius in
 corpore, ceu principia hypostatica demersa
 latebant: Manifestantur, inquam, separatis
 partibus impuris, scæculētis, atque terrestri-
 bus, aut aliis quoque humidioribus, atque
 heterogeniis quibusdam dissipatis, vt prō-
 ptior, atque facilius fieri queat segregatio e-
 ius, quod intus continetur: nempe id quod
 est substantificum, homogeneum, & vt vno
 verbo dicam, intimum, viuificum, atque cō-
 stituens

stituens rei principium, qui sal est, usque ad-
 eo terrestri, vel etiam humidiori parti inhe-
 rens, ut non nisi vi ignis separari atque erui
 queat: Necessarius itaque est ignis: ac ignis
 interdum etiam salis violentus ad extractio-
 nem salis est rebus faciliorem: non item ad
 generationem eiusdem. Nam si sola calcina-
 tio, etiam vehementissima, procrearet salē:
 eiusque esset causa efficiens: sequeretur res
 omnes calcinatas, esse salem, aut falsas, vel
 certē in salem conuerti posse. At cōtrarium
 docet experientia. Quid enim caloris, aut i-
 gnis vim persentit aut magis magisque ad-
 ustum, aut calcinatū est quā lateres, quos
 cōstat mera calcinatione esse factos. At pul-
 ueriscentur licet, affusaque aqua ponatur in
 locum calidum, qui modus est eliciendi sa-
 lis: lixiuium tamen nequicquam acredinis
 acquireret, aut nihil, aut certē quā minimum
 proliciet salis. Aut si aliquid etiam eliciat, il-
 lud fixum esse existimandum est, quodque
 iam inerat in ea terra, ex qua cocti sunt late-
 res: neutiquam verò ab igne progenitum.
 Idem cēfendum est de ipsa calce viua, quā
 scimus ex omnibus lapidibus aut calculis
 neutiquam fieri posse: sed ex certis quibus-
 dam, qui & sulphuris glutinosi, & salis fixi a-
 liquid in se contineant. Adde quod nō sem-
 per opus fit calcinatione forti, ac ne quidem
 exigua, ad salis extractionem: quem in mul-

tis absque vlla adustione elici posse compe-
rimus, vt patet in nitro, seu sale petræ, qui se-
paratur beneficio aquæ calidæ sæpius trans-
fusæ per terras pingues, cœmeteriorum, sta-
bulorum, columbariorum, aliorumque lo-
corum, quæ sua natura multum continent
illius salis nitrosulphurei. Aliud exemplum
manifestum, ad demonstrandum calcinatio-
nem vel calorem ignis non esse salis pro-
creatorem, tale est. Redige in cineres stipi-
tes cucurbitarum, melonum, cucumerum,
lactucæ, aut aliud quid simile, quod nō mul-
tū salis in se contineat: deinde ex equali por-
tione sarmentorum vitium aut fabarum iti-
dem cineres fac: quod vtique fiet adustione:
ac ad cucurbitarum quidem stipites, multa
& vehementi adustione opus erit: ad sarmen-
torum non item, quia promptè comburun-
tur, & in cineres abeunt. Calcina separatim,
si lubet, amplius, & quantum voles cineres
cucurbitarum, nec tamen vel grano salem
augebis. Nam perpetuò ex cinere vitium,
plurimum: ex cinere cucurbitarum, vel si-
milium, minimum elicies salis: Quod tamen
& id quantulum sit, acrimonia & vigore,
neutiquam respondebit. Cur ergo dicimus à
calcinatione, vel vi ignis salem produci: aut
Cōclusio. ignem seu calorem esse salis genitorē. Con-
cludendum itaque, ignem, neque adustionē
vllum genus salis, aut humoris falsi posse
pro-

producere Nam vti iam diximus, nulla qualitas efficere potest substantiam: nec res quæpiam dare potest id, quod non habet. Sed longius his inhæremus, quàm par est. At ita placuit, & necessarium vtileque duxi ista paulò specialius diducere, cum plurimum conferant ad exactam fundamenti, omnisq; causæ materialis arthritidis, de qua potissimùm hunc meum discursum institui, cognitionē. Nam hinc colligere est, quænam sit vera generatio tartari, vel salis acris, acerbi, acidi pūgētis aut amari: à quibus distinctæ arthritidis species causantur. Causarū siquidem distinctio tenenda, vt morborū differentiam cognoscas atque intelligas. Quæ, quàm liquidè pateat, ex differentiis salium tartariq; allatis, sapientes & candidi iudicabunt. nec amplius recurrent ad frigidum, calidū, humidum, vel siccum, vt vulgò scholis consuetum esse nouimus.

Diuersitas itaque tartari aut salis contenti in ipsis iuncturis arthritidis, atque dolorum etiam differentias facit. Hinc alij immanissimis doloribus torquentur: alij tolerabilibus: alij minimis, alij nullis. Ratio est, quia sal alius alio est acrior ac mordicantior: alius amarior, alius mitior: alius fatuus prorsus atque insipidus. Quod de sale dico, intelligendum est de tartaro seu sale in tartaro comprehenso. Nam quando tartarum

Salis diuersitas dolorum diuersitatem facit.

dico, sub eo salem comprehendo : at non
contra.

Sal in tar-
taro com-
prehendi-
tur.

Actio autem & doloris causa proxima,
est salis acrimonia, aut alia aliqua qualitas,
articulorū partibus sensibilibus noxia atq;
infesta: nisi fortè tartarea materia, eousq; ex-
creuerit, vt vel asperitate, vel tensione, aliā-
ve aliqua de causa, à duritie & copia profi-
cisci solita, dolores moueat. Tartarum er-
go congestum atque contentum in iunctu-
ris, causa est proxima atque immediata ar-
thritidis. Fiunt autem dolores arthritici
communiter, vernis & autumnalibus tem-
poribus, vti summus Hippocrates scribit.
Quippe iis temporibus terra, calore solis
uiuifico, excitata, sinum suum aperit fœcun-
dum, vt balsamicos spiritus suos per natura-
lem sublimationem, plantis omnibus com-
municet, easq; semi sepultas, & veluti mor-
tuas viuificet vegetetque vt reuifescant, at-
que suos fructus vberrimos proferant. Tūc
etiam res omnes, quæ in ea degunt, com-
mouentur. Imò ipsa etiam vina, licet dilu-
tissima & limpidissima turbari solent. Ita &
sanguis & humores & spiritus corporis no-
stri. Vnde fit, vt in vere crebrioribus simus
obnoxij defluxionibus : quæ cum in arthri-
ticis vt plurimū à serosis humoribus (quod
vnus Fernelius obseruauit) nempe à falsu-
ginoso humorum lixiuio fiant, atque in ar-
thri-

thriticorum iuncturas iam per se imbecillas
 facilius incumbant: causam coniunctam seu
 materiam tartaream vel augment, vel inter-
 dum ingenerant: aut iam generatam dissol-
 uunt, unde dolores ingeminantur. Haud se-
 cus enim ac calci affusa aqua, à qua sal calcis
 dissolvitur, & fit ardens quædam ebullitio.
 Ita analogia quadam & in iuncturis fieri e-
 xistimandum est. Defluxio itaque causa est
 quidem arthritidis, sed non proxima & im-
 mediata, sed accidentaria, quam Plato, sine
 qua non, appellat. Nam materia illa quæ in
 iuncturis continetur, aliquandiu otiosa ma-
 net, & non iam promptè dolores semper
 excitaret, nisi noua quædam accederet de-
 fluxio, quæ eam commoueret. Quemadmo-
 dum item iam aquæ copia, fusa calce atque
 lignata, paulo post cessat calor: & aqua rur-
 sus exhalata vel consumpta denuò indura-
 tur: ita fit in quibusdam arthriticis insulti-
 bus. Nam dum fluit materia in articulum,
 summus est dolor, ut pote defluxione, per-
 fusa calce tartari, & incensa: qua iam fluxa,
 & parte propter copiam humoris, doloris-
 que vehemētiam in tumorem eleuata, pau-
 latim cessat dolor. Tum sensim euaporatur
 humiditas, vel à calore partis, vel à reme-
 diorum impositione: à quibus materia tar-
 tarea vel mitigatur, vel resoluitur & diffi-
 patur. Quod quàm rectè fiat à multis, dice-

tur in curatione.

Obiectio. At, inquiet aliquis, videmus interdum podagricos dolores infestare, etiam si nulla adsunt deflexionis indicia.

Solutio. Cui ita respondendum, hoc fieri tum quando materia iam digesta à natura, certis temporibus suos quasi fructus parit & profert: hoc est, suas evaporationes spiritales nitrosas, vitriolatas, aluminosas, aut eiusmodi alias: quæ acres atque pungentes (quales sunt spiritus salium aquæ fortis) tendones, ligamēta, cæterâsq; articulorū partes sensibiles pūgūt atq; corrodiūt, vnde acerrimi illi dolores, quos vulgò putāt à maligna quadam qualitate proficisci: vt nō defint, qui & malignā podagrā statuerint, quā tamē vix aliā puto, si non sint luis venereæ quædam reliquæ. Nam manifestus alioqui vapor est à materia excitatus, quæ per viam congestionis (vt loquuntur, & de qua suprâ aliquid dictum) in parte fuit accumulata, quam digerere nesciens, ipsa interim exaltata fit, vt & vires exerat, & symptomata podagrica producat.

**Ius hereditarium
quid sit.**

Restat aliquid dicendum de illa causa antecedente quæ acquiritur, ceu iure quodam hereditario. quod ius nihil est aliud quàm *Idæitis*, seu vis quædam seminalis impressa semini, quod parentes contribuunt ad generationem liberorum: vel, vt cum Hermeticis

ticis loquar, est impressio quædam tincturæ fixæ arthritidis in ipso semine, quod ideo suo tempore eisdem producit fructus, quales fuerunt in causa, seu typo generâte, nempe alterutrius vel vtriusque parentis. Nam, ne mireris, & à matre hereditario quodam iure descendit podagra, vt liberi non tam bonorum quàm malorum interdum fiant heredes: eo quòd fœminæ, vt & maris semen de natura salis participet. Sal enim solus & vnicus ex tribus principiis hypostaticis est fixus atque firmus. Quapropter qui ab eius vitio fiunt morbi, radices fixas habent, ac proinde plerunque sunt hereditarij, vt lepra, calculus, arthritis & his similes.

Hereditarij morbi radices fixas habent à vitio salis.

Reliqui autem morbi, qui à principiorum fluxibilibus, aut volatilibus vitio, vt à mercurio vel sulphure procedunt, vt sunt omnes catharri & febres, haud ita facilè ad posterius pertingunt. Nam nec semina sua firmiter figunt, nec tam altas agunt radices: quòd tenaciùs impressas tincturas non habeant. Salis vel etiam sulphuris eiusmodi natura fixi, pulchrè elucescit in plantarum seminibus & radicibus: quarum si vel partes transplantent, facillimè tamen nouas agunt radices, atque regerminant: adeoque nouos edunt fructus. Quod neutiquam fiat de foliis aut floribus, in quibus liquor, aut mercurius volatilis, & sulphur siue oleum vola-

R

tile sedem habent. Sed sal fixus perpetuò cō-
tinetur in radice, & in quibusdam caulibus,
& surculis medullosis. At sulphur fixum in
semine. Quapropter ex his etiam transplan-
tantur omnia vegetabilia. At à mercuriali-
bus, quę facillè euanescent, non item: Quem-
admodum nec à sulphure volatili pręditis:
cuiusmodi sunt flores & nonnullorum fo-
lia.

Morbi pro-
prij qui
dicantur.

Morbi hi hæreditarij dicuntur proprij,
quia sponte & à prima origine nobis sunt
ingeniti, aut (vt veriùs loquamur) congeniti:
adeoque suaptè natura in nobis pullulant.
nec opus est nouo aliquo semine ad eorum
productionem. Cæteri verò qui non iure
hæreditario nobis insunt, vocantur acciden-
tarij & acquisiti, quoniam transplantantur.
Transplantatio autem ista, est quoddã quasi
accidens generationis quòd facillè superue-
niat iis, in quibus est affinitas quædam se-
minis, cum natura illorum morborum, qui
hæreditarij sunt, vt arthritidis aut calculi &
vt proprij illi morbi originem trahūt à cau-
sa interna. Ita accidentarij ab externis, vt
crapula, venere, etcæ. Proprij sunt perma-
nentes, nisi fortè vt in declinationibus mor-
borum accidit, semen morbi prorsus exhau-
stum fuerit, in quibus enim parentibus tan-
dem morbi semina desinunt & ad finem
suum peruenerūt, senio cōfecto: nihil mor-
bidum

bidum transire potest in liberos hæreditario iure: quemadmodum ex leprosis parentibus, non sequitur semper leprosos nasci liberos, si semen lepræ in postremis parentibus extremo senio confectum exaruerit. Omni enim morbo suus præscriptus est terminus. Accidētarij seu acquisiti morbi, sunt transeuntes. At tanta est horū cū illis affinitas, atque similitudo, ut facillimè degenerēt in illos, ita ut effectu rei extrinsecus aduenientis, fiat effectus naturæ, seu uti loquuntur Græci ex affectu in *διαβίσει* affectus in *εὐζεί*. Haud secus namque ac radix balsami vitæ nostræ in perpetuo vigore conseruatur à perpetua illa irroratione aquæ vitæ illius generalis, atque purissimi balsami radicalis, qui in omnibus rebus alimentariis consistit, ac nobis per nutritionem ad conseruationem prorogationemque nostri impertitur, iuxta illud Hippocratis, ex iisdem nutrimur, ex quibus constamus. Ita vicissim quando prædictus balsamus noster contaminatur à quadam admixtione impura rerum alimentariarum: fit ut plurimis morbis atque symptomatibus præbeant occasionem, & generationis causam: tantoque id magis, si vitale nostrum semen, atque principium vitæ nostræ fuerit inquinatum ab impuris istis tincturis, atque impressiōibus fixis, quæ morbos hæreditarios ingenerant per con-

R ij

tinuam illam propagationem, qua manifestè apparet vigor seminis earum.

Ratio trās-
plantatio-
nis mor-
borum.

Morbi contagiosi eximiè nos docent rationem transmutationis morborum, quemadmodum & ij qui ætatibus sunt proprij, certisq; temporibus aut locis inuadunt, vt non malè ituant, qui etiam morbis sua semina, suasq; radices inesse aiunt, quibus repullulent. Ecquid, quæso, similius, & magis ad mentem atque sententiam Hippocratis proferri pōt? Is enim scribit in libro suo de flatibus morborum omnium modū, vnum esse: nempe eum qui ex seminibus atque radicibus proficiscatur. Quicquid igitur in parentibus continetur, quod firma, eadēque spiritali impura, morbida, maligna tinctura seu impressione balsamum illud radicale, vitale semen, humanæque naturæ radicem afficere aut inficere potest, transplantatione hæreditaria malum in posteros transfert. At si morborum impura illa semina, non ita adeò profundas radices egerint: Vel si balsamum humanum adeò potenter non occupauerint: vel si ope naturæ, & interno illo balsamo separentur, vel artis ministerio ab externis remediorum specificis balsamis debellantur, aut etiam suum vitæ terminum assequuta fuerint: podagrici podagricos, leprosi leprosos non semper generant. Nam his mediis morborum radices fixæ, atque inqui-

inquinatæ eradicantur, impuræque semina purificatur, vel senio suo extinguuntur. Quæ morborum eradicatio, atque purificatio radicum, atque seminum infectorum, interdum fit beneficio terræ, nempe matricis mulierum robustarum, bono temperamento, optimæque valetudine præditarum. Vnde fit, ut licet patris semen eiusmodi vitio morbo ^{Quomodo fiat morborum eradicatio.} fit inquinatum, istud tamen emendetur à vigore laudati balsami radicalis ipsius matris, ne à patre calculoso calculosi, aut arthritico, arthritici generentur. Et quod magis est etiam, tales generant interdum, qui ne his quidam morbis sint obnoxij, vel ad eos proni, atque proclives. Et è contra fieri potest, ut à patre sano, vegeto, & laudatum semen contribuyente, proles tamen morbida, aut morbis hæreditariis obnoxia procreetur: nimirum patris semine concipiente vim illam malignam morborum, quibus mater diuexatur. Sanè verò semen tritici, licet laudatum alioqui, si in terram non bonam cōiiciatur, in zizaniā abit, aut certè frumentum illaudatum: quod tamen denuò coniectum in terram bonam, pristinam naturæ bonitatem acquirit. Hæc dicta sint in genere de natura atque essentia prædictorum morborum, magnam inter se affinitatem habentium, de arthritide, inquā, atque calculo. Dictæ enim sunt differentiæ, partes affectæ, causæ

R iij

Dogma-
ticorū se-
ctā nō est
distincta
ab Her-
metica.

tam secundum opinionem dogmaticorum,
quàm hermeticorum : seu , vt melius dica-
mus, purè dogmaticorum , ne distinctas fa-
ciamus sectas, quæ re vera vna & eadem est,
si bene intellecta vtriusque dogmata , can-
didè à doctis atque eruditis, æstimentur,
& interpretationem sanam accipiant. Non
enim is sum, qui vel huic, vel illi me addictū
putari velim, aut esse schismaticus. Nequa-
quam verò : Sed pro ingenij modulo , iudi-
ciique vel tantula , quam summus ille Ge-
nius concessit, sagacitate: omnia quæ possum
probare , soleo : vt quod melius & veritati,
atque vtilitati conducibilius arbitror, ac de-
prehendo retineam. Ea est enim philoso-
phorum libertas, vt in nullius magistri ver-
ba iurent.

Progno-
sis.

Restaret nunc in theoria horum morbo-
rum , aliquid more nostro , de prognosticis
dicere: Sed lubens illa prætereo, cum probè
cognitum habeam, non multum solatij, aut
iuuamenti ægro adfore. Quapropter nunc
recto tramite ad curationē accedam⁹, ac seu
in tabula , per *σκιαγραφίαν* quādam propona-
mus omnes intentiones curatiuas , tam do-
gmaticorum, quàm hermeticorum : atq; o-
stendamus in quo differant , & in quo con-
ueniant. Mox vtrorūque *τέκναρσιν* δεραπεν-
τὸν propositurus, primū remedia do-
gmaticorū tam generalia quàm particula-
ria,

ria, & tam interna, quàm externa exponam. Subiiciam deindè quæ sint specifica eorum remedia, eorùmque vsum & administrationem præter vulgi morem docebo.

Non agam hoc loco de cura calculi nisi in genere: licet de causis eius abunde discurrerim. Illud enim factum à me, vti dictum, propter magnam vtriusque morbi affinitatem. Tradam itaque hoc loco potissimum curam arthritidis, calculi curationem specialem in quod sequitur consilium reseruaturus. Idque ne remedia diuersarum partium affectarum, iuxta se inuicem posita, aliquam parere queant confusionem.

Ergo de cura arthritidis, ex mente dogmaticorū acturus, primo loco proponam quasi ob oculos, illorum remedia omnia, quibus vtuntur ad domandam tanti morbi ferociam: sed hætenus sine vllō profectu, effatu digno, vt notum est omnibus: sed potissimum miseris podagricis. Quapropter operæ pretium me facturum arbitror, si ostendam, qua illi vtuntur methodo ad euincendum hunc morbum, cui tantopere hucusque insudarunt, vt iam factus sit quasi opprobrium non tantum medicorum, sed ipsiusmet etiam artis medicæ, iuxta illud poëtæ.

Tollere nodosam nescit medicina podagram.
Certè nescio quæ fundi nostrorum dog-

R. iiii.

maticorum est calamitas. At in expositione eorundem medicamentorum, pro honore artis & artificis, aliquas descriptiones præter morē vulgi dabo: quas nō ex libris: sed maximo illo medicinæ volumine, ipsa, inquā, natura hausi, multāque inquisitione propria, & collatione cum celeberrimis medicis Europæis didici.

Curatio se
eundam
dogm.

Arthritici itaque curam suscepturi dogmatici, duplici incedūt via. Nam & ad præcautionem respiciunt, & ad curationē perfectam. Præcautio debetur causæ antecedēti: Curatio coniunctæ. Vtraque perficitur tribus illis celeberrimis organis: nempe diætā, pharmacia, & chirurgia. Incipientes itaq; à præcautione, ante omnia exactam viuēdi regulam præscribunt, quæ consistit in legitima administratione sex rerum non naturalium, quas vocant. De qua re quia libri ferè sunt pleni, & eandem quilibet vel à mediocriter experto, ac docto ingenio habere possit: idcirco his supersedebo: maximè cum sciam nobilissimum ægrum, cui hoc nostrū consilium dicatum est, talem esse, in quo & ratio præsideat in omnibus, & rationi appetitus obtemperet. Nec quod libet, sed quod licet: imò nec quod licet, at quod decet, expectet, flagitet, factitet. Adeoq; omnes suas actiones ad temperantiam dirigat, vt de his ampli⁹ vel chartā offerere neutiquā sit op⁹.

Sic

Sic ritè instituta diætetica viuendi regula, singulis annis bis purgant ægrum, Vere nempe, atque Autumno, quibus temporibus arthritides maximè pullulare solere, ià ex Hippocrate dictum est. Primum autem intestina alluunt clystere aliquo emolliente: sequenti die propinant ægro minoratiuum eccoproticum, quod vocant ad expurgandam primam regionem corporis. Tale conficitur vel ex cassia cum pauco rhabarbaro, vel ex electuariis, diasebesten lenitiuo: catholico, aut simili aliquo in forma boli. Vel infusiones parant ex rhabarbaro, agarico & similibus cum decocto sennæ, prout fuerit natura ægrotantis: in quibus dissoluunt syrupum rosarum pallidarum ex nouem infusionibus, vel alium aliquem similem, qui expurget serositates.

His peractis transeunt ad præparationem humorum per cantium: in quibus itidem respiciunt ad temperamentum ægrotantis, & ad qualitatem arthritidis, sitne calida, vel frigida, biliosa an pituitosa. Nam causarum seu humorum peccantium diuersitates respicientes, singulos conuenientibus remediis contemperant, atque ad expulsionem præparant: quod cognitum esse debet cuius medico. Ad quod præstandum parant apozemata, seu decocta ex radicibus oxylapathi, graminis, asparagi pro vna intentione, addi-

Pharma-
cia ad præ
caut.

Humor
præpara-
tio.

tis radicibus caryophyllatæ, helenij, aut similia pro altera, cum herbis cichoraceis, agrimonia, fumaria, betonica, qua arthritica, capillaribus: seminibus ebuli, cardui benedicti, citrij, cum corticibus eiusdem, pafulis, liquiritia cum mirobal. citrinis, chepulis, floribus genistæ, primulæ veris, calendulæ stæchados, violarum, borraginis, buglossi, atque similibus: Ex quibus decocta parare iubent, aut in aqua, aut in sero aut hydromelite pro natura ægrotantis, & potissimum morbi: respicientes interim ad hepatis, vel cerebri intemperaturæ emendationem, eorundemque roborationem. In prædicti decocti vnciis sedecim, plus minùs, dissoluunt aliquem syrupum conuenientem, vel saccharum cum paucis cinnamomo, vel sandalo citrino, ad dulcorationem atque gratiam: fitq; apozema clarum & aromatizatum, vt inquirunt, pro quatuor dosibus matutinis. Quibus sumptis, purgationem eradicantem instituunt ex electiuè purgantibus, quæ vocât. Tales fieri solent ex decocto polypodij, carthami, sennæ, singulorum ʒß. epithimi, seminis anisi & florum cordialium quod sufficiat. In quo decocto infundunt rhab. ʒij. agar. ʒiij. in expressione addunt syrupi rosati ʒj. pro delicatioribus, aut sumunt syrupum de cychorio cum rhab. aut rosarum pallidarum cum agarico: Cum decocto sennæ, si infu-

si infusionem facere nolint. In vniuersum autem sequentia parata habent, quæ dissoluere solent, in suis decoctis: vt, si pituita purganda sit, & mitiorem purgationem efficere velint, dissoluunt hieram puram, vel hieram cum agarico, diaphœnicum, diaturbith minus. Si valentius medicamentum reddere, sit animus, priorum loco addunt hieram compositam, electu. Indum maius, vel minus, diacarthami, diaturbith maius. Si purgandam censeant bilem, mitiora habent, cassiam extractam, elect. lenitium in diapr. simplex, diasebest. cathol. Valentiora, elect. de succo rosarum, elect. ros. Mes. elect. de psyllio, Catharticum Imperiale.

Cholago-
ga.

Denique ad purgandam melancholiam <sup>Melanago-
ga.</sup> mitiora habent Cassiam cum senna, diasennam. Valentiora, elect. de epithymo, Confect. hamech. trypheram Persicam, hieram Paccij. Si mixti humores vacuandi sunt: diuersa inter se mixta adiiciunt in suis decoctis: atque ita potiones parât quatuor, quinque aut etiam sex vnciarum eradicantes, siue electiuè purgantes humorem peccantem prioribus illis aut similibus apozematis præparatum. Qui suis ægris etiamnum magis placere cupiunt tabellas exhibent per se, vel ex suis decoctis, aut iusculis dissolutas: cuiusmodi sunt tabellæ elect. de citro: de elect. ros. Mesuæ, vel diacarthami. Has & si-

miles potiones ea dosi qua dictum est, exhibent. Sed quo cum successu norūt, qui tales hauserūt. Quantitas enim & qualitas ipsa nauseam creare solet: & vel odore fastidientas detestantur eiusmodi potiones arthritici ferè omnes, quotquot hactenus nouimus, aut vidimus. Sed nimirum digna sunt tam ingrata putida & diagrediata remedia, quæ prædicentur, quòd nauseam creare possint & vomitum, antequam degustentur: immo vel solo odore. Ausim addere & istud, solo aspectu. Norunt illud pharmacopœi, qui ne nihil egisse videantur, linteis aceto madidis, sua pocula argentea medicinalia ægrotanti propinanda obtegunt: vt si non verbis, at odore saltem fallant dubium. Quòd si & eò audaciæ, vel inuito etiam palato & ventriculo deuenerit, vt haustum illum hauserit æger, Dij boni! qui singultus, qui ructus, & quid non deliquiorum misellum non premit! Pharmacopœus adstans, & rubore sæpè & madore (si inconfirmatior fuerit) facie delibutus atque perfusus, ne medicamentum, quod fecit imperitante medico in nouas molestias miserum adducat, pomi frustula masticanda præbet, sic falli putat stomachū & fauces. Animum addit spem faciens salutis futuræ. Sed quid fit? Nempe nouas turbas iam potio mouet in stomacho: quærit exitū. nuspiam nisi per superna. Quapropter ventri-

ventriculus hūc hospitem ferre neutiquam potens, contrahit se ad excutiendum iniquum colonum. Sed noua arte instructus, atque in procinctu stans, non amplius odoramenta atque gustui grata adhibet: sed ceu vi quadam naturam coerciturus, ouum frigidum palato, & collo extrinsecus apprimat, ne regurgitet quod infudit. Medicus adueniens propter ingentes ægri labores fortè vocatus, clysterem extemplò vel suppositorium subdi præcipit, vt statim descendat, quod exhibuit. At ego vel vnicum vomitum etiam decuplo conducibiliorem in eo casu duxerim, quàm vel octonas sedes. Denique quod ad eiusmodi potiones attinet, vel statim re intacta redduntur ab ægro, vel certè plus molestiæ quàm solatij bonis illis podagricis præstare solent. Quod si non in omnibus, certè in plerisque obseruare licet. Sed mittamus isthæc, & ad institutum redeamus.

Multi igitur quòd tam impuris violentisque remediis vel nihil, aut parum tribuāt, vel quòd benigniores in cura esse velint, malunt istarum purgationum diagrediatarum loco, parare decoctum sennæ, cum agarico & hermodactylis (qui peculiariter articulos respiciunt) ad quatuor vel quinque doses: in cuius quantitate colata dissolunt syrupi de cichorio cum rhab. ℥ iiij. vel ℥ v.

Pilull. bilē
expurgan-
tes.

Pituitam
expurgan-
tes.

Bilē & pi-
tuitam si-
mul.

Pilullæ ar-
thriticæ.

ficque præparant & purgant simul, idque per epicrasin, vt vocant. At quando vident egrorum naturas omnino abhorrere ab vsu potionum, tum vnicum est eis refugium ad pilullas. Ergo pro diuersitate humorum diuersas præscribunt pilullas. Si calida sit arthritidis, patiēsq; sit biliosus, atque delicatissimæ naturæ, pilullas habent mitiores bilem expurgantes, vt pilullas de rhab. & sine quibus. Fortiores sunt aureæ & aggregatiuæ. Quapropter & robustioribus accommodatæ. Pituitosis humoribus, atque naturis delicatis, mitiores hæ conueniunt, pilullæ de agarico, Arabicæ, de hiera cum agarico, imperiales. Fortiores sunt sequētes fortioribus naturis competentes, coccia, de sarcocolla, lucis. At si purgandi sint humores pertinaces, adusti atq; retorridi, mitiores has habent: Indas de fumaria. Fortiores has, de lapide lazuli, & de lapide armeno. Quod si etiam bilis & pituita simul, ac vna eadēque opera sit purganda, prosunt pilullæ de euphorbio & mezereo. Si pituita & melancholia, pilullæ de colocintide. At si omnes sint simul exturbandi humores, conducunt eæ, quas de octo rebus appellât. Et ne quid omittatur, quod specificum videatur dogmaticis, ad arthritidem supersunt adhuc pilullæ arthriticæ, fœtidæ maiores & minores, de hermodactylis, benedictæ, de opopa-

popanace, ad quas tanquam ad sacram quādam anchoram confugere solent, vt frustra sit hac in parte, qui de remediorum defectu conqueri velit. Nam & delicatis & robustis, & pituitosis, biliosis atque melancholicis electiuè purgantia medicamenta dicata esse vides. Dosis autem eiusmodi pilularum est à ʒ j. ad ʒ iiij. Ex quibus formantur pilullæ nouem, septem aut quinque, prout faucium meatus ad deglutitionem fuerit prōptus & expeditus. Sed quod mirum semper in numero impari consistunt, argumento sumpto ab eo, quod ait Poeta,

Numero Deus impare gaudet.

Quasi verò & Dij ipsi imparitatem in medicinis, quarum authores esse perhibentur, spectari velint. Sed sunt qui & ratione aliqua naturali suffulti, inæqualitate positas aut sitas in ventriculo, vndique latera meliùs contingi, atque camini instar extergi sibi persuadeant. Præter prædicta purgantia omnia, sunt adhuc alia quibus dogmatici vtuntur, in delicatis & ditioribus, quos benignè & placidè sanare, iisdemque plurimum placere gaudent. Nam syropos faciunt magistrales, quos vocant, quorum v-
sus est, ad morbos longos seu chronicos dictos: cuiusmodi est & arthritidis, atque in iis corporibus, quæ frequenti purgatione indi-

Benigniora & gratiora remedia.

gent. Tales autem bis in anno præscribunt, nempe Vere & Autumno. Parantur ex eorundem aut similium decoctis, quæ in apozemate prædicto citata sunt: vel ex succis depuratis herbarum atque florum convenientium, in quibus infunduntur aut decoquantur folia sennæ, herimodactyli cum tantullo cinnamomi aut cariophyllorum, quod correctionis loco adiiciunt. Quorum dein liquorem transcolatum cum sacchari sufficiente quantitate, coquunt: & circa media decoctionis affūdūt infusum rhabarbari factum in aqua cichorij: Sicque ad syrupi perfectionem coquunt, qui benignè admodum purgat sine vlla offensa ventriculi vel stomachi delicatissimi.

Remedia
quibus dogmatici
stomacho
prospiciūt.

Atque his absoluunt totam prophylacticam seu præcautionem, quod quidem faciat ad pharmaciam purgantium. Interim & stomacho prospiciunt, & quæ eundem roborare possunt, præscribunt. In quem scopum instituunt pilulas vsuales, quas vocant: quarum vsus est ante cibum singulis septimanis semel aut bis, prout plus aut minus stipata fuerint aluo: cuiusmodi sunt pilullæ de hiera simplici, pilullæ assaieret, elephanginæ aut similes. Nec intermittuntur pulueres digestiui, vt vocant, quos sumunt post pastum. Sed & diuersioni materiæ peccantis studentes, quidam hydrotica seu diaphore-

phoretica commendant, sed talia, quæ hepar non calefaciât, itémque diuretica, ad diuertendos & euacuandos superfluos humores per vrinas atque sudores. Alij solis frictionibus matutinis contenti sunt. Ad partium verò affectarum roborationem, vtuntur lixiuiis & lotionibus, quibus pedes & manus abluunt. Tales conficiunt ex decocto saluæ, iuæ arthriticæ, betonicæ primulæ veris, absynthij & similibus.

Iam quod ad chirurgiam attinet tertium Chirur. præcautionis organum, statim post minorationem tempore verno, vna vel altera interiecta die mittitur sanguis: aliquibus etiam autumnali, idque aliàs in brachio, aliàs in pede ex vena malleoli. Vtuntur & ad reuulsiones atque deriuationes causticis: applicatione cucurbitarum etiam cum scarificatione sæpius iteratarum.

Ecce omne mysterium, quo ad præcautionem vtuntur medici dogmatici: ac ij etiã qui ex illis doctiores habentur, atque exercitiores, quique consilia sua ex arte præscribunt atque methodo.

At ego huic ipsi dogmaticorum legi obtemperans mitius, & paulò benignius tecum agam. Interim magis vtetur specificis, & quæ morbo huic si non penitus extirpare, frænum saltem iniicere queant: sed id ex Hippocratis præscripto, altiùs, tutiùs & iu-

S

cundiùs. Primùm itaque quod ad præcautionis præcipuum caput attinet: approbamus planè debitam ac legitimam diætæ, atque rerum sex non naturalium administrationem.

Humorũ
præpara-
tio vera,
qualis.

Ad præparationem ergo humorum, loco oxymelitis simplicis, mellis rosati aut anthosati, syrupi de betonica, de stœchade, & succo acetosæ, de succo borraginis, qui & præparationi humorum peccantium cum aquis conuenientibus ei partes principes (sed maximè hepar calidum) respicientibus prodesse possunt. Item loco apozematum, quæ in quatuor vel quinque dierum vsum præscribuntur, vt dictum est suprâ, quæ omnia parum prodesse possunt: cum eiusmodi remedium nihil aliud sit, quàm elixatio quædam simplex variarum rerum vt dictum depurata cum albumine oui: quæque vel quatrinduo facilè acefcat aut corrumpatur, vt taceam de gustu nauseabundo, atque ingrato. Horum, inquam, tam syruporũ quàm apozematum loco, suaferim ego præparari tibi hydromel quoddam simplex communi modo paratum, quod fieri potest in propria domo: in cuius libris sex bullient radices hennulæ campanæ in talleolas dissectæ, ac mediocriter siccatae ad solem, aut lentum calorem, ʒ ij. radices felcis & acetosæ ana ʒ ii. ligni rosarum ʒ j. chamædrys chamæpytis ana m. j.

m. j. macerentur & digerantur omnia per viginti quatuor horas ad lentum calorem: postea coquantur ad consumptionem tertie partis: addendo sub finem decoctionis florum verbasci, primulae veris, calendulae ana p. ij. colatur per manicam Hippocratis, aromatizentur tantillo cinnamomi, aut coriandri praeparati cum succo citoniorum: transcoletur aliquoties per eandem manicam, donec dilutissimum euadat, & lucidissimum. De quo capies ℥ ij. in principio: postea sensim augebis dosim. Radix helenij aliquem amarorem huic hydromelliti conciliat, qui tamen non ita sit ingratus, quin consuetudine fiat gravior atque acceptior. Gratissimum est alioquin, & nulla nauseabunda qualitate molestum. Ad haec colore & luciditate refert vinum album. Quod si etiam gratius, ad gustum adicere velis, & ad praeparandos corrigendosque humores aptius: addes aliquot guttas spiritus vitrioli dulcorati, vel aciditatis sulphuris. Hoc enim ceu fermento acido naturae, melius fermentabuntur superfluitates tartareae, & ad expulsionem aptiores reddentur. Sed singulis hebdomadis hydromel hoc conficiendum: & singulis matutinis assumendum ad ℥ iij. vel ℥ iiij. tribus vel quatuor horis ante prandium, continuando, non ad quatuor vel quinque dies, uti solent vulgò: sed per plures menses, aut etiam annos.

S ij

Sicque perfectè detergentur viscera, vt stomachus & reliqua membra interiora, à tartareis & mucilaginosiis impuritatibus, quæ tunicis eorum obhærescunt. Atque sic etiam vna & eadem opera corroborabuntur. Ita demum fluidi reddentur humores: atq; hoc ipsum est quod Hippocrates præcipit, quum dicit, *Vbi quis corpora purgare voluerit, oportet fluida prius facere.* At meherclè video paucos hodie nouisse quid sit illud *fluidum reddere.* Nam si, vti conuenit, talia reddantur. Vix leui pharmaco aliquo opus est ad exturbanda, vel fluida, vel quicquid humoris etiam peccantis restare possit. Semel nãque natura victricem manum admouens, non cessat, donec omnem eiiciat hostem. Et boni isti tribus vel quatuor diebus id peragere tentant. Tentant sanè, nec efficiunt quod sperant. Nam vt fluida reddantur quæ intus latent morborum causæ tenaces, tempore opus est: & natura functionibus suis adiuuante, cum crassa difficulter moueantur ex medicorum decreto. Hoc autem non fit breui, sed arte, tempore, longa atque continuata viuendi ac medicandi industria: & quidem tali quæ nec partes prosternat, nec naturam frangat, aut molestat, nec vllam effatu dignam, vel corpori, vel naturæ interiori creare possit molestiam. Sic medicandum est: sic expellendæ morborum causæ: sic denique

nique morbi sanandi: vt natura & vigor ille vitæ, verus morborum antagonista, atque expulſor conſeruetur. Quem, caue credas alium eſſe, quàm ipſammet naturam, ſeu baſam naturæ, familiari, ſed interim efficaci remedio adiutum. Poſtquam ergo fluida reddita fuerint corpora: natura per ſe, per criſim, vt per aluum, per vrinas, per ſudores, aut alias vias excrementorum ſic ritè præparatorum, exitum molietur certis temporibus, ſed tum præcipuè, quando à moleſtantiſ cauſis diuexata fuerit, ipſa interim artis & medicamenti ope victrice exiſtente. Immo vel abſque arte tandem hoſtem eiiciet, vbi vires nuperas recollegerit.

Ergo vt ad has operationes, purgante aliquo naturam promoueamus: hoc eſt impedimenta ſubleuemus: quo meliùs illud præſtare poſſit, purgans in eam rem præſcribemus: ſed facile illud, nec nauſeam mouens, interim ex dogmaticorum penu depromptum, ſed arte noſtra elaboratum.

In eodem igitur hydromelite ad lentum calorem per aliquot dies macerabis flores recentes violarum (nam tælia ſuis, hoc eſt conuenientibus temporibus paranda ſunt) perſicorum, roſarum pallidarum, florù prunorum ſylueſtrium, & purgans efficies grātū, quod abūdè ſcroſitates euacuabit. Quod ſi efficacius reddere voles, addes aliquid ra-

dicis mechoacam, in talleolas sectæ atque
 ficcata. Sed longiuscula opus est digestionem.
 Nā hæc sola & vera est correctio eiusmodi
 remediorum. Adiciet tamen aliquid, si lu-
 bet cinnamomi, aut seminis anisi in eadem
 infusione, ut gratior fiat potio, atque corre-
 ctior: cuius dosis est duarum uncularum, quæ
 sufficienter purgabunt. Aut si virtutem e-
 tiam augere lubeat, & simul purgare effica-
 citer atque benignè, humores crassos atque
 serosos: aut etiam purgans specificum effi-
 cere in hoc affectu: addes sennam, vel tur-
 bith album & gummosum, aut hermoda-
 ctylos, aut de singulis aliquid. At diu dige-
 renda sunt in prædicto hydromelite ut di-
 ctum est. Nam à calore extrinseco adiutus
 calor interior, fermentari incipiet, digeri,
 atque tandem bullire & depurari: sed longè
 alio atque nobiliori modo, quàm in officii-
 nis vulgò fieri consuetum, leui eaque mo-
 mentanea ebullitione vnius semihoræ, aut
 horæ integræ ad summum. Ebullitio siquidè
 hæc atque digestio, non tam ab externo ca-
 lore, quàm ab interno: Imò ab hoc vel mul-
 tò etiam magis. Omne enim optimū, quod
 à natura fit. Quid tum fiat, si natura artis ope
 fuerit adiuta? Nimirum & coquetur & di-
 geretur, & depurabitur: sed absque vllò al-
 bumine oui: fietque magna separatio impu-
 ri, quod in fundo residebit, à puro limpido
 atque

atque claro, quod vini diluti instar supernabit. A tali medicina utique, nec nausea nec vomitus, nisi ei exorietur, cui vel nomē medicinæ exosum: At qui semel sumpserit: ille & gratiam commendabit, & effectu commendabiliore sine dubio fruetur. Sic purgabuntur humores tutò atque iucundè fidem faciet ipsamet deiection.

Tales purgationis rationes plurimas propediem, tam vini quàm hydromelitis formadabimus in lucem, Deo vitam & vires concedente, in nostra pharmacopœa restituta, quam paramus, & vix, ac ne vix quidem, ab importunis amicorum extorsionibus, pro vltima (quam vocant) manu retinemus, iuris publici facturi, si Deo visum fuerit, hoc anno. Potes etiam prædicto hydromeliti suo tempore flores prunorum domesticorum addere. Itémque rosas muscatellinas. Nam his & excellentem & gratissimam efficies purgationem. Talia quippe aut similia in hydromelite (quod verum est nectar cœleste à rore nimirum collectum) macerata, quâvis calsia, quovis syrupo magistrali, quauisve alia purgatione vel gratissima, visa sunt præstantiora: ut cessent hîc syrupi magistrales vbi istud adfit. Quod si syrupi placeant, eorundem trademus descriptionem, in nostro prædicto libro. Porro à prædicta potione non opus est custodia, aut ut maneat domi:

S iij

sed liberè exire potes ad negotia. Placidè enim ad naturæ officium vocaberis, nulla vī nullāque naturæ prostratione: tantū abest vt stomachus quicquam, vel aliud, vllūmve viscus ab ea patiatur. Sed continuato vsu opus est. Nam ita demum fluida reddentur corpora ad excretionem: malique ferocia, si vel altius radices egerit, domabitur, nec quicquam ab eo natura grauabitur. Nec dubito hanc meam sententiam, à quouis ingenuo & candido medico approbatum iri: velint modò etiā quod vnicè opto & suadeo, relictis impuris & nauseam mouentibus apozematis huiusmodi artificiosioribus digestionibus, & medicamentorum præparationibus studere, atque vti. Norunt enim (nec nos fugit) in medio vsu istarum coctionum vulgarium, quæ tamen vix ad quatuor dierum spatium conseruabuntur, sæpè desistendum esse: quòd æger propter ingētem, quam concepit, nauseam, vel dictu prouocabilem, fastidiat eiusmodi apozemata. Hoc autem non fit de hydromelito illo, aliisque tam præparantibus, quàm purgantibus quæ propediem publici iuris facere decreui, cum aliis rarissimis ac nobilissimis præparationibus omnis generis morbis accommodatis, docebo præclara extracta: electaria liquida, solida, corroborantia, purgantia, sed mitissimè, & vnius dragmæ

gmæ dosi, cum in vulgaribus, vel vnciæ vix
sufficiant : sed longius protrahor quàm spe-
speraram. Nec pœnitet tamen, qui tibi hæc
scribo, atq; suadeo. tibi, inquam, alteri mei,
quem colo, & veneror. Idcirco in hoc consi-
lio extra viam digressus sum consuetam:
quam tenere & sequi ipse tamen noui, si cō-
sultum videatur ægro salutare: vti constabit
ex plurimis consultationibus, quas & breui
in lucem dabo. Nam & ibi constabit, non
semper lata incedendum esse via, qua currus
& equi transeunt: sed semitas interdum esse
breuiiores tutiores ac iucundiores. Saluta-
re & benignum quin etiam purgatiuum est
puluis noster Diasennæ. Concinnatus est ex
senna, ex crystallo tartari purgantis & acidu-
li, quæ duo basim constituunt. Adiectum est
aliquid saccari & aromatum ad maiorem
gratiam: facillimè assumitur: est enim gra-
tus nec nauseam mouet, vt ne os quidem sit
colluendum, vel alia facienda, post purgan-
tia assumpta fieri solita. Dosis est à cochleari
semis, ad cochlear vnum argenteum pro
natura ægrotantis. Quo sumpto statim hau-
ries iusculum. Est enim familiare & egre-
gium purgans, naturæ tuæ convenientissi-
mum. Non addo descriptionem. Est e-
nim artificiosa admodum, & laboriosa satis
prædicti crystalli præparatio: quam tamen
docebo in nostra prædicta pharmac. Por-

Puluis dia-
sennæ
Querceta-
ni.

rò loco pilularum Elephanginarum, mastichinarum, de assaieret aut similium, quarum usus esse solet creber ante pastus ad corroborationem ventriculi, atque hepatis, eorumque expurgationem à tartareis & viscidis impuritatibus. Harum, inquam, loco sequentes pilulas nostræ descriptionis suo tempore parare curabis.

℞ aloës succotrini optimi ac laudatissimi ex vesica $\frac{3}{4}$ vj. aut lb. β. vel tantum, quantum lubet: quam redactam in puluerem immittes in matratium, seu cucurbitam vitreā. affunde aquæ endiuivæ aut acetosæ, ut quatuor vel quinque digitos superemineat: pone in balneo maris calido, ac ferè bulliente, vase optimè clauso cum subere ac cera hyspanica. Stet ita per duos vel tres integros dies, & videbis aquam ab aloës essentia tinctam, & rubicundissimam rubini instar evadere, quā lètè per inclinationem à fœcibus separabis, ne quod crassum est exeat simul. Liquorem effusum seorsim asserva in alembico probè clauso. Materiæ relictæ aliam affunde aquā endiuivæ, sed non tantum quantum prius. Denuò digere ut ante: coloratam separa, priorique adice, ac rursus aliam affunde, donec aqua nullum amplius eliciat colorem. Et videbis residuum, quod est in fundo, arenæ instar aut cineris, in magna satis copia. Et ex media libra magis quàm tres vnciæ restabunt:

stabant : estque fœx aloës inutilis , nec in aqua dissolvitur. Aquam omnem tinctam destilla per alembicum , aut permitte ut exhalet in patina argentea , carbonibus aut cineribus calidis imposita : donec materia restet crassitudine mellis : quæ erit lucidissima rubini instar , & maiori artificio atque iudicio præparata , quàm solet vulgo simplici illa ablutione , si vel centies abluatur. Quæ ablutio aut nihil , aut certè parum prodesse potest. Dicam & obesse posse , quum tenuior & nobilior eius pars ablutione possit separari. Hæc aloë sic rectè præparata erit basis nostrarum pilularum : quam pones in vitrum , affundendo suo tempore succi florum violarum optimè depurati in balneo maris (ut docebimus in nostra pharmacœa restituta) ℥ iiij. nisi necessitas urgeat. Expecta donec tota inspissetur in consistentiam aloës : quod ad calorem solis fieri potest. At si promptè perficere voles , exhalare facies aqueam humiditatem supra cineres , donec redeat in consistentiam mellis. Adde rursus succi primulæ veris optimè depurati , ℥ iiij. aut si voles ut citius res peragatur , florum succos qui eodem tempore florent , simul & iunctim affundere potes. Item succi florum pruni domestici & sylvestris ℥ vj. succi rosarum pallidarum , succi florum cichorii ana ℥ viij. succi florum calendulæ ℥ iiij. Omnes hi succi

probè depurati, aloë consistentiæ mellis affunde, vel simul plures, vel seorsim singulos, prout libuerit : Et subinde digere & coque ad lentum calorem, dum ad pristinam consistentiam redeat. Quod si in principio, aloës fuerint tantum vnciæ quatuor, iam ad decem adauctam eius massam videbis, ab extractis succorum quos adiecisti. Huic massæ adde foliorum sennæ electorum, & in tenuissimum puluerem redactorum ℥j. β. rhab. puluerisati minutissimè ℥j. myrrhæ ℥β. croci ℥j. β. macis ℥j. hos pulueres paulatim admisce prædictæ massæ optimè miscendo, & malaxando, addendo aliquid syrupi rosati solutiui, si opus sit, vt omnia redigantur in debitam massam pilularum. De qua formabis pilulas duas magnitudine pisi, quas sumes paulò ante cibum, vel prædij, vel cœnæ, prout libuerit.

Eadem basis aloës misceri poterit cum succo esulæ, extracto sennæ, hermodactylorum, aliorumq; purgantium prædicto morbo præparatorum: & fiet specificum purgās pro arthritidis præcautione. dosis est pilullæ duæ, quæ sufficienter purgabunt.

Addam & descriptionem pilularum mearum helleborinarum, antipodagricarum, quas voco. Nam & alias antepylepticas dictas parare soleo, & plures alias diuersis morbis accommodatas. Præstans est hoc reme-

remedium ad ipsam etiam arthritidem, hæreditariam aut inueteratam: & in qua vulgata remedia nihil proficiunt.

Accipe radicem helleb. nigri transplantatam in aliquem hortum, vel qui in aliquo loco calidiore creuerit, non in montium iugis ℥ iiij. depurentur optimè ab omni immunditie, atque terrestreitate. Bulliant integræ in mensura vini rubri optimi, in quo adde caryophyllorum seminum citri ana ℥. β. bulliant omnia simul in olla terrea vitreata per quartæ horæ spatium. Postea aufer vinum & radices siccato ad ignem lentum: siccatas crassiusculè cōtunde. Similiter seorsim pulueris crassiusculè hermodactylorū ℥ iiij. pulpæ colocynthidis ℥ j. rad. angelicę & gentianæ, ana ℥ j. pulu. faniculæ, centaurij minoris & hyperici ana ℥ β. pulueris chamædryos, chamæpityos, florum primulæ veris & betonicæ ana ℥ vj. pulueris seminum cardui benedicti, acetosæ & sem. citri ana ℥ j. seminum anisi caryophyllorum ana ℥ β. croci, castorei electi ana ℥ iiij. Omnes isti pulueres secundum artem probè inter se mixti ponantur in cucurbita vitrea ampla, affundendo feri lactis per destillationem facti quod satis sit, vt prædicti pulueres benè humectentur. quod videbis, si probè misceas in vase: tantum autem affandes, vt duos vel tres digitos superemineat. Claudatur & obturetur

vas probè, nec quid expirare valeat: & ponè ad digerendum in balneo maris per dies sex ad minùs. Postea liquorem effundes, & materiam intra linteamina coniectam torculari exprimes, vt omnis liquor substantificus extillet:quem digere in balneo calido, in vase optimè clauso, & materiam postea digere denuò, & purifica, atque omnem humiditatem exhalare permitte, donec resideat consistentia crassitudine mellis: Ad cuius materiæ $\mathfrak{z}$ vj. adde sennæ $\mathfrak{z}$ ij. & fiat massa pilularum: quarum dosis $\mathfrak{g}$ j. pro pauperibus. Sed pro te, tuæque conditionis hominibus, meliùs adhuc præparare oportet. Nā prædictus liquor, postquam rite fuerit digestus, infundendus in cucurbitam vitream cum recipiente, optimè iuncturis obfignatis, ne spiritus, qui subtilissimi sunt, exhalare possint: Pone ad ignem cinerum mediocrè, aut ad ignem balnei vaporosi, si meliùs efficere velis, donec omnia destillent ad siccitatem vsque. Liquorem extillatum serua in vase bene clauso: cum quo & saccaro rosato aut violato fit syrupus purgans præstantissimus. Sed vt fiant nostræ pilullæ helleborinæ, ita procedendum. Si prædicti liquoris fuerit libra vna, addes rhab. puluerisati $\mathfrak{z}$ j. puluer. sennæ, agaris trochiscati & in puluerem redacti ana $\mathfrak{z}$ vj. pulueris hermodact. $\mathfrak{z}$ ss. masticis $\mathfrak{z}$ ij. aromat. ros. Gabr. diamo-
fchi

ſchi dulcis ana ꝑ iij. Omnibus his pulueribus probè mixtis, affundes prædictū liquorem, ſenſim imbibendo ad lētiffimum calorem, donec prædicti pulueres omnem liquorem imbibierint. Adde ſub finem eſſentiæ aloës præparatæ vt dictum, ꝑ iij. & fiat maſſa pilularum, addendo ſub finem inter malaxandum aliquid ſyrupi myrtillorū. Diu ac multum malaxentur, & piſtillo tundantur.

In podagra confirmata, aut in qua iam nodi ſunt, atque tophi datur ꝑ j. ex qua duæ exiguæ pilullæ formantur, quas capiat ſingulis ſeptimanis ſemel, ſuperbibendo iuſculū, in quo bullierit acetoſa, borrago, bugloſſum, portulaca & his ſimiles herbæ refrigerantes. Idque continuandum à Nouembri ad finem uſque Aprilis. Poſtea aduentante tempore æſtuo ceſſandum. Hoc remedium ad radicem uſque mali pertingit, & ſeruit tam præcautioni quàm curationi. Valent & eadem pilullæ in aliis plurimis morbis chronicis & contumacibus.

Pro diuertentibus & reuellentibus, nihil eſt quod addam. Quantum verò pertinet ad roborantia tam vniuerſalia, quàm particularia, nos loco conditorum, opiatarum, tabellarum, quas formulas omnes præſcribere poſſemus, vt reſpicerent cerebrū, hepar, ventriculū, aliàsque partes quæ roborandæ ſunt in hoc affectu. Item loco puluerum

Robora-
tio viſce-
rum.

digestiuorum, qui parantur ex aniso, coryandro, præparato in succo cidoniorum, conferua rosarum siccarum, cinnamomo, saccharo rosato, & similimis, quæ plurimum valent ad roborandum ventriculum. Horum, inquam, omnium vice suademus vsum pulueris specifici, cuius vis sit efficax ad dissoluendas tartareas impuritates, mucositatesque stomachi seu ventriculi & viscerum nutrientis facultatis, in quibus causa materialis, & quasi minera arthritidis atque calculi (qui morbi per coagulationem fiunt) consistit ac generatur.

Cum enim horum morborum generatio, uti dictum, fiat per coagulationem tartari & mucositatum, consequens utique est, ut cura procedat à resoluentibus eiusmodi tophos tartareos. Ea autem fiunt ex remediis propriis atque specificis: quorum alia vim habent resoluendi tartarum huius, alia alterius generis & naturæ. Nam ut diuersa sunt tartarorum genera atque salium, ita & dissolutionum atque causarum dissoluentium. Res exemplo fiet illustrior. Gummi Arabicum dissoluitur in aqua: ratio est, quia est de natura aquea. Gummi tragacanthi, gummi cerasorum, prunorum item sunt aquosa: sed maiore opus est copia aquæ ad dissolutionem eorum. At mastix, thus, lacca, in aqua nunquam dissoluuntur. Nam
quia

quia hæc gummi sunt de natura sulphuris, facilius dissoluuntur in oleis ut ipsummet sulphur. Quæ autem gummi partim sulphurea, partim aquosa, & de salis natura plurimum participant, ut ammoniacum, sagapenum, galbanum : ea cum spiritibus salis, ut cum vitriolato, acetoso spiritu, in ipso aceto vini contento dissoluuntur: aut simili aliquo alio spiritu acetoso, partim mercuriali, partim sulphureo. Hinc patet, in quo consistat dissoluendi vis. Patet etiam non omnia purgantia conferre ad dissolutionem, & per consequens, euacuationem tartari, ut frustra sint, qui febribus quartanis, aliisque morbis pertinacibus, varia medicamentorum genera sine ullo discrimine præscribunt: cum plurimis ex iis non sit vis particularis & specifica resoluendi atque deturbandi tartareas materias & mucositates compactas. Quinimò talium usu pertinaci, ex quartana simplici faciunt duplicem, aut triplicem. Ratio est, quia non dissoluunt gummosas viscositates, cum conuenientia non adhibeant: nec naturam iuuant, sed lædunt potius, atque insultus febriles ingeminant. Nam gummi quoddam est tartareum, quod visceribus inhæret, & vnoquoque quatri-duo spiritus suos nitrosulphureos exaltans, quartanariorum symptomatum vera est & immediata causa. Quod gummi tartareum

T

cum gummi tartareo dissoluitur, & ebibitur, deletur febris. Nam in similibus potius querenda est sanitas, seu morbi curatio, quam in dissimilibus aut contrariis & repugnantibus. Hæc est Chymicorum opinio, quæ verbo solum & non re à dogmaticorum opinione differt: cum ad vnum & eundemmet finem vergant ambæ sententiæ. Nam si causæ habeatur ratio, in simili remedium quæres, ut iam diximus de febre quartana. Si effectum ex causa respicias, contrariis eam propulsabis. Sic calculus à tartaro, seu sale coagulato factus, curabitur, sale quidem, sed resolvente. Arthritis quinetiam à salibus tartareis acribus ac corrosiuis genita, salibus curabitur lenitiuis & consolidatiuis. Simili ratione in morbis sulphureis à sulphuribus rerum petenda sunt remedia. Sed sulphuri inflammatorio febrem excitanti opponitur sulphur acidum, vitriolatum: quod summè refrigerat: sulphureosque illos commotos spiritus coagulat & compescit. Atque hoc modo & similia similibus curantur, & contraria contrariis debellantur. At merentur fanè hæ contemplationes, quibus omnes veri medici diligenter incumbant. De quibus pluribus agemus in opere nostro, De recondita rerum natura, artisque mysteriis. Ista tantum *παχυλῶς ἢ παρρηγῶς*, hoc loco aspersa sint, At in vniuersa ista cōtemplatione

ne

ne cogit quidem parum digredi ratio à dogmaticorum principiis & fundamentis, donec vel meliora ostendant, vel hæc nostra solidis rationibus evertant. Nam, inquiunt illi, in cura arthriticorum & aliis morbis similibus, humores crassos & coagulatos, attenuandos esse: quam attenuationem, attentant calidis & potenter siccantibus. Quid fit? Loco resolutionis quam intendunt, indurât & cogunt magis, à medicamêti nimirum calore resolvente ac dissipante, euacuato eo quod aqueum est & tenuius. Hinc tophi, hinc nodi, quos rectius à medicamento causatos dicas, quàm ab ipsa defluxione, quæ non potest esse alia quàm liquida. Nam dissolutio eiusmodi tartareæ materiæ, non consistit vel in vi caloris, vel in facultate attenuante: sed est virtus quædam propria ac specifica, quæ etiam dissolvere potest. Vnde videmus id quod dissolvit aurum, non dissolvere argentum: & vicissim quod dissolvit argentum, non dissolvere aurum. Nec vlla est aqua fortis, quæ sulphur dissolvendi vim habeat, quod tamen cum metallorum duritie non est conferendû: At ab oleo dissolui potest, quod & illud sit de natura oleosa atque sulphurea. Quapropter infinita prope modum dissolventium genera esse in natura existimandum est: quorum disquisitioni, & causis, doctis incumbendum suadeo. Ne-

T ij

que enim sat est nouisse effectus & τὸ ἔργον, seu ad oculum uidisse: sed pergendum vterius, atque deueniendum ad τὸ δῖόντι: ad causas, inquam & rationes. Id quod inter meæ sortis ac conditionis philosophos, me non vltimū præstitisse profiteor. Nam quicumque cognouerit dissolutiones rerum, nouit & earundem compositiones, & anatomiam vitalem seu internam, & non tantum externam seu superficiariam.

Sed reassumo puluerem, de quo dicere aggressus, & iam ferè minùs digressus sum. Is enim insignem habet vim dissoluendi propter salem alkali mordacem, atque pungentem, quem continet aron, quæ basis est & præcipuum ingrediens eiusdem pulueris. Ergo in principio veris, quando aron germinare incipit: & radix eius sale naturæ est referta, quo vegetetur eius species: tum colliges eiusdem radicis quantum voles: mundetur optimè à terra: sed cautione opus est. Nam si importuniùs atteratur manibus, vesicas excitat. Probè mundatam & leuiter exiccatam, pones in ollam paruam vitreata, aut in vitrum, affundendo vinum albū, vt supernatet aliquot digitos: atque ita macerari, fines in loco frigido per totam diem. Tum separa istud vinum, quod iam magnā eius salis partem extraxit; & aliud affunde, donec prædictum vinum, non amplius pun-

gens

gens aut mordicans euadat: quod lingua facile percipies. Quo facto radices siccabis, & deprehendes non amplius tanta mordacitate esse præditas, vt linguam lædere valeant. Radicis huius ita præparatæ accipe ℥ ij. pulueris acori vulgaris communi modo præparati ℥ j. pulueris florum betonicæ ℥ ss. lapillorum qui in cancris reperiuntur, quos oculos cancri vocant ℥ iij. cinnamomi ℥ j. ss. Omnia optimè puluerisata cum saccari rosati quantitate ad libitum misceantur vt gratiora sint, fiat puluis: de quo capias manè cochlear semis: idque alternis diebus, vt vno videlicet alternorum prædictum sumas puluerem, altero hydromel superiùs descriptũ. Sed non desistendum ab vsu. Nam ita dissoluentur tophi tartarei, qui iam sunt coagulati, & prohibebunt eorundem coagulationem atque generationem. Valet certè plurimum idem puluis ad calculos quoque, cuius etiam vsus esse potest ad præcautionem.

Haftenus de cura arthritidis prophylactica dixisse sufficiat, in qua fortè longiores fuimus quàm decebat: sed ita placuit tua causa, & quòd hoc ipso consilio & remedium formulis præcaueri possint omnis generis morbi, qui fiunt per coagulationem materiæ tartaræ, quorum innumerus est numerus. Credo tamen nihil hîc superflue

T iij

dictum fuisse, & quod non mereatur intelligi ab omnibus veris medicis Asclepiadæis. Si qui sint alij, quibus ista non sapiant non moror, nec multum curo: mihi modò sat sit, in tuam gratiam hæc conscripta, si tibi arri-ferint, quem optimum habeo & veneror patronum. Nam hîc mihi scopus est vt te instruam specialius in omnibus, quæ ad consolationem & placitum aliquid cõferre possint, & vt quasi videas ad oculum, & causas morbi, qui te nunc habet, & eiusdem remedia.

Restat nunc itaque vt aliquid etiam dicamus de therapêtica, vel curatiua, quæ malum præsens respicit, seu symptoma dolorificum, quod miserè sæpe miseros torquet & lancinat. Dolor sanè vehemens arthriticus est, qui etiã annumeratur inter atrocissima symptomata quæ ægros affligere solêt. Nul-lum enim symptoma aliud æquè egrum molestat sicut vehemens dolor, vt ipse testatur Galenus. Dolor quippe etiam animi deliquia, inflammationes, abscessus, febrésque inferre potest, & solet, vt docent Hipp. & Gal. plurib. in locis. Præterea vires dissoluit, prohibétque membra à suis functionibus seu operationibus. ex 2. prognost. com. 7. Eadem grauissima symptomata, quæ dolores consequi solent, coëgerunt Galenum, vt sua methodo nobis consulens in hæc verba
procu-

proruperit, Satius esse multo, inquit, quicquam ægris exhibere, quod dolorem lenire & demulcere possit, quam in asperis aut aliis quibuscumque affectum demulcentibus auxiliis perseverare. Quapropter in dolore arthritico, summopere infestante dolore, omnes indicationes nostræ curatiuæ eò collimare debent, ut sedetur dolor, qui interdum non tantum symptoma est: sed morbus ipse, & grauiorum symptomatum fit causa.

Sed cum de dolore doctrina, à priscis philosophis & medicis adhuc non sit nobis satis enucleatè proposita, nostrique dogmatici longè à scopo aberrasse videantur, par est de eo, & nos aliquid dicere, ne quid intactum nobis excidat. Docent dogmatici dolorem, tristem esse sensationem à subita & violenta mutatione factam, sensui tantum tactus propriam. Nam in partibus tantum sentiētibz hanc affectionem doloris repositam esse volunt: Verum quid sit illud quod sentiat in parte aut membro, non exprimunt. Istius autem sensationis causam esse volunt alterationem, & solutionem continui. Alterationem quidem fieri ab intemperie qualitatum elementarium: Solutionem verò continui, ab incisione ferri, adustione ignis, & acerbis humoribus corrodentibus vel inflāmantibus, & id genus aliis. Humores eiusmodi volunt secunda illa corporis elemen-

T iiij

ta, sanguinem, pituitam, & vtrâmq̃ bilem, sese in diuersas figuras instar alterius Prothei conuertentia. Vbi adhuc hærent, quum non explicent, quid sit illud quod tam acutum sensum habet sentiendi. Et si enim veras causas doloris afferrent, verèque affirmare possint corpus esse quod patitur. Quum tamen cadauer formam adhuc & substantiam corporis retinens, omnem tamen sensum deposuerit, vt dolori ampliùs non sit obnoxium: sequitur aliquid esse in corpore aliud, quàm crassam illam corporis materiã, quod sentit, & corpori omnem sentiendi facultatem impertitur: Quid illud autem sit, norunt hermetici: Qui (vt dogmatici) agnoscunt quidem materiam & formam corporis: sed virtutes omnes vitales, non crassæ illi materiæ adscribunt, sed spirituali substantiæ. Triplicem igitur hominis agnoscunt esse substantiam, vnâ terrestrem & elementarem, alteram astralem & cœlestem, tertiam verò diuinam, de qua hac vltima hîc nobis sermo non est futurus. Terrestris aut elementaris corpori materiam substernit. Astralis verò substantiam spiritualem, quæ balsamus vitæ est, in quo vita, ratione & vi spirituum, astralium facultates omnes toti corpori vbiq̃ue suppeditat. Cum igitur in vita positæ sint eiusmodi vires omnes: vita verò constet spirituali balsamo: sequitur in spiritibus balsami

balsami, omnes facultates corporis esse re-
 conditas. Ergo & illa vis sentiendi in illis
 posita est. Quid est igitur quod sentit & do- ^{Quid sit}
 let? Spiritus scilicet ille astralis per totum ^{quod do-}
 corpus diffusus, qui omnes etiam alias cor-
 poris functiones per sua instrumenta obit.
 Ergo si spiritus patitur, à re corporea pati
 non potest, præterquam à sibi simili, hoc est
 à corpore spiritali, vel à spiritu corporali.
 Dum enim concurrunt spiritus corporei,
 inter se contrarij & repugnantes, turbas ex-
 citant, & bellum mouent: si quidem spiritus
 spiritui bellum infert, ut inimicus inimico:
 quales videmus esse venenosos spiritus, qui
 spiritibus nostris salutaribus vim inferentes,
 tandem vitam illis subtrahunt si fortiores
 fuerint. Sic calor alterans ut vocant dogma-
 tici, si intentior est, igneis spiritibus suis, per
 cutem subit spiritus nostros, ubique per to-
 tam cutem diffusos (ut nulla sit cutis atomus
 quæ vita aut spiritu suo vitali careat,) ac no-
 stros violentia sua offendit & lædit: Qui a-
 lioqui ignei spiritus, quum benigniores sunt
 & moderatiores, imminutum frigore, vel a-
 lia re nostrum calorem fouent, nedum de-
 struunt: ut non secus afficiantur nostri spi-
 ritus ab adurente calore, ac suffocatur vita
 nostra ciborum ingluvie, & nimia eorū co-
 pia. Quanquam præter quantitatem, alij
 sibi sua qualitate lædunt & molesti sunt.

Quod præstat vehementior calor, idem efficit ferrum, sed alio instrumento & alia proprietate: siquidem dum in corpus intruditur, harmoniam & compagem corporis quam spiritus corporis sustinent, diffuit: idcirco ipsos spiritus afficit ipsos vellicando & pungendo, illorum scilicet continuum soluendo & disseccando, qui soli vim sentiendi obtinent, eamque ex consortio corporis cum omnibus membris communicant. At quod varius sit dolor & multiplex, benè quidem dogmatici, quum diuersas species illius constituerant, ut alium pungentem, alium grauem, alium stimulantem, alium distendentem, alium ulcerosum, & id genus alios stabilierunt. Quod nascitur partim & diuersorum spirituum diuersis proprietatibus, partim ipsorum membrorum differentiis. Sed hætenus de ea parte corporis, quæ verè dolorem sentit dictum sit quibus pauca præter ea quæ superius vbique conspersa sunt, de causis doloris adiiciemus: quarum cognitio veram sedationis doloris methodum suppeditabit. Causas diximus à dogmaticis referri ad qualitates elementorum quæ alterationem inducunt, & ad continui solutionem. Quod ad alterationem attinet, Galenus ex asperi & leui tactu dolorem inferri scripsit qui symptoma est tactus, idque contendit contra Archigenem, qui alia doloris principia & causas

causas ex Hippocrate statuebat, acerbū videlicet, acidum, austerum, mordax, dulce, salum, amarum, & alia saporum nomina, quæ suis proprietatibus sensum tactus afficiunt, prout natura spiritus eorum, vel violentior vel moderatior existit. Quod videre est in saporibus linguæ admotis. Quamuis enim tactum omnibus sensibus communē esse apud philosophos, tum Peripateticos tum Platonicos in confesso sit: neque vllam actionem nec passionem sine ipso tactu fieri posse, affirmant: sapores tamen acres, acidos, austeros, salos linguæ dolores inferre etiam differentes ipsi nō negabunt: quum id quotidiana experientia comprobet. Etenim ex re acri, vt à fumo oculi dolent, & lacrymas emittere coguntur, atque inde ophthalmiæ plerunque generantur: ex falsa à cerebro in tracheam arteriam aut fauces destillatione, doloribus etiam acerrimis illæ partes conflitantur. Galenus igitur immemor, quòd vel ipse Hippocrates, febrium differentias, quæ tactu ipso dignoscuntur, mordaces, appellasset, acutas & saluginosas, iniuste Archigenē accusauit, quod dolorū differentias saporum nominibus manifestas reddiderit. eisque nomina, ex saporum differentiis desumpta accommodarit. Discrepantes meherclè adeo sunt inter dogmaticos de dolorum causis sententiæ, vt illud quod in

dolore sentitur, hæcenus incognitum illis fuisse scripserit Bentius. Conciliator enim ut & ipse Bentius disputabant num dolor sit passio tactus sensusve cõmunis; an imaginatiuæ imperfectæ, sensui exteriori coniunctæ. Doctus Scaliger asseuerat dolorem non sentiri neque voluptatem, sed speciem quæ dolorem parit. Alij autumant dolorem non esse sensum, sed affectum seu passionem in appetitu ortam ex sensu. Cum enim sentimus, sequitur in appetitu affectus & passio. Animal enim in sentiendo laborat ut scribitur septimo Ethic. Sentire autem pati est, ut secundo De anima opinatur Auerrhoës. In hoc tam inconstanti & fluctuoso Oceano ad portum tranquillum, & tutum hermeticum me confero, atque cum illis cõstanter asseuero, dolores in vniuersum omnes à spiritibus salium resolutis proficisci, in quibus saporum dona & proprietates adesse alibi diximus. Facilius enim intelligitur dolores quosdam colicos ex acetosissimis, acerbissimis & acutissimis salium tincturis per omnia penetrantibus proficisci, quàm si ex frigidityte (quæ tanta in viuente vix esse potest, ut tam immanes dolores ciere possit) vel ex ficcitate eos oriri dicamus. Notum est acida valde dentes & gingiuas dolētes reddere: falsa verò & acria oculos, linguam, palatum ut iam diximus. Similes igitur dolores in

res in aliis quoque partibus fieri, ex simili-
bus causis non est dubitandum: quarum a-
crimonia & erosione vera causa dolorum
ex dogmaticorum sententia excitatur: cum
galenus scripserit multis in locis, nihil in-
ferre dolorem posse, nisi idem solvere con-
tinuum valeat. At verò sapes qui non sunt
extremi, dolores non inferunt, etsi tactu
sentiantur, quales sunt dulces nutritiui, mi-
tēsque potius quàm corrosiui, aut vlceran-
tes. Cæterum loca, quæ intensissimis dolo-
ribus afficiuntur, confluentiam habent cum
salibus potentissimis, vt orificium ventricu-
li, intestina, vesica, ipsique articuli, de quibus
nunc agimus. Continent enim mucilagines,
in quibus spiritus salium acutissimi & extre-
mi sæpe latent: tandēque post longam di-
gestionem separantur, atque efferuescentias
suas pariant? sicque dolores isti arthritici
prodeunt in iuncturis: similēsque dolores
in aliis partibus, vt hemicrania in capite, o-
rexes in ventriculo, dysenteria in intestinis,
ardores urinæ in vesica inde efflorescunt. At
viscera quia non habent magnā salium tin-
cturam, magisque de mercuriali & natura
sulphurea participant, tantis doloribus haud
afficiuntur. Qui verò dolores fiunt ab iniu-
riis externis, vt à contusione, sectione, vstio-
ne, calfactione vel refrigeratione, toto ge-
nere à prædictis differunt, quòd non fiant à

tincturis, seu qualitatibus vitalibus in corpore existentibus: sed à qualitatibus externis & mortuis producantur. Cognita verè dolorum causa cum partibus dolentibus simul intellectis, vt supra demonstratum est, veræ anodynæ, dolorumque sedantes inuestigari poterunt. Atque dolores ex salium acrium vel coagulatione, vel resolutione aut effervescentia subortos cum salibus, tanquã specificis anodynis medicandos esse ediscēt qui hoc nesciunt, vel scire nolunt. Spiritus enim salis vitriolati exaltatus, acerrimus, acutissimus non solum cum liquore aliquo anodyno, suæ acri qualitati contrario contemperabitur: imò etiam cum sale vel oleo tartari acerrimo & acutissimo, ita vt ex illorũ mixture, à quadam antipathia, alter alterius acrimoniam ita absumat contemperetque, vt ex his, vel per se exhibitis, vel cum pauco saccharo commixtis fiat medicina vel syrupus suavis gustu, & valde gratus atque potabilis ad febres omnes intermittentes, icteritias, cachexias, hydropes, vt ad roboranda, & ab obstructionibus liberanda, nutritioni famulantia viscera, vtilissimus. Atque hæc sunt à fundamentis medicinæ hermeticæ, veræq; medicinæ Hippocraticæ deprõpta: quæ qui luscus aut lusciosus videre & faber fabrilia tractans mentis oculis contemplari negligit, meretur sanè vt in cæcitate sua, & caligi-

caliginosa inſcitia relinquatur.

Porro omnia remedia, quæ dolorem ſedare poſſunt, ſecundum doctrinam dogmaticorum (quos merito ſemper præfero & honore proſequor) ſunt in triplici differentia. Alia enim ſunt paregorica: alia anodyna: alia narcotica.

Paregorica ſunt ex eorum ſententia, quæ *διωκτικὰ* mutant, quæque qualitate contraria cauſam morbiſicam oppugnant: vt quando ad intemperiem calidam applicant frigida, aut refrigerandi vim habentia, ad frigidam calida.

Anodyna dicuntur ea quæ verè dolores ſedant: quibus reſoluendi tribuit facultatem Galenus: quæ tenui ſunt ſubſtantia, calida primo gradu, & ita contemperata, vt familiaritate elemētorum, naturæ partium conſentiāt: cuiuſmodi ſunt butyrum, lac, & pinguedines omnium animalium tam terreſtrium quàm aëreorum & aquatiliū. Inter animalia terreſtria, axungia taxi, vulpis, vrfæ, felis, cuniculi meliores habentur. Sed his omnibus præfertur axungia humana. Inter aues pinguedo gallinæ & anatis primas tenent. Ex piſcibus præferunt axungiam anguille, cuius uſus proinde vulgatiffimus eſt. Inter olea commendantur compoſita ſequentia, oleum catellorum, lumbricorum: Inter alia olea, oleum viſci pomorum ſim-

plex & compositum, quod ante plures annos descripsimus in libro nostro De preparatione spagyrica, & in sclopetario. Item olea chamæmeli, liliorum, florum sambuci, florum verbasci, amigdalorum dulcium, seminum papaveris albi. hæc præ aliis celebrantur. Inter semina sunt semen lini foenugræci, maluæ, bisimaluæ, cotoneorum psyllij, & eorum mucilagines, quæ in officinis elici solent. Inter farinas sunt farinæ prædictorum seminum, farinæ hordei & avenæ.

Narcotica.

Supereft vt addamus aliquid de tertio ordine, qui narcoticorum est. Narcotica vocant dogmatici, quod stupefaciant, vt opium, cicuta, mandragora: qualia existimant esse summè frigida: & improprie dicuntur à Græcis, ὑπνωτικά, seu somnum inducentia, quum pro somno veterum inducant atque stuporem, vt & summè frigida: verum non quatenus talia, vt sentiunt vulgò. Nam ita & ab aqua hoc fiat, niue aut glacie, quæ summè sunt frigida: quòd earum rerum vapor aut halitus, seu fætidus odor ad cerebrum pertingēs, eius actiones offuscet, obruat, & in veterum præcipitet. Adde quòd ea ipsa calida potius sint dicenda, quàm summè frigida, quòd, præter euaporandi vim quam habent, sint oleaginosa atque sulphurea, vt patebit ea rectius intuenti: qui reperiet ex similibus, papaveris, hyoscyami oleum

oleum elici flagrans, flammamque concipiens. Sed de his ex veris fundamentis disputabimus alibi.

Ex prædictis omnib. tã paregoricis, quã anodynis & narcoticis, parantur variæ formulæ remediorum, ad sedandos dolores accommodatorum, vt sunt olea, vnguenta, linimenta, cataplasmata, embrocationes, fomenta, & similia, quæ partibus dolentibus applicata dolores sedant, vt aiunt: aut quòd qualitate prædita sint contraria causæ morbi: quod paregoricorum proprium est: aut quòd offuscent, & quasi auferant sensus. Eiusmodi sunt narcotica: aut propter magnã similitudinẽ atque familiaritatem cum partibus, quæ calorem contemperant: quod anodinorum est. Omnia ista remedia dolorem sedantia, deprompta ex familia vegetabilium, & animalium, pertinent ad therapeuticam, & administrantur tum quando malum est præsens, dolorisque vrget necessitas. Et quanquam ex Galeni præscripto iam dictum sit, in magnis doloribus & cruciatibus, statim ad compescendos eos animum esse adhibendum, relictis etiam aut postpositis tantisper aliis intentionibus, donec doloris carnificina cesset. Nihilominus tamen sunt inter dogmaticos nec infirmi quidam, qui tamen volunt semper generalia præire particularibus atque topicis.

Quapropter etiam tum quando dolor premit, ægrum purgant: aliquo leniente. Præterea frequentes iniiciunt clysteres, ac in summis & intolerabilibus cruciatibus, tandem etiam recurrunt ad venæ sectionem: quam tantopere tot locis Galenus celebrat ad sedationem doloris. Ergo si dolor fuerit in pedibus, aut genibus, sanguinem mittunt ex basilica, aut mediana brachij dextri, aut sinistri: in qua & lienarem secant. Si in brachiis aut manibus dolor infestet, venam saphenam aperiendam præcipiunt: & conferre affirmant multum eiusmodi sanguinis missiones in tempore factas in omnibus doloribus, maximè verò in temperamentis biliosis & melancholicis, quibus etiam speciatim hæmorrhoidas prouocant cum sanguifugis.

Probo autem omnes intentiones generales, atque scopos, quos suscipere possunt docti & experti medici: quorum sine dubio plurimos præstantissimos ac eruditissimos, in summa illa totius orbis Republica: cui nihil minus deesse scio, quàm viros prudentes excellentique doctrina atque experientia præditos medicos, à quibus credo te iam sæpè leuamina accepisse. Interim non video, quid gratius atque vtilius ægro adferri possit, quàm certum & tutum leuamē, tum quādo maximè excruciat, & in eū carnifici-

nam

nā exercet dolor. Hīc clamat, hīc opē poscit æger. Quid fit? Accurrunt medici plerique, & cataplasmata applicant confecta ex mica panis cum lacte & croco, addito pulvere rosarum & chamæmeli, fiuntq; varię formæ ex supradictis rebus ad sedationem doloris. Sed quali id fiat cum ægri leuatione, norunt miseri arthritici, & lugent. Nam ista omnia vanè, & sine vlllo profectu. Ipse verò medicus astans, non minùs sæpe rubore suffunditur, & pudore, quàm eger ipse dolore. Quod videns dolore pressus, relicto sæpe medico, alioqui docto, ad extrema recurrit: & nunc opem ab ignorantissimo quodam rustico, nūc à Iudeo, nunc ab empirico nescio quo, nunc à vetula reposcit: secreta existimans, quæ ab ignaris proficiscuntur: quasi à quodam, nescio quo genio ipsi essent inspirata. Et dolendum sanè vnicuique, se medicum profitenti statim credi: cum in nullo mendacio periculum sit maius. Sed mundus vult decipi, decipiatur ergo.

Singula vulpino more modoque patent.

Singula vulpino tegmine tecta, latent.

Quapropter adhibentur interdum res, remedium loco, quarum nec vis, vel virtus, vel facultas talia præstandi, nec ratio vlla inest. Ideo dico, vt ostendam in eiusmodi paregoricis, nullam aut exiguam esse dolores sedandi certitudinem, quacunque tamen

V ij

forma & modo fuerint administrata.

Quod si præ doloris ferosia necessitas cogat (vt sæpè ac nimis fit) recurrere ad narcotica: illaque non aliter nec maiori artificio administrata, quàm solent vulgò tum interdum quidem sedatur dolor, sensu nimirum partis extincto. Sed ex podagrico tandem fit contractus & claudus. Quare eiusmodi narcoticorum electio, præparatio & adaptio artificiosa, summè necessaria est, vt his sanè rebus medico necessario incumbendum sit, si ægrorum saluti, & honori, & artis dignitati consultum velit. Perquirere igitur eum decet, quæ verè paregorica sunt, etiam si non pugnēt qualitate manifesta, vt vulgo postulant. Peruestiganda etiam, quæ propriè & ex effectu anodina sunt: nec magnopere respiciendum quid calorem contemperet: denique vera comparanda sunt narcotica, non stupefactiua, & quæ sensum auferant, quales ferè sunt opiata & mandragora, atque his similia: sed quæ verè narcotica sulphurea sunt discutientia ac resoluentia: qualia sunt, sales vitriolati, atque mercuriales: & si ad qualitatem respicias manifestam, potius calidæ quàm frigidæ potestatis. quæ remedia subito, & quasi incātamento quodam dolorem sedare possunt ad miraculum etiam vsque tum ægri, tum eorum qui adstant. Sensus verò, ceu iucunditate quadam perfundunt,

dunt, siue intro assumantur, siue extrinsecus applicentur, vt fateri cogatur æger, talem verè ac propriè esse medicinam dolorum: quale fuit quondam Nepenthes illud Helenæ. Contribuamus ergo & nos talētum nostrum nobis à Deo optimo maximo post diutinam peruestigationem, benignè concessum.

Remediorum internorum vices abundè supplebit meū laudanum, quod iam à multis annis Nepenthes appellauī, propter eximias virtutes quas habet, non tantum ad sedandos dolores, sed etiam fluxiones sistendas, inflammationes prohibendas & extinguendas, &c. Dosis est granum vnicum magnitudine grani piperis minimi. Nimirum tale longè aliud comperies, quàm Philonium illud officinarum, aut pilullas de cynoglossō, aliāque his similia, quæ pro basi habent opium. Non quòd improbè opij vsum, quod scio etiam ingredi theriacam, quamuis longè aliter præparatum velim, quàm fit à vulgo. Præparationem legitimam docebo alibi. At nostræ opiatæ longè sunt alterius naturæ, quæ potiùs sunt nitrosulphuræ, & per consequens calidæ potius quàm frigidæ, vt ex descriptione eiusdem faciliè deprehendes. Describam autem hîc formulas quasdā verè anodinas & paregoricas, communes tamen atque desumptas ex schola dogmati-

eorum: at quæ electione & præparatione
vulgata illa longè antecellunt, cuiusmodi
ante me pauci hæctenus, vel ediderunt vel
in lucem emiserunt. Postea subiiciemus &
illa, quæ Spagyrici multa inquisitione, & di-
ligenti anatomia interna rerum, ipsarum-
que adeò metallicarum inuenerunt, & iis
foelicitissimis auspiciis hæud semel postmo-
dum vti sunt. Quibus sanè multa tribuo: &
spero iisdem me plus tibi solatij allaturum,
quàm omnibus istis formularum centoni-
bus, qui passim prostant. Formulas autem
has, tua potissimum gratia, huc conferam
quidem, sed in eum quoque finem, vt quili-
bet vti possit, & frui: quum hoc ipsum con-
siliū nostrum cum aliis plurimis, non ex
vulgata practantium schola prodeunti-
bus, breui Deo volente in lucem sim editu-
rus.

*Anodina generalia ad dolores
podagricos.*

Oleum vi-
sci pom-
orū Quer-
cetani.

℞ foliorum visci pomorum minutim cō-
cisorum lb. ss. florum verbasci albi, chamæ-
meli, liliorum, sambuci, hyostyami omnis
generis cum suis capitulis (quæ pericarpia,
vascula, aut thecas seminum appellant her-
barij) recentibus, nec dum perfectè maturis
ana p. j. ranularum viridium, aut earum lo-
co, spermatis ranarum, quod in stagnis &
gurgitibus sub initium Martij reperiri solet
lb. j.

℔.j. seminis papaueris albi contusi ℥.iiij. cā-
 crorum seu altacorum fluuiatilium itidem
 conquassatorum cum suis crustis num. xx. li-
 macum rubrorum, & lumbricorum terre-
 strium, vtrorūque prius ex optimo vino
 albo lotorum ana ℥.iiij. pinguedinis taxi ℥.
 vj. spermatis ceti ℥.iiij. olei violati, aut nenu-
 pharini, recenter facti ℔.vj. Aut si voles, e-
 ius loco accipies olei oliuarum tantundem.
 Si tempus permittat, & occasio non vrgeat,
 coniecta in vas vitreum conueniens & pro-
 bè obturatum, pones in fimo equino per
 septem aut octo dierum spatium. Aut si ne-
 cessitas vrgeat: aut citius absolvere velis,
 bulliant omnia in vase cupreo ad ignem per
 duas horas: postea fortiter exprime. Quod
 etiam facies, si ad digestionem in fimo col-
 locaueris. Huic oleo, ab aquositate per co-
 ctionem secundum artem separato, addes
 croci ℥.ij. camphoræ ℥.ß. Omnia infundan-
 tur in vas vitreum, & denuò collocentur in
 fimo, aut in balneo, aut ad solem per aliquot
 dies, & habebis balsamum præstantissimum,
 ad sedandos quosuis dolores podagricos.
 Valet etiam ad puncturas neruorum, ad
 contracturas & dolores, qui ab iis excitan-
 tur. Et suaserim profectò omnibus pharma-
 copæis paratum haberent, cum eo nihil ha-
 beant præstantius, & cuius vsus ita frequens
 esse possit, vt fortè ne multa vasa plena ipsis

sufficere possint. Quapropter & idem dabitur in pharmacopœa nostra restituta,

Cataplasma anodinum ad omnis generis dolores podagricos.

Remedia
antipoda-
grica
Querceta-
ni.

℞ medullæ cassiæ ℥ iiij. theriacæ recentis (quò recentior fuerit, eò melior) ℥ β. farinæ hordei & auenæ ana ℥ iiij. micæ panis albi ℥ iiij. lactis vaccini lb. ij. vel iij. Coquantur omnia in formam cataplasmatum, quod applicabis calidè partibus dolentibus. Si addideris ℥ j. vitrioli calcinati & subtilissimè pulverisati, multò præstantius efficies.

Aliud cataplasma.

Aliud.

℞ aquæ destillationis verbasci albi, & filicis cum toto ana lb. β. vitrioli calcinati ut prius, & mundissimè triti ℥ j. β. farinæ auenæ ℥ iiij. croci ℥ ij. fiat cataplasma.

Aqua antipodagrica.

Infestantibus maximis doloribus, parte rubore & multo calore oppressa, cōfert plurimum aqua sequens, suo tempore parata, ex mea descriptione.

Aqua an-
tipodagri-
ca.

℞ aquæ destillationis spermatis ranarum, tapfi barbati & filicis ana lb. j. β. In his mace-
ra, tutiæ, lithargyri ana ℥ ij. vitrioli calcinati, aluminis ana ℥ j. foveantur partes dolentes tepidè, sæpe noua immersione renouando linteamina. Potest etiam foueri locus dolens, aut propria ægri vrina, vel cum sale fuso, in liquore cōueniēte dissoluto, vel salis muria.

Aqua

*Aqua alia antipodagrica præstantissima qua
omni tempore ferè parari potest à D. Mi-
chelio, patricio Lucensi, doctissimo
medico communi-
cata.*

℥ saponis Genuensis albi ʒ j. salis fusi ad ^{Alka.}
fortissimum ignem ʒ j. β. vitrioli ʒ j. acaciæ
ʒ β. bulliant omnia in mensura, seu pinta a-
ceti rosati, aut alterius communis. Cola, &
de colatura tepidè foveatur pars dolens.

*Emplastrum excellens, quod superpositum
nodis & tophis podagricis, eos
dissolvit.*

℥ olei visci pomorum nostræ descriptio- ^{Emplastrū}
nis lb j. aut lb ij. Calefiat in vase ad ignem.
Calefacto adiice saponis rasi ʒ iiij, miscean-
tur semper probè cum spatula, donec sapo
cum oleo bene incorporetur. Postea adde
cerusæ venetæ, litharg. ana ʒ ij. (semper mi-
scendo cum spatula) vitrioli ad rubedinem
calcinati, & puluerisati ʒ j. cinnabrij ʒ β.
semper agitabis dū adiiciūtur p̄dicta, donec
optima fiat emplastri consistentia, quod ap-
plicabis nodositatibus. Conducit etiam ad
tophos venereos, ad omnes callositates, at-
que vlcera phagædenica. Atque hæc sunt
quidem remedia præstantissima, quæ ex do-
gmaticæ scholæ præscripto parari possunt.

At longè nobiliora efficacioraque reme- <sup>Specificæ
remedia
chymica.</sup>
dia, ex minerarum familia depromūtur, quæ

Aqua præ-
stantiss.

ad sedandos dolores, nulli alteri cedunt, ut
 experientia multiiuga compertum habeo.
 Ergo calcem viuam per quinque vel sex
 dies immerge in aquam fontanam, ut sal e-
 ius elicias: Aqua autem superemineat calci
 ad quatuor vel quinque digitos. Huius aque
 accipe lb iij. In qua laminam chalybis fer-
 uentis duodecies, aut etiam sæpius extin-
 gues. Postea in eandem immerge æs vstum
 in puluerem redactum ad ℥ iij. cinnabrij ℥
 ss. Stent per quatuor aut quinque dies, & vi-
 ridem ea aqua acquirat colorem ex vitriolo
 interno æris vsti. Et habes excellens reme-
 dium ad subito compescendos dolores. Sūt
 qui loco prædictorum addant mercurium
 dissolutum in aqua forti: sed melius, magis-
 que placet ratio prior: quamuis & hæc quo-
 que sit bona, atque probata: quàmque à nō-
 nullis audiuius esse eandem, qua felicissi-
 mè, vsus est Martinus Rulandus vir percele-
 bris, ut videre est in eius curationibus em-
 piricis. Denique omnino necessarium est ut
 talia metallica præstent hos effectus: & inter
 omnia, potissimum vitriolum. De cuius stir-
 pe ex sententia Spagyricorum est quoque
 cuprum. Quæ metallica sulphur in se conti-
 nent verè narcoticum, nō frigidum aut stu-
 pefactiuum, sed tale quod corporeas mate-
 rias dissoluere & spirituales coagulare pos-
 sit. Aut in prædicta aqua vel infusione addi
 possunt

possunt marcasitæ, antimoniam & similia:
 Omnia in eum finem, vt sal ex iis eliciatur.
 Aut in eadem aqua decoquantur flores ver-
 basci albi, flores & cortices sambuci: & in
 eadem per biduum aut triduum maceren-
 tur ꝑ iij. vel v. colchotarîs, vel fœcum, quæ
 restant post aquæ fortis extractionem: qua
 aqua tepidè foveantur partes dolentes, cum
 linteaminibus sæpius iteratis. Phlegma vi-
 trioli suo proprio sale & sulphure narcotico,
 imprægnatum, singulare quoque est speci-
 ficum remedium. Quemadmodum etiam
 viriditas, seu oleum salis marini: qui nobis
 in cibos venit: ac in eo tantum intincto lin-
 teamine partes dolentes oblinantur. Reser-
 uo mihi meam aquam antipodagricâ, (quâ
 tamen à me factam transmittam tibi) tum
 quia difficilior eius parandi modus, quàm vt
 à vulgari pharmacopœo confici possit: tum
 verò mihi tanquam veterano militi, aliquid
 athletici artificij reseruandum esse censeo.
 Dicam tamen vnicum esse singulare, nec
 vulgari industria à me conquisitum, interim
 certissimum atque tutissimum remedium.
 Dicamne? Fit ex aqua fortana simplici, in
 qua iteratè & aliquoties extingo quædam
 metalla, cui addo duas substantias metalli-
 cas, quas vel per os ritè præparatas dare so-
 lemus, quarum spiritus impressi in aqua præ-
 dicta, vim ei tribuunt penetrandi ad radices

Aqua anti-
 tipodagri-
 ca Querc.
 præstatis-
 sima om-
 nium.

vsque morbi, atque verè resoluendi & eua-
 cuandi, materias tartareas, gypseas, atque sa-
 les in iuncturis concretos: à quibus tam in-
 tolerandi dolores excitantur. Nam ingens
 eis inest vis dissipandi omnis generis gum-
 mi, tophos & nodositates podagricas, ipsas-
 que adeò etiam venereas, vt experimento
 confirmare possumus. Ad hæc vim habent
 reprimendi, atque contemperandi simul
 earum acrimoniam, adeoque prohibendi
 nouas generationes, atque influxus materiæ
 tartaræ. Vt paucis dicā, vera ea sunt resol-
 uentia & refrigerantia simul: sed longè præ-
 stantiorū virium, quàm oxycrata, aquæ plan-
 taginis aut solani, aut talia, quæ à vulgo pa-
 rari solent: quæque obstruunt potius atque
 incrassant magis materiam tartaream, gum-
 mosam atque gypseam, iamque plus satis
 crassam, atque in articulis & iuncturis con-
 tentam: ac proinde dolores potius ingemi-
 nare & augere, quàm sedare aut placare so-
 lent. Sed sufficere possunt prædicta: cum
 sciam talia à nemine vnquam ante me tam
 dilucidè explicata. Quid, inquires, gloriaris
 senex? Iuuenile hoc est. Audi amicorū sum-
 me. Glorior sed in vera, non momentanea
 vel leui illa gloria, quæ merè iuuenilis est.
 Hanc autem mihi concessit Deus, peperit
 labor. Nec tamen mihi adeo Suffenus sum,
 vt Nemesein non semper post me stantem
 reme-

reuerere atque obseruem. Sic soleo, vti notiti, nunquam non mihi esse similis, & interdum poëticas meas nugas grauioribus inferere. Neque hîc maximopere curo Censores nasutiores, obgannientes fortè liuida nare, & fronte superciliosa: quòd vni & eidem remedio tribuam, vim reprimendi aut repellendi, & attenuandi: quòdque confidenter astruam & asseuerem, illud idem vim habere coagulandi & dissoluendi. Sunt enim quæ dico, talia, quæ oculis obiiicere, & manibus palpanda exhibere possum. Talia enim & iam dictis & aliis metallicis tribuimus, quæ præstant beneficio salis, quem in se continent, & aquæ prædictæ communicant ac imprimunt, beneficio macerationis atque infusionis. Qua & acrimonia materiæ tartareæ atque falsæ tollitur. Quapropter eodem medio refrigerant & attenuant: resoluunt, dissipant atque consumunt, causam coniunctam huius mali. Et per consequens sunt vera paregorica, gemina anodina & specifica narcotica dolorum.

Ecce, vir amplissime, anatomiam exosissimi huius morbi, qui te vel in ætatis hoc flore per certa interualla inuadere, dolorificisque insultibus diuexare atq; fatigare ausus est. Longior, fateor, fui quàm decebat: apud te præsertim & talem, cui nihil magis placere scio, quàm concinnam breuitatem

ab exacto iudicio profectam. Sed nimirum
volui ex professo introducere vtriusque or-
dinis medicorum tam dogmaticorum, in-
quam, quàm spagyricorum dogmata & fun-
damenta præcipua ad arthritidis historiam
pertinentia: simul & vtrorumque *τέχνην*
curatiuam ceu athletarum probatorum ar-
ma probata in tui defensionē proferre ad
euincendam atque domandam crudelissi-
mam artuum illam carnificinam: ne nimirū
te posthac vti hactenus tantis & tam subli-
mibus dicatum curis publicis ac verè regiis,
cant abstractum, impeditum, atque pro-
stratum. Ne, inquam, doctissimas tuas ma-
nus deinceps impedian ab opera, qua con-
stet quale sit & quid possit sublime inge-
nium tuum. Ita fiet, spero, vt & hæc à ma-
ledicentium theonum virulentiis, morfi-
bus vindicare, & almæ tuæ Minervæ, cuius
assiduus es cultor, etiam porro litare queas.
Interim hæc nūc habe, & alia quædam ma-
iora propediem in publicum proditura à
me expecta. Quibus operibus annexum erit
præfens hoc consilium, cum aliis plurimis.
Opuscula mole quidem parua: at subiecto
& argumentis dignitate maxima, vt pluri-
morū cū delectatione atq; vtilitate prodi-
tura indubiè mihi polliceri ausim. Hæ sunt
meæ lucubrationes, quas Solaturri hyeme
præterita moliebar optato fruens otio, &
libe-

liberiori multò, quàm quando verfor in mundo hoc Lutetiano: de patrocínio summi mei & omnium doctorum virorum Mæcenatis, & veri Senatus illius Regij Catonis, illustris genij, & ingenij viri D. de Sille-ry, &c. De cuius eximia prudentia & in rebus gerundis singulari fide, industria atque dexteritate, vt quid amplius addam ne expecta: ne scilicet culpam potius si frigidè laudem. Sed fruebar quoque patrocínio eminentissimi viri D. de Vic legati regij, & apud Helueticos atque Rhoetos ordinarij, tuique amantissimi: in cuius viri ingenio poliendo, si fateri velim quod res est, Mercurius præfuit, Pallas atque Minerva certatim operas suas collocarunt. At ne muquidem addo Lucinianum. Notior est vir ille, quàm vt vel à me, vel à mei similibus commendari dilaudariue debeat, aut prodignitate etiam possit. Sed his te viris atque patronis meis, (vir omni æstimatione dignissime) si merito tuo cõnumerauero, & quod corditus facio, inter summos meos patronos & amicos recensuero, qui non possint hæc mea opeta cunctis ipsoque adeò inuito Momo, esse grata atque accepta? Audebo itaque trium harum stellarum fulgore illuminatus, & summa eruditione ac multiplici experientia Archiatri Regis nostri, viri vtique celeberrimi suffultus, pro-

dire, & quicquid est lucubrationum mearū
in publicum dare: quorum iudicium atque
censuram vel vniuerso Senatui Attico, aut
Lacedemoniensi prætulerim.

DE NEPHRITIDE

CONSILIUM

Secundum.

AD CLARISS. ET CELEBERRIMUM

VIRUM D. LAURENTIUM CONSILIARIUM,

Medicum ordinarium, & Professore

Regium, Reginaeq; Ar-
chiatrum.

OCCE nostrum de Nephritide
consiliū, illustri & excellent. D.
ac patrono D. Laffinio, Nephri-
ticis dolorib. obnoxio, viro ge-
nerosiss. ac de patria benè merito merētūq;
cōsecram⁹, dicamus atq; deuouem⁹. Tu autē
celeberrime Laurēti auxiliares tuas manus,
ad tam immanē domandum debellandū-
que hostem, manibus nostris præbe, consi-
lium istud consilio tuo dita exornāque, at-
que grato animo accipe, hoc munusculum
& testimonium, propensi animi amorisque
summi erga te mei. Quod si tibi tali genio
nato, ac tanta doctrina & experientia va-
lenti

lenti viro, satis dignum sufficiensque esse potest, fac excipias hoc quicquid est de Nephritide iudicij, & tuo iudicio limato, etiâque sæuiori æstima atque iudica. Id enim lubens tuo iudicio committo, quod probè sciam, te mecum, me tecum, in meritissimi tantique viri, vtriusque nostrum amici, sanitatem integram tum recuperandam, tum conseruandam, conspirare.

Ex atroci dolore circa regionem renis dextri fixo, vrina arenosa & subcruenta ex vomitu pluribusque aliis signis & symptomatis abundè colligere licet hunc morbum nephritidem esse. De cuius affectus causis pluribus à me nunc disseri nihil attinet, cū boni medici officium in prompta artificiosaque sanatione potius quam in theoretica disceptatione consistat. Ne tamen ne in eo ἀσύνετος prorsusque mutus esse videar: Dico longè aliter sentire me de calculi causis, materiali præsertim, quàm vulgus medicorum opinatur. De materiali, inquam, hoc est ex qua, non in qua, (quod morborum subiectum vocât in scholis) generetur & fiat calculus. Statuunt, si quidem medici ferè omnes generari eum, ex crassa lenta & nescio quali viscida materia in renibus ab eorum calore cocta indurataque. At me herclè quæ illi tam insignem calorem renum in calculosa senum constitutione reperiant, quos vt

plurimum frigidissimæ naturæ esse constat nondum aduerto. Arena multo antè cum urinis egesta & in matulæ fundo subsidens, aut si vel pura & limpidissima illa videatur, diutius tamè subsistens & in tartaream materiam vasi adhærescens, satis opinor potius conuincant, non à crassa aut viscida tantum, sed tartarea quadam materia à proprio sale concrescere atque in renum cavitare condensari. Haud secus sanè atque in vinorum cadis illud quod tartareum est, (in quo sal vini præcipuè latet) conuexæ vasis superficie adhærescere atque in lapidosam substantiam concrescere videmus: Quod si quid glutinis quoque cum urina interdum egeratur: nihil id mirum, cum idem & vel multò sæpius per aluum magna eius copia mucii reiciatur, in qua tamen numquam secundum Galenū, aut certè perrarò secundum quotidianam experientiam calculi generantur. Et magni Athlantes illi non vident, causam generationis viscidii illius humoris semet facere frigiditatem cruditatēq; , vt frustra nunc sint, si à renum calore in calculum cogi opinentur, cum tantum calorem in renibus absque febre esse posse, non sit rationis, qui calculum ex materia frigidissima concoquere & lapidescere possit. Ceu verò fornax quidam esset, in quo gluten istud calcinetur. Quinimo potius existimandum, tartaream

taream illam calculi materiam, sine calore
ullo extraneo, suapte natura vergere ad coa-
gulationem & indurationem. Sic videmus
in multis fontibus aquisque frigidissimis
ligna ipsa tandem lapidescere. Sic in Auer-
nia nostra, riuulus quem incolæ Tiretene
nominant ex propria spuma pontem sibi
lapideum construit: ibi tamen nullus feruor
nullusque calor. Sed sit ita, adsit gluten, ad-
iuuet calor, non habent tamen quod inten-
dunt, materiam calculi esse simpliciter visci-
dam sed potius tartaream, arenosam quam
visciditas illa citius conglutinet, visciditas,
inquam, non mucosa tantum, sed tartarea &
ipsa saluginea: qualem qui in corporis hu-
mani lixiuio, (nempe in nostra vrina) ut &
in reliquis omnibus saponariisque lixiuiis
non deprehendit aut agnoscit: quid vrina,
quidque lixiuium sit ignorat. Vrina enim
omneque lixiuium, si diutius stent in vase
tartarum proprium affigunt: Nullus ibi ca-
lor eximius nisi qui vel in vrina vel in lixi-
uio inest proprius. Sic videmus simili de
causa ex eademque prorsus materia, calcu-
los in vesicula fellis, in hepate, splene, cere-
bro, ventriculo, intestinis, articulis, denique
in omnibus ferè corporis partibus etiam
frigidis, generari: quod certè notius est, quàm
ut pluribus conuincere nunc sit opus. Sed
his missis, rectè ad curationem me conféro,

X ij

maximè cum hæc omnia in nostro de Arthritide consilia fufius iam à nobis explicata & comprobata fint. Duplex igitur instituenda est cura: Prophylactica seu præseruatiua & Therapeutica seu curatiua. Hæc causam coniunctam tollit, nempe calculum & arenas seu tartaream illam materiam quæ cruciatus Nephriticos excitat, in sensibili renum & vreterum cavitare, quæque stranguarias aliquando, aliæque grauissima symptomata inducit. Illa causam antecedentem aufert, corpus nimirum à mucilaginosa tartareæque materia expurgando aliàsque impuritates, ne generationi calculi deinceps sit locus atque occasio.

Vtræque hæc curandi ratio, tribus perficitur instrumentis, nempe Diætetico Pharmaceutico, atque chirurgico.

Ordiendum suadeo à prophylaxi seu præseruatione, tanquam vtilissima, nobilissima tutissimæque. Nam vt habet versus.

Tardius eicitur, quã nō admittitur hospes.
Nec parùm herclè profecerimus dum modo recidiuam tam execrâdorum cruciatuum impediamus: Quare omni studio innitemur, vt Spartam, quam Deus nobis largitus est etiam hoc in negotio ornemus atque amplissimū & generos. D. voti & immensi sui desiderii ac voluntatis (quæ est eius erga nos fiducia) compotem reddamus.

Quod

Quod ut consequamur, ante omnia necessarium est ut quouis loco, quouis tempore, bona cōuenientique utatur victus ratione. Hæc consistit in legitima debitæque administratione sex rerum quas medici non naturales appellant.

Caueat itaque quantum fieri poterit ne aëri turbido atque nebuloso sese exponat: nec item radiis solaribus, aut crepusculi humidis exhalationibus.

Exercitium ante cibum, horis præsertim matutinis apprimè confert: improbatum plurimum violentum, maximè quod statim obitur à cibo. Nimio enim illo motu, cibus adhuc crudus aut certè semicoctus tantum, intempestiuè rapitur à venis mesaraicis ad hepar, ac inde in renes.

Abstineat quantum potest à somno pomeridiano, quippe quod repleat caput, unde magnæ incommoditates in corpore oboriuntur. Alius semper sit lubrica: quod si non sit natura, saltem arte: in quam rem horis matutinis capiat iuscula in quibus summitates violarū, maluæ, borraginis, buglossi, aliarumque lenientium bullierint: aut horum loco decoctum prunorum. Idem præstabunt interdum utiliter suppositoria atque clysteres emollientes.

Longè absint tristitia, ira, melancholia, cæteræque animi perturbationes: item gra-

uiora negocia vel occupationes à cibo præfertim.

Porro sobrietatem ac temperantiam, cibi, inquam, ac potus moderationē, vt alias semper ita vel imprimis in calculoso omni affectu, hocque corporis statu magnoperè utilem esse constat apud omnes medicos: Prædere, tamē perpetuò paulò liberius, parcius verò cœnare præstiterit. Bis enim tantum in die cibum sumi velim, idque ex iustis interuallis quæ concoctioni sufficiant. Famem tamen atque cruditatem vitandam censemus: illam tanquam omni ætati senili, & senilis proximæ, nocuam, & ne repentina fiat consuetudinis mutatio qua nihil magis suspectum viris aulicis præfertim: hinc ne calculosæ materie præbeatur occasio.

Alimenta itaque sint boni succi & facilis coctionis, omnino varios & diuersi generis cibos euitet præfertim in vno eodémque pastu. Quod si cibo delectetur vario, vt delectatur & antehac assuetus fuit, deinceps paulatim remittat: quamuis in ea ipsa varietate aliquam similitudinem, & naturæ *ὁμογενίαν* obseruare non fuerit difficile neque inutile. Nam dissimilia quæ sunt vel summo illo medicorum Hippocrate teste, seditionē mouent, dum ex his alia citius, alia tardius & mitificantur & in corpus ipsum diuiduntur.

Vitabit in genere omnis generis cibos
crudos,

crudos, vaporosos aut flatuosos, viscidos & crassos: Animalium partes extremas: omnis generis acetaria, legumina, lacticia, sed ante omnia Caseum & quæ à pistoribus in furno parantur nec ritè fermentata sunt: itè frixa, pisces omnes, quibus tamen si vti velit (in quadragesima diebusque aliis prohibitis) eligat saxatiles, & id moderatè rariùsque.

Vtatur quinetiam tunc temporis astacis seu cancris fluuialibus, ouis sorbilibus, atque etiam butyro: Butyrum enim prohibet generationem calculi, si manè præsertim sumatur ante omnes alios cibos: rationem exposuimus alibi.

Aquas fugiat crassas atque limosas arenosâsque tam in cibis quàm in potu. Præterea vina dulcia, crassa, nigra turbida & plurimis fœcibus tartareis referta. Talia quippè præ cæteris materiam suppeditant calculorum generationi: Quare eligat potius rubellum aut album oligophoron, benè maturatum, non fumosum, mediocriter aqua limpidissima temperatum. Panis sit benè coctus & fermentatus. Hæc sit Diætæ seu viuendi cōsuetudinis summa, quam sequetur qua poterit cura atque diligentia.

Secundùm instrumentum prophylacticū est Pharmacia ex qua depromuntur remedia cū interna tum externa, ad præparationem, vacuationem, derivationemque

X iij

causæ materialis vel antecedentis, & ad roborationem partium quæ id postulant. Et talia remedia certis temporibus atque locis ex arte parari atque conuenienter administrari debent.

Suadeo itaque vt amplissimus D. singulo vere atque autumnno purgetur præmissis prius præparantibus. Tempore igitur diéq; conuenienti electo, curationis initium ordietur à clystere anodyno & emollienti ad euacuationem intestinorum, quem caput sub vesperam paulò ante cœnam. Sequenti matutino accipiet bolum pro minoratiuo, talem.

Acc. Calsiæ rec. extractæ ℥j. rhab. ʒj. pulu. diatrag. frigid. ʒj. Misce: fiat bolus quem deglutiat cū syrup. violato. Quod si adsit plethora, & ea vel leuis tantum, postera die secetur vena hepatica cubiti dextri ad quantitatem sanguinis conuenientem. Sequentibus diebus vtatur sequenti apozemate.

Acc. polypod. quern. ℥j. β. rad. gram. asparagi. feniculi, eryngij, raphani ana ℥j. passul. mudatarum à vinaceis liquirit. ana ʒvj. iubarū sebest. ana p. iiij. cichorij, fumar. beton. lupul. pimpinell. capillarium omnium ana m. j. sem. alth. saxifrag. bardanæ ana ℥β. sem. anisi, fœniculi, citrij & corticis eiusdem ana ʒiij. florum genistæ, viol. borrag. bugloss. ana p. j. fiat decoctio in hydromel.
in lb j.

in lb j. In colatura clarific. dissolue syrupi de limonib. ℥ iiij. misce ꝑ 4. dosib. aromatizatis: ℥ j. cinnamomi. Si addideris guttulas, aliquot vel spirit⁹ vitrioli, vel aciditatis sulphuris multò præstantius fiet istud remedium.

Sic itaq; ritè præparato corpore, deinceps purgabitur, sequenti medicamento.

Acc. polypod. q. semin. carthami ana ℥ β. anisi, epithymi & sem. maluæ ana ℥ ij. trium florum cordialium ana ꝑ. j. fiat decoctio in suff. quantitate colaturæ clarificatæ. macera ad ignem lentum: & tãdem decoque folliculorum oriëntalium ℥ β. in expresso adde, rhabarbari, seorsim in æquis partibus vini albi, aquæ endiuix & rosarum macerati & expressi ℥ ij. syrupi ros. sol. cum agarico ℥ j. misce fiat potio, quam sumat, finitis apoze-matis cum custod. & regimine.

Vel si velis, in eodemmet apozemate, addes sufficientem quantitatem prædictorum purgantium, vt vna & semel humores præparentur, atque deturbentur, idque per episcrasim.

His aut similibus præparationis atq; purgationis formulis vti poterit omni vere atque Autumno.

Reliquis verò temporibus suadeo, vt purgetur aliquo grato ac miti medicamento, vt bolo ex cassia præscripto, elect. lenitiuo, diasebest, alioue simili. Aut cum syrupo ali-

quo magistrali, parato ex decoctione prædicti apozematis: addito succo rosarum optimè depurato, quibus admisceri poterunt fenna rhabarb. agaricum, cum suis correctivis, & saccharum in sufficiente quâtitate. Hoc blando remedij genere vti poterit singulis lunę declinationibus aut decrescētis. Quod si his non delectetur propter ingratum saporem, vtatur nostro diatartaro solutiuo quod descripsimus in nostra Pharmacop. restituta, cuius hæc est formula.

Diatartarum solut.
Quercet.

Acc. folliculorum fennæ tenuissimè pulverat. ʒvj. cristallorum tartari optimè præparatorum ʒj. fœniculi dulcis anisi ana ʒj. cinnamomi ʒß. sacchari rosati ʒj. ß. misce, fiat pulvis. Præparationem cristallorum tartari docuimus in prædicta nostra Pharmacop. dosis huius remedij est choclear argenteum, nullum ingratum habet saporem: Adustos, retorridos melancholicosque succos sufficiēter & blandè tamē purgat, tartaream & muscilaginosam materiam in ventriculo atque in ipsismet vasis conceptam & soluit & deturbat eoque nomine tartareis omnibus affectibus confert calculosis præsertim.

His aut similibus ritè & benignè purgatus, quatuor matutinis sequentibus sequens capiet iusculum.

Acc. rad. graminis, asparagi, fœnicul. petrosel, eringij quantum lubet, acetosæ cum
toto

toto pimpinell. summitatū maluæ violar. feminum cucurbitæ melonum bismaluæ itidē pro lubito: fructuum alkekengi numer. vj. florum genistæ p. j. limonij medij segmenta cū suo cortice, cum pullo farcto vis corinthiacis, atque capparibus iuscula fient pro quatuor matutinis. Quod si fuerit quadrasissima, parabuntur cum butyro recenti: & salis communis vel marini vice, condientur sale extracto ex cineribus restæ bouis, eo modo quo dicitur: cum constet nobis tales præparationes in omnibus officinis nō fieri. In eodemmet iusculo addes si velis vel 3j. prædictorum cristall. tartari: vel guttulas aliquot aciditatis sulphuris, quò palatui suauius & efficacius iusculum reddatur. Hæc, inquam, singulis nouiluniis sunt faciēda. Reliquis verò temporibus ad purgādum stomachum à mucositatibus & viscida seu materia tartarea, eūdēque vna eadēque opera roborandum, suadeo vt semel in septimana etiā in hyeme capiat duas aut tres pilulas mastichinas aut de hiera cum rhab. idque paulo ante prandium aut cœnam.

Pilulæ Aloës nostræ descriptionis (cuius essentiam extrahimus cum aqua endiuia in Bal. marie) separādo terrestrem atque inutilem eius fœcem, additis succis depuratis rosarum pallidarum, rosarum moschatarum, florum quinetiam cichorij & bugloss. & es-

Pilul. de
aloë Quercet.
cet.

sentiis, seu extractis rhab. sennæ cum paucis guttis olei anisi pulueribus item mastiches, myrrhæ & croci, vt omnia in pilularū massam redigantur) longè præstantiores sunt ad hunc scopum quàm omnia prædicta. Nam benignè admodum purgant, & balsami alicuius loco sunt stomacho atque hepati: Dosis exigua pilulæ, magnitudine pisi, quæ mira præstat pro euacuatione, & roboratione prædictarum partium. Hæ pilulæ descriptæ sunt fusius in nostra pharmac. Ad roborationem verò particularem ventriculi, plurimum confert puluis digestiuus sumendus post pastus, ad quantitatem vnius parui cochlearis, studio ad id parati.

Acc. anisi fœniculi dulcis ana ʒ iij. Coriandr. præpar. cum succo cidoniorum ʒ vj. saluæ exsiccata & in tenuissimū puluerem redacta ʒ ij. coralli præp. margarit. præparatar. ana ʒ ij. conseruæ è rosis siccis ʒ j. cinnamomi ʒ iiij. mastiches ʒ ij. β. sacchari ros. tab. ad duplum omnium. Misce: fiat puluis quo vtatur vt dictum est.

Aut loco iusculorum quorum supra mentionem fecimus singulis mensibus sumendum, post leuem aliquam purgationem, quæ semper præcedere debet, capiet paruum cochleare de puluere sequenti specifico contra generationem calculi, hic puluis quin- etiā ad vrinæ tarditatem & dysuriam cōfert.

Acc.

Acc. nucleorum mespilorum, milij solis
 seni bardanæ, saxif. alth. anisi. fœniculi dulcis
 ana ʒ iij. cristallorū, tartari ʒ vj. lapillorum
 qui in astacis reperiuntur (qui vulgò oculi
 cancri vocantur) ʒ ʒ. salis restæ bouis ʒ j.
 cinnamomi ʒ j. ʒ. sacchari violati ʒ ij. ʒ.
 Misce: fiat puluis. Quo sumpto superbibat
 parum vini iuniperati, vel aquæ nephroca-
 thartice præseruatiue, cuius descriptio sequi-
 tur.

Puluis an-
 tinephriti-
 cus Quer-
 cet.

Acc. rad. eringij, restæ bouis, & quicq; rad.
 aperit. an. ʒ j. corticis limonū ʒ j. ʒ. iij. sem.
 frigid. maior. sem. maluæ, alth. ana ʒ iij. sem.
 saxifrag. milij solis, raphani maioris, barda-
 næ & granorum iuniperi maturorum ac re-
 centium ana ʒ vj. fructuum alkekeng. num.
 xx. iuiubarū paria vj. diptami, florū genistæ,
 hyperici, beton. & maluæ arborecentis a-
 na p. ij. liquiritiæ ʒ ij. ʒ. cassiæ lignæ ʒ j. cō-
 tundenda cōtundantur & puluerisanda pul-
 ueriscentur & macerentur in aquæ argentinae
 fenelorum parietar. ana lb j. ʒ. vini albi ge-
 nerosi lb ij. idq; per quadriduum in B. Mar.
 calido, dein fortiter exprimantur: expressio-
 ni adde specier. diatrag. frigidi: & throchisco-
 rū alkekēg. sine opio ana ʒ j. denuo digerā-
 tur ad ignem Bal. mar. per vnum diem vel
 alterū, & destillentur per alembicū vitreum
 vt artis est. Hæc aqua etiam per se sumpta
 crassas materias incidit & attenuat: leniendo

Aqua ad
 præserua-
 tionē cal-
 culi.

detergit, renes, vterus ipsamque vesicam ab infarctu vel arenularum vel crassorum humorum liberat, itemque præseruationi ut & curationi nephriticorum mirum in modum conducit: exhibentur huius aquæ ℥ ij. pro dosi per se, aut cum syrupo aliquo conuenienti: vel ex iisdemmet commemoratis simplicibus, parantur vina hydromellita, oxymellitæque antinephritica, qualia descripsimus in pharmac. nostra. Vti poterit hisce remediis duobus tribusve matutinis continuis (post prædictas euacuationes) iusculorum loco. Atque hæc curæ prophylactica inserviant siue præcautioni.

Quod verò attinet ad therapeuticam: ea utemur tum cum morbus & dolor nephriticus eminentissimum virum infestabunt.

In quo negotio clysteres plurimum possunt & promptè proficiunt: clysteres, inquam, conuenientes & ex arte idoneo tempore administrati.

Primus itaque anodynus esto talis.

Acc. summatum alth. malua. violar. parietar. mercur. brachæ vrs. berule, semi. lini scænogr. alth. florum camomillæ meliloti sambuci & summatum anethi q. suff. coque in iure capitis arietini, in lb j. colaturæ dissolue diasebest. hiene mellitæ ana ʒ vj. mellis anthosati ℥ j. s. olei rutar. & liliorum ana ℥ j. croci ʒ j. vitellum oui vnus misce, fiat clyster.

Dolore

Dolore urgente, vtendum frequenter iteratis clysteribus, additis decoctioni seminibus carminatiuis (si flatu adfint, sicut vt plurimum accidit) & baccis lauri atque iuniperi, dissolutaq; $\mathfrak{z}$ ij. bened. laxatiuæ elect. de baccis lauri: vltimis clysterib. addes the-rebinth. $\mathfrak{z}$ ß. cum vitello oui dissolutæ, atque tandem olei scorpionum compositi $\mathfrak{z}$ ij.

Si dolor infestet foueatur locus decocto clysterum, postea sequenti linimento inungatur.

$\mathcal{R}$ mucaginis s. altheæ lini ana $\mathfrak{z}$ ij. axungie cuniculi $\mathfrak{z}$ ij.ß olei scorpionum & amygdal. amararū ana $\mathfrak{z}$ ij. croci $\mathfrak{z}$ ß. spermatis ceti & ceræ q. suff. ad fingendum linimentum.

Quod si fortè dolores non remittāt post iniectiones trium aut quatuor clysterum: antequam ad alia remedia quæ morbos radicatus euacuant deueniamus, repurgandum erit vel cum bolo ex cassia, vel syrupo magistrali, vt supra à nobis descripto, vel alio aliquo benigno medicamento. Nec dubitarem etiam cum dolor immanis perseuerans excruciat, aliquot sanguinis uncias extrahere primū ex basilica vel mediana brachij dolentis, postea ex vena malleoli, aut saphena pedis eiusdemmet lateris: idque ad reuulsionem, deriuationem, inflammationisque prohibitionem.

His remediis generalibus præmissis, ipsoque morbo etiamnum perseverante, egrum collocabimus in semicupium paratum ex decocto simplicium prædictorum clysterum. Sed antequam in eo constituatur clyster iniiciendus erit, & in eo per quadrantem horæ constituto exhibebis sequentem potiunculam.

℞ olei amygdalarum dulcium rec. extracti ℥ ij. ꝑ vel tres vini albi & aquæ nephrocatharticæ præscriptæ, vel betonicæ aut argentinæ ana ℥ j. succi limonum ℥ ʒ. misce fiat potio.

Quod si morbus adeo rebellis & contumax perseveret, & prædictis non cedat remediis, nihilominus sæpè iterandus continuandusque usus præcedentium clysterum. Præterea imperabis denuò balneum vel semicupium: tumque ad ea deveniendum quæ calculum in vreteribus retentum dissoluant ac rumpant, vnde intolerabilis ille cruciatus. In quam rem prisca varia remedia præscripserunt cum simplicia, tum composita ad lapidis attritionem expulsionemque.

Inter simplicia sunt lapis lyncis, ludai-cus, lapis spongiarum, vitrum combustum, sanguis hircinus præparatus secundum Ætiū aliaque plurima.

Inter composita primum locum tenent elect. lithontrib. nephrocathartic & iustinū
Nico-

Nicolai, elect. de cineribus Clementis, de cicadis Manlij, de lepore combusto Montani, compositiones nouem Myrepsij calculum conterentes, aliâque similia prisco & nostro æuo comprobata etiam à doctissimis, expertissimis & celeberrimis medicorum. At nos ad suppressiones vrinarum & comminutiones contractionesque calculi vitmur non cineribus, sed salibus benè purificatis extractis ex cineribus conuenientibus vt restæ bouis & ex radice Buphtalmi, betonica, milio solis, cortice fabarum, & similibus quæ singularem effectum producant in hoc casu: quibus adnumerandum sal extractum ex ouorum corticibus, ex osse sepia, itémque sal tartari dulcoratum cum spiritu vitrioli, vel liquore acido sulphuris, aliisque similibus ad quantitatem mediæ drachmæ exhibitis cum aqua raphani, cepæ, aut allij, vel cum aqua antinephritica curatiua nostræ descriptionis, vt sequitur.

Acc. succi raphani limonum ana ℥ j. ℥. a-
 quarum beton. argentariæ, saxifragiæ, ver-
 benæ ana ℥ j. hydromellitis, maluatici ℥ ij.
 in his liquoribus simul mixtis macera per
 quatuor aut quinque dies ad ignem lentum
 Bal. M. granorū iuniperi maturorū & recē-
 tiū contusor. ℥ iij. milij solis, sem. bardanæ,
 raphani maioris, saxifrag. vrticæ, cepæ, a-
 nisi, feniculi ana ℥ j. ℥. quatuor sem. frigid.

Aqua an-
 tinephri-
 tica Quer-
 cet.

Y

maiorum mundati seminis alth. ana ʒ vj.
speci. lithontr. electuarij Ducis & Iustini
Nicolai ana ʒ ʒ calcis testium ouorum,
cinnamomi ana ʒ iij. camphoræ ʒ ij. dein
fortiter exprimantur & destillentur per ci-
neres de hac aqua exhibe vt supra : quæ sola
exhibita ad ʒ ij. mira præstat in suppressio-
ne vrinx, contritione & expulsionem calculi.
Cui aquæ si sal proprium ex arte paratum
& conuenienti quantitate addas, longè præ-
stantius euadet remedium : vel si ipse addi-
deris ʒ j. extracti betonicæ. At vera & ge-
nuina ad attritionem & expulsionem cal-
culi specifica sunt, essētia seu cristalli liquor:
& oleum camphoræ cum proprio men-
struo paratum, & ad ʒ ʒ. exhibitum cum vi-
no albo aut vna ex aquis prædictis alijsve
conuenientibus. Hęc, inquam, extrema sunt
remedia, extremis his morbis adhibenda,
alijsque omnibus præferenda.

DE

DE LVE VENEREA.

CONSILIVM TERTIVM.

Ad celeberrimos viros D. Michaëlem Marescot, Guill. de Ballou, Ioannes, Martin, Hautin, Riolan, Duret: Simonem Pietre, Petrum Seguin. Iacob. d' Ambyse, Anton. Quiquebœuf, Petrum Ponson. professores & medicos Academiae medicae Parisiensis, mihi vel mutuis consultationibus vel familiari consuetudine cognitos & amicos: viros utique omni doctrina & eruditione clarissimos.

Hoc meum de lue venerea consilium nobili cuidam amico efflagitanti impertitū, cū in lucem edere constituissem: Cui potius quā vobis, viri celeberrimi, & omni scientiarum genere instructissimi consecrarem occurrit nemo. Qui si occurrisset nec vobis praeferendus videatur, ex quibus in idem argumentum, graues utique sententias saepe audiui, & auditas recolui. Ergo & quod meminisse ex vobis iuuit, & inter consultandum, quae grauitè acutè & sapienter à vobis de hoc eodem subiecto disputata sunt mecum, compulerunt, ut huius mei opusculi patronos vos vnicos deligerem: fre-

Y ij

tus si consilium hoc meum lectione digne-
mini, vos & vestigia quædam eorum, quæ
doctè & iudiciosè aliquando pronuntiastis
asperfa, agnituros: & me si quid de meo ap-
positè & ad rem attulero, pro candore &
benevolentia vestra recepturos & examina-
turos: Mea enim talibus & tam eruditis lu-
bens pensanda submitto.

Syndrome causarum &c.

Syndrome causarum, atque symptoma-
tum: ad hæc signa diagnostica atque ante-
cedentia, cuiusmodi sunt vlcera virulenta,
atque cancrofa exorta in virga non multo
post coitū cū fœmina impura: itémq; vlce-
ra in palato & faucibus, quæ iam penè totam
vuulam exederunt, adeoque ad ipsum quo-
que os spongiosum nasi penetrarunt: præ-
terea œconomia facultatum corporis, sed
naturalium potissimùm, quas plurimùm de-
prauatas in hoc corpore, de quo nobis hoc
loco habenda est consultatio, cernimus, sa-
tis manifestè produnt hunc ægrum laborare
lue venerea. Signa enim prædicta, tam pa-
thognomica, quam epigenomena, euiden-
ter nobis ostendunt naturam, & qualitatem
mali, adeoque inter eius morbi differentias,
seu gradus, summum iam attigisse. Quæ sanè
lues affectus est contagiosus, tuberculis, vl-
ceribus, maculis, cruciatibus & doloribus
sæuiens, concubitu, aut alio impuro conta-
ctu su-

Luis ve-
nerea dif-
ferentia.

Etu fuscitatus. Quem morbum, atq; sympto-
 mata omnia, licet iam multis remedijs atque
 diætis vulgò dictis pro omnimoda eradica-
 tione multi sanare aggressi sunt (vt quaiaci
 decocto, frictionibus argenti viui, seu mer-
 curij) iam à biennio, ex quo æger primum
 tactus, atque infectus fuerat, nihilominus ta-
 men ita semper, atque etiamnum denuò re-
 pullulat, vt altius ac firmiùs eum radices e-
 gisse certum sit, quàm vt leui nunc & ordi-
 naria illa regiminis ratione, extirpari possit.
 Quapropter lucem hanc in quarto gradu cõ-
 stitutam, seu quartam, postremã atque per-
 niciosissimam dicimus differentiam. Cõstat ^{Differentia.}
 enim & in confesso est apud medicos do-
 ctiores, quatuor esse huius inquinamenti
 venerei differentias: quarum prima omniũ I.
 leuissima est atque mitissima, in qua solùm
 capitis, & barbæ pili decidunt, & signũ, seu
 ratio potius est, quòd huius vis maligna in
 tenui aliquo vapore consistit, cuius vehicu-
 lo ad summa corporis, ac pilorum vsque ra-
 dices diffunditur. Hæc frequens est in Italia.
 Secunda species deterior existit, qua vniuer- II
 sa cutis maculis pluribus lentiginum instar
 est referta, quæ maculæ modò rubræ, modò
 flauæ non extuberantes apparent: quam spe-
 ciem comitatur interdum gonorrhœa ipsa
 virulenta. Hæc in tenuissimo sanguine ve-
 nenatam qualitatem habet, neque grauiora

Y iij

- III. vlla sequuntur symptomata. Tertia species grauior est ac vera lues, in qua pustulæ rubræ, ac flauæ, eæque siccæ apparent per vniuersum corpus, maximè verò in fronte, temporibus, ac propè aures: nunc vlcera maligna, & circa pudenda & in ore ipsisque faucibus, vt in hoc subiecto efflorescunt. Huius vis maligna iecur ipsum occupat, ac proinde sanguinis humorumque massa inquinata est, à quibus mox partes molles, atque carnosæ inficiuntur. Quarta species omnium perniciosissima, funestissimaque est, nempe cum solidæ partes, vt ossa, vincula, membranæ & nerui infestantur: vnde tophi, nodi, dolores & cruciatus, nocturni præfertim, infestissimi. Nam signum est mali semina iam altius subiisse, ac adeò firmas iam radices egisse, vt pulchros eiusmodi fructus ad perfectam maturitatem produxerit, qui misero huic patienti tam sæua pariunt symptomata. Ex quibus profectò satis apparet, contagiosorum morborum causas, (atque adeò huius, de quo modo nobis est sermo) potius esse tenues, subtiles, atque spirituosas, quàm crassas, materiales, & pituitosas, vt nuperi quidam statuere non sunt veriti, licèt præter rationem. Nam cum in spiritu essentiam suam collocauerint, adeoque spirituales sint, spiritibus quoque facillimè communicantur insinuanturque. Id quod etiam

etiānum apertiūſ patebit, ſi cauſas eius ex-
 ternas, internāſque attentiūſ perpenderi-
 mus, ac æſtimauerimus: in quibus maior re-
 ctè ſentientium, ſapientūſque medicorum
 pars conſentit. Quippe externa huius mali ^{Cauſæ ex-}
 cauſa, ex eorum opinione & ſententia, quæ ^{ternæ.}
 à me comprobatur, eſt impurus concubitus,
 aut aliqua alia contagio ex ſudoribus, habi-
 tu, ſputis venenum morbi in aliud corpus
 inferens. Hæc externa cauſa ex ſpiritu mali-
 gno, aut quadam aura venenata ſuborta, cū
 ſpiritus noſtros, ſeu potius noſtrum ἐμψυλον,
 & σύμψυλον, innatūſque calorem, mannam
 noſtram cœleſtem, viuificam illam baſami
 humani radicem, inficere, & afficere vide-
 mus, non ſolūſ huiusce contagioſi morbi
 radices patefecit, ſed & ipſa transplantatio-
 nis documenta ponit: cum ex impuro illo
 contactu, ab vno ſubiecto infecto, in aliud
 venenum transfundatur. At internæ cauſæ,
 quas cenſent omnes eſſe ſpiritus, atque hu-
 moris quendam tabum malignum, qui no-
 biles dein partes eo veneno inquinat, quæ
 maligna illa qualitate imbutæ, iſtud virus in
 corpoream molem inferentes, ſatis ſupérq;
 ſatis quinetiam declarant, ex ſpiritali ea-
 démque impura, & tabifica impreſſione, ſeu
 tinctura, aut aliqua alia maligna, & venenata
 qualitate baſamum illud radicale, vitale il-
 lud principium, & ſemen viuificum infectūſ

I

Y iiij

esse : vnde fructus illi venenati, commemorata nempe symptomata efflorescunt. Quod vitale semen alioqui nobis (vt & rebus omnibus) essentiam viuēdiq̃ facultatem præbet: quique mobilem, & momentaneam indiuiduorum naturam stabili, & firma specierum conseruatione ab interitu præseruat. Hic vniuersam œconomiam corporis humani regit, moderatur atque gubernat; qui rector & gubernator Archeus nonnullis dicitur ab Hipp. φύσις ἀνθρώπων, faciens alimentorum attractiones, expulsionē, mixtiones, separationes, concoctiones: qui dat, qui accipit, minora minoribus, maiora maioribus adaptat, homogenea homogeneis, heterogeneis heterogenea, quantum in se est arceat, euincit, abigit, tū maximè, cū purum, & ab omni labe mundum est viuificum id vitæ nostræ principium. Interdum tamen adeo perniciosè inficitur vitale illud semen, vt propagatione in tertiam, & quartam generationem, conseruentur illarum impuritatū impressiones. Sic morbi contagiosi in hæreditarios degenerare possunt: qui morbi certa illa, atque continua propagationum constantia, præsentem seminis sui, hoc est, maligni vigorem ostendunt. Quod si dixerim hunc morbum, vt & plures alios, & radices, & semina habere, loquar cum summo nostro dictatore Hippocrate, qui in libro de
flatibus

statibus scripsit in hunc modum: morborum omnium modus vnus est, nempe is, qui ex feminibus, & radicibus proficiscitur. Sed ista omnia nobis plus satis repræsentatur in hoc morbo, de quo nunc est quæstio: cuius origo nobis sufficienter ostendit impuritatem, malignitatemque sui seminis. Deinde progressus, dum totam corporis œconomiam penetrando, ipsa etiam præcipua, denique & solidissima membra occuparit, atque infecerit, ita, vt nullis nec artibus, neque remediis, etiam propriis atque legitimis quibus toto ferè anteacto biennio vsus est hic noster æger, hætenus euinci, & extirpari potuerit. Hæ sunt illæ radices, quæ tam firmiter inhærentes germina isthæc, atque stolones sibi similes, hoc est, malignos atque venenatos proferunt, atque expullulant: cuiusmodi sunt vlcera faucium, cæteraque antedicta symptomata. Latissimum hercle hîc ingressi sumus campum, in quo de morbis contagiosis, & speciatim de venereo contagio, de quo sermo nunc est, discurrere licet. vt de qualitate eius veneni: cur infectæ metrices hos maiori, atque infestiori, alios ^{Quæstiones per-} minores, leuioresque virulentia inficiant: cur item alij nulla ratione infecti prorsus impunè euadant: aut si vel aliqua ex parte aliquo contagio inquinentur, id tamen adeo sit leue, vt facillima curatione promptè extirpe-

tur. Tales, & aliæ multæ elegantes atque vtilis quæstiones circa hunc affectum suboriri possunt, quæ vel curiosiorē indagatiōē mereantur: sed consultādū mihi hoc loco esse video, non docendum: & postulat consultationis ratio contemplationis succinctam, atque expromptam breuitatem, administrandorum verò, exhibendorūque medicamentorum rationem fidam, apertam, sufficientem, hoc est indicationibus omnibus, quod satis sit, respondentem. Quapropter prædictas dubitationes, nunc sicco pede transimus; vberius de iis, aliisque multis, alio loco & occasione, publico scripto, si Deus vitam concesserit, acturi. Dicam tamen, & tribus tantum verbis, magnam prælibatarum difficultatum solutionem referendam esse ad insignē vigorem exactamque nectaris vitæ nostræ, vel balsami radicalis puritatem. Hæc illa est interna, atque congenita antidotus, hic oppugnator est contagiosi illius tabi, ne primigenia sua sedes, atque fundamentum radicale inquinetur, occupeturque. Balsamus, inquam, vitæ, Hercules ille est, qui vel in principio statim, primæque inuasiōe arcet, oppugnat, eiicit. Hoc eximiè patet in expulsibus illis venereis, quos, si cum Græcis loqui libeat, *κρίσις καὶ μέλας αἷς* haud ineptè dixeris. Bubonibus, dico, venereis, quos natura, & insitus ille vigor protrudit, atque viā
osten-

Solutio.

ostendit, ac modum, quo velit iuuari, ac liberari. vt medico sagaci nunc facile sit diiudicare attractionem, vel potiùs extractionem illius contagij venenati moliendam esse, ventosis atque emplastris attractiuis convenientibus. Deinde ad maturitatem redactum bubonem, diu adaperitum esse tenendum, vt longo tempore omnis maligna lues exhalet, atque exstillet: non neglectis interim euacuationibus vniuersalibus antidotisque propriis & specificis. Sed videmur hinc extra cancellos, atque limites digressi de curatione agentes nondum abundè satis omnibus explicatis causis, aliisque, quæ curationi præmittere in consilio conuenit. Quare vt ad priora redeamus, istud volumus, statuiamus, & pro rato indubitatoque habemus, subiectum, locum & quasi portitorem luis venereæ, esse spiritum naturalem, potissimum qui in sanguinea massa consistit. Hic quippè contactu illo impuro qui per copiam fit veneream, primum atque primario contaminatus, paulatim sanguinem cui inhæret inficit, inquinat, quo cum in corpus diffusus, vt alimenti vices subeat, pro nutrimento, quod natura appetit, tam pulchra fercula, vlcera, tophos, nodos, atque cruciatus immanes apponit. Atque eò usque tandem progreditur, vt post sanguinem, hepar primum, dein partes carnosas, tum neruosas, mem-

branofas, tandem etiam vincula, partésque solidas inuadat, occupétque: vti iam dictum. Et quí possit aliter? nimirum alimento suo inhians natura, cum eo, quod iam inquinatum est contagio, massa, inquam, sanguinea contaminata, prædictos sibi asciscit fructus.

Opportunè híc adducere mihi videbor pulchram illam sententiam nostri Hippocratis: *Isdem nutrimur, quibus constamus*: cuius explicatio ex iis, quæ modò dixi, haud intempestiuè desumi potest. Elegans etiam hoc loco institui posset disquilitio, si perquireremus, cur aliqua venena citiùs atque potiùs hos spiritus quàm illos inficiant: canis rabidi morfu iniectus liuor, quacunque tandem id fuerit parte, cerebri spiritus animales: viperarum & scorpionum vitales cordis: lepus marinus pectus atq; pulmones: cantharides vesicam: luis denique venereæ labes naturales spiritus, ac potissimum hepar cõtaminet. Sed & ista in alium locum atque tempus reseruamus. Sufficiat nunc in rem præsentem, de qua híc agimus, morbi venerei venenũ, in spiritu naturali, & speciatim in tota massa sãguinis residere, cui primũ & præcipaliter cõtagiũ impertiat, qđ omnino exactè sciri atque intelligi à nobis oportet, vt eò fœliciùs ad curam, ad quam nunc accingimur, perueniamus. Omittentes etiam hoc loco præter ordinem & morem

Prognost.

rem

rem nostrum, ipsum prognosticum, quod non potest esse, nisi dubium & iudicii suspecti. Etenim morbus inueteratus, magnitudo, & in iteratis etiam curationibus contumax magis atque ferocior redditus, nihil aliud quàm sinistram coniecturam promittunt. Adferamus sanè licèt omnes scopos, indicationesque curatiuas ad emendationem purificationemque sanguinis, ad corroborationem & restorationem facultatis naturalis, cuius œconomiam in hoc nostro egro planè peruersam nouimus, sed vereor, & vereor herclè, ne id frustra, conandum tamen aliquid, ne arte & artifice, aut etiam remediis hic noster destitutus videatur.

Transitus
ad curā.

Non temerè vulgò nostri dicunt, sudare luem aut pustulas venereas (*suer les verolles*) Est enim sudor haud secus, ac vrina, ferocior pars massæ sanguineæ: quamuis sudoris substantia multò sit tenuior, quàm vrinæ. Cùm itaque naturam videamus in plurimis morbis, ac febribus potissimùm continuis, & putridis, quæ ex corrupto sanguine excitantur, magna ex parte moliri crises salutares, malique solutionem per sudores: hinc ars, vel potius sagaces artifices naturam imitantes, etiam vi, sudores prouocarunt, vt sanguis veneni luis venereæ labe infectus purificetur, malique immanitas atque ferocia dometur. Remedia quibus illud præstant hydrotica, diaphoretica, & sudorifica

vocarunt. Horum plurima extant genera diuersis malis accommodata: at communissima sunt, falsa parilla, chinæ radix, sassafras, quod à paucis annis innotuit, & lues venereæ specificum, lignum guaiaci, aliàs Indicum, quod ex India primùm attulerunt Hispani. Atque vtinam non mercem hanc indicam, detestandam, inquam, hanc luem, nunc (proh dolor) toti ferè Europæ familiarem, nobis pro perlis orientalibus importassent. Nostra etiam Gallia à protectione Regis CAROLI octauī Neapolim facta, cuius milites ibi cum Hispanis impuris conuersati sunt, in eorum reditu hoc contagio conspersa fuit: nimirum vt florentissimum hoc regnum nullo careret malo, quo non vltimis istis temporibus affligeretur. Sed ad propositum. Ab Indis itaque primùm contagij venerei remedium atque antidotum nostris Europæis innotuit. Estque Indis guaiacum semper proprium certumque remedium: vel quod lues hæc (quæ malè ab origine quidam Indicam dixerunt) non tanto, & tam firmas radices agente contagio infestet, vt apud nos fit: vel quòd iam assueti ab eo minus patiantur: vel denique quod natura atque temperamento, quam Europæi nostri sint fortiori. Nam, vt liberè fatear, quod res est, à nobis solum illud remedium insufficiens est deprehensum, fortè

tè quòd istud venenum transplantatione plus malignitatis atque contagij contraxerit. Quapropter ad sufficientem tanti veneni expulsionem, iam dictis sudorificis opus fuit addi multas præparationes, euacuationes, atque aliorum alexipharmacorum purgationes: ad hæc, tam strictam atque exactam viuendi regulam, vt huius mali cura, diætæ nomen generale, sibi tanquam proprium, apud vulgus asciuerit.

Porro in remediorum atque regiminis administratione, ne voto suo frustrentur ægri, & remedia sine vlllo profectu notabili, (sicut plurimum euenire videmus) adhibeantur, multa sunt considerata. Primum itaque huius mali differentia, species, atque veneni qualitas perpendenda, num modò incipiat pullulare, an iam altius radices infixerit: tum temperamentum atque natura ægri: deinde tempus, atque ordo, seu methodus, quam sequi debeat in remediorum vfu. Nam vt rem paulò specialius attingamus: si ægrum infestet vel sola aliqua inueterata vel incurabilis gonorrhœa, quam comitetur ardor vrinæ, sitque verè venerea, hoc est, contagiosa, omnino tum ad specificum est deueniendum.

Curatio,
& quid in
ea consi-
derandum
sit.

In quo sanè casu diætæ atque hydroticorum vfu suspectus est, quod & sanguinem calefaciat, & vrinas reddat acriores, ideó-

que luem iam præsentem nobis ostendat. Tum igitur ad specificum deueniendum est. Nam hydroticorum usus cum diæta consueta, sanguinem, ut dictum, ardentius inflammant, ac proinde serositatem quæ est in materia urinæ, reddunt ardentiores: ideoque malum augent potius quam sanant: ac proinde non sunt admittenda. ac tanto etiam minus, quod appareat eiusmodi gonorrhœam inueteratam iam altius radices fixisse, quam ut prædictis hydroticis tantis, & tam valenti hosti, imparibus expugnari possint. Hæc secundo loco sunt consideranda. Tertio si forte æger hepate sit impensè calido, ac sicco, ipsumque corpus extenuatum, ut non raro observare solemus, in his profectò provocatio sudoris non est tuta, & utilis, sed potius noxia, ideoque reiicienda, quod plus oblit, quam profit.

Quod si verò lues hæc recens sit admodum, & veneni vis consistat tantum in vaporibus, & materie halituosa, seu spiritali, tum sanè sudorificis facilius dissolui, atque exturbari potest, quod nondum hepar occuparit, aut firmiter contagij basim collocarit in partibus membranosis, atque solidis: quodque nondum humori crasso permixta, evaporationem, transsudationemque subeant facilius.

At verò, si æger, *ευσταθης*, hoc est bene carnosus,

nosus, pinguis sit, aut complexione molli, humida atque crassa, tū guaiaco vt sufficien- ti remedio malum euinci, totāque curatio ad votum absolui potest. Sed tempus præ- terea considerandum: ordo item ac metho- dus, qua sit vtendum, aut incedendum, si- cut iam dictum est supra. Nullatenus enim probare possum⁹ illas diætulas, quas in duo- decim aut viginti tantum dies præscribunt: quibus ægris, aut ipsi etiam morbo adulan- tes, humores commouendo, ac laceffendo, luem potius exasperant, ac irritant, quàm superent, aut extirpent. Quin potius quin- quaginta, aut etiam sexaginta, vel si ita factu videatur opus, plurium dierum spacium, ve- ris & legitimis diætis dicandum iudicari. Iam quod ordinem spectat, vel metho- dum, qua plerōsque vtī comperior in admi- nistratione dicti hydrotici, quam leui qua- dam præparatione, hoc est purgatione, mis- sionēque sanguinis, si opus sit, auspicantur: mox sudorifico propinato extraordinariè, & importunis stragulis ægrum cooperiunt, inuoluunt, & lateribus calefactis variis cor- poris partibus applicatis magna vi sudores proliciunt: talem, inquam, sudores prouocā- di rationem prorsus improbamus, quippè quæ & naturam violet: & ante debitas, atq; legitimas præparationes peractas, res cru- das, atque indigestas expellere, contendunt,

Ordo sue
methodus
curatio-
nis.

Z.

contra Hippocratis præscriptum. Vnde fit, vt attenuati : & ad extremam debilitatem redacti ægri, in media cura deficientes, eandem negligent, planèque desistant, quod se plus læsos, quàm adiutos intelligant. His itaque aliisque incommodis præuisis, nostrum est in ordinem, debitamque administrationis formam redigere vsum prædicti remedij, vt & huic ægro, (de quo modo agimus,) & cuius alteri indigenti, cum maiori honore medici, sanitatis commodo, possit administrari, quàm fortè antehac præstitum fuit, Hócque faciemus nullo præsumptionis aut vanæ gloriolæ captandi studio ; sed vt faciamus, quod pium circumspectumque deceat medicum, proximique amantem. Quapropter dona, quæ Deus singulari sua gratia nobis liberaliter in peruestigandis naturæ secretis variisque cum doctissimis expertissimisque artis vtriusque Atlâtibus Europæis, iam per triginta annos à nobis comprobata tandem proferamus, atque demus in publicum. Atque hoc non vt legem præscribamus aliis, sed vt censuræ atque iudicio vestro atque celeberrimorum artificum Asclepiadæorum, quod candidè facimus, nos subiiciamus.

Ergò minoratiui alicuius, vt cassiæ cum rhabarbaro, alteriúsve similis loco, quæ ad expurgandam primam corporis regionem,
itém-

Itémque mifisionis fanguinis loco, quæ die fequenti, minoratiui, fi plethora adfit, & venæ turgeant, institui folet : præterea vulgarium illarum præparationum vice, quæ apozematis perficitur, paratis ex decocto polipodij, feminis carthami radicum tormentillæ, acetosæ, oxilapathi, barbæ hyrci, graminis, afparagi, herbarum cichorearum, Bugloffi, fcabiofæ, agrimonix, lupuli, betonicæ, chamædrios, camæpythios, & herbarum capillarium: fenum cardui benedicti, anifi, citrij & corticis eiuſdem: florum geniftæ, calendulæ, roſifmarini, ftæchados, violarũ, boraginis, bugloffi, roſarum rubrarum : in quo decocto diſſoluunt ſyrupos conſervationis citrij, de limonibus, de ſucco acetosæ, de pomis redolentibus hiſque ſimilibus, ad præparationem, digeſtionem alterationemque humoris maligni atque peccantis accommodari ſolitis in ſex, ſeptem, octo, pluriſve dies. Item loco purgationis, quæ fit ex infuſionibus rhabarbari, ſennæ, agarici, adiectis etiam cõfectionibus, hamech, tripheræ perſicæ, electuarij indi maioris, vel minoris, aliſque id genus medicamentis craſſis atque viſcoſis, torridis atque malignis humoribus euacuandis deſtinatis: Horum, inquam, omnium plurimorum aliorum præparantium, atq; purgantiũ loco (quæ in communi ſunt uſu, quæque non alia de cauſa improbamus,

Z ij

quàm quod à plerisque mirum in modum fastidiantur) nos vna & simplici decoctione specifica ex eodem guaiaco parata, erimus contenti, quæ aegritudinem talem contagiosam, vti diximus, plus satis oppugnabit, & humores malignos eadem opera præparabit, atque purgabit: idque paulatim, nulla vi, nulla violenta commotione, sed benignè, sed lentè, & multo tempore, sicut omnino opus esse iudico, in morbo adeò contumaci, atque diuturno, & veneno, seu contagio iam materiæ crassæ, ac retorridæ impresso. Nec fatigabitur eo remedij genere, nec vllam manifestam debilitatem incurret: sed firmior potius reddetur de die in diem, partibus à maligna illa colluie liberatis, medicamentique benigna facultate roboratis. Sic itaque parandum censeo.

Decoctū.

℞ rasuræ cordis ligni indicî, & rasuræ cort. eiusdem ana ℥ iiij. sem. cardui bened. ℥ j. β. vlmariæ m. j. florum hyperici p. ij. florum rorismar. p. iij. santali citrini ℥ β. aquarum fumariz lupuli ana ℥ iiij. macerentur per 24. horas ad ignem lentum: dein coquantur ad vnius tertiæ consumptionem. In colatura clarificata adde foliorum sennæ mundatorū. ℥ iiij. macerentur denuò ad ignem lentissimum per duos integros dies, tandem transcolentur per manicam Hippocratis, dulcorentur, & aromatizentur cū sufficienti quantitate

titate faccari, & cinnamomi. Capiat de hoc decocto $\bar{z}$ iij. vel $\bar{z}$ iiij. manè tribus horis ante prandium. Cōtinuet hui⁹ decocti vsum per quindecim vel viginti dies ad minimū. Primis quoq; dieb⁹, si aliquot exhibere voles cochlearia, vt $\bar{z}$ j. aut alteram de eadem decoctione, hora quarta vespertina, nō fuerit inconsultum: præsertim tū quando alius fortè non satis sit lubrica, atq; aperta. Quod si tamen natura sufficiens purgetur, sufficiat consueta potiuncula matutina. Eadem temporis progressu paulatim de die in diem potest imminui.

Hoc remedium continuatum eo, quo dictum est, tempore, optatum effectum producit, nec vllam molestiam ægro creat. Nec intermitteret iccirco negociis suis domesticis incumbere, aliisque, vt propterea in lecto, stupa, vel conclavi, ipsum detineri minimè necesse sit. Cum igitur prædicto decocto, quod præparationis simul, & purgationis vicem præbet per viginti dies fuerit vsum, sine dubio magna humorum delinquentium pars euacuabitur. Tum reliqua pars etiam, quæ restare potest, digesta atque attenuata, vt facilius, & commodius consumi, atque per exhalationem sudorificam extirpari possit: tum vtique hydrotici specifici tēpestius erit vsum ergo.

℞ rasuræ ligni indici $\bar{z}$ vj. falsæ parillæ ^{Hydroti-}
Z iij ^{cum.}

℔ β. sassaphras ℥ iiij. rad. petasites, filicis. ana
 ℥ ij. cinnamomi cariophyll. ana ℥ β. macerē-
 tur per 24. horas in ℔ xij. hydromellitis
 simplic. Dein coquantur ad medietatis con-
 sumptionem. De colatura moderatè calida
 capiat ℥ vj. vel vij. manè hora quarta vel
 quinta matutina, atque mox superdormiat, si
 possit, tectus plus solito, sudet, tergatur: ca-
 ueat à frigore & vento, prandeat nona: cœ-
 net verò sexta. Antequam autem prædictam
 capiat potionem, priùs deglutiat auellanæ
 maioris magnitudine de opiata sequenti.

Opiatæ.

℥ conferuæ florum, cichor. buglosi ana
 ℥ j. confer. florum rorismarin. ℥ β. theriacæ
 Alexandrinæ ℥ j. β. confect. alkermes, & de
 hyacintho ana ℥ ij. β. diacorallij diatriasant.
 diambæ, & diamosci dulcis ana ℥ j. lapidis
 bezoardici ℥ j. cornu cerui præpar. margar.
 præpar. ana ℥ iiij. cum syrupo cōf. citrij, Fiat
 opiata qua vtatur vt dictum est. Quod si
 sub finem prædictæ decoctionis nodulum
 lineum cum ℥ β. mercurij ex cinnabari ex-
 tracti, atque calcinati, & rursus in puluerem
 redacti per odorem spiritus sulphuris im-
 merferis, mirabiliter eius vires intēdes, atq;
 augebis. Erítque specificum hydroticum ad
 extirpandam sanandámq; luem venereum.
 Quandiu verò prædicto hydrotico vtetur,
 necesse est, vt diætam, seu viuendi confue-
 tudinem exactissimam, strictissimámque
 obser-

Diatæ.

obseruet: comedet igitur bis coctum tantum panem: decoctum, pro potu ordinario parabitur, ex salsa parilla, china, & ligno rosarum, coctis in prædicta quantitate aquæ, quod dulcorari, & suavius reddi potest saccaro & cinnamomo, ut palato sapiat magis: quo uti potest, & intra pastum, & extra, omni hora. Non comedat nisi unicum genus cibi, ut pullos, vel pipiones, assatos potius, quam elixatos. Pro mensa secunda contentus erit vis damascenis, aut corinthiacis.

Quod si fortè accadat, ut tempore usus prædicti hydrotici alius sit sicca, aut astricta, remollienda erit clysteribus emollientibus sæpè reiteratis, sexto quoque die repurgandus erit cum leue aliquo pharmaco intermittendo ea die usum hydrotici.

Hanc dietam, atque viuendi rationem studiosè obseruabit per 25. aut 30. dies ad minus. Quam ut eò facilius, immò absque vlla vrgenti molestia ferre possit, nolim ipsum ad sudores tanto rigore compelli, sed via media tenenda, ut id quasi impellente natura fiat. Tales enim sudores longè esse utiliores, quàm qui arte fiunt cogente, notius est, quàm ut à me demonstrari conueniat. Adhæc scopus, & præcipua curationis indicatio nequaquam ad illud tendere debet, ut naturam vi aut violentia compellamus per vehementes euacuationes, ut à multis fieri

Z iij

aduerto. Neutiquam verò. Tales, quippe morbi causam habent potius qualitate contagiosa ac venenata, quàm copìa peccātem: quapropter, nec tanto, aut tam effero vacuādi opus est modo, ceu quadam quasi Tyrannide. Quin potius correctioni hīc esto locus & malignitatem emendāti, seu, vt vnò verbo dicam, antidoto specificæ, quòd directè collimet ad malignæ qualitatis emendationem, expulsionemque. Haud secus nāque ac vaccam, aut bouem, & in vniuersum iumenta, cæstro, asylo, vel horrifono quodam tabano percita, extemplo post ictum aculei intumescere videas, in quo veneni illati latitet tabus, quem haud faciliè extirpes felicius, quàm si acculeum tollas infixum, vel manuali industria, aut apposita quadam antidoto specifica parti, in qua veneni vim delitescere intelligas: ita quoque planè in hoc contagio accidit: nec multis intro sumptis sudorificis aut purgantibus, pellitur, vi, sed prudentia, sed industria, & ritè ad naturæ, & morbi conuenientiam administratis remediis. Nam omnino ea est nostra sententia, vt naturæ motus, ac impetus diligenter obseruemus: perspectos, atque cognitos sequamur, atq; iuuemus: nequaquam verò eamūs audentiores contra. Hydrotica sunt quidem diaphoretica, & sudores mouent. Nihilominus tamen interdum fiunt diuretica, & naturam,

turam, per vrinas malignos humores exturbare conantem, adiuuant: quam omni studio imitari debemus, cum, vt iam antea dictum, putrida colluies sanguinis per vrinas euacuari non rarò soleat, atque meliùs, & felicius interdum quàm per sudores, quod diuersitati naturæ personarum tribuendum censeo. Atqui hoc præcipuum est medici munus, vt naturam imitetur, sequatur, & quantum ad eius conseruationem, roborationemque conferre posse intelliget, iuuat etiam. Quod nisi fecerit, ineptè sanè naturæ magistrum, (sic solent nuperi quidam) & frustra ministrum eiusdem se profitebitur.

Ecce, quæ in genere pro luis venereæ curatione nobis dicenda videbantur, in quantum guaiaco præcipua medelæ dignitas sit tribuenda: ex quibus tempestiuus ac legitimus eius vsus, à quouis sagaci ac circumspecto medico facilè intelligi potest. Iam verò non latet nos, magnos aliquos artis nostræ Athlantes, ac perdoctum potissimùm illum nostrum Fernelium, huic guaiacino ligno omnem & solam vim alexipharmacam luis venereæ statuere, aliisque omnibus præferre: Nec extollere tantùm præ aliis, sed aliorum, ac in primis hydrargyri vsum tanquam perniciosissimum, ac noxium valdè damnare, atque repudiare. Non desunt tamen alij viri doctissimi, atque expertissimi,

De hy-
drargyro.

qui contrarium sentiunt, ac statuunt argentum viuum verum esse huius mali alexi pharmacum. Hinc maior medicorum atque chirurgorum in Galliis aliisque regionibus, post vsum hydroticorum (quæ tam leuiter admodum, & superficialiter administrant sicut iam dictum) ad hydrargyrum tanquam asylum atque extremum refugium quoddam recurrunt. Et fiunt sanè præclara experimenta. Antequam autem de diuersis administrandi mercurij formulis, rationibusque eorum, qui eius vsum probant, & verum ac genuinum huius contagij antidotum faciunt, disseramus: necessarium quodammodo esse videretur diuersarum opinionum rationes adducere de qualitate mercurij: sunt enim qui calidissimum, alij qui frigidissimum dicant. Verum cum locus & tempus atque occasio pluribus de hac re discurrere non permittat: dicam tantum obiter vtrique parti non deesse rationes probabiles, quibus suam sententiam tueatur. Nam qui frigidissimum putant, respiciunt ad symptomata, quæ adfert: cuiusmodi sunt tremor, paralyfis, nervorum refrigerium, aliique similes, quos à calore produci posse pernegant: sed eorum authorem faciunt summam frigiditatem: magis verò etiam vrget sensus, qui ad tactum frigidissimus sentitur.

E contra alij, qui calidissimum statuunt,
pro

pro ratione adducunt citam eius mobilitatem, continuūque ferè motum, virtutēque impensè dissoluentem. Horum fanè rationes mihi longè manifestiores, certiorēque esse videntur, quàm priorum. Et cōfirmari posset posterior sententia infinitis ac prorsus mirabilibus effectis, quæ in subtili, ac penetrantissimo hoc mineralium depræhenduntur ab artificibus, & sagacioribus eius vestigatoribus. Mercurius namque ceu spiritus quidam subtilis, aëreus, & vaporosus cuncta peruadit, ac penetrat, etiāque corpora solidissima metallorum, vt auri argenti &c. Qui anatomiam eius internam peruestigarunt, sub albedine illa, atque superficiali, insignem rubedinem deprehenderūt cum aliquo liquore dulci, atque fragrante, cuius operationes sunt mirabiles ad dissolutiones omnium corporum metallicorum. Imò efficacius illud præstat, quàm quæuis aqua fortis, quæ vulgo circumfertur. Hi, inquam, qui eo modo, ac ratione eius naturam examinerunt de ipsius qualitatibus verè, ac solidè differere possunt: non illi qui viderūt tantum, ac vix fortè ac ne vix quidem tetigerūt. Hi, inquam, ignem mercurij internū cognouerunt: cuius rei exactiorem de hac re disputationem in opus nostrum de recōdita rerum natura, artisque mystèriis conii-cimus. Sed vt ad virtutem mercurij reuerta-

Vera ar-
genti viua
qualitas.

mur, quam habet ad extirpandam luem veneream, etiâque inueteratissimam, vt experientia multiuga comprobatum est, tempus, & ratio nunc postulat, vt de variis eius mixtionibus, præparandiq̃ue modis deinceps differamus. Idq̃ue ea lege ac omine, vt quæ peiores sunt, nulliusque momenti, reiciamus, meliores, tutiores, probatiorésque admittamus, atque celebremus. Subinde quod nostræ, aliorúmve amicorum maximæ famę est experientiæ disquisitione multa comparatæ inferamus.

Dioscor.
l. 5. ca. 64.

Ac primò quidem, non inuenio mercurium chymicis, hydrargiron Græcis, argentum viuum Latinis dictum, maximè cognitum fuisse priscis in medicina vel interiùs, vel exteriùs: sed magna eorum pars, quod faciunt adhuc hodie plerique pro perniciosissimo veneno habuerunt. Dioscorides enim de mercurio hæc scripsit: *Lethale potum argentum viuum est pondere suo interanea disrumpens.* Doctissimus Galenus in opere suo *De Simplicibus*, liberè, nullâque vsus circuitione fatetur nescire se, quid intus sit, vel quid extra. At Ægineta meminit alicuius argenti viui calcinati, quo interius se vsum profitetur. Temporis progressu aptissimus atque efficacissimus deprehensus est ad dissolutionem nodositarum, & curandis vlcerib' cauernosis, & phagædenicis. Nec multò post

tò pòst substantia hæc metallica obseruata est esse summam antidotum vermibus omnîsq; putrilaginis: quemadmodum inter vegetabilia simplicia hypericum, quo etiam cauetur, ne vel in caseo vllus extet aut generetur vermiculus, si eo inuoluatur, vt quilibet experientia facîle discere potest.

His & aliis pluribus argenti viui effectibus atque proprietatibus commoti posterioris seculi artifices (postquam aduerterent contagium hoc tam horrificis atque contumacissimis symptomatibus, cauis vlceribus, malignis ac sordidis, & similibus, vt his correpti, haud secus diuersis corporum partibus, impuritibus istis conflictarentur, quàm leproforum corpora) argenti viui vires, quas prius haud dissimilibus ferè symptomatis efficacissimas erant experti, ad huius luis extirpationem experiri non sunt veriti. Et primum quidem diuersimodè præparatum adhibuerunt: in vnguentis, quibus admiscebant calida, vt axungias, olea & gummi. Deinde in emplastra cōcinnatum, & in emplastro de ranis à Ioanne de Vigo descriptum. Postea vltèriùs progressum, ad fumigia cum cinabari deuētum est. Tandem eò vsque experiundi audacia processit, vt etiam interius exhiberetur. vnde effectæ sunt pillulæ Barbarossæ dictæ. Postmodum præcipitati præparatio in aqua forti eius-

Argenti viui mixtio

Præcipitatum mæscutij.

démque vsus inuentus est. quod præcipitatum à nobis omnino improbatur, quamuis diuersis aquis ablutum ad eliciendam omnem aquæ fortis acredinem ad x. aut xii. grana à nonnullis exhibeatur cum theriaca mixtum. Et factum est interdum, vt adeò perfectè dulcoratum, & ab omni acrimonia aquæ fortis separatum, vt nullum vomitum prouocarit, sed sudores tantum, & sedes aliquot horis præsertim pomeridianis. Quo sanè remedij genere plures etiam contumacissima atque inueteratissima lue illa laborantes, fœlicissimis auspiciis sanatos fuisse compertum est.

Alij postmodum leui tantum quadam hydrargyri purgatione contenti eo per corium transacto, seu mobilitate eius coercita, atque (vt vocant) mortificata. Hi multum se profecisse existimantes cum succo limonium admixta pauca therebenthina extinxerunt, sicque diu multumque agitato, aliquid ambræ, mosci, theriacæ & pulueris cordialis admiscuerunt, atque ita in pillulas cōcinnarunt: quas dosi conuenienti atque legitima certo temporis spacio exhibentes, solo hoc, nec vlllo alio remedij genere fœlicissimè persanarunt gonorrhæas fœtidas, virulentas, ac inueteratas, adeoque ipsam iam factam & cōfirmatam luem veneream. Hæc & similia Empyricorum sunt secreta,
quæ

quæ buccinatorum instar, pro maximis mysteriis promulgant, cum eorum pars maxima, quid aut cur exhibeat nullam rationem reddere possit. Et tanta nihilominus confidentia sæuissimum hunc morbum curandum suscipiunt, ut id sibi solis negotij putent esse datum miserrimis ut subuenirent, quæ fecerunt secreta: & curant profecto, immò verò sanant: nec sine magno medicorum dedecore, etiam eos, quos illi longa & pertinaci illa diæta cōtinuatōque guaiaci decocto non modò non resistere poterunt, sed haud rarò multum etiam exasperarunt. Vtèrius progressa ingenia, (quæ tempore ac necessitate compulsa, nihil non moliuntur) nō sine artificioso inuēto didicerunt mercuriū redigere in liquorē seu oleū, quo luem hanc sanant sola palmarum & plantarum pedum inunctione. Quo remedij genere, nec vlla alia arte, nullaque vi ægris oris fluxum illum saluarem mouent, (quem magna Medicorum & Chirurgorū pars existimat esse solam perfectam crisin tanti mali) & magno successu plurimos restitunt. Neque tantis & tam importunis vnctionum, frixonum, emplastrorum, sudationūque molestiis miseros cruciant, nec reformidant, qui norunt ac intelligunt prædicti liquoris gustu dulcissimi atq; gratissimi præparationem. Eundem etiam per

Oleum
mercurij.

os exhibere, ad duas aut tres guttas, cum aqua aliqua conuenienti, mira præstitisse constat, atque præclaros præbet effectus non tantum per sudores, sed etiam per urinas atque deiectiones. Fiunt namque diuersæ hæ vacuationes ab eo liquore absque violentia & sine magna molestia, sed non sine ingenti solatio miserè conflictatorum, qui, inquam, sine vlla vi, atque pertinaci conatu, de die in diem leuamina præsentissima sentiunt, & tandem absque omni alio extrinsecus adhibito medicamēto, doloribus immanissimis, gonorrhœis acerbissimis, pustulis fœdis, vlceribus obscænis, atque càncrosis, turpissimis nodositatibus singulari fœlicitate liberantur. Ecce quàm diuersimodè transformetur, præparetúrque Mercurius & quomodo ex summo veneno fiat summa medicina ad huius mali extirpationem. Et sanè, quomodocunque tandem administretur, benè aut malè præparatus aut correctus, motus tamen veritate fateri cogor, hydrargirum, mercurium, seu argētum viuum, esse solum (quod hodiè quidem extet) & specificum luis inueteratæ, atque deploratæ remedium. Nec moror hic, quod doctissimus Fernelius scripsit in contrariū, tantoque minùs quod videam hodie magnam Galliæ nostræ medicorum atque chirurgorum, adeoque etiam doctissimorum famo-

famofissimorum classẽ eomet vti remedio etiam nulla arte præparato ad frictiones & sudatoria tanquam tutiori, & quò res citius expediatur. Neque verentur etiam ditissimos, delicatissimos, magnæque existimationis homines hac lue infectos, cum prædicto remedij genere tractare.

Laudo itaque eorum opinionem, atque conatus, & sententiæ illorum calculum addens, primas in hoc morbo tribuo mercurio; statuoque huius luis præsertim inueteratæ, & vnicum, & verum, & solum alexipharmacum esse mercurium. At verò non conuenit mihi cum ipsis, quantum pertinet ad electionem, præparationem, compositionem, quantitatem, mixtionem & applicationem.

Mercurius
verum est
luis vene-
ræ alexi-
pharma-
cum.

Tempus itaque nunc est, vt deinceps doceamus, quantò tutius atque vtilius possit administrari mercurius, quàm hætenus factitatum. Et docebo etiam suo modo illos non ritè ac sufficienti cautela seu artificio vfos. Rogo autem omnes veritatis & boni publici amantes, vt ingenio moderato nec ambitione turgido, rationes meas cum ratione potiùs, quàm cum passione atque liuore verba mea æstiment, atque interpretentur. Quod ad primum itaque spectat, nempe ad electionem, aduerto omnis generis argentum viuum absque vllò discrimi-

AA

ut mercurius
sophisticetur.

ne ab iis ad hanc curam vsurpari, non aduer-
tentes plurimum sophisticari cum plumbo,
quod beneficio bilinuti (vt vocant Germa-
ni) tam benè aptèque miscetur, atque cum
mercurio dissoluitur, vt ipsa non possit me-
lius aqua cum aqua. Et miscentur, inquam, si
vel æquis partibus plumbum cum hydrar-
gyro sumatur, modo & ratione prædicta.
Nec miscetur tantùm, sed transit etiam plū-
bum cum eo, per lintea æquè mobile ac flui-
dum, ac si nihil esset aliud, quàm solus, pu-
rus, putus mercurius, vt non sit talem frau-
dem discernere aut detegere visu. Sed vide-
rint interim qui tali vtuntur inunctionibus
aut aliis, quid agant. Nam noxius est admo-
dum, & prorsus malignus vt quiuis facilè se-
cum perpendere potest. nec attinet ea de re
plura à nobis dici, cum ex natura ipsa plum-
bi frigidissima, atque terrestri, (quæ tamen
mercurij vehiculo internas etiam subire so-
let partes, ipsasque adeò membranas, & li-
gaturas) satis manifestè appareat, quid boni
inde consequi possit. Et quod peius, nec ex-
halari aut dissipari potest æquè facilè, ac
mercurius, quem constat naturæ esse æreæ,
ac prorsus spiritualis: & per consequens ex-
halationi oportunæ. Nec sophisticari tantùm
artificio potest & solet mercurius, vt iam
dictum, & à nullo hæctenus obseruatum est:
sed in propriis etiam mineris allicere sibiq;
con-

confociare potest mercurius varias corporū
terrestrium, & prorsus heterogeneas quali-
tates, vt ex mineris plumbi, antimonij, aliis-
que substantiis metallicis, quæ proximè assi-
dent, aut adhærent mineris argenti viui: vn-
de ei imprimi possunt variæ vires, propria
verò eius virtus perturbari, atq; infici. Qua-
re diligens adhibenda est cautio in electio-
ne mercurij, nisi velimus frustrari voto, aut
aliquid finistri in eius vsu euenire, vt nimis
sæpe accidere solet. Cum itaque tam nobili
subiecto, & tam optato fini mercurij vsus
accommodari debeat, operæpretium facie-
mus, si cautè & circūspectè à fidelibus mer-
catoribus, non ab impostoribus importari
curauerimus. Probatur præ aliis Hispani-
cus: quem si non consequi aut habere pos-
sis, quemuis oblatum hac arte probabis co-
chleari argenteo exceptum tantillum mer-
curij, supra candelam, aut carbonem ignitū
exhalari permittito: in fumum enim abit
mox. Qui si argentum aureo tinxerit, certus
esto esse purum & laudatum mercurium.
Sin nigro quodam, aut liuido vel fusco infi-
ciat, certum est impurum esse, & maligna
aut etiam venenata qualitate præditum. At-
que hic certissimus, tutissimūque est pro-
bandi mercurij, & puri, & laudati ab impuro
atque illaudato diiudicandi modus. Hæc de
eius electione.

Probatio
mercurij.

AA ij

Mercurij
præpara-
tio.

Iam in præparatione plures sudasse nul-
lū adhuc inter tot doctissimorū Galenico-
rū medicorū, de lue venerea conscriptos li-
bellos, ad rhombū, & legitimā eius præpa-
rationem appulisse cognoui. Ac tanto ma-
gis illud mirari subit, quod cum approbent
eius vsum in curatione lue venereæ: de eius
præparatione, ne verbum quidem addant:
sed eo, qui passim in officinis prostat, & vē-
ditur nec cognito probè, nec probato, im-
prouidè nimis vtuntur in suis vnctionibus,
atque emplastris: quæ totius fundi huius cu-
rationis est calamitas. Quid? integrūne vi-
ro bono, ac medico probato non cognitis
vti, & tamen veneni suspicione taxatis, nec
ritè præparatis, aut castigatis? & tamen ca-
stigari posset, & ab immensa illa nigredine
qualitatēque frigida cruda & maligna, quam
continet, vindicari, si crasso tantum modo
præparetur, nempè decoquatur & cum sale
nitri & aceto sæpe transactus per linteamina
subtilia, aut per pellem caprinam. Sic mani-
festè, & ad oculum inquinamenta illa, atque
impuritates detegerentur, quæ ei sunt ad-
mixtæ.

Obiectio.

At inquiet fortè aliquis: si tanta est mer-
curio hispanico puritas, quā argentum apud
ignem tingat aureo, quid igitur opus multa
præparatione? cui ita obfistendum. Subiecti,

Solutio.

in cuius vtilitatem ac conseruationem mer-
curij

curij vsus adhibetur, hominis, inquam, atque sanitatis tanta est nobilitas, atque dignitas, vt nihil hic nimis, nihil æquo curiosius, atq; prudentius præparari administrarique possit. Accedit quod mercurius, licet purus vt-cùmque, semper tamen possit reddi purior: ex cuius puritate inæstimabilis resultat vtilitas, nempe perfecta curatio morbi incurabilis ferè. atque ita nullas post se relinquit reliquias odiosas, nullam noxam, nulla deniq; symptomata, ab intempestiuo impurius mercurij vsu relinqui solita.

Norunt plus satis philosophi Hermetici, quid proficiat, quantàmque habeat vtilitatẽ exactè repurgatus & præparatus mercurius: vt non cessent hunc suis sublimationibus, & reuiuificationibus crebris, toties ac sine omni tædio iteratis purificare, donec tandem perfectè purus, aut certè perfectissimo proximus euadat. Nam lōga, & diutina illa præparationis serie tandem colorem azureum, atque cœlestem acquirit, dissipata atque cōsumpta aquositate frigiditatẽque illa superficialia, corpori nostro in primis noxia: eiũsque calore ac spiritu igneo quasi excitato vt iam ex frigido fiat calidus etiam ad tactum, ex deleterio viuificus, ex plebeio nobilis, & philosophicus, ex crudo coctus, atque ita digestus, vt coniunctione inseparabili, amica, atque perfecta vniatur cum auro, quem ante

AA iij

præparationem destruebat, propterea quod cum eo in symbolo nondum concordabat, ipso crudo, calido autem, ac insigniter digesto, atque perfectè existente auro. Huic itaq, insidias ltrudere, & non nocere non possunt medici, qui mercurium crudum, mobilem adhuc, atque fluxilem vnguentis suis, atque emplastris admiscent: subliment opus est, adeoque exuant sulphure suo arsenicali, eximant oportet, atque consumant superfluam illam humiditatem aqueam: denique ex veneno, & deleterio reddant alexiterium, & benignum naturæ medicamentum, vt fiat primus, præcipuus & tutissimus luis venereę expulso. Quod si fecerint, mirabiles effectus talis mercurij cernent non tantum in hoc morbo, de quo hîc loquimur, sed in omnibus aliis pestilentibus, atque contagiosis, quomodocumque tandem administratus. Nec vllus inde metus consecutionis diuersorum symptomatum, quorum causa ferè suspectus esse solet communis ille, nec ritè præparatus. Attamen, vt etiam ij, qui mordicus semper sua, hoc est ampla, & communissima illa via incedere volunt etiam aliquid vtilitatis ex nostro hoc capiant discursu. Age doceamus præparationem mercurij saltem tolerabiliorem, ne perfectionis difficultate, & ad quam exactissimè parandam multa cura multoque opus est tempore, ab eius

eius usu, quem in hoc affectu supra alia remedia omnia probamus, penitus absterreatur. Idque publici boni causa, & propter eos maxime, quos vel occasio, vel loci opportunitas, vel etiam sumptus magna ex parte deficiunt. Et ut magis constet de nostra erga quoscunque benevolentia, & prompta liberalitate, docebimus etiam eos, qui ista alioqui fastidiosè spernunt: aut quod in operationibus chymicis non sint exercitati, aut exerceri, hoc est, quod nesciunt, scire nolint: hos, inquam, modò non maliciosè contemnant, boni publici causa sicut dixi, docebimus argenti viui elegantissimum, atque optimum præparandi modum, per quem ex libra vna vnciæ quatuordecim largiter extrahuntur, si rectè fiat, & perficiatur; eritque ille mercurius maximarum virium in vñctionibus, ut dicetur postea, cum de compositione, ac mixtione tradetur.

Accipiat ergo argenti viui loco, cinabrium cõmune, (quod nihil est aliud, quàm mercurius sublimatus, & per consequens perfectè purificatus, quippe, à quo omnis heterogenea humiditas sulphuris admixtione sit exsiccata, atque cõsumpta) cui pulverisato adde calcis viue itidem optimè pulverisatæ partes æquales, omnibus coniectis in retortam, atque adhibito recipiente, admove ignem secundùm artem, & attrahes

Mercurij
præparatio non
vulgaris.

AA iij

ex libra vna tredecim vel quatuordecim vncias mercurij, mobilis quidem, & fluidi, sed perfectè purificati. Idem mercurius elici potest cum sola crusta panis affati vel cum tartaro ad nigredinem calcinato & aliis plurimis modis, veris chymicis, atque spagyricis notis. Quæ tamē res si à medico ignoretur, non nisi in maximam ignominiam redundare potest, cum hæc res planè ex professione eius dependeat, eique cognitu in primis sit necessaria Atque huc vsque de electione, & præparatione mercurij. Electo itaque mercurio bono, eoque dicta ratione præparato, non minoris adhuc restat studij, & considerationis, qua ratione componi debeat, atque commisceri: siue id fiat cum vnguentis, siue cum emplastris, item de quantitate, & ratione administrandi.

Vt vulgo
mercurius
permisceatur.

Vulgo consuetum esse video emplastrum de vigo, cui etiam geminam aut triplam dosim adiiciunt, & ita applicant humeris, aliisque iuncturis: mox ægros magna vi ad sudores compellunt, vt ad apertis poris, mercurij vis facilius penetrare, & ad corporis intima peruadere suasque operationes complere possit. Sic illi iudicant. Atqui iam superius à nobis ostensum est, quanta cum virium iactura coacti isti sudores plus obfint, quàm profint. Præterea magnus quoque committitur error in compositione, quando mer-

do mercurius miscetur cum emplasticis, que penetrationem eius inhihent, atque impediunt, ipsamque adeò actionē, quam moliri se putāt: ibi præsertim, vbi interiùs mercurium vires suas exercere consultū est. Exteriùs tamen dicto modo administratus nihil officit, sed ad nodositates & tophos articulorum resoluendos vtile esse potest maxime si emplastro admisceantur penetrantia, & resoluentia. At quos luis huius malignitas altius subiit & interiora contagio infecit cōtumaci atque inueterato, cum dictis emplastris nunquam ad perfectam curationem, sed potiùs ad palliativā quandā, quæq; cum tempore acriùs sit repullulatura, pervenies. Quocirca magis mihi probatur vsus mercurij exterior in vnguentis, quod penetrant magis ad interiora, vbi veneni vis residet: nihilominus tamen probare non possum in iisdem vnguentis admisceri plurima impensè penetrantia, calefacientia, immo etiā venenata, atque tam putida, vt ægri halitum & spiritus, ipsosque adeò adsistentes fœtidissimo vapore inficiant. Sed, inquiunt, fit hoc vt emendetur frigiditas, quæ mercurio inesse creditur. Sed, inquam, pessimè cognoscūt mercurij naturam, (vt iam suprā attigimus, & copiosius ea de re, aliisq; utilissimis rebus differemus alibi) internamque eius qualitatem ab externa separare, diiudicareque nesciunt.

Quòd si adiiciunt vt magis & faciliùs penetret, iam non satis perspectum habent, constare eum ex partib. homogeneis, nec quicquam heterogenei possidere, si vti diximus rectè sit præparatus. Nam totus spiritus est singula penetrans, singula peruadens, etiam ferri & cupri solidissima corpora: quare nō opus est tali ianitore. Ideoque nō sine ratione nobis improbantur multa olea calidissima gummi, vt euphorbium illud igneum, Styra liquidā, & alia eiusmodi, quæ cōmunibus huius vnguentis nullo iudicio adiiciuntur. Et mirum quod inter tot doctos, qui de ea lue scripserunt, paucos extitisse, qui correctiuum, aut alexipharmacum malignæ eius qualitatis, quam mercurius ille crudus, & nō præparatus, quo illi vtūtur, habet, admiscearit. Mirum etiam, ferè neminem eo animum intendisse, vt gratum potius quendam odorem aromatibus, aut aliis odoriferis, ad corroborandos spiritus præ putidis istis oleis atque gummatibus, adiecerit, quæ haud parum sæpè ægrotantem in lipothymiam, ne quid grauius dicam, præ suo fœtore præcipitant.

Vera mer-
curij mix-
tio.

Suadeo itaque, atque omnino consulo, vt si vngendi illam rationem in curando tenere velint, vt mercurium primū cum succo limonum extinctum & debita quantitate permisceant cum sola axungia porcina cum aqua cariophyllorum aut alia odorifera mul-
toties

toties abluta in quo vnguento addent si velint ad mercurij correctionem vt & ad odorem, guttas aliquot balsami extracti ex caryophyllis, nuce moscata, ligno aloës, fantalo rubro, benioino, styrace, floribus laundulæ, saluiæ, rosmarini, betonicæ, croci, cum therebenthina, & aqua vitæ debita & sufficienti quantitate omnibus digestis in Balmar. Postea expressis, de quo balsamo vt dictum parum cōmiscent cum prædicto vnguento quod quidem ægro gratum, atque aptissimum erit. Et quæ sanè vnctio longè nobiliores pariet effectus, quàm ea, quæ vulgato modo instituitur. Notandum præterea quoque mercurium illud in longè minori quantitate esse adiiciendum, quam solent vulgò, & tali ratione parati vnguenti vncia plus præstabit, quàm libra vulgati. Denique loco inunctionis humerorum, adeoque totius ferè corporis, qua miserè patientes hâc lue, vexant, sufficiet tantum inuxisse plantas pedum & volas manuum atque carpos, aut saltem ipsos artus. Quo facto non est, vt tanta vi sudoribus prouocandis incumbat æger: sed in loco calidiore constitutus, expectet tectus plus solito donec quasi suapte natura prorūpant absque vlla violenta aut extraordinaria calefactione. Qui curare norunt, & solent omnis generis scabies etiam vniuersalissimas cum solo vnguento parato ex sul-

vnguentū
ad scabiē.

phure, cineribus sarmentorum, vitellis ouorum, cum paucō oleo therebenthinæ, quod carpis tantum ad carbones accensos illinūt, & applicant calidè: hi, inquam, perfectiùs iudicare potuerunt, quantum possit vel ea sola frictio facta in prædictis locis, in quibus magna sunt vasa, quæ remedij salubris, aut noxij vires abundè cordi, & totius corporis spiritibus communicare possunt. Quod si quis hanc curandi rationem sectari velit, suaserim, vt ante inunctionem acciperet aliquid nostræ prædictæ antidoti, cum haustu hydrotico atque specifico, cuius antea mentio facta. Sic melius purificabitur massa sanguinea tam per sudores, quàm per vrinas, per quas ordinariè repurgari solet: sic omni medio tentabunt, vt veneni malignitatem doment atque euincant.

Neque enim arbitror saluarem illum oris fluxum, huius morbi esse solam crisim, sed & sudores & vrinas copiosas factas, diligenti diætâ continuata, ita tamen, vt nulla accedat violētia, ne magis à remediis, quàm à natura ipsa caussati sudores illi videantur. Ad quam rem certè prudentia præsentis medici aut chirurgi opus est, vt benè diligere norint tempus dictarum crisium & solutionis morbi, cum, vt iam priùs monui, ad vires ægrotantis, quas omni studio conseruare debemus, sit prospiciendum. Atque
hæc

hæc tantummodò dicta sunt pro reformatione curationum vulgarium, quæ lvi venereæ adhiberi solent: in quibus non omit-
tenda sectio venæ post aliquot antegressas purgationes, si corpus fuerit plethoricum. Venæ sectio.

Sed iam ulterius progredientes, deveniamus tandem ad vera remedia lvis venereæ: hoc est, ad legitimam præparationem Guaiaci atque mercurij, (hæc enim, ut dictum, pro veris specificis habemus in hoc morbo) sed eruenda est illorum præparatio ex vera Chymia, atque doctrina Hermetis: cui, ut eloquar, quod res est, acceptum ferre debet pharmacia, quicquid habet pulchri, atque artificij nobilioris. Sed ab homine intelligente atque exercitato tractanda est: à vero philosopho, inquam, & medico, qui ingenij sagacitate, operisque dexteritate altius penetrarit in anatomia vitali corporum naturæ mixtorum. Hic enim demum is est, qui scit eorum vera principia, virtutes, proprietatesque distinctas: hic solus novit facere separationes puri ab impuro, utilis ab eo, quod est noxium: denique idem solus intelligit, qua ratione adaptanda, exhibenda, atque ad usum transferenda sint ad restitutionem sanitatis, ac conservationem corporis humani. In quo sanè consistit scopus præcipuus veri medici: hoc est, qui re ipsa talis sit, non toga, vel titulo tenus. Quæ omnia,

vt ritè atque perfectè præstet: necesse est in-
super, vt habeat perfectam quoque cogni-
tionem anatomix non tantùm externæ at-
que superficialiæ, sed internæ atque vitalis,
corporis humani, partiûmque eius vsum, si-
ne quibus Chymia non ars, sed impuden-
tissima est decepatrix, pestis execrâda, quam
omnis bonus Princeps, & Respublica pru-
dens extra ciuitates propellet atque exter-
minabit. Nec sanè minùs atque agyrtas, im-
postores, qui philosophorum titulum insi-
gni impudentia sibi asciscentes atque vsur-
pantes, deceptores fiût populi, qui noctua-
rum instar assident crumenis, quas emun-
gant, vt sibi habeant priùs id, quod pari cõ-
fidentia atque impudentia polliceri audent
aliis. Hi, inquam, tanquam scorta publica,
quæ voluptatis turpissimo prætextu cor-
rumpunt, è ciuium tectis, & patriis sedibus
sunt eiiciendi. Nunquid vides, vt audacissi-
ma isthæc notha, seu spuria temporum (di-
cam veriùs hominum iudicantium & ad
Reipubl. clauum sedentium) incuria, arma
sibi sũpferit legitimæ Chymix? Nec digni-
tate sua interim exuta atque orbata est vera
hæres atque filia illa Magni Hermetis Tris-
megisti: Chymia, inquam, quam quotquot
fuerunt & sunt vltimi huius seculi sublimio-
ris genij atque ingenij philosophi, ac medi-
ci, eam vel intrò sectantur, amplectuntur,
ornant.

ornant. Hanc sanè inter Europæ regna, & fortè orbis vniuersi, Germania præ aliis vnicè veneratur: dignissima profectò, quæ tot præclarorum ingeniorum, & solidæ doctrinæ ferax est, quam & scientiarum nobilissima, ornet ditètque. Et, vt ætate nihil manet incorruptum, quàm fœdè, quæso, atque supinè ea Chymix pars (quam Pharmaciā vocant) hodie est contaminata? Notum est illud, & in despectu ob id habetur à prioris notæ medicis, vt amplius à me nunc perstringi nihil attineat.

Consulimus in medium: videant modò illi, an habeant quoque resipiendi animum. Ad quam rem si restituta nostra pharmaceutica aliquid possit, felicem non me, (cuius opera atque industria prodiit in mediū) sed eos ter quaterque fortunatos dixerò, qui cordatī eam arripuerint, & ad vtilitatē publicam transtulerint.

Sed redeamus eò vnde sumus digressi: & doceamus in negotio præsentī, pulchras aliquot præparationes ex vera Chymia depromptas: nempe ligni Guaiaci & mercurij, quæ duo vera Alexipharmaca diximus luis veneræ, quorum pulchros præparationis modos, etiam secundum modum vulgatum, sed maiori, ni fallor, iudicio atque artificio factas iā proposuimus. Sed res loquitur ipsa: nec multa eget cōmendatione.

Vera Guaiaci vulgariis præparatio.

Incipiamus à Guaiaco, quod minutè cōcisū atq; raspatū, vti vocāt. cū cortice vulgò medici & pharmacopœi decoquunt in vase duplici, ac optimè clauso. At cur id faciunt? nimirū metuentes ne quid spiritūū vaporosorū exhalet. Necessè est igitur eidē aliquam tribuāt vī, quā ne perdāt, tātoperè metuūt. Rectè: nā ita re vera se res habet. Est. n. ei vis maxima. Attamē decoquūt alij ad duas, tertias, si efficacius velint, alij ad medias : & ad minus ad cōsumptionem tertiæ partis. Nec vident interim hanc tertiæ partis aut medietatis consumptionem fieri non posse, quin spiritus exhalent, aut quomodocunque consumantur à calore per insensilem transpirationem. Atqui certum est hos spiritus, qui aqua relictā, longè sunt tenuiores, subtiliorēsque; primò omnium euaporari : sed præcipuè guaiaci acetosus spiritus, qui reperitur in omnibus etiam rebus, in mineralibus primò, hoc est in sulphure vitriolo, & omni sale : deinde in omnibus vegetabilibus, quæ ab eo sustentantur, atque vegetantur, vt docuimus alibi. Denique in omnibus animalibus, quæ à vegetabilibus nutriuntur: Aciditas enim illa est rerū omnium fermentum. Nam sicut videmus tantillum fermenti acidi fermentare, hoc est attenuare, & eleuare vniuersam pastam, vt fiat panis leuissimus : qui alioqui fit grauis, nisi probè fuerit

rit fermentatus. Eadem fermētationis quoque vis est in spiritu acido atque vitriolato guaiaci, quem scit elicere vel mediocriter peritus chymicus ex eius ligno, (quēadmodum & ex iuniperino, quercino & quouis alio) qui non minùs, ac spiritus vitrioli, corallo, atq, perlas dissolvere potest. In hac, inquam, aciditate consistit vera fermentatio, eleuatio, atque attenuatio humorum: & per consequens huius beneficio quoque facilius fit eorundem expulsio, (quippe quod ab illa, humores attenuati faciliùs, ac promptiùs exhalent, per sudores) quā tenuiorum humorū tantum esse solet. Hinc videmus omnia acida esse sudorifica, atque id, paucos ante me vel scriptis prodidisse, vel obseruasse noui, tantò minus rationem reddidisse cur id fiat: quæ tamen (vt pulchra & scitu digna sic & considerationem diligentiorē merentur. Quapropter eiusmodi spiritus acidus elicere soleo ex guaiaco, iunipero, vitriolo, sulphure, atque ex omnibus hydroticis specificis ad diuersi generis morbos, & sanè hos spiritus longè conducibiliores esse ad sanitatem corporum deprehendi, quàm decocta multa, quæ vulgò parari solent, à quibus (pro humorum consumptione, quæ speratur,) magna ex parte catarrhi mouētur prioribus infestiores, quòd sanguinem eiusdēque officinam, calefaciendo sublimationi

Omnia acida sunt sudorifica.

BB

Oleū gua-
iaci.

reddant aptiorem. Vnde fit, vt, aërea micro-
cosmi regio (cerebrum, inquam,) vaporibus
refertum, pluuiosum fiat, & catarrhosum.
Præter iam dictam aciditatem, quæ vis est
mercurialis, pars quoque sulphurea tenuior,
maximèq; sudorifica guaiaci exhalatur, per
communes illas decoctiones: hoc norūt vel
obiter versati in arte destillatoria, qui vt o-
leum spirituale ex guaiaco extrahant, primū
illud minutissimè & in puluerulenta segmē-
ta torni beneficio comminuunt. Tum pro
libra eiusdem scobis, affundunt sex vel octo
libras aquæ, mox destillant per alembicum
aut retortam, sic cum aqua, effluit pariter,
substantia sulphurea, aut oleaginosa, quæ ma-
ximè est spiritualis, & aquæ extillatæ innat-
tat. Hi itaque duo liquores spirituales, nem-
pe mercurialis acidus, (qui semper primus
exit) & substantia illa oleaginosa itidem spi-
ritualis, & per consequens eius virtus quæ
maximè est sudorifica exhalantur, & neces-
sario euanescent in decoctionibus illis, quæ
à vulgaribus pharmacopœis parantur. Hoc
ne eueniat ars chymica festiuissimè cauere
docet, modūq; tradit prædictas duas sub-
stantias, quæ in guaiaco sunt, atque reperiū-
tur, separandi: simul ac conseruandi ratio-
nem insinuat.

Vera gua-
iaci præ-
paratio.

Ergo scobs guaiacina indita in retortam
atque affusa aqua quod sufficiat, aptandus est
reci-

recipiens amplius, hermeticè obfignandus, ne quid exhalet. Tum admoto igne vel cinerum, vel solius tantùm balnei mar. vaporosi, destillabitur aqua, & cum ea extillabit pariter, & acetositas mercurialis spiritalis, adeoque etiam spirituofior portio sulphurea, seu oleaginea, eiusdem guaiaci. Sic nec quicquam amittitur, aut deperditur. Et erit hæc demū vera, & artificiosa Guaiaci decoctio: & haustu gratissima: de qua ꝑ ij. vel ꝑ iij. plus efficiet, quàm vel libra integra decocti vulgi modo parati, quale & nauseam facilè cingere compertum est. Poterit destillari tantum ad medias & cum decocto quod remansit, prius tanscolato, permisceri: supra residentiam denuò maiorem aque copiam affusam, atque per duodecim horas digestam, denuò destillabis vt prius: & effluet liquor potui inter pastus gratissimus: quem aromate aliquo, vt cinnamomo, atque saccharo ad maiorem gratiam condire licet: omni ita aqua destillata, humiditatéque mercuriali separata, si admoueas ignem validū, exhibit oleum rubicundum, sed fœtidum; cui tamen fœtor facilè adimi possit, vt fiat excellens remediū ad gummata, canculos, vlcera sordida, cācrofa, & phagædemica luis venereę. Ex fœcibus residuis reductis in cinerem secundum artē, cum aqua vltimæ decoctionis destillatæ, elicies sal, quod mixtum cum prima destilla-

BB ij

tione, eam magis efficiet sudorificam, & quę præterea bis, vel ter aluum ciere possit, & so-
leat. Hac demum præparatione guaiaci ex-
traordinaria, (quam nemo candidus, & in
rebus naturæ æltimandis versatus non pro-
babit) demum lues venerea, etiam cõfirma-
tior perfectè persanabitur, si ritè omnia fue-
rint præparata, & ex artis præscripto admi-
nistrata.

Veræ mer-
curij præ-
paratio-
nes.

Transeamus quoque ad præparationem
argēti viui, seu mercurij dicti, cuius aliquot
præparationis modos elegantiores quam
vulgi, quamuis ab eiusdem methodo non
multum alienos, iam suprà docui, quos ta-
men, si cādide quod res est fateri velim, ap-
probare haud possum, quamuis præclaros
sæpissimè producere soleant effectus, si de-
bitè ac ritè, pro vt docuimus administrētur.
At mercurius præcipitatus vel cum oleis,
solis & lunæ: vel cum solis auri foliis, sine
vlla alia additione: vel calcinatus, mediante
agitatione quæ fit beneficio silicum alborū
fluuiatilium, cum quibus cõmiscetur in ma-
tratio colli oblongi: vel cum simplici aqua
stygia dissolutus, philosophicè coagulatus &
in salis naturam conuersus: vel cum eadē-
met aqua forti, communi modo, præcipita-
tus, reuerberatus, dulcoratus & cum aceto
distillato essensificatus, atque ab acetosis illis
spiritibus optimè spoliatus, vel in puluerem
album

album redactus solo spiritu vitrioli, aut sulphuris, qui denuò separatur, ablutionibusq; iteratis dulcoratur, atque fixus redditur, cum sale nitro: horum, inquam, mercuriorum ita præparatorum, vel paucula grana cum rebus conuenientibus commixta, nunc sudores, nunc aluum, atque vrinas mouent, & luis venereæ venenum, adhæc pestis quoque & febrium putridarum malignitates exterminant. Sûntque hæc, si ritè præparata fuerint, vera & specifica remedia purificationis sanguinis, quem per commemoratas euacuationes purgant prout natura patientis ad expulsionem fuerit disposita: idque minori longè perturbatione, quàm si vel ipsa mâna fuisset exhibita. Quas mercurij præparationes verè anoëlicas appellare possumus, cum multi celebres medici (ac inter illos Nicola^s Massa in suo de morbo Gall.L.)mercurium vulgo præcipitatum puluerem angelicum appellent. Alium eiusdem mercurij excellentem præparandi modum docui iam ante 25. annos in mea pharmacopœa spagyrica, & turpetum minerale vocauì, vbi & vtilitatem eius exposui. Non dubito me à veris philosophis vbique intelligi: quamuis & aliis, tum hic, tum deinceps me accommodare statuerim, ne habeant, quod de nostra obscuritate conquerantur ij;

BB iij

Spiritus
Mercurij.

quibus spagyrica vel exosa sunt, vel incognita: ut ingrati profecto sint futuri, qui non aliqua saltem gratia dignos nos exultimabunt. Fit & mercurius vitæ, quem vocant: Qui non ex mercurio vulgari, sed ex precipuis metallis extrahitur, verum, artificum hæc opera sunt nouitiis & ab arte alienis prorsus incognita. Et ne quid omittamus, quod ad diuersam mercurij præparationem faciat, ex eodem diuersimodè, diuersi liquores parantur, atque olea, & certè pari cum saccharo dulcedine, quæ & intus exhiberi, & extrinsecus applicari possunt. Solet & ab artis peritis aliter præparari mercurius cum oleo salis armoniaci fixi, quod subito mercurium resoluit in spiritum (quem spiritum mercurij vocant) seu liquorem, quauis aqua fontana clariorem: ad hæc fragrantem & odoratum valdè instar moschi alicuius. Huius usus est, & intra corpus, & exterius nodis atque partibus dolentibus impositus: nam mira præstat, gummi namque & tartareas nodositates, luem veneream præsertim stipare solitas dissolvere solet. Et certè negari non potest mirabiles effectus præstitisse mercurium vel superius consignatis modis præparatum, idque in scrophulis & in lue etiam inueterata, & infinitis deploratisque symptomatis stipata. Testes sunt clarissimi viri Dominus Seguinus professor regius D. du Ionus medicus regius,

regius , atque dominus Guillemeau chirurgus itidem regius, viri inter Parisienses medicos & chirurgos celebratissimi, aliique plurimi. Neque hæc eo dico, vt aliorum encomia mihi velim esse ceu hædera suspensa: neutiquam verò: abhorret enim animus meus, vt *οὐδενός* nescius, ab eiusmodi adulatoriis, ostentationisq; titillationibus, quod norunt qui Quercetanum liberi candoris alammum esse sciunt. Talia quippe, & his etiā minora, interim tamen & maiora domi parare soleo mihi atque amicis non avaritiæ causa sed amicorum egentium, & vt artis dignitatem, etiam apud externos, ac primæ notæ homines, tuear, atque, quantum in me tali quali artifice situm est, promoueam: mereantur sanè ista quæ & omnes veros asclepiadas instruant, atq; ad inuestiganda his etiā maiora commoueantur. Sic demum fiet, ne vix ac ne vix quidem hac lue vexati & iam propè exanimati, è medicorum alioqui clarissimorum excidentes, in empiricorū manus incidunt, à quibus tamen præter omnium expectationem (ac vtinam non & artis dedecore) curantur. Sed iusto iudicio id fit. Ignorant quippe illi, imò & ignorare volunt, quæ supra vulgus sunt: digni profectò, qui & à vulgo derideantur, quod ab infimæ etiam notæ empiricis (qui nihil ferè aliud norunt, quàm quasdam receptas hinc inde ex libris

B B iij

scriptis, aut medicorum familiarium ore,
nescio quo iudicio, haustas) superentur. In-
terim habete viri Asclepiadei, quæ lubens, &
ex candido pectore vobis offero vestroque
examini subiicio his etiam posthac maiora,
si Duus vitam largitus fuerit atque vires
propediem daturus.

CONSILIVM

QUARTVM.

*Pro Nobili quadam virgine, morbo in immen-
sum complicato fatigata quippè grauissimis
& seuissimis symptomatis, vertigine, cepha-
lalgia, tinnitu aurium, catharro in varias
partes, palpitatione cordis, syncope dyspnæa
tumore hypochondriorum atque pedum œ-
dematoso cachexia denique malorum ler-
na stipante.*

*Ad celeberrimos viros Ioannem Hucherum scholæ me-
dicorū Monspeliensis Cancellarium. Ioann. Saportani
Ioann. Varandæum & Jacob. Pradilleum in eadem
schola regios professores ordinarios.*

QUADAM nobilissima & hone-
stissima. virgo tot malorū *συνδρομῆς*
quæ supra enarrata sunt vndequa-
que & assiduè impetita: quum sese
consilio meo subiecisset & in manus meas
curandam tradidisset: quod summo Dei be-
neficio

neficio ex votis illi fœliſſimè ſucceſſit : qua
induſtria tandem, quibûſve rationibus, ſani-
tatem ſit conſequuta viſum eſt paucis expli-
care: vobîſque viri eminentiſſimi, qui in A-
cademia totius orbis celeberrima & medici-
nâ ſapientiſſimè docetis, & eam ſimul quàm
fœliciſſimè facitis: vobis, inquam, medicorû
coryphæis conſilium hoc meum conſecrare:
vt teſtimonium meæ ergo vos obſervantiæ
exhiberem : & ſimul ſi vobis probatum eſſe
intellexero ad maiora compellar. Interim
hunc meum tantulum laborem quem vobis
ex animo voueo, æquis animis & candida
fronte accipite legite, atque examine.

IN omni morbo tria cuius medico explo-
randa, animoque cōplectenda eſſe ex Ga-
leno dogmaticorum illo coryphæo, & reli-
quis omnibus, eſt in cōfeſſo: nempe *διagnosis*,
πρόγνωσις, & *θεράπεια*: dignotionem vo-
cant, prognosticationem, & ſanationem.
Quippe nullus affectus deleri, aut curari po-
teſt, niſi probè prius cognito morbo, vt tã-
tò magis in eiufdem dignotionem veſtigã-
dam nobis ſit incumbẽdum. At ipſa *διagnosis*
non tam morbi naturam, quàm partem
affectam, affectioniſque cauſas demonſtrat
& patefacit.

Hæc tria cognoscuntur tribus *διαγνωστικῶν*
ſignorû generibus: quæ pathognomonica,

Tria ſunt
in omni
morbo ex-
ploranda.

epigenomena, & epiphenomena à Græca schola dicuntur. Illa, quæ sunt propria, & ἀρχώ-
 ριστα, morbi speciem semper detegunt: hæc
 superuenientia, & superapparentia dicta, tū
 magnitudinem indicant, tum morbi motū:
 breuitatem nempe, aut longitudinem dete-
 gunt. Nec sanè secus, ac effectum ipsum,
 vti dictum, & partem affectam dignosci par
 est. Harum siquidem ratione diuersa, nec ra-
 rō multum euarians instituitur curatio, vt ex
 Gal. de locis affectis in scholis docetur. Me-
 ritō sanè: postulat enim illud partis natura,
 temperies, situs, sensus & præstantia seu di-
 gnitas. Pars affecta speciatim quinque signis
 quasi notis, & propriis caracteribus (τεχνικὰ
 Græci vocant logici) dignoscitur actione
 læsa, situ doloris, proprietate, excretis, & ac-
 cidentibus propriis: ita vt non parum in re
 medica profecerit, qui & affectū, & partem
 affectam optimè dignouerit.

Nec tamen salis sit medico morbū, mor-
 bique subiectum, hoc est, partem affectam
 dignouisse, sed vltius progredi, & ad cau-
 sarum tam externarum, quàm internarum,
 (sub quibus antecedentes, & coniunctas cō-
 prehēdo) peruestigationem penetrare eum
 deceat, si sapiat. Nam vt antecedenti causæ
 debetur præcautio: sic & coniunctæ curatio.
 Sed & etiamnum progrediendum vltius
 in peruestigatione qualitatis ipsius causæ,
 sitne

sitne simplex, & nuda intēperies (vt vocant)
 vel materialis, humoralis, terrestris, vel spi-
 ritualis, nempe flatuosa, halituosa, vaporosa,
 aut eiusmodi. Et licet, secundum Galenum,
 omne tulerit punctum, qui affectum, affectā
 partem, affectūque causam præclare noue-
 rit, non negligenda tamen, aut sicco pede
 transeunda signa prognostica ex tribus fon-
 tibus hausta: nempe à corporis habitu, aut à
 caractere, figura, & colore eiusdem: potis-
 simum verò faciei: ab actionibus naturalib.
 vitalibus, & animalibus: ab excrementis tam
 vniuersalibus, hoc est ab vniuerso corpore
 deriuatis, quàm particularibus. Horū namq;
 signorum prognosticā ope, tēpestates præ-
 uidemus, & naufragia, quæ ægrotātibus im-
 minent, aut superuenire queunt. Nec vide-
 mus tandem, sed confidenter prædicimus,
 atque prognosticamus de boni, & sinistri
 iudicij euentibus: ad hæc calumnias declina-
 mus maledicentium: nostræ sic consulentes
 reputationi: ægri, alsidentiumque confiden-
 tiam interim erga nos magis, ac magis ob-
 firmantes, remediorum denique dignitatē,
 qua par est ratione tuemur, néve nostra in-
 curia, vel oscitantia ab imperitis, rerūque
 ignaris profanētur. Nam, vt multis possunt
 esse præsidio, sic desperatis medicinam face-
 re vetat, medicorum prudentissimus Hip-
 pocrates.

Ergo tam præclaram methodum referamus ad vsum rei præsentis, & nobis propofitæ.

Antequam igitur deueniamus ad curationis scopos primùm particulatim, qua decet ferie, ac ordine, symptomata sunt recensenda: tum partes affectæ, omniùmque causæ, & hoc per signa diagnostica superiùs prælibata: non subticentes interim, si quid iudicij ferat modulus, quid de prognostico euentus decernendum videatur.

Morbi historia.

Nobilis itaque, egregia, atque honesta virgo, annum nūc agens circiter decimum-octauum, optima corporis & partium figuræ symmetria, ad hæc, genio, intellectu, & sensu integro atque perspicacissimo prædita, à parentibus vtriusque prosapiæ vegetæ naturæ, ac integræ constitutionis oriunda, postquam primam suam ætatē omni morbo vacuum transegisset, ante quatuor vel quinque annos, ætatis nimirum duodecimo desubito, & ex insperato syncope fuit correpta, & tali quidem, quæ vsque adeò vires & mentem percussit, vt sine loquela immota ibi, aut certè immotæ simillima, ac veluti demortua iaceret. Durauit interdum paroxysmus ad quartæ horæ spatium. Syncopem hanc comitabatur insignis atque enormis palpitatio cordis, ita vt necesse fuerit præcordia palmæ appressa magna vi continere.

tinere, atque, ne quid violentius eueniret, momētanea illa quasi ope præpedire. Redibant hi insultus per certa interualla. Nausea quædam his præibat insultibus, quæ instantium quasi præcursor per vices sese ostentabat. Mali ęstus cōmotior, & quædā quasi indomita prehēfio per duodecī integros dies fatigabat atque exæstuabat. Ab his deinceps remissiores syncopes, & quædam velut lipothymia tātūm per octodecim ferè menses exercuerunt: itidem per interualla, quæ cum tempore etiam vehementiora reddita, misellam miserè defatigarunt.

Ab eo non multò pōst tempore febris fuit correpta, de genere epidemiarum, quas pestilentiales nuncupant. Pustulæ siquidem & maculę rubrę, ex superficie corporis, aliquot dierum interuallo, efflorescebant. Hanc insequutus est vomitus, excitatus à materia quadā atrabilaria, nigra, & picis ferè in modum adhærente. Vomitu peractō non exiguum leuamē sensit, ita atq; vtcumque salubriter aliquot transegit annos: vtcunque, inquam: etsi enim nullis symptomatum grauiorum insultibus conflictaretur, in integrū tamen nondum erat restituta, mali contumacia: quòd profundius radices fixerat, subinde obhærente, corpúsque quasi neutrum à perfectā sanitate etiamnum arcente.

Sesquianno vero pōst febre cōtinua cor-

repta, septima die evanuit, absq; manifesta, aut certè effatu digna crisi. Hæc febris post se reliquit totius corporis, sed potissimum faciei pallorem non sine lividitate. Tensio, atque inflatio vtriusque hypocondrij, sed maximè sinistri, oriebatur: crurum tumor œdematosus: lassitudo ingens, sitis assidua, cibi fastidium, & ἀσπνία, dyspnœa, palpitatio cordis, per vices in immensum adaucta, subinde remissior: dolor capitis continuus ferè, tinnitus aurium, vertigines frequentes, quamvis moderatiores oboriebatur. Hæc sunt symptomata, & ut veriùs dicam, hæc est illa κακῶν ὁδὸς ὁσέα: hic malorum cumulus, quo nobilissima hæc adolescentula conflictata, atque ad extremum ferè fuit exercitata: ita ut, & partes animales & vitales, & naturales, harumque œconomias & κρᾶσις primigenias, si non fractas, at certè oblæsas, & miris modis deprauatas esse certum sit.

Morbi qui
caput ob-
ſident.

Nā ut de capite, parte eminentiori, principaliorique, adeoque Palladis illa arce, primum verba faciamus. Dolor ille, qui cerebrum perpetuò ferè molestat, vertigine, auriumque susurro stipatus, quem nec rarò, nec ita breves fluxiones supra maxillas primum, atque dentes consequuntur: quæ ulterius pergentes scapulas, humeròsque, & brachia, denique totum ferè corpus occupant,

pant, & dolorifico sensu affligunt.

Quæ sanè singula symptomata procedere possunt à proprio idiopathico, & protopathico cerebri vitio, nempe intemperie plus æquo frigida, & humida, atque ob id imbecilliori, quàm quòd particularem, sibi-que propriam alimenti digestionem perficere possit. Hinc excrementorum in eo redundans copia; quibus obsecundant, & quasi fomitem subministrant exhalationes atque vapores continuò subleuati à partibus infernis: qui nec in alimentum conueniens subacti, nec dissipati, aut per loca conuenientia reiecti ob eiusdem cerebri intemperiem imbecillitatémque, & catharri materiam ingeminant, & cerebri œconomiam peruertunt: vnde postmodum tot symptomatum incursus, & tanti mali fructus: conatur siquidem calor natiuus, ac facultas concoctrix & expultrix, cerebri humores excrementitios, exhalationes & vapores omnes, vel in eodémmet cerebro generatos, vel aliunde transmissos diffundere & dissolvere. Sed quia languet, tenuare ac dissipare ipsos, seu per purgatoria sua, seu per insensibilia foramina excernere cum non possit, tantoque minùs subigere: nunc sonis & tinnitibus implentur aures, propter halituosos, aut flatulentos spiritus, qui egressum hand reperire possunt: nunc vertigo suboritur, dum fu-

Causæ.

liginosa euaporatio in cerebri cauitates infiliens, ac inæqualiter in iisdem circumacta, in plexu choroide humores variè impellit, spiritusque animales agitat, vnde motus ille ac opinatio, ac si totum corpus in gyrū conuertatur: nunc fit cephalalgia illa, aut capitis dolor, in anteriore præsertim capitis parte, dum halitus lētus, & difficulter dissipabilis, aut certè mordax, ac subinde succrescens, & non in syncipitis meatibus inclusus, coercitus, coactus, & velut impactus: aut denique pericranium, meuinges, partes exquisitissimi sensus acrimonia sua ferit, aut copia distendit. Hinc denique odontalgia, seu dentium, & maxillarum dolor, & variæ tum in os, tum in scapulas & brachia dolorificæ fluxiones promanant ex vaporibus frigiditate cerebri condensatis, & in aquam resolutis, qui tandem in subiectas illas corporis partes destillant. Perinde ac terrarum expirationes in nubes concrecentes mox dissoluuntur in imbrem: haud secus ac vaporarij, aut alembici halitus in sublime eleuatus, densatur in aquam. His itaque symptomatis, atq; his de causis affligitur caput.

Morbi thoracis.

Nec suis caret malis thorax, seu pectus, partēque respirationi dicatæ, tantōque ipso etiam cerebro præstantiores, quippe ad vitę ysum magis necessariæ. Respirationis enim fructu & opera, ne ad punctum quidem tēporis

poris carere posse animal, quis nescit? Respiratione namque fouendo, ac reficiendo, refo-cillandóq; vitali spiritui, qui in sinistro cordis ventriculo generatur, eidémque temperando à natura est instituta: vt nihil respiratione optabilius, nihil viuificum sit magis. Huic itaque debetur laus prima vitæ, quandiu enim spirat animal, tandiu viuit. Hæc est illa vitæ officina, quam tam sæuissimis insul-tibus oppugnatâ videmus, nempe dyspnœa difficillimam reddens respirationem, quam & febris lenta comitatur, & insignis palpitatio cordis. Hæc pectoris symptomata sunt, quorum causas antedictæ methodi nostræ memores, nunc paulò diligentius diducamus.

Dyspnœa, *δυσπνοια* Græcis, nomē est generale, quod si etymologiam spectes, quemuis etiam affectum, cum difficili respiratione complicatum, larga, amplâque vocis v-surpatione, denotat. Eiusmodi sunt Asthma, & orthopnœa, secundum Celsum nostrum. De qua multa passim Galenus, cuius plures constituit gradus, speciēsque diuersas. Quârū etsi (de qua hic sermo nobis est) dyspnœa minoris periculi asse videatur, quippe quæ segniùs nocendo, tardiùs suffocet: neutiquâ tamen flocci facienda est, sed vel imprimis curam, diligentiamque nostram, etiâque singularem desiderat. Extat enim sole

Causæ in-
ternæ.

CC

illud dictum Hippocr. omni medico, si sapiat, eximie considerandum: liberam, & facilem respirationem, in omni morbo, acuto præsertim, maximum habere ad salutem momentum. Hæc dyspnœa symptoma est in genere motus imminuti tantum, & debilitati: ut Asthma & orthopnœa symptomata sunt respirationis deprauatæ, & ἀπνοια deperditæ. Symptoma istud morbum sequitur organicum, obstructionem nempe pulmonum, seu per ἰδιοπαθειαν, nempe proprio pulmonum affectu, ut ab obstructione fiat, siue per συμπαθειαν aliarum partium id accadat, à quibus tum diaphragma, tum ipsi pulmones, & grauari, & opprimi possunt. Cuius dyspnœæ internæ causæ sunt, virium imbecillitas, vehemens in corde & pulmone calor, & viarum spiritus angustia seu obstructio, ut prudenter dogmaticorum ille coryphæus Gal. annotauit. Spiritus siquidem calorque tutissimus, fidissimisque vitæ ianitor, interclusus via, obseptus humorum factu, præpeditus transpirationis expirationisque libera, vitæque illa tantopere expetita facultate, agitat, commouet, sed coactus, & quodam quasi pondere oppressus, ecquin possit aliter? quam impetu faciundo, si non vehementi, at qualiquali possit, cerebro suffracto, titubat, motitat, & non sine patientis angore, istud quicquid est, respirationis labascentis

bascentis molitur? Enimvero sanè, fat fit in hoc nostro subiecto caloris immoderatiore inbecillitatem, hoc est impeditam exercendam, obeundęque actionis ordinarię facultatem, pro causā dyspnęę adduxisse. Nec opus fit nunc, pluribus in re tam manifesta doctissimis vestris auribus obstrepere. At verò quod ad obstructionem spectet, istud iudicij mei esto, causari potius à crasso vapore, vel exhalatione quadam fuliginosa halituosave illa, sed spissa, seu turbida potius, quàm ab humore quodam crasso, glutinoso adhærente, vel pulmonum bronchiis, aut fistulis impacto. Et ratio est in promptu: nulla nec tussis, nec purulenta expuitio, vel anhelatio rauca hanc nostram infestat. Noti sunt sagacioribus eiusmodi fumigantium, exhalationum malignarum effectus: qui nō debilem tantum præbent respirationis motum, sed quasi penitus abolitum, ut abunde apparet in syncopes, & suffocationis matricis accessibus. Ecquid quæso mirum? cor siquidem viscus nobilissimum, impuram illā tabificamque auram nec trahit, nec verò trahere quit: quid fit? dura illa, & legis, & conditionis nescia necessitas, interea vrgens attrahere cogit inuitum, & vel reluctans. Hinc frequens, crebra, adeoque vitæ ardua illa respiratio. Sic venis pleiūque impuris succis, sanguinéque corrupto turgentibus,

videmus carnes contabescere: quia citius partes vitali suo balsamo, emphyto calore, & nectare illo cœlesti fraudari, vrgens cogit tantisper benè viuendi necessitas, quàm impurum sanguinem, aut pestilentem spiritum trahendo sub tanti antagonistæ tyrannide miserè vitam transigere. Et cogitur tamen misera hoc, & iam ab aliquot annis querula occlamitante nobilissima nostra adulescentula.

*Causæ ex-
ternæ.*

Internarum causarum hæc esto ratio. Sed quid de externis dicemus, quæ eandem dyspnœam creare possunt? Talis est vapor crassus, vti dictum est, & metallicus prorsus, potissimum argenti viui, quem penetrantissimum esse, & cuncta (vt liberè, quod sentio loquar) peruadentem, notius est exercitationibus, quàm id longa egeat demonstrationum serie.

Nec vanè rationes subministrat res, atq; discursum. Quippè edocti sumus, nobilissimam nostram cum nondum decimum tertium annum superasset, temerario, ideoque detestando, & pernicioso cuiusdam vetulæ consilio, laminam plumbeam argento viuo, seu mercurio abundè refertam, pectori appressam supra vnius integræ diei spatium retinuisse. Ecquid non audet temeraria ignorantia? quid non subit spei plena (licet vana) benè viuendi necessitas? Nempè sic fit medicina,

dicina ut agnoscat, scilicet, si videatur experientia fecisse, per temeritates, per plagas, addam & si lubet cum Plinio, per mortes. Mirum verò: unicuique medicinam profitenti statim credi, etiamque vetule, ac alteri fortè proserpinæ, cum in nullo mendacio periculū sit maius. Misella hæc nostra vberimum huius peperit exemplum. Nam nescio quo fato, ingeniosa alioqui, detestandū consilium gravissimis illis, & vel dictu gravioribus fuit tacta. Symptomatis, omnisque eius dispositio, & valendi consuetudo, quæ prius bona, nunc abiit certè in deplorandam, si non deploratam. Opportunè huc quadrat, quod Gal. alicubi refert de quodam, qui in cupreis laborans fornacib. in insula Cipri ab exhalationibus suffocatus fuit. Idem alibi meminit cuiusdam dyspnœæ à refrigerantibus nimium præcordiis imposito medicamento obortæ: ut non amplius restet nobis dubitandi occasio, cur hoc idem acciderit in hac nostra, cum illud & occasio, & causa sufficiens, & rerum demonstrator effectus abundè declaret. Nam licet externa tantum videatur, valida tamen est, ac certè eiusmodi, ut & difficilem respirationem, & syncopen, atque cordis palpitationē, reliquaque symptomata superius enarrata produxerit, & quasi post se traxerit, ex causarum præternaturalium serie quadam, se mutuò consequē-

tium. Primum siquidem Mercurij ille vapor crassus (qua tamen est mobili penetratione præditus) intrò subiens, pulmonum ductus offarciebat: præterea maligna sua qualitate in syncopen misellam præcipitavit, adeoque prius vegetâ & sanam, nunc reddidit ægrâ, nec ullam ferè facultatem probatam, & salubrem edentem. Non temerè itaque Arabes, imprimis Rhasis, & Auicennas inter alias difficilis respirationis causas reficcationem numerant, à qua confidentes, & grauiores facti pulmones thoraci officiant, molestiamque mouent, non morem gerunt: quæ reficcatio vt plurimum contingit ab aura fumoque metallorum crasso, & venenato, à quo & pulmones tabescere, & cerebri, vel potius, vt cū Aristotele loquar, cordis vis motrix resolui, atque imminui potest.

Causa fe-
bris lentæ.

Quod si causam rogites febris lentæ, pal-
pitationisque cordis: ecce illam in promptu:
nam difficilem respirationem communiter
lenta quædam, & quasi occulta, intusque de-
litescens febris comitari solet. Quippe à cau-
sis quæ syncopen pariunt, oppressis præcor-
diis, calor, qui intus agit, quod sufficiat, cum
euentilari nequeat, intus coërcitus excande-
scit, quare & spiritus: vnde eiusmodi febris.

Palpitatio
quid sit.

Palpitationem quod attinet, quam Græ-
ci vocant καρδίας πάλμος, quæ creber, velox,
vehe-

vehemensque quædam est cordis συστολή, καὶ διαστολή, ea non est operatio secundum naturam, & à Galeno affectio dicitur πάθος, seu πάθημα. Ipsum enim cor dum liberè distendi, & constringi non potest, tremere, palpitareque sentitur. Siquidem ad utrūq; motum festinat, & neutrum benè peragit. Talis palpitatio in nostra hac virgine perpetua ferè, quamvis interpolata quodāmodò appareat, & periodica dici possit, quod accrescat, & certis temporum interuallis multum intendatur: Remittit itaque palpitatio, non intermittit: nam per periodos quasdam exacerbatur, vti dictum: quod antequam eveniat, oscitationes quædam, pandiculationesque, ceu præcursores quidam sese ostendant: vires mox fathiscūt & nō mediocriter prosternuntur: caput quoq; debilitatur, & corporis prosternationē minuitur: nec tamen cadit in syncopen totalem: nec vllus vnquā motus inordinatus, præter iam dictos, in ea observatus.

Periodicam hanc, inquam, palpitationem debilitatēque à fuliginosis, malignis, & quodāmodò venenatis vaporibus oriri statuimus, qui certis temporibus magis, quàm aliis, ex partibus inferioribus nutritioni dicatis subleuantur: nēpè ex liene magna terrestrium impuritatum colluie fæcto, vti dicetur postea: aut ex intestinis, & aluo per-

Palpitationis
causæ

petuò ferè in ea adstricta : aut ex mensium retentione, quas nec ordine debito, nec copia legitima fluere in nostra hac nobis constat. Hinc itaque ex diuersis locis, & quasi corporis cloacis maligni vapores sublimati, cor tentant, ipsūque adeò cerebrum inuadentes, vertigines, & motus quosdam attonitos, mox totius corporis debilitatem adducunt. Cor verò fons, & origo spirituum vitalium, & vas illud preciosum nectaris vitæ nostræ, tetros istos halitus, & cū eo quasi ex diametro pugnantes, discutere, atque repudiare tentans collectis viribus intentiùs mouetur in se, vt expellat, quod noxium est. Vnde palpitatio illa, aliàs vehementior, aliàs debilior, atque remissior : modò longior, modò breuior : nunc maiore virium iactura, nunc minùs vehementi prostratione stipata, pro qualitatē vaporū perniciē funestiori, & tolerabiliōri, & pro eiusdem quantitatis magis minùsve excedentis ratione. Nam quēadmodum vaporosæ substantiæ ab odorabilibus corporibus fluentes, variè nos afficiunt : (suaves enim adeò familiares homini existunt, vt spiritus restaurēt, & in nutrimentum conuertantur : fœtidi è contrario, è rebus putrefactis exhalantes, spiritus inficiunt, atque nauseam excitant) ita assidua halituum in nobis generatio diuersimodè quoque nos afficit. quippe è sanguine

guine optimo, laudato, nullóque superfluo humore inquinato, placidi, & vtilis halitus cor ipsum spiritúsque nostros reficientes & fouentes procreantur. Itémque ex halitibus suauibus (quos de nutrimento calor excitat) in cerebrũ sublatis, placidus, & quietus cõciliatur somnus.

At ex vaporibus fuliginosis perustis, ac retorridis fiunt è contrario somnia turbulenta, capitis dolores, vertigines, tinnitúsque aurium, & similia iam à vobis commemorata symptomata: vt & à corruptis, & virulentis vaporibus fuscitatis (seu ab aliqua materia impura in ventriculo, liene, vtero, & aliis præcordiis congesta, seu à putri vermium materie suborta) & per arterias ad cor transmissis, in ipso corde illæ venenatæ prædictæ exhalationes, & lipothymias, & dyspnœas, & palpitationes cordis cõmemoratas producant. Et solent herclè eiusmodi symptomata sequi aut comitari mensesium, hæmorrhoidumve suppressiones: quemadmodum & melâcholias hypocõdriacas dictas & præ istis omnibus vel maximè etiam cachexias, id quod plerisque ferè filiabus pica laborantibus seu pallidis colorib. euenire videmus. Vt non mirum sit, si eadem ipsa, huic nostræ nobilissimæ iuenculæ acciderint, quæ eius ætatis, & constitutionis adolescentulis, vt plurimum euenire consueuerunt.

Affectio-
nes partiū
nutritioni
dicatarū
variz quæ
agrâ tor-
quebant.

Restat, vt de affectionibus partium nu-
tritioni dicatarum aliquid etiam dicamus.
Eę sunt, imbecillitas, & dolor oris, ventricu-
li, quem καρδιαλγία Græci nuncupant (vel à
consensu, quem stomachi orificium habet
cum corde, vel sanè, quòd ipsiūsmet cordis
dolorem interdum mentiatur) Item obstru-
ctio hepatis & lienis, mēstrua ex parte sup-
pressa, inappetentia, cibique fastidium, crura
per vices œdematosa, pallor, & quædā quasi
liuida faciei inflatio (*tout bouffi* nostri Galli
vocant) hæc, inquam, sanè omnia signa sunt
pathognomica, cachexiam, prauamque cor-
poris habitudinem demonstrantia: Pallidum
colorem (*des palles couleurs*) nostri nuncu-
pant. Affectus adolescentulis scēmineis ap-
primè familiaris, vt dictum est antea. Huius
causæ esse possunt & externæ, & internæ. Ad
externas refero vsum, vel potius abusum
fructuum crudorum, acetariorum, holera-
ceorumque: intempestiuum frigidæ potum,
& similis eiusmodi inordinata viuēdi ratio.

Causæ ex-
ternæ.

Causæ in-
ternæ.

Internas dico, crassos tartareos, viscidos
atque terrestres humores, qui hepatis, sple-
nis, atque mesenterij vasa, & ductus sarcien-
tes omnium naturalis œconomix bonitatē
deprauant, ordinem peruertunt, functiones,
facultatēque alteratricem, concoctricem,
ipsamque adeo expultricem prosternunt,
aut certè abundè vitiant. Hinc ex consequē-
ti, san-

ti, sanguificatio deprauata, denique cachexia prædictis symptomatis quasi satellitibus stipata procedit. Cuius cachexiæ causas speciatim alibi ex professo perquiremus. Hæc de affectuum & partium affectarum causis causarumque diagnosi abundè proposita mihi videntur. Transeamus ad prognosticum, ut quid boni sperari, quid mali possit metui, ea de re nostrum constet iudicium.

Dicam in genere: Symptomatum, & eorum quidem grauissimorum, ad hæc par-^{prognosis.} tium offensus nobilitas morbum hunc complicatum reddunt, difficillimæque curationis: eoque id magis dico, quod plurimum doctissimorum expertissimorumque medicorum consilio (absque tamen successu aut effectu effatu digno) sit vsa. Ad hæc ventriculus eius tot medicamentorum importunitatibus fatigatus est atque prostratus, ut vel dictu tantum medicamina fastidiat abhorreatque. Nihilominus tamen, quia vel secundum Celsum spes licet dubia in medico semper laudabilior utiliorque, quam desperatio certa: nobisque res sit cum ægra florentis ætatis, & quæ sana suadentibus, nec nimis fastidienda medicamenta, morigeram atque obtemperantem se sit præbitura, auxilio diuino confidentes, pristinae sanitati perfectæ restitui posse indubiè affirmare ausim. Quam ut consequatur, nul-

lis non precibus ad Deum factis, nec laboribus, aut industria, quam idem impertiat, fatigati, fidelem operam, omnesque ingenij conatus pollicemur, & re ipsa præstabimus.

Curatio.

Ergo ut πρὸς τὸ θεόν, ad id quod est opus hoc est, θεραπεύειν tandem accedamus, organa quibus nobilissimæ nostræ ægræ subueniendum, ex triplici fonte desumi possunt: ex diætâ, seu viuendi lege: ex chirurgia, seu manuali operatione: denique ex pharmacia, seu legitima medicinarum administratione.

Diætâ.

Diætâ seu vitæ consuetudo legitima versatur in sex rebus, quas medici non naturales appellât, ritè administratis. Quoniâ verò ægra nostra in viuendi cōsuetudine, & in plerisque suis actionib. moderatissimâ præbere cōsueuerit, cūq; de viuendi ratione iâ pl^o satis à nobis sit edocta, magisq; etiâ porrò, si ita videatur, quæ vitare, quæ itè amplecti debeat, & sequi, sim^o docturi, iccirco minutius nūc singula pēsitare, nobis nō videtur consultū.

Chirurgia

Similiter silentio præterimus remedia è chirurgico fonte deprompta cum apud nos stet sententia, ad eradicandam cachexiam, qua cum nobis erit propugnandum, plus conferre purgationes, quàm sanguinis missiones. Ad hæc, nec cucurbitis, aut ventosis maximoperè fuerit opus, cū nulla defluxio impetuosior in nobiliores partes decumbat: tantòque etiam minus ruptoriis ad
reuell-

reuulfiones deriuationesque opus esse putamus. Si quod tamen instrumentorum chirurgicorum vtilitatem aliquā adferre posse nobis videbitur, nos illud *ἐν καιρῷ* quod aiūt, & debita occasione ac modo ad vsum transferre haud intermittemus. Hoc fortè, vt velut obiter, & velut per transfennam addam, venæ malleoli sectione pro mensibus in legitimum ordinem redigendis præstari poterit. Quod si quid fortè (vt est nulla calamitas diu sola) nouo mali genere aliquo fuerit cōflictata: & tum quid facto sit opus, consilio non destituemur.

Nihil itaque superest amplius, quàm tertium curationis organum, nempe Pharmacia, quæ consistit in debita conuenientique medicamentorum tam internorum, quàm externorum administratione atque applicatione. Iam verò in tanto malorum concursu symptomatumque diuersitate, quis tenendus modus, quæ ratio, quæ via ineunda, vt ad scopum, ad quem intendimus, sanitatem foelicibus auspiciis collimemus? Nimirum ita procedendum. Diuersæ indicationes curatiuæ nobis sunt proponendæ: sed ea lege atque omine, vt tendant omnes ad causarum tãtorum symptomatum euulsionem: sed qualem? Talem, inquam, quæ nec violenta, nec naturam iam plus iusto fatigatam omninò destruere sit potis. Atta-

Pharmacia.

men sufficient ad earūdem quæ firmitus infixæ sunt, & quasi radices iam egerunt, eradicationem festiuissimè moliendam.

Prima indicatio.

Primum ergo quæ cruda sunt indigestaque, digerenda discutiendaque: viscida & crassa attenuanda: compacta, & quasi coagulata, liquefacienda atque dissoluenda: hæretia atque impacta, incidenda, segreganda, extirpanda. Haud secus, ac tartarum vinorum cadis siue doliis firmitus adhærescēs, ita in hoc subiecto fœces humorales affixæ radicatus exturbandæ. Sed continuato opus est usu, nec intermissione hic locus, ut ritè sufficienterque materia digeratur, atque ad expulsionem faciliorem præparetur. Crassa namque difficulter mouentur, ex omnium rectè sentientium medicorum dogmate. Concocta quinetiam medicari & mouere, non cruda, scripsit summus medicine dictator Hippocrates.

Secunda.

Secundò per interualla mitè, & absque vlla commotione purgandam suaferim: humores quippe debitè præparati medicamentis etiam familiariori cedent facilius, quin vel solius nature beneficio, aut certè leui artis adminiculo, hostiles, si qui restabunt, morborum, symptomatumque insultus superabimus.

Tertia.

Tertiò ac ultimò partes omnes animales, vitales, naturalésque sunt corroboranda,

da, firmandaque, ex potissimum quarum
 œconomiam vitiatam esse diximus: cuius-
 modi sunt, cor, ventriculus, lien, hepar, & de
 quo primò fuit sermo, ipsum quoque cere-
 brum. Interim non omittenda propria &
 specifica antidota, quæ fuliginosorum mali-
 gnorumque vaporum, & qualitatum ta-
 bum refrænare, obtundere, atque emenda-
 re, vel etiam suppressere possint. Haud se-
 cus namque, ac fermenti exigua quantitas
 totam pastæ molem in suam naturam con-
 uertit, ita causarum malignarum vis, & qua-
 litas symptomatum proteruiam conseruare,
 & in insultibus obfirmare potest.

Has omnes indicationes, intentionesque
 curatiuas, qua fieri poterit cura, atque pru-
 dentia, benignis, conuenientibus interim,
 specificisque remediis expediemus. Ea de-
 nique tam interna, quàm externa ita accom-
 modabimus, atque dirigemus, vt causas e-
 uellere, & morbos emendare, & symptoma-
 tum incursum arcere pari efficacia, felicitate
 que possint. Subinde verò temperamenti,
 & nobilissimæ adolescentulæ complexionì
 studentes, tempore, loco, occasione, arte de-
 nique, ac methodo singula ita aptabimus, vt
 & delicatæ eius naturæ, (siue temperamentū
 spectes, siue ætatem) & quod in primis sta-
 tuendum, stomacho iam prostrato, & medi-
 camentorum vsum prorsus fastidienti con-

fulamus. Ita enim comparata esse videtur, vt si pluribus remediis, maximè, quæ in communi sunt vfu, magis exerceatur, metuendū sit, ne vna & ægram, & ægritudines tollamus: &, quod prouerbio dici solet, *Oleum perdamus, & operam*. Huic incommodo ita præueniemus, si alterius formæ, & qualitatis medicamenta, quæ tamen ad eundem scopū colliment proponamus, quæque præparatione sola, gustu sint gratiora, virtute efficaciora, & in minima dosi exhiberi possint.

Quomodo in præ-
senti cura
sit procedendum.

Nunc itaque serie quadam de singulis actibus, quid in principio, quid postea, quid denique in fine agendum, declaremus: Curationis initium lubenter à clystere ordiremur, nisi certo nobis constaret, hos illam mirificè abhorrere. Quapropter minoratiui, & longarum præparationum loco, quæ attenuando, digerendo, incidendo, tergendoc, ac vicissim roborando iulepis, apozematibus, compositis ex radicibus, herbis, seminibus, fructibus, & floribus simplicium, perfici solent. Itē vacuationū, quæ vel simplici aliqua infusione, vel decoctione syrupisve, & his vel simplicibus, vel lōgis & magistralibus dictis, aliisque ex rhabarbaro, foliis sennæ, agarico, & his similib. vulgaribus præstari possent: nos illa omnia prætermittentes ad gratiora selectioraq; recurremus. Et si verò iā dicta medicamēta præ cæteris ferè tutiora benignioraque

ráq; habeantur, ita tamen virgo hæc nostra ex diutino illorū vſu abhorret, vt vel mortē oppetere vltro malit, quàm iis, aut talibus potionibus, alteriūſve vulgatæ formæ medicamētis vlteriūſ moleſtari, aut obrui. Igitur par eſt, inquam, vt nobiliſſimæ patienti noſtræ & morem geram, & nihilominus interim noſtris remediis illā neutiquā deſtitutam eſſe reipſa, hoc eſt, arte atque induſtria noſtra comprobemus. Hoc fiet ſi dulciſſima, benigniſſima, gratiſſimáq; nec vel odore vel gultu nauſeā mouentia delegerimus. Purgationi ſufficere arbitror, eā ipſā medicinā, qua iā ter ſatis ſcēliciter eſt vſa, qua tamen, & iucundè, & ſufficienter fuit purgata. Iſtud remediū purgationis communis loco accōmodari poteſt, ita vt omnib. intētionibus requiſitis abūdè ſufficiat. Paratur autem ex eſſentia Aloës per balneū mar. calens, extracta cū aqua endiuiz, in quā illa tincturam rubini inſtar trāsfundit, ſcēcēſq; in fundo vt inutiles ſubſidēt, Sic purū ab impuro ſeparatū, aquā ſeu liquorē tinctū in patella argentea, aut alēbico exhalare permittimus: vnde reſidet aloës extractū cōſiſtētia mellea, colore rutilo inſtar rubini, atque perfectiſſimè dilutū, purificatūque. Hæc Aloës eſſentia baſis eſt dictæ noſtræ medicinæ purgantis, quam ſic paramus.

℥ eſſentiz aloës eo modo, quo iam di-

DD

Pilula
catholica
Querceta-
ni.

Etū, paratæ ꝑ iiiij. adde succi florū violarum,
succi florū persicorū, atque rosarū pallidarū.
itēmq; succi florū cichorij, buglosi, calēdu-
læ, primulę veris (omnium debito tēpore, ac
modo, hoc est longa digestionē à terrestri
substantia, seu fœcali, artificiosa separatione
depuratorū, vt velut in syrupū ferē abeant,
qui absque saccharo, absque melle diutius cæ-
teris vulgarib. syrupis cōseruari possunt: ad-
hæc viribus longē superiores) singulorum ꝑ
iiiij. extracti Rhabarbari, extracti sennæ
ana ꝑ ij. ꝑ. essentia croci ꝑ j. ꝑ. olei myrrhæ
ꝑ j. olei cariophyllor. & cinnamomi ana gut-
tas viij. cremoris tartari in tenuissimū, atque
adeo impalpabilem puluerē redacti quantū
sufficit ad prædictarū omniū essentiarū reli-
quorūmq; inter se mistorū proportionē, vt
ex arte fiat massa pillularum. præstās est hæc
medicina, & verū catholicū: iucūde admo-
dum purgat, nullas perturbationes mouet,
stomachūq; firmat ac roborat, ita vt tutò e-
tiā delicatissimæ naturæ, ac debilissimi ven-
triculi tū hominibus tū mulierib. cuiusq; se-
xus, ac etatis exhiberi possit. Datur pilula v-
nica, & sola, quā cū spiritu vitrioli genuino
omniū purgatiū correctiuo malaxamus, aut
ab ipso statim principio, dum paratur massa.
Nolui eximiā harū pilularū præparationem
particulariūs describere, cum & in promptu
nobis sint semper in nostrum, & amicorum
vsum,

usum, & cum tēpus nūc nō sit eas pręparandi, & deniq; quod modus parandi eas, addiscatur potius *avolo. lra.* & ppria inspectione, quā ex simplici & nuda descriptione, & si vel curiosior ea sit. Non leue quippe artificium est in depurgandis ritē succis per digestiones, decoctiones, separationesq; id quod solis tantum artificib. & re nō nomine talib. notū est, & manifestum. Cæteri qui hæc aut nesciunt, aut nō curant, ideoque nescire malunt, digni profectō sunt, qui nesciant atque ob id tales laudes in curationibus (verius dixerim ægrorū tractationibus) reportēt, quales plerōsq; superciliosorū istorū reportare, notiū est, quā ut à me hoc loco ironico lusu prædicetur. Nō vident nimirum, aut videre nolunt, in illa nobis proposita præparatione artē imitari naturā, quæ & ipsa in omnibus, quę sub cœlo sunt, quod crassum fœculentū, ingrātū, atq; inutile est propria, consuetaque digestionē separat. Sic vinū depuratum sapidiū, sic panē fermētātū suaviorē, sic cætera omnia ritē digesta gratiora suavioraque esse vulgus novit: & nos, qui medici esse, aut haberi volumus ista ignoremus, aut scientes negligamus?

Porro præparationis loco, iuleporum, ac iusculum apozematū vice, suadeo, ut singulo mane iusculum hauriat ex gallinarum, pullorum, cæterorūve volatiliū, aut etiam arietina

D.D ij

aut vitelina carne elicium, quæ omnia far-
 ciri possunt capparibus, passulis Corinthia-
 cis: in quo incoxerint radices dentis canis,
 asparagi: Item herbæ acetosæ, pimpinellæ,
 boraginis, buglossi cū tâtullo hyssopi, & thy-
 mi: satis deniq; magna copia florum calēdu-
 lę, qui omni ferè tēpore habētur recētes. Fu-
 giātur brassicæ, aut his similia herbarum ge-
 nera. Præterea amaræ, & nauseosum gustum
 creantes. Iusculo benè cocto, & carne cæte-
 risque ritè cōsumptis, colatisq; addēdus no-
 ster cremor seu crystallus tartari, cuius de-
 scriptionem trademus in nostra pharmaco-
 pœa dogmaticorū restituta. Hunc cristallū
 elicim⁹ ex tartaro vini optimi per solā ebul-
 litionē, qui, quod cristalli cādorē, & lucidita-
 tē sortiatur, tali à nobis appellatur nomine,
 Gustu quidē est insipido, sed si drachmæ se-
 mis pōdere iusculo permisceatur, succum ei
 cōciliat acidū, atq; gratissimū. Excellens re-
 mediū ad purificandum vētriculū, ad expur-
 gādum hepar, lienem, mesenterium à cras-
 sis, terrestribus. & mucilaginosi: vel, vt ve-
 riùs loquar & exactiùs, à fœcibus tartareis,
 quæ ductibus obhærentes, viscera prædicta
 obstruunt, atq; offerciunt, adeóq; seminaria
 infinitorum propemodum morborum in-
 generant. Idem crystallum nostrum insigne
 diureticum est: nam vrinas festiuissimè pro-
 uocat, & dosi prædicta sumptum, vnā aut al-
 teram

Cristallū
 tartari.

ra sedem, pater consuetam, benignè admodum excitat.

Eiusdem crysalli vice interdum prædicto iusculo ad maiorē deterfionem addi possunt salia absynthij, artemisiæ, melissæ cetheracki cum aquis propriis extracta. His salibus ritè paratis, communis salis loco condiri possunt iuscula. Ex quorum usu continuato, bonus & salutaris effectus digestionis & roborationis viscerum prædictorum, ipsiusque ad eò nutritionis indubiè consequetur. Sal itè extractum è cinerib. corticum arantiorum, aut citriorum cum aquis suis propriis ad eodē usus, eodēq; modo administratum mirificè confert. Nā & cachexias potèter diluit, & pica laborātes virgines in integrum restituit. Sed ac mēsis ciēdis nobilissimæ huic virgini plurimū p̄stabūt: maximè si eò, quo fluere, (licet imperfectè) solent tempore, aut paulò antè aliquot guttulæ essētia croci adiciātur: poterunt quinetiā in eosdēmet usus hydromellitātū præparātia tū purgantia ex reb. cōueniētib. præparari, Hoc de præparātib. & purgātibus nostrū iudiciū esto. Deinceps ad roborātia specifica trāseūdū. Scimus ^{Roborantia} in usu cōmuni, nec sine profectu, esse tabel-^{tia.} las, cōdita, opiatas, singula peculiari alicui visceri destinata: atq; ex puluerib. cordialibus, corallis, margaritis præparatis, rasura eboris & similib. itēq; ex cōfectionib. de hyacintho

DD ii)

alkermes, trociscis dialacca, de eupatorio, de Alchekē. de rhabarb. ac reliquis eius generis, quib. vti dictū, nō infelici successu ad infarctū prædictorū viscerū liberādos, eadēq; roborāda artificiosè cōcinnatis formulis vulgò medici vtūtur. At cū cōstet nobis ægram hanc talia & eiusmodi planè abhorrere, alia deinceps ineūda est via, & ex gratissimis aliquid cōficiēdum, quod ei & morē gerat, & operā nostrā non ludat, sed multū etiā adiunet. Quare sequentiū tabellarū, nullo nauseoso gustu præditarum vsum suadeo.

Tabellæ.

℥ essentia coralli, & margarit. ana ʒj. ambra grisea ʒj. limaturæ chalibis ritè paratæ ʒiij. spodij ʒj. s. flor. sulphuris itidē legitimè, & ex arte paratorū ʒ s. salis baccarū iuniperi, absynthi & saluæ ana ʒj. conf. alkermes ʒij. sacchari ros. dissol. in aqua cinnam. q. s. vt fiat electuariū per tabellas pond. ʒj. extra ignem illinantur cū oleo anisi. Aut si istud aduersetur, alio quodam liquore, vel oleo ipsi grato, vt cinnamomi, fœniculi, aut aliqua simili. Capiet tabellā vnā singulo mane, quando aliis remediis ea die nō vtitur.

Tabellarum prædictarū loco sequēti aqua theriacali interdū vtetur: est. n. p̄stās specificū ad omnia supra posita symptomata: Roborat partes nobiles, cor præcipuè, quod cum assidua ferè palpitatione fatigetur, imprimis tali eget auxilio.

℥ rad.

℞ rad. angel. pœoniæ, cariophyllatæ, barbæ hirci, tormentillæ, petasites, visci querni an. ʒ ij. sâali citr. ligni aloës an. ʒ ss. seminis cardui benedicti, acetos. citri, & cort. eiusdē an. ʒ j. bacca. iunip. ʒ j. ss. epithim. flor. calēd. anthos an. p. j. flor. viol. nymphææ borrag. bugl. cichor. ros. rub. ana p. j. ss. vlmariæ m. j. macerētur in lib. iiij. hydromel. vel vini albi generosi per iiij. dies ad ignē bal. mar. calid. dein exprimantur fortiter. Huic expressioni adde theriac. Alex. ʒ iiij. croci ʒ j. cinnamomi cariophill. an. ʒ ij. spec. lætif. Gal. vel Gabriel. specier. diamarg. frigidi & diacorall. ana ʒ ij. ss. macerentur denuò per duos trêsvē dies ad ignē bal. dein destillētur per cineres ad siccitatē. fiat aqua theriacalis. Ut p̄stâtior, & efficacior. fiat hæc nostra aqua theriacalis, extrahēdus est sal ex fœcib. residētib. ea quæ decet arte, atq; cū aqua p̄dicta cōmiscēdus. Dosis est cochleare argēteum, media tātum parte repletum. Eximia sic euadit hæc aqua, & mirifica ad omnia p̄libata symptomata, & ad omnes morbos, in quib. malignæ alicuius putrilaginis, aut venenatæ qualitatis vis, vel suspicio emicat, & quāuis ad omnes ferè alios affect^{us} similes vsurpari possit: imprimis tamē cor respicit, & partes respirationi dicatas quēadmodum & caput atq; cerebrū. His itaque roboratio vniuersalis perfici potest.

Nūc speciatim partib. ad nutritionē faciē-

DD iiij

tib. prospiciendum. vinum nostrum chalibeatum istud egregiè præstabit. Tale etià aduerto neotericos etià quosdā maximopere cōmēdare ad obstructions & cachexias, foelicitissimūq; auspiciis, & nos quoq; utimur ad cachecticas, & pallidulas iuueculas restituēdas. Sed debita opus est præparatione atq; dispensatione. Nā temerè adeoq; nimis cōfidēter video ferri limaturā simplicē iniici, q̄ profectò crassa, dicā liberè, nō medica, sed fabrilis est eius præparatio, quæq; nō possit, nō multū offendere vētriculum. Nihilominus tamē non defunt, qui & in tabellas cōcinnāt, & opiatis immiscēt & exhibēt, idq; aliquādo cum foelici successu. Lōgè nobilior est crocus noster martis debitè parat⁹: aut quod plus etià in hoc negotio pōt, sal extract⁹ ex ferro. Tutius, conuenientiū, feliciūque & in minori quātitate talia exhibētur istis malis oppressis. Descriptio vini nostri chalibeati hæc est.

Vinū chalibeatum
Quæret.

℞ limaturæ chalibis cum sulphure præparatæ ℥ ss. rad. ering. filicis, valerianæ, serpent. maior. & corticis cappar. an. ʒj. rad. acori fantal. citr. an. ʒ ss. coral. rub. rasur. ebor. ana ʒvj. ceterach, chamæd. chamæpyt. ana m. j. flor. genist. anthos, epith. an. p. ij. cinnamomi macis carioph. an. ʒ iij. vini albi vel hydromelitis. ℥vj. macerentur per octiduum ad minimum extra ignē. Dein trāscolētur per manicā Hippocr. & dulcorentur saccharo, ut fiat

fiat vinum gustui gratum. Dosis $\mathfrak{z}$ j. aut altera singulo matutino.

Mira istud vinum præstat in omnib. cachexiis, opilationibus hepatis, splenis, aliarumque œconomix nutritivæ partium: citurinas, & menstrua, prædictaque membra mirificè roborat.

Præter vniuersalia prædicta roborantia, recurrendum etiã ad particularia, & topica remedia, cuiusmodi sunt cucuphæ, sacculi, scuta, epithemata, frontalia, cerebro & cordi roborando adhiberi solita. Horum omnium loco vnica fomētatione vētris inferioris, & vtriusque hypocōdrij, regionisque splenis, hepatis ac mesēterij, ad infarct^{us} dissoluēdos, liberādosq; , mucilaginosas impuritates eradicandas, q̄ ferè sunt reliquorum symptomatum seminaria. Vfus potissimum esse potest horis matutinis.

℞ cort. med. frax. & rad. ebuli ana $\mathfrak{z}$ iij. Fomentatio.
corticis cappar. thamarisci ana $\mathfrak{z}$ j. β. fantali
citrini, rad. cyperi, filicis, polip. querni, erin-
gij ana $\mathfrak{z}$ ij. rad. brion. alth. ana $\mathfrak{z}$ j. cupat. ce-
ter. chamæd. chamæpyt. meliss. menth. ab-
sinth. pont. ana m. j. abrotani, prassij albi, sā-
buci ana m. β. sem. carth. contusi, baccar. iu-
nip, ana $\mathfrak{z}$ ij. β. coriandr. $\mathfrak{z}$ vj. semin. alth. lini,
cardui benedicti ana $\mathfrak{z}$ j. β. epith. spicæ nard.
rosar. rub. flor. genistæ. sambuc. chamæmel.
ana p. ij. fiat omnium decoctio in aquæ cha-
libeatę q. s. adde sub finē vini albi odori lb ij.

aceti ros. lb. ss. cum filtris infusis & expressis
foucantur prædictæ partes manè.

Fomentatione peracta eadē ipsa hora ex-
hiberi pōt modò iusculū cū cremore nostro
tartari & sale absynthij modò vinū chalibea-
tū paulò antè descriptū. At sexto quoque die
suprà citatæ nostræ pilulæ erunt exhibendæ,
vel puluis diasennę nostrę descriptionis. His
p̄parationib. purgationib. & roborationib.
cum internis, tū externis satis longo tēpore
p̄cedēdum esse suadeo. Sed cōtinuato opus
fuerit usu, vt mali cōtumacia industrię, ac ar-
tis natura adiuta, efficacius, atq; radicitus ex-
tirpetur. Interim perpetuò quoq; laudabili
illa sibi cōsueta vict^o ratione vtetur. Hęc sūt
remedia ex vegetabilium familia deprōpta:
quib. nobilissima nostra ægra, quod maxi-
mopere suadem⁹, vtī pōt ac debet, modo &
ratione dicta in suū bonū, hoc est, ad sanita-
tē, & corporis vigorē recuperādū, quod vni-
cè optamus, atq; vouemus. Quod si fortè
mali tāta sit cōtumacia, (quod neutiquā futu-
rum speramus) vt his artib. atq; remediis do-
mari, atque euinci nequaquā possit: nō ideò
p̄tinus ad thermas aut aquas metallicas Ni-
uernēses, Leodicēses, aut alias similes vitrio-
litas, alteriūsve qualitatis ablegandā nostrā
ægrā cēsuerim: (licet haud nos fugit hoc fie-
ri solitū in morborū deploratissimorum de-
clinationibus, vel curationib. imperfectis, &
qui

qui nullis mediis perfectè emendari potuerunt) sed potiùs ad eorundè metallorum artificiosam, atq; debitā p̄parationē recurrendum existimarim. In iis. n. vis, & δύναμις est specifica ad p̄fligādos tales hostes, exturbādāq; antè dicta symptomata: atq; omnib. & singulis intētionib. curatiuis appropriari, ac cōmodariq; possunt. hæc genuina est veræ & legitimæ medicinæ τέχνη: hic ille Hercules tātis mōstris superādis sufficiēs, denique, vt vno dicā verbo, hoc opus hic labor totius negocij. Quapropter inter purgātia specifica metallica, aliāq; quæ à summis artis magistris adinuēta, multāq; experiētia comprobata sunt, magni facimus terrā sanctam, aquā aureā, & Panaceā, de quib. tum expertus ille medicus Martinus Rullādus tum p̄stātes alij medici mirifica p̄dicāt in suis scriptis. Quæ remedia cūm nobis nota esse credamus, illustris genij, atq; ingenij nostrę patiētis gratia lubēs ipsemet p̄parabo, aut fidelis amanuensius ope parari curabo. Horum tamē remediorum descriptiones trademus in nostra Pharmacopœa spagyrica.

Nec minus tamen probantur nobis pilulæ nostræ benedictæ, sic appellatę propter periucundam, & perbenignam, interim efficacissimā purgandi rationē: quarū basis est Mercurius ex purioribus metallis elicitus, & in essentiam redactus: vel arcanū tartari, & magisteriū vitrioli simul iuncta atq; vni-

Pilulæ
benedictę
Quercetani.

ta: eximias enim virtutes, & pari iucunditate atque efficacia purgantes obtinent: maxime ad extirpandas cachexias mitissimæ, si quæ alia vacuationis genera, & per ventrem, & per vrinas naturâ expurgâtia, haud secus ac ab aliquib. aquis metallicis euenire videntur. Ut non temerè à doctis atq; expertis medicis, diuturnis morbis fracti ad eas ablegentur. His, inquâ, nostris præparationibus, præ istis tamè facilè primas cōcesserim, artificio nempe in iis, si in qua re alia naturam superante. Tantòque magis quòd eas & nobiscum domi habere possimus, & omni tempore atque occasione ad vsum transferre.

Specifica
roborantia.

Roborans specificum ad prædicta cordis symptomata efficax est essentia auri, extracta cum oleo iuniperino: ad cerebri, robur oleû argenti cû oleo saluiæ elicitû: lac sulphuris ꝑ pulmonibus: aqua vitæ, essentia & tinctura corallorû, itémq; essentia, oleû & magisteriû perlarum: arcanû tartari, pro hepatis & partium naturalium corroboratione: denique ad dolores sedandos, spiritûsque reficiendos nostrum laudanû, quod ab insigni virtute Nepenthes appellamus. Hæc, inquâ, sola summa, vera atque specifica sunt remedia, ad quæ nostrum erit refugiû, si antedictis votis atque intentioni nostræ superiora non satisfacient. Ad hæc dico, tanquam ad sacram ancoram, extremûmq; refugiû, quæ extrema dicimus, non violentia, aut agendi

importunitate, (cū his nihil sit, cordi atque adeò vitæ benignius atque familiarius) sed excellentia & potiendi facultate.

Et quoniā de Nepenthe seu laudano nostro mentio incidit (quod à laudabili effectu verè laudanum dico. Nepenthes verò à similitudine, quam habet cum Nepēthe Helenæ, qua omnes langores tollebat, ut est apud Homerū) medicinarū quotquot hactenus nouimus summa, & incomparabili: non pœnitebit, spero (quæ nostra est iuuandæ posteritatis voluntas) eius descriptionem hoc loco subiecisse. Et si verò iam ante viginti quinque annos de eo aliquid dixerimus in libello nostro *In Aubertum* : volo tamen, ut specialius id nunc extet, ne frustra mirentur (quod faciunt multi) à tam exigua, & tã nullæ quâtitatis vnius grani piperis dosi, tam admirandos effectus, cuiusmodi sunt : omnes dolores atque lāgores mirificè, ac velut incantamento sedare citò, tutò, iucundè cōpescere hæmorrhagias, atque fluxiones nimias cuiuscūque generis: vegetare atq; roborare spiritus, inordinatè vagantes cōpescere, idq; sicut dictum, pari prōptitudine atque fœlicitate. Et boni isti opij virib' tribuūt, quod laudani nostri præcipuū ingrediens esse sibi imaginātur. Sed imaginentur quantū volēt, modò sciāt nunc, aut discant, nullū in eo esse nec opiū, nec opij vim, quāuis opium debitè præparatum (ut soli nostri fideles nōrunt di-

Laudanū
seu Nepē-
thes Quer-
cetani.

scipuli) nō omninō repudiemus: vt ideō temerē à multis habeatur suspectū, tātōq; incōsiderātius, quod cōstet vel medico semestri, illud haud infimū esse ingrediēs theriacæ, summā philonij basim, & aliorū plurimorū, nunc passim in officinis primas tenētū. Quin has potius nasutuli reprehendunt cōpositiones, q̄ eas opium nulla arte, nulla præparatione castigatū ingrediatur. Sed sapiunt quantum possunt, nō quātum volunt. Nos verō & his modō dictis, sed aliter &

Præcipua
vis Nepē-
thes in
quo con-
sistat.

magis ad p̄positū præparatis vti nouimus. Pro certo tamen affirmamus, præcipuam vim narcoticā, quā Nepenthes nostra possidet, deprōptā esse ex vitrioli sulphure dulci, ex sulphure argēti, tinctura coralli, essentiis croci & camphoræ. Nec defunt, scio, qui rideant, quod sulphur quoddā dicā narcoticū, cū hāc vim stupefactiuā immēsa frigiditati tribuāt omnes. Sulphur è cōtrā, quod rē putant oleaginosā, nihil minùs, quàm talē virtutē obtinere posse. At nō vidēt tales, cū sint luscī, præter odorē ingratū, etiā maximā partē oleaginosā esse feminum papaueris, hiosciamī & cicutē, imō nihil ferē esse aliud, quàm oleū. Hic illorū certē odor, vel absq; substantiæ inspectione rēp̄sentat nobis substantiā quādā oleaginosā, atq; sulphureā. Hāc festiuissimè, & manifestissimè inuenire docet ars destillatoria. Hæc & alia multa certis
& in-

& infallibilib. demōstrationib. publico scripto patefaciemus: vbi cōstabit vim narcoticā, seu stupefactiuā, longè alteri & contrariæ quoque qualitati, quā nudæ & soli frigiditati excelliūæ esse tribuēdam: cū nihil sit aqua simplici & elemētali frigidius, quæ tamē nō stupefacit: nā sulphurea & vaporosa illa qualitate careat, cerebrū haud facilè occupet, & narcosi sepeliat. Ecquid hoc manifestiūs docet vino? quid promptiūs vapore croci? quid efficacius fumo carbonū, aliorūque plurimorum sulphurea & vaporosa qualitate scātētium? utiq; ergo vim narcoticam calidā æquē statuēdā, ac impēsē frigidā (vt illi aiunt) putarim. Hæc quippe sola, atq; potissimum tales effectus pducere possūt, & solēt, quos narcoticis omnis schola medicorum tribuit. Sed vt redeamus tādē ad id, vnde digressi sumus, Nepenthes nostra, cuius spē fecimus ex sequētib. paratur. Népe: ex extracto radicū angelicæ, tormētillæ, Zedoariæ, cariophilatæ, peoniæ, visci quercini, parato cum aqua cinnamomi. Ex salib. cranij hominis, & cornu cerui, extractis cū aqua destillationis tenellorum cornuum ceruorum: Itē ex extractis omnium aromatum, vulgari modo cōfectis: ex essentiis, cōfectionis de hyacintho, Alcherimes factis cum aqua theriacali: ex extractis myrrhæ & mumie cum aqua vite cōmuni ex sulphure dulci vitrioli, oleo auri, oleo argenti, oleo croci, oleo camphuræ: ex

Nepēthes
Quercetani
descri-
ptio.

tinctura coral. omnibus cum proprio menstruo expromptis, quæ vera & genuina sunt narcotica magni huius magisterij. Ex oleis ambre flauæ aut succini, nucis muse. Cario-phyll. cinnamomi, anisi, corticum citri, cõ-muni ratione extractis. His omnibus ritè & artificiosè, sicut decet, mixtis, addimus essentias perlarum, corallorũ. Cum vero bezoardico in puluerem redacto, ea dosi ac proportionè, vt iustam pilularum consistẽ-tiam acquirat: cui ab igne semotæ affundo essentiam ambre gryseæ atque musci. Ac parte quadam seorsim seruata, eam moschi essentiam non inficio, vt Nepenthes nostræ vsus mulierculis à matrice suffocatis, possit esse tutus ac laudabilis. Dosis tantæ nostræ medicinæ quàm exigua est, nec granum pi-peris magnitudine excedit, interim effectus reddens admirãdos, vt notum est tum huic nostræ nobilissimæ virgini multoties, tum infinitis aliis, qui viderunt, vel ipsimet experti sunt, quorum tot sunt in hodiernam vsque diem salubriter adhuc viuentes, vt in re nota gloriam aliquam quærere, aut pompam aucupari pigeat.

Varias laudani opiatiki præparationes, easque non vulgares docebimus in nostra Pharmacopœa dogmaticorum restituta.

F I N I S.